

**TRUVA TARİHİ MİLLİ PARKI,
KAZDAĞI MİLLİ PARKI
VE SPİL DAĞI MİLLİ PARKI
ZİYARETÇİLERİNİN TÜRKİYE'DE
“MİLLİ PARK” KAVRAMI
VE EĞİTİMİ ÜZERİNE GÖRÜŞLERİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Erdal ÖZTURA

2010

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
COĞRAFYA EĞİTİMİ BİLİM DALI

TRUVA TARİHİ MİLLİ PARKI, KAZDAĞI MİLLİ PARKI VE SPİL DAĞI MİLLİ
PARKI ZİYARETÇİLERİNİN TÜRKİYE’DE “MİLLİ PARK” KAVRAMI VE
EĞİTİMİ ÜZERİNE GÖRÜŞLERİ

Yüksek Lisans Tezi

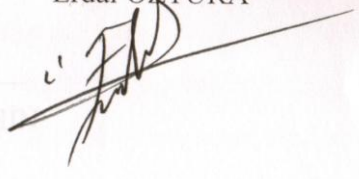
Hazırlayan
ERDAL ÖZTURA

Tez Danışmanı
Doç Dr. Okan YAŞAR

Çanakkale – 2010

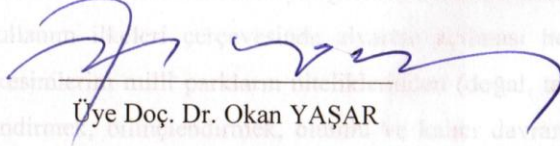
TAAHHÜTNAME

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “*TRUVA TARİHİ MİLLİ PARKI, KAZDAĞI MİLLİ PARKI VE SPİL DAĞI MİLLİ PARKI ZİYARETÇİLERİNİN TÜRKİYE’DE MİLLİ PARK KAVRAMI VE EĞİTİMİ ÜZERİNE GÖRÜŞLERİ*” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

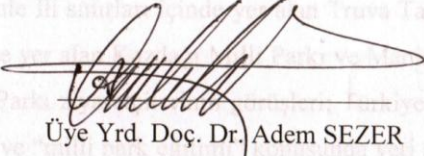
26/07/ 2010
Erdal ÖZTURA

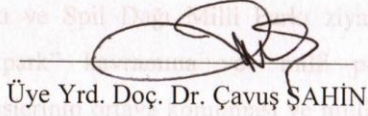
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Erdal ÖZTURA'ya ait "TRUVA TARİHİ MİLLİ PARKI, KAZDAĞI MİLLİ PARKI VE SPİL DAĞI MİLLİ PARKI ZİYARETÇİLERİNİN TÜRKİYE'DE MİLLİ PARK KAVRAMI VE EĞİTİMİ ÜZERİNE GÖRÜŞLERİ" adlı çalışma, jürimiz tarafından Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı, YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Üye Doç. Dr. Okan YAŞAR

(Danışman)

Üye Yrd. Doç. Dr. Adem SEZER

Üye Yrd. Doç. Dr. Çavuş ŞAHİN

Tez No : 376085

Tez Savunma Tarihi: 30.06.2010

ONAY

Doç. Dr. Yücel ACER

Enstitü Müdürü

27/07/2010

ÖZET

Bu çalışmada *“Truva Tarihi Milli Parkı, Kaz Dağı Milli Parkı ve Spil Dağı Milli Parkı ziyaretçilerinin Türkiye’de milli park kavramı ve eğitimi üzerine görüşlerinin değerlendirilmesi”* amaçlanmıştır.

Mekansal farklılıkları bulunan alanların korunması için milli park ve milli park statüsünde alanlar tesis edilmektedir. Böylece mekansal farklılıklar koruma altına alınarak hem bu alanların nitelikleriyle gelecek nesillere aktarılması, hem de sürdürülebilir kullanım ilkeleri çerçevesinde ziyarete açılması hedeflenmektedir. Toplumun tüm kesimlerini milli parkların niteliklerinden (doğal, tarihi ve kültürel) hareketle bilgilendirmek, bilinçlendirmek, olumlu ve kalıcı davranış değişiklikleri sağlamak ve çevresel sorunların çözümüne fertlerin aktif katılımlarını sağlamak çevre eğitiminin temel hedefleri arasındadır.

Çanakkale İli sınırları içinde yer alan Truva Tarihi Milli Parkı, Balıkesir İli sınırları dahilinde yer alan Kazdağı Milli Parkı ve Manisa İli sınırları içinde yer alan Spil Dağı Milli Parkı ziyaretçilerinin görüşleri; Türkiye’de “Milli Park” kavramının nasıl algılandığı ve “milli park eğitimi” konusunda veri sağlamaktadır. Bu araştırma; ülkemizde yer alan üç önemli ve ziyaretçisi fazla olan Truva Tarihi Milli Parkı, Kazdağı Milli Parkı ve Spil Dağı Milli Parkı ziyaretçilerinden (yerli) hareketle ülkemizde “milli park” kavramına ve “milli park eğitimine” ilişkin park ziyaretçilerinin görüşlerinin ortaya konulması ve milli park kavramının algılanması, milli park eğitimi konusunda nerede bulunduğumuzu tespit etmeyi amaçlamaktadır.

Araştırma kapsamında 750 ziyaretçi (yerli) ile görüşülmüş ve bu ziyaretçilere anket yöntemi uygulanmış ve mülakatlar yapılmıştır. Elde edilen veriler SPSS paketi ile analiz edilip yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda milli park ziyaretçilerinin Milli Park kavramı konusunda gerekli bilinç, tutum ve davranışa sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler:

Milli Park, Milli Park Eğitimi, Ziyaretçi, Truva, Spil ve Kazdağı Milli Parkları.

ABSTRACT

In this study, “it has been intended to assess that *the points of view of the visitors about the concept of ‘National park’ and ‘National Park Education’ related to Historical Park of Troy, National Park of Kazdağı and National Park of Mount Spil*”.

Special areas called “National Park” or special like a national park are allocated to the areas that have geographical differences in order to preserve them. In this way, it is aimed to pass these areas to the next generation with their features and make them be visited within some continuous usage principles by preserving these areas. To make people be familiar, conscious and to make positive and permanent behaviour changes and also to make them take parts in solving environmental issues by the help of the features of national parks(natural, historical and cultural) are among the main targets of the education of environment.

The points of view of the visitors who have visited Historical National Park of Troy in the Province of Çanakkale, National Park of Kazdağı in the Provinces of Çanakkale and Balıkesir and National Park of Mount Spil in the Province of Manisa provide many data about how the concept of National Park and National Park education are perceived in Turkey. This research aims to determine our development related to declaring the points of views of visitors of the parks and perception of the concept of National Park and National Park education by the help of National Park of Mount Spil, National Park of Kazdağı, and Historical National Park of Troy which are three main tourist attractions.

During the research, 750 visitors (native) have been interviewed, questionnaire method has been applied and negotiations have been held. Data collected have been analyzed with SPSS and interpreted. At the end of the research it has been proved that the visitors of national park do not have the necessary conscious, approaches and behaviours.

Keywords:

National Park, education of National Park, visitors, Historical National Park of Troy, National Park of Kazdağı, National Park of Mount Spil

ÖN SÖZ

Bu çalışma ile ülkemizde yer alan üç önemli ve ziyaretçisi fazla olan Truva Tarihi Milli Parkı, Kazdağı Milli Parkı ve Spil Dağı Milli Parkı örneği üzerinden milli park ziyaretçilerinin *milli park kavramı ve milli park eğitimi* üzerine görüşlerini ortaya konulmaktadır. Bu araştırma ile çevre eğitiminin bir parçası olarak “milli park eğitimi”ne yönelik hem bireysel tutumların hem de kişisel uygulamaların geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Milli park eğitimi ile milli park ve kaynaklarına yönelik gerekli tutum ve bilincine sahip bireyler ve dolayısıyla toplum oluşumu gerçekleşecektir.

Bu çalışma; milli park ziyaretçilerinin görüşleri ışığında ülkemizde bugün ve gelecekte yapılacak olan Milli Park eğitimi çalışmaları için gerekli olan verileri tespit ederek, geleceğe yönelik planlamaları yapmak amacı güdülmektedir. Bununla birlikte elde edilen bulgular ışığında bireylerin ne düzeyde milli park eğitimi aldıkları, milli park ve milli park kavramını algılama düzeyleri ve sorumlu ziyaretçi bilincine sahiplik durumunun ortaya konulması açısından da önem taşımaktadır. “*Milli park kavramı ve “milli park eğitimi”* ile ilgili park ziyaretçilerinin görüşleri analiz edilerek sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlardan hareketle geleceğe ilişkin öneriler getirilmiştir.

Araştırma süresince, birçok kişinin önemli desteği ve katkıları olmuştur. Tez çalışmam boyunca tüm sorularıma sabırla cevap veren ve çalışmanın her aşamasında bana destek olan ve emek harcayan danışmanım Doç. Dr. Okan YAŞAR’a en içten saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Yetişmemde emeği geçen Coğrafya Eğitimi Ana Bilim dalı öğretim elemanlarına teşekkür ederim.

Akademik bilgi ve deneyimleriyle tezin her aşamasında bana yardımcı olan değerli hocalarım Yrd. Doç. Dr. Çavuş ŞAHİN’e, Yrd. Doç. Dr. Adem SEZER’e, Araş. Gör. Osman Yılmaz KARTAL’a teşekkürlerimi sunuyorum.

Her zaman başarılı olacağıma inanan ve beni bugünlere getiren anneme, babama ve abime sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Beni her zaman yüreklendiren ve bana sonsuz sabır gösteren, tezimin her aşamasında bana yardımlarını esirgemeyen hayat arkadaşım Özlen Işıl Öztura’ya teşekkürlerimi sunuyorum.

Erdal ÖZTURA

Çanakkale, Haziran 2010

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xvi

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.Giriş	1
1.1. Problem Durumu	5
1.2. Çalışmanın Amacı	7
1.3. Çalışmanın Önemi	7
1.4. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	7
1.5. Araştırma Soruları	9
1.6. Araştırmanın Tanımları	10
1.7. İlgili Araştırmalar	10
1.7.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	10
1.7.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	16

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Doğayı Koruma ve Milli Park Kavramı	18
2.2. Türkiye'deki Milli Parklar ve Milli Park Çalışmalarına Genel Bir Bakış	20
2.3. Çalışma Sahasının Belirlenmesindeki Etkenler	30

2.3.1. Truva Tarihi Milli Parkı ve Çekicilikleri.....	32
2.3.1.1. Truva Tarihi Milli Parkı'nın Coğrafi Konumu ve Doğal Çevre Özellikleri.....	32
2.3.1.2. Truva Tarihi Milli Parkı'nın Arkeolojik ve Tarih Turizmi Çekicilikleri.....	36
2.3.2. Kazdağı Milli Parkı ve Çekicilikleri.....	42
2.3.2.1. Kazdağı Milli Parkı'nın Coğrafi Konumu ve Doğal Çevre Özellikleri	42
2.3.2.2. Kazdağı Milli Parkı'nın Ekoturizm Açısından Çekicilikleri.....	50
2.3.3. Spil Dağı Milli Parkı ve Çekicilikleri.....	53
2.3.3.1. Spil Dağı Milli Parkı'nın Coğrafi Konumu ve Doğal Çevre Özellikleri.....	53
2.3.3.2. Spil Dağı Milli Parkı'nın Doğal, Tarihi ve Kültürel Çekicilikleri.....	60
2.4. Dünya'da "Milli Park" Kavramı ve Eğitimine Genel Bakış	66
2.5. Türkiye'de "Milli Park" Kavramı ve Eğitimine Genel Bakış.....	72
2.5.1. Örgün Eğitimde "Milli Park" Eğitimi.....	78
2.5.1.1. Okul Öncesinde Milli Park Eğitimi.....	79
2.5.1.2. İlköğretimde Milli Park Eğitimi.....	81
2.5.1.3. Ortaöğretimde Milli Park Eğitimi.....	84
2.5.1.4. Yükseköğretimde Milli Park Eğitimi.....	88
2.5.2. Yaygın Eğitimde "Milli Park" Eğitimi.....	90
2.5.2.1. Kentsel Nüfusa ve Çalışan(Kamu/Özel Sektör) Kitleye İlişkin Milli Park Eğitimi.....	93
2.5.2.2. Kırsal Nüfusa İlişkin Milli Park Eğitimi.....	100

BÖLÜM III

MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	103
3.2. Evren ve Örneklem.....	103
3.3. Verilerin Kaynağı, Toplanması ve Düzenlenmesi.....	104
3.4. Verilerin Analizi ve Yorumu.....	105

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. Araştırma Örnekleminin Demografik Özellikleri.....	108
4.2. Milli Park Ziyaretçilerinin Milli Park Kavramı Ve İlişkili Konulara Dair Görüşleri.....	111
4.2.1. Katılımcıların Milli Park Kavramının Anlamına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	112
4.2.2. Katılımcıların Milli Park Statüsündeki Alanları Nasıl Adlandırdıklarına İlişkin Dağılım.....	113
4.2.3. Katılımcıların Milli Parklarımızın Niteliklerinin Neler Olması Gerektiği İle İlgili Görüşlerine Ait Dağılım.....	114
4.2.4. Katılımcılara Göre Türkiye’de Kaç Adet Milli Park Bulunduğuna Ait Dağılım.....	115
4.2.5. Katılımcıların Bildiği Milli Park İsimlerine Ait Dağılım..	116
4.2.6. Katılımcıların Bugüne Kadar Ülkemizde Hangi Milli Parkları Ziyaret Ettiğine Ait Dağılım.....	119
4.2.7. Katılımcıların Çanakkale İli Sınırları İçinde Bildiği Milli Park İsimlerine Ait Dağılım.....	121
4.2.8. Katılımcıların Milli Parkların Gelecek Nesiller İçin Taşıdığı Öneme İlişkin Görüşlerine Ait Dağılım.....	122
4.2.9. Katılımcıların Türkiye’de Milli Parkların Tanıtımının Yeterliliğine İlişkin Görüşlerine Ait Dağılım.....	125
4.2.10. Katılımcıların Milli Parkların Tanıtımının Nasıl Arttırılacağına Yönelik Cevaplarına Ait Dağılım.....	127
4.2.11. Katılımcıların Milli Parkların Korunması İçin Neler Yapılabileceğine Yönelik Cevaplarına Ait Dağılım.....	128
4.2.12. Katılımcıların Türkiye’de Milli Park ve Milli Park Statüsündeki Alanların Sayısının Yeterli Olup Olmadığına Ait Cevaplarının Dağılımı	129
4.2.13. Katılımcıların TÜBİTAK’ın Milli Parklarda Doğa Eğitimi Çalışmalarına Katılmak İsteyip İstemediklerine Ait Cevaplarının Dağılımı.....	132

4.2.14. Katılımcıların Milli Parkların Randevu Sistemi İle Ziyaretçi Kabul Etmesi Gerekip Gerekmediğine Ait Cevaplarının Dağılımı.....	133
4.2.15. Katılımcıların Milli Parkları Gezerken Karşılaştıkları Sorunlara Ait Dağılım.....	136
4.2.16. Ziyaretçilerin “TÜBİTAK’ın Milli Parklarda Doğa Eğitimi Çalışmalarına Katılmak İster Misiniz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Demografik Özelliklere Göre Değişip Değişmediğinin Araştırılması.....	139
4.2.17. Ziyaretçilerin “Türkiye’de Milli Park ve Milli Park Statüsündeki Alanların Sayısı Yeterli Midir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Seçilen Demografik Özelliklere Göre Değişip Değişmediğinin Araştırılması.....	143
4.2.18. Ziyaretçilerin “Türkiye’de Milli Parkların Tanıtımı Yeterli Midir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Demografik Özelliklere Göre Değişip Değişmediğinin Araştırılması.....	146
4.2.19. Ziyaretçilerin “Milli Parkların Randevu Sistemi İle Ziyaretçi Kabul Etmesi Gerekir Mi?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Demografik Özelliklere Göre Değişip Değişmediğinin Araştırılması.....	149
4.3. Ziyaretçilerin Türkiye’de Milli Park Eğitimi İle İlgili Görüşlerine Ait Önermelere Verdikleri Cevapların Değerlendirilmesi.....	152
4.3.1 Ziyaretçilerin Cinsiyete Göre Ölçek Değerlerinin Değişip Değişmediğinin Araştırılması.....	152
4.3.2. Ziyaretçilerin Yaşlarına Göre Ölçek Değerlerinin Değişip Değişmediğinin Araştırılması.....	153
4.3.3. Ziyaretçilerin İkamet Ettikleri Yere Göre Ölçek Değerlerinin Değişip Değişmediğinin Araştırılması.....	154
4.3.4. Ziyaretçilerin Öğrenim Durumlarına Göre Ölçek Değerlerinin Değişip Değişmediğinin Araştırılması.....	155

4.3.5. Ziyaretçilerin Mesleklerine Göre Ölçek Değerlerinin Değişip Değişmediğinin Araştırılması.....	157
4.3.6.Ziyaretçilerin Aylık Gelirlerine Göre Ölçek Değerlerinin Değişip Değişmediğinin Araştırılması.....	158
4.3.7. Ziyaretçilerin Anketi Yanıtladıkları Milli Parka Göre Ölçek Değerlerinin Değişip Değişmediğinin Araştırılması.....	159
BÖLÜM 5 - SONUÇ VE ÖNERİLER	
5.1. Sonuç.....	161
5.2. Öneriler.....	176
KAYNAKÇA.....	178
EKLER.....	
EK 1- Anket Formu.....	
EK 2- İzin Yazısı.....	

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	:	Avrupa Birliği
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
ABD	:	Ana Bilim Dalı
ANOVA	:	Analysis Of Variance Between Groups
AR-GE	:	Araştırma Geliştirme
ÇEKÜL	:	Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı
DHKD:	:	Doğal Hayatı Koruma Derneği
diğ.	:	Diğerleri
DKMPGM	:	Doğa Koruma ve Millî Parklar Genel Müdürlüğü
DMİGM	:	Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü
DPT	:	Devlet Planlama Teşkilatı
EBU	:	Avrupa Yayın Birliği Programı
FAO	:	<i>Food and Agriculture Organization</i> of the United Nations – Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
F	:	frekans
GAP	:	Güneydoğu Anadolu Projesi
ha	:	hektar
IUCN	:	International Union for Conservation of Nature- Dünya Koruma Birliği
KIRÇEV	:	Kırsal Çevre ve Ormanlık Sorunları Araştırma Derneği
MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
MÖ	:	Milattan önce
Mp.	:	Milli Park
MS	:	Milattan sonra
OGM	:	Orman Genel Müdürlüğü
ÖDA	:	Önemli Doğa Alanları
P	:	possibility- olasılık değeri sembolü
S	:	Standart sapma
Sd	:	serbestlik derecesi
SPSS	:	Statistical Package for Social Sciences

SSC	:	Scope, Sequence and Coordination
T	:	t testi test kritik değeri sembolü
TEMA	:	Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
TÜBİTAK	:	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UNDP	:	<i>United Nations Development Programme</i>
UNESCO	:	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
UNEP	:	United Nation Environment Programme - Birleşmiş Milletler Çevre
\bar{X}	:	aritmetik Ortalama
Vd	:	ve diğerleri
YDABAG	:	Yer Deniz Atmosfer ve Çevre Araştırmaları Grubu

TABLolar LİSTESİ

Tablo no.	Tablo adı	Sayfa
Tablo 2.1	Türkiye’deki Milli Parkların Bulunduğu İl, İlan Tarihi, Alanı ve Önemli Özellikleri	22
Tablo 2.2	Truva Tarihi Milli Parkı 2009 Yılı Yaz Ayları Ve 2009 Yılı Toplam Ziyaretçi Sayıları	41
Tablo 2.3	Kazdağı Milli Parkı Akçay Bölgesi 2009 Yılı Yaz Ayları ve 2009 Yılı Toplam Ziyaretçi Sayıları	52
Tablo 2.4	Spil Dağı Milli Parkı 2009 Yılı Yaz Ayları ve 2009 Yılı Toplam Ziyaretçi Sayıları	63
Tablo 2.5	TEMA Vakfı’nın Eğitim Yöntemini Gösteren Tablo	94
Tablo 3.1	Araştırma Kapsamında Yer Alan Milli Parklar ve Uygulanan Anket Sayıları	103
Tablo 3.2	Geliştirilen Ölçme Aracının Güvenirlik Analizi Sonuçları	104
Tablo 4.1	Ankete Katılan Milli Park Ziyaretçilerinin Demografik Özellikleri	110
Tablo 4.2	Milli Park Ziyaretçilerine Göre Milli Park Kavramının Anlamına Ait Görüşlerinin Dağılımı	112
Tablo 4.3	Milli Park Ziyaretçilerinin Milli Park Statüsündeki Alanları Nasıl Adlandırdıklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	113
Tablo 4.4	Milli Park Ziyaretçilerine Göre Milli Parklarımızın Niteliklerinin Neler Olması Gerektiğine Dair Görüşlerinin Dağılımı	114
Tablo 4.5	Milli Park Ziyaretçilerine Göre Türkiye’ de Kaç Adet Milli Parkımızın Olduğuna Dair Görüşlerinin Dağılımı	115
Tablo 4.6	Milli Park Ziyaretçilerinin Bildiği Milli Park İsimlerine Ait Dağılım	116
Tablo 4.7	Milli Park Ziyaretçilerinin Bugüne Kadar Ülkemizde Gezdiği Milli Parkların Dağılımı	119
Tablo 4.8	Milli Park Ziyaretçilerinin Çanakkale İli Sınırları İçinde Yer Alan Milli Park İsimlerinin Ne Olduğuna Dair Verdikleri Cevapların Dağılımı	121

Tablo 4.9	Milli Park Ziyaretçilerinin, Milli Parkların Gelecek Nesiller İçin Önemine İlişkin Verdikleri Cevapların Dağılımı	123
Tablo 4.10	Milli Park Ziyaretçilerinin, Milli Parkların Tanıtımının Yeterliliğine İlişkin Cevaplarının Dağılımı	125
Tablo 4.11	“Türkiye’de Milli Parkların Tanıtımı Yeterli Midir?” Sorusuna Verilen Evet Cevaplarına Ait Dağılım	125
Tablo 4.12	“Türkiye’de Milli Parkların Tanıtımı Yeterli Midir?” Sorusuna Hayır Cevabı Verenlerin Açıklamalarına İlişkin Dağılım	126
Tablo 4.13	Milli Park Ziyaretçilerinin Milli Parkların Tanıtımının Nasıl Arttırılmasına Yönelik Cevaplarının Dağılımı	127
Tablo 4.14	Milli Park Ziyaretçilerinin Milli Parkların Korunması İçin Neler Yapılabileceğine Yönelik Cevaplarının Dağılımı	128
Tablo 4.15	Milli Park Ziyaretçilerinin Milli Parkların Ve Milli Park Statüsündeki Alanların Sayısına Dair Verdiği Cevapların Dağılımı	129
Tablo 4.16	Türkiye’de Milli Park Ve Milli Park Statüsündeki Alanların Sayısını “Yeterli” Bulan Katılımcıların Bu Görüşlerine İlişkin Dayanak Noktalarının Dağılımı	130
Tablo 4.17	Türkiye’de Milli Park Ve Milli Park Statüsündeki Alanların Sayısı “Yeterli Değildir” Cevabını Verenlerin Getirdikleri Açıklamalara Ait Dağılım	131
Tablo 4.18	Ziyaretçilerin TÜBİTAK’ın Milli Parklarda Doğa Eğitimi Çalışmalarına Katılımlarına İlişkin Görüşlerine Dair Dağılım	132
Tablo 4.19	Milli Park Ziyaretçilerinin, Milli Parkların Randevu Sistemi İle Ziyaretçi Kabul Etmesinin Gerekip Gerekmediğine Ait Cevapların Dağılımı	133
Tablo 4.20	Milli Park Ziyaretçilerinden, Milli Parkların Randevu Sistemi İle Ziyaretçi Kabul Etmesi Gerektiğine İnananların Açıklamalarına Ait Dağılım	134
Tablo 4.21	Milli Park Ziyaretçilerinden, Milli Parkların Randevu Sistemi İle Ziyaretçi Kabul Etmesi Gerekmediğine İnananların Açıklamalarına Ait Dağılım	135

Tablo 4.22	Milli Park Ziyaretçilerinin Milli Parkları Gezerken Karşılaştıkları Sorunlara Ait Dağılım	137
Tablo 4.23	Truva Tarihi Milli Parkı, Spil Dağı Milli Parkı Ve Kazdağı Milli Parkı İle “TUBİTAK’ın Doğa Eğitimi Çalışmalarına Katılıp Katılmama İsteği” İle İlgili ANOVA Sonuçları	139
Tablo 4.24	Yaş Grupları İle “TUBİTAK’ın Doğa Eğitimi Çalışmalarına Katılıp Katılmama İsteği” İle İlgili ANOVA Sonuçları	140
Tablo 4.25	Öğrenim Durumu İle “TUBİTAK’ın Doğa Eğitimi Çalışmalarına Katılıp Katılmama İsteği” İle İlgili ANOVA Sonuçları	141
Tablo 4.26	Meslek Durumu İle “TUBİTAK’ın Doğa Eğitimi Çalışmalarına Katılıp Katılmama İsteği” İle İlgili ANOVA Sonuçları	141
Tablo 4.27	Aylık Gelir Durumu İle “TUBİTAK’ın Doğa Eğitimi Çalışmalarına Katılıp Katılmama İsteği” İle İlgili ANOVA Sonuçları	142
Tablo 4.28	Cinsiyet İle “Türkiye’ de Milli Park ve Milli Park Statüsündeki Alanların Sayısının Yeterli Olup Olmaması” İle İlgili <i>t Testi</i> Sonuçları	143
Tablo 4.29	Yaş Durumu İle “Türkiye’ de Milli Park ve Milli Park Statüsündeki Alanların Sayısının Yeterli Olup Olmaması” İle İlgili ANOVA Sonuçları	144
Tablo 4.30	Aylık Gelir (TL) İle “Türkiye’ de Milli Park ve Milli Park Statüsündeki Alanların Sayısının Yeterli Olup Olmaması” İle İlgili ANOVA Sonuçları	145
Tablo 4.31	Cinsiyet İle “Türkiye’ de Milli Parkların Tanıtımının Yeterli Olup Olmaması” İle İlgili <i>t Testi</i> Sonuçları	146
Tablo 4.32	Yaş Durumu İle “Türkiye’ de Milli Parkların Tanıtımının Yeterli Olup Olmaması” İle İlgili ANOVA Sonuçları	147
Tablo 4.33	İkamet Edilen Yer İle “Türkiye’ de Milli Parkların Tanıtımının Yeterli Olup Olmaması” İle İlgili ANOVA Sonuçları	148

Tablo 4.34	Truva Tarihi Milli Parkı, Spil Dağı Milli Parkı ve Kazdağı Milli Parkı İle “Milli Parkların Randevu Sistemi İle Ziyaretçi Kabul Edip Etmemesi” İle İlgili <i>ANOVA</i> Sonuçları	149
Tablo 4.35	Yaş Grupları İle “Milli Parkların Randevu Sistemi İle Ziyaretçi Kabul Edip Etmemesi” İle İlgili <i>ANOVA</i> Sonuçları	150
Tablo 4.36	Öğrenim Durumu İle “Milli Parkların Randevu Sistemi İle Ziyaretçi Kabul Edip Etmemesi” İle İlgili <i>ANOVA</i> Sonuçları	151
Tablo 4.37	Meslek Durumu İle “Milli Parkların Randevu Sistemi İle Ziyaretçi Kabul Edip Etmemesi” İle İlgili <i>ANOVA</i> Sonuçları	152
Tablo 4.38	Cinsiyet İle “Milli Park Eğitime İlişkin Ölçek Değerleri” İle İlgili <i>t Testi</i> Sonuçları	153
Tablo 4.39	Yaş Grupları İle “Milli Park Eğitime İlişkin Ölçek Değerleri” İle İlgili <i>ANOVA</i> Sonuçları	153
Tablo 4.40	İkamet Edilen Yer İle “Milli Park Eğitime İlişkin Ölçek Değerleri” İle İlgili <i>ANOVA</i> Sonuçları	155
Tablo 4.41	Öğrenim Durumu İle “Milli Park Eğitime İlişkin Ölçek Değerleri” İle İlgili <i>ANOVA</i> Sonuçları	156
Tablo 4.42	Meslek Durumu İle “Milli Park Eğitime İlişkin Ölçek Değerleri” İle İlgili <i>ANOVA</i> Sonuçları	157
Tablo 4.43	Aylık Gelir (TL) Durumu İle “Milli Park Eğitime İlişkin Ölçek Değerleri” İle İlgili <i>ANOVA</i> Sonuçları	159
Tablo 4.44	Truva Tarihi Milli Parkı, Spil Dağı Milli Parkı Ve Kazdağı Milli Parkı İle “Milli Park Eğitime İlişkin Ölçek Değerleri” İle İlgili <i>ANOVA</i> Sonuçları	160

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil no	Şekil Adı	Sayfa
Şekil 1.1	Anket Uygulanan Milli Parkların (Truva Tarihi Mp. , Kazdağı Mp. , Spil Dağı Mp.) Lokasyon Haritası	8
Şekil 2.1	Ülkemizdeki Milli Parkların Coğrafi Dağılışı	29
Şekil 2.2	Truva Tarihi Milli Parkı'nın Coğrafi Konumu ve Sınırları	33
Şekil 2.3	Truva'nın Dokuz Kültür Katı	37
Şekil 2.4	Kazdağı Milli Parkı'nın Coğrafi Konumu Ve Sınırları	43
Şekil 2.5	Biga Yarımadası'nın Fiziki Haritası	44
Şekil 2.6	Kazdağı'nda İklim Değişikliğinin (Bakı ve Yükselti) Bitki Örtüsü ve Türlerine Yansımaları 1:Maki, 2:Kızılçam, 3:Karaçam, 4:Kayın, 5:Kestane, 6:Meşe, 7:Göknar	48
Şekil 2.7	Spil Dağı Milli Parkı'nın Coğrafi Konumu ve Sınırları	56
Şekil 2.8	Spil Dağı Milli Parkı'nın Topografik Görüntüsü	58

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Foto no.	Fotoğraf adı	Sayfa
Foto 2.1	Truva Çevresindeki Alçak Sırtlar Ve Geniş Düzlükler	34
Foto 2.2	Truva Savaşlarında Rol Oynayan Truva Atının Temsili Kopyası	36
Foto 2.3	Truva'da Kazı Alanlarından Bir Görünüm	39
Foto 2.4	Akarsu ve Tatlı Su Kaynaklarının Bolca Görüldüğü Kazdağı Milli Parkından Bir Görünüm	45
Foto 2.5	Kazdağında Bir Yangın Gözetleme ve Erken Uyarı Merkezi	47
Foto 2.6	Kazdağı Göknarı	49
Foto 2.7	Kazdağı Milli Parkı Giriş Kapısı	51
Foto 2.8	Kazdağı Milli Parkı Sınırları İçinde Yaşayan Hayvan Varlığı Oldukça Çeşitlidir	53
Foto 2.9	Sipylos Dağı'nın Kuzey Eteklerinde Bulunan Ağlayan Kaya "Niobe"	62
Foto 2.10	Spil Dağı Milli Parkında Özgürce Dolaşan Yılkı Atları	64
Foto 2.11	Milli Park Alanı İçerisinde Kamp Yapan Dağcılık Sporcuları	65
Foto 2.12	Spil Dağı Milli Parkı İçinde Bulunan Dağ Evleri	66

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsanoğlu, yeryüzünde var oluşundan bu yana, doğadan yararlanmış, doğayı işlemiş, bilgi birikimi ve teknolojik gelişmelerle doğaya egemen olmaya çalışmıştır. Çevre, yüzyıllar boyunca insanlar tarafından gelecek kaygısı duyulmadan işlenmiş, doğanın zenginlikleri hiç bitmeyecekmişçesine kullanılmıştır.

Tabii kaynaklar önceleri; beslenme, barınma, savunma ve sağlık amaçlı ihtiyaçları karşılamak için kullanılırken, bilimsel gelişmelerle insanın doğayı isleyerek ve doğanın üstünde kendi egemenliğini kurduğu bir süreç başlamıştır. Doğaya hâkim olma olarak tanımlanabilecek bu sürecin gelişmesinin nedeni insanoğlunun teknolojik ve bilimsel gelişmeler sonunda elde ettiği bulguları uygulamaya koyma ihtiyacı duymasıdır. İnsanın doğada üstünlük kurmaya yönelik anlayış ve arayışı, insan ile doğa arasında var olan uyumu bozmuştur. Bilimin verdiği olanaklar ve insanın sınırsız beklentileri doğayı aşırı kullanmaya ve doğanın tahrip edilmesine neden olmuştur. Üstelik insanoğlu uzun yıllar doğaya verilen zararın farkında olmadan yaşamıştır (Yalınkılıç ve Yenilmez Arpa 2005: 4).

İnsan faaliyetleri tarafından çevreye verilen zararlar ve çevredeki oluşan bozulmalar başlangıçta doğanın kendini yenileyebilme yeteneği sayesinde fark edilmemiş, fark edilse de çevrenin bu tehditleri yok edebileceğine inanılmıştır. Ancak zamanla çevreye olan baskıda nicel ve nitel olarak artış olması, çevrenin kendini yenileyebilme yeteneğinin çok üstüne çıkmış ve çevre hızla bozulmaya başlamıştır.

İnsanoğlu bu bozulmaların farkına ancak hava ve su kirlenmesi sonucu karşılaşılan kitlesel ölümler ve gıda güvenliğine yönelik gözlemlenen tehditler sonucu varabilmiştir. Hava, su ve toprak kirlenmesi ile başlayıp bitki örtüsü ve hayvan topluluklarının yok olmasına varan çevre sorunları, en azından sorunlarla karşılaşarlarda belli bir gelecek kaygısı uyandırmıştır. Özellikle 18. yüzyılın sonunda, çevrenin ve doğal kaynakların korunması konusu dünyanın pek çok ülkesinde doğa araştırmacıları tarafından belirgin derecede vurgulanmaya başlamıştır. Bu aşamaya kadar çevrenin ve doğal kaynakların

korunmasına yönelik çalışmalar bireysel çabalardan ibaret kalmıştır. 21. yüzyıla gelindiğinde küresel ölçekte doğanın korunmasına ilişkin çabaların ve eğilimlerin arttığı görülmektedir. Çünkü insanlığın ilerlemesini sürdürmek, ihtiyaçlarını karşılamak ve beklentilerini yerine getirmek için bugüne kadar gösterilen çabaların pek çoğunu sürdürülebilir olmayan girişimler olduğu 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından hazırlanan “Ortak Geleceğimiz” raporunda açıkça belirtilmiştir. Yine insanlığın kalkınmayı sürdürebilir kılacak gücü olduğu, kaynakların bugünkü ihtiyaçlara yetmesini sağlarken gelecek kuşakların da kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme imkânını ellerinden almamanın mümkün olduğu vurgulanmıştır (Türkiye Çevre Sorunları Vakfı 1989).

Bunun için de gerek ulusal ve gerekse küresel düzeyde acil olarak atılması gereken adımlar tanımlanmıştır. Kuşkusuz atılacak bu adımlardan birisi, çeşitli nedenlerden dolayı etkilenen türlerin ve ekosistemlerin yerinde korunması için korunan alanların genişletilmesi ve kaynak değerlerinin korunması için işbirliğinin güçlendirilmesidir. Bu amaçla, gelinen süreçte her ülke sadece kendi sınırları içerisinde koruma faaliyetlerinin yeterli olmadığını, dünya ekosistemlerinin bir bütün olarak muhafazasının gerektiğini anlamış ve bir araya gelmenin zaruret olduğuna inanmışlardır. Bu çabalarla birlikte özellikle biyolojik çeşitlilik ve doğal – kültürel kaynak değerleri açısından zengin alanlar milli park vb. bir koruma statüsü ile koruma altına alınmıştır (Yalınkılıç ve Yenilmez Arpa 2005: 5).

Tüm bu sorunlar içerisinde, doğal çevreden giderek uzaklaşarak, daha stresli, daha kalabalık ve daha yorucu bir ortamda hayatını sürdürmek zorunda olan insan, gün geçtikçe daha fazla kendini yenileme, dinlenme ve eğlenme gereksinimi duymaktadır. Bu gereksinimden kaynaklanarak turizm ve rekreasyon faaliyetleri için insanlar artık yaşadıkları yerlerin aksine ekolojik dengenin ve biyolojik çeşitliliğin korunduğu doğal ortamlara, kültürel değerlerin yaşatıldığı mekanlara kaçmak, oralarda hiç değilse birkaç gün stresten uzaklaşmak ve gerçekten dinlenmek arzusunu taşımaktadırlar. Günümüzde artık bu isteklere yanıt verebilecek bozulmamış durumda olan çok az seçenekte alan bulunmaktadır ve bu alanların başında da milli parklar gelmektedir.

Korunan alanlar, risk ve tehlike altındaki tür ve ekosistemlerin, biyolojik çeşitliliğin korunmasını sağlayarak dünyadaki ekolojik ilişki ve süreçlerin devam etmesinde yaşamsal rol oynar. Bu alanlar çevresel ve ekolojik işlevleri yanında kırsal kalkınma, rekreasyon – turizm ve eğitim araştırma gibi sosyal ve ekonomik işlevleri de yerine getirir. Korunan alanların küresel düzeyde ilk ortaya çıkışı ve gelişiminde itici gücü çevresel – ekolojik işlevleri öne çıkaran doğa korumacı yaklaşımlar oluşturmuş, sürdürülebilir kaynak yönetimindeki rollerinin kabulü ise daha sonraki yıllarda gerçekleşmiştir. Özellikle 1992 yılında yapılan IV. Dünya Ulusal Parklar ve Korunan Alanlar Kongresi'nde korunan alanların korumayla birlikte kalkınma açısından önemi de vurgulanmıştır (Kuvan 2005: 84).

Korunan alanlar söz konusu vazgeçilmez işlevlerini yerine getirirken insan kaynaklı bazı engellemelerle karşılaşmaktadır. Başka bir deyişle, evrensel düzeyde korunan alanlar insan gereksinimleri için bazı tehditlerle karşı karşıya bulunmakta, bazı alanlar ortadan kaldırılmakta bazılarının nitelikleri ise ciddi derecede zarar görmektedir. Özellikle gelişmiş ülkelerdeki; yüksek tüketim düzeyi, kalkınma ve ticaret baskısı, dünya nüfusunun fakir kesimlerindeki yoksulluk, korunan alanlara yönelik insan kaynaklı tehditlerin başında gelen üç temel neden olarak sıralanabilir (Carey vd. 2000). Bu nedenlerle bağlantılı olarak korunan alan içindeki doğal ve kültürel varlıkların avcılık, bitki ve yaban hayatı ürünlerinin ticareti, otlatma, yerleşme, tarla açma, yol yapımı, madencilik, ağaç kesimi, yoğun turistik ve rekreasyonel kullanımlar sonucu ortadan kaldırılması ya da niteliklerinin zarar görmesiyle karşı karşıya kalınmaktadır. Doğrudan korunan alan içinde görülen bu tehditler yanında korunan alan çevresindeki arazilerin yanlış kullanımı ve yoğun yerleşimlere açılması da korunan alanlar için bir tehdit oluşturmaktadır. Çünkü yakın çevredeki bu yerleşimlerin artan arazi, enerji ve alt yapı gereksinimleri sonucu ortaya çıkan çevresel sorunlar korunan alanlar üzerinde bir baskı oluşturmaktadır (Kuvan 2005: 86).

Ülkemizde korunan alanlar olan milli parklar; insan etkisine uğramamış, tarihi, estetik ve doğal ortam açısından bilimsel önemi olan, bilimsel çalışmalar yapılan, sınırları belli özel bir alan olarak tanımlanabilir. Milli parklar birer öğrenme ortamı olarak değerlendirilmelidir. Buralarda ziyaretçiler meraklarını gerçek nesnelere doğrudan etkileşime girerek giderebilirler.

Çevre eğitiminin bir parçası olarak *milli park eğitimi* ise; milli parklarda sürdürülen doğal, tarihi ve kültürel temelli bilimsel çevre eğitiminden oluşmaktadır. Milli park eğitimi ile milli parkların ve yakın çevresinin sunduğu doğal, tarihi ve kültürel değerlerin bireylere tanıtılarak onlara park niteliklerini gözleme, buradaki dengeyi, renk, biçim ve estetiğindeki çeşitliliği ve özgünlüğü anlayabilme becerisi kazandırılmaya çalışılmaktadır. Milli park eğitimi sonucunda bireylerin park niteliklerini gözleme ve onu okumada kendilerine özgü bir tarz geliştirmeleri ve sorumluluk kazanmaları beklenmektedir. Doğal, tarihi ve kültürel değerleri bir arada sunabilen milli parklarda katılımcılara ekoloji temelli bütüncül bir eğitim sunmak, bu yolla katılımcıların disiplinler arası düşünme becerilerini geliştirmek milli park eğitiminin başlıca amaçları arasındadır (Ozaner 2003: 51-52; 2004:1-4).

Türkiye’de çevre eğitiminin bir parçası olarak milli park eğitimi çalışmaları gözden geçirildiğinde, Antalya’daki Termessos Milli Parkı ve Rize’deki Kaçkar Dağları Milli Parkı’nda 1999 yılında TÜBİTAK’ın koordinatörlüğünde, Orman Bakanlığı ile Akdeniz Üniversitesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesi’nin işbirliğiyle Doğa ve Milli Park Eğitimi çalışmaları ile başlatılmıştır. DPT Çevre Sektörü’nce desteklenen projenin amacı doğal, kültürel ve tarihi değerleri bir arada barındıran milli parklarda gençlere çevrebilim temelli, bütünsel ve katılımcı bir eğitim sunmak, bu yolla katılımcıların disiplinler arası düşünme becerilerini geliştirmek ve milli parkların eko turizm kapasitesini sergilemektir. Başlangıçta sadece üniversite öğrencilerine verilen çevre eğitimi 2001 yılından itibaren istek üzerine profesyonel turist rehberlerine, günümüzde ise ilköğretim, ortaöğretim ve üniversite ve yüksek öğrenim öğrencileri ile öğretmenlere de verilmeye başlanmıştır.

2010 yılına geldiğimizde ülkemizde 18 milli park ve koruma alanında sürdürülen TÜBİTAK projeleri sayesinde öğrenciler ve öğretmenler ülkemizin doğal, kültürel ve tarihi değerleri ile ilgili eğitimler almaktadırlar. Milli park ve yakın çevresinin bir laboratuvar olarak kullanıldığı bu eğitimlerde bölgenin coğrafi yapısı, bitki örtüsü ve yaban yaşamı arasındaki ilişkiler, bunun sonucunda meydana gelen bölgeye has türler, geçmiş dönemlerde yaşamış insanlarla doğanın etkileşimi (mitoloji ve efsaneler) ve günümüz insanının doğa ile etkileşimi sonucunda yarattığı kültürel farklılıklar disiplinler arası bağlarla tartışılmaktadır. Bununla birlikte, milli parklarda ekoturizm planlaması, ekoturizm etkinliklerinde koruma kullanma dengesi, taşıma kapasiteleri gibi konular da

işlenmektedir. Gerçekleştirilen eğitimler sonrasında öğrencilerin ve öğretmenlerin okullarına döndüklerinde bu kazanımlarını öğrencileri ve arkadaşlarıyla paylaşmaları amaçlanmaktadır.

Çalışmanın amacı, ülkemizde yer alan üç önemli ve ziyaretçisi fazla milli park örneği üzerinden milli park ziyaretçilerinin “*milli park kavramı*” ve “*milli park eğitim*”i üzerine görüşlerini ortaya koymaktır.

Üç farklı ilimizde farklı nitelikleriyle çekim etkisi yaratan milli parklarda yapılan araştırma neticesinin bilim dünyasıyla paylaşılmasını amaçlamaktadır.

Çalışmada, milli park ziyaretçilerinin; Türkiye’de “Milli park kavramı” ve “Milli park eğitimi” üzerine görüşleri araştırma kapsamına alınmıştır. Türkiye’de 40 adet milli park yer almasına rağmen araştırma; Truva Tarihi Milli Parkı, Kazdağı Milli Parkı ve Spil Dağı Milli Parkı ziyaretçilerinin görüşleri ile sınırlı tutulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Milli park alanları, 1983 yılında kabul edilen Milli Parklar Kanunu ile “bilimsel ve estetik bakımından milli ve milletlerarası ender bulunan doğal ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarıdır” şeklinde tanımlanmaktadır.

Milli parklar birer öğrenme ortamı olarak değerlendirilmektedir. Buralarda ziyaretçiler meraklarını gerçek nesnelere doğrudan etkileşime girerek giderebilir. Çevre eğitiminde insanın çevresi ile karşılıklı ilişkilerinin anlaşılmasına ve topluma çevre bilincinin kazandırılmasına çalışılırken farklı araçlar kullanılmaktadır (Köksal 2005). Bugün çevre eğitiminde milli parklar gibi doğa koruma alanları, özellikle insan ve doğal çevresi bir laboratuvar olarak kabul edilerek eğitim amaçlı değerlendirilmektedir (Atik ve Toksöz 2005: 75).

Çevre eğitiminin amacı; toplumun tüm kesimlerini çevre konusunda bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve kalıcı davranış değişikliğini kazandırmaktır (Daştan

1999: 116). 1977'deki Tiflis Konferansı'nda çevre eğitiminin hedefleri belirlenmiştir. Bu hedefler; kentsel ve kırsal alandaki ekonomik, sosyal, politik ve çevreyle ilgili dayanışma bilincini geliştirmek, çevrenin düzeltilmesi ve korunması için gerekli olan bilgi, değer yargısı, tutum, sorumluluk ve becerilerin kazanılması yönünde her bireye fırsatlar sağlamak, bireylerde, gruplarda ve tüm toplumda çevreye yönelik yeni davranış modelleri geliştirmektir (Braus 1995: 49).

Milli parklarda, özellikle doğal güzelliklerin toplandığı Kazdağı ve Spil Dağı Milli Parkı gibi doğa koruma alanlarında yapılacak olan eğitimler, anaokulundan, yüksek öğretime, öğretmenlerin eğitiminden, halkın eğitimine kadar birçok alanda bireylere katkı sağlar. Örgün ve yaygın eğitimde gerçekleştirilen doğa eğitimleri bireyin yöreyi doğal, tarihi ve kültürel alanlar gibi pek çok alanda yakından ve yaşayarak tanınmasına imkân sunar. Milli park eğitimi ile öğrencilere park niteliklerini gözleme, buradaki dengeyi, renk, biçim ve estetiğindeki çeşitliliği ve özgünlüğü anlayabilme becerisi kazandırılmaya çalışılmaktadır. Milli park eğitimi sonucunda bireylerin park niteliklerini gözleme ve onu okumada kendilerine özgü bir bakış açısı geliştirmeleri ve sorumluluk almaları beklenmektedir. Doğal, tarihi ve kültürel değerleri bir arada sunabilen milli parklarda katılımcılara çevre ve tarih bilinci temelli bütüncül bir eğitim sunmak, bu yolla katılımcıların disiplinler arası düşünme becerilerini geliştirmek milli park eğitiminin önde gelen hedeflerindedir.

Türkiye'de çevre eğitime ilişkin birçok çalışma ve yayın hazırlanmış olmasına rağmen, "milli park kavramının algılanması ve milli park eğitimi"ne dair çalışmalar tam anlamıyla 1999 yılından itibaren başlamıştır. Konu ile ilgili en önemli eksikliklerden birisi de; doğal, tarihi ve kültürel temelli çevre eğitiminin bir parçası olan milli parklar eğitimine ilişkin istenilen düzeyde çalışmaların yapılmamış olmasıdır. Bu belirleme doğal tarihi ve kültürel değerlerimizin yoğunlaştığı bu alanların ziyaretçilerinden toplanacak bilgilerin incelenmesini zorunlu kılmıştır. Toplanan bilgiler milli park kavramının algılanışı ve eğitime ilişkin problem ve sorunların tespitine temel oluşturacaktır. Bununla birlikte, ortaya çıkan sorunların çözülebilmesi için geliştirilen önerilerin sıralanmasına olanak tanıyacaktır.

1.2. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, ülkemizde yer alan üç önemli ve ziyaretçisi fazla milli park örneği üzerinden milli park ziyaretçilerinin *milli park kavramı ve milli park eğitimi üzerine görüşlerini* ortaya koymaktır.

1.3. Çalışmanın Önemi

Türkiye’de gün geçtikçe doğanın, ekolojik alanların, tarihi ve kültürel mirasların önemi daha da fazla anlaşılmaktadır. Bunun için de çeşitli koruma yolları geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bunlar milli park ve milli park statüsündeki alanlardır. Çevre eğitimi ve çevre eğitiminin bir parçası olarak “*milli park eğitimi*”ne yönelik hem bireysel tutumlar hem de kişisel uygulamaların geliştirilmesi tüm toplum için daha kaliteli bir yaşamı mümkün kılacaktır. Milli parkta eğitim süreci ile milli park ve milli park kaynaklarına yönelik gerekli tutum ve düşünceden haberdar bireyler ve toplumlar meydana gelecektir. Milli park eğitimine halkın aktif katılımı sağlanmalı, milli parkı koruma amacına katkıda bulunmaları sağlanmalıdır.

Bu çalışma; milli park ziyaretçilerinin görüşleri ışığında ülkemizde bugün ve gelecekte yapılacak olan Milli Park eğitimi çalışmaları için gerekli olan verileri tespit ederek, geleceğe yönelik planlamaları yapmak amacı güdülmektedir. Bununla birlikte elde edilen bulgular ışığında bireylerin ne düzeyde milli park eğitimi aldıkları, milli park ve milli park kavramını algılama düzeyleri ve sorumlu ziyaretçi bilincine sahiplik durumunun ortaya konulması açısından da önem taşımaktadır.

1.4. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırmanın kapsamına Çanakkale, Balıkesir ve Manisa illerinde yer alan, Truva Tarihi Milli Parkı, Kazdağı Milli Parkı ve Spil Dağı Milli Parkı seçilmiştir (Şekil 1.1). Milli park ziyaretçilerinin; Türkiye’de “*milli park kavramı*” ve “*milli park eğitimi*” üzerine görüşleri araştırma kapsamına alınmıştır. Türkiye’de 40 adet milli park yer almasına rağmen araştırma çok ziyaretçi çeken Truva Tarihi Milli Parkı, Kazdağı Milli Parkı ve Spil Dağı Milli Parkı ziyaretçilerinin görüşleri ile sınırlı tutulmuştur.

Şekil 1.1 Anket Uygulanan Milli Parkların (Truva Tarihi Mp. , Kazdağı Mp. , Spil Dağı Mp.) Lokasyon Haritası

Çalışma için uygulanan anketler ve yapılan görüşmeler, 2008 ve 2009 yılları yaz aylarında gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte çalışma “milli park” kavramı ve eğitimi üzerine milli park ziyaretçilerinin görüşleri ile sınırlıdır.

Araştırmayı sınırlayan en önemli etmen anketlerin geri dönüş sürecinde yaşanan zorluklar ve bazı ziyaretçilere dağıtılan anketlerin geri dönmemesidir. Bununla birlikte, bazı ziyaretçilerin anket uygulamasını kabul etmemesi de anketlerin uygulanma sürecinde yaşanan diğer bir sınırlayıcı etken olmuştur.

1.5. Araştırma Soruları

Araştırma’da milli park ziyaretçilerinin görüşlerinin değerlendirilmesiyle, ziyaretçilerin milli park kavramını algılamaları ve milli park eğitimine ilişkin bilinç düzeylerinin değerlendirilmesine yönelik olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. “Milli park”ın kavramsal olarak tanımlamak,
2. Milli park kavramının ziyaretçiler tarafından nasıl algılandığını açıklamak,
3. Milli park ziyaretçilerinin “milli park” kavramına bakışı cinsiyete, yaşa, eğitim seviyesi ve aylık gelirin göre bir farklılık olup olmadığını ortaya koymak,
4. Milli park ziyaretçilerinin milli park kavramına bakış açılarının ikamet ettikleri yere göre değişip değişmediğini ortaya çıkarmak,
5. Türkiye’de milli park eğitiminin örgün ve yaygın eğitim programlarına ne düzeyde yansıtıldığını ortaya koymak,
6. Katılımcıların park ziyaretçilerinin Türkiye’de milli park eğitimi ile ilgili görüşlerine ait önermelere verdikleri cevapların üç milli park açısından farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak şeklinde sıralanabilir.

1.6. Araştırmanın Tanımları

Araştırma ile ilgili temel kavramları aşağıdaki gibi tanımlayabiliriz.

Milli Park: Bilimsel ve estetik bakımdan, milli ve milletlerarası alanda ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değeri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarına milli park denir (Ozaner 2002: 2).

Doğa koruma: İnsan sağlığı ve yaşamın garantisi için doğa parçalarını ve doğada yasayan bitki ve hayvan varlığını, bunların yetişme ve yaşam koşullarını belirli kriterler ışığında korumaktır (Yücel 1994: 255).

Milli Park Eğitimi: Çevre eğitiminin bir parçası olarak, milli parklarda gerçekleştirilen, doğal, tarihi, arkeolojik ve kültürel temelli bilimsel çevre eğitiminden meydana gelmektedir (Yaşar 2008:3).

Milli Park Ziyaretçileri: Milli Parkları sportif faaliyet, turistik gezi, bilimsel çalışma, eğlenme ve dinlenme gibi faaliyetler için ziyaret eden kişilerdir.

1.7. İlgili Araştırmalar

1.7.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Sözen'in (1974) yılında yazdığı "*Ülkemizde Milli Parklar*" adlı makalesinde, ülkemizdeki milli parkların tarihi gelişim süreci içerisindeki gelişimini incelemiş ve buna bağlı olarak uluslararası alanda yapılan uygulama çalışmalarından örnekler vermiştir.

Karadeniz (1989), tarafından hazırlanan "*Koruma ve Kullanım Kriterleri Açısından Uludağ Milli Parkı'nın İrdelenmesi ve Değerlendirilmesi Üzerine Bir İnceleme*" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, milli park kavramı, koruma ve kullanım kriterleri, dengeleri ve planlamasına yönelik ulusal düzeyde ve uluslararası platformdaki bulgu ve önerilerinin Uludağ Milli Parkı örneğinde incelemiştir.

Ezer ve diğ., (1995), “*Kazdağı Milli Parkı Master Plan Raporu*” adlı çalışmasında, Kazdağı'nın milli park sınırlarına dahil edilen kısımlarına yönelik doğal ve kültürel kaynak değerleri belirtilmiştir. Bugünkü arazi kullanımları, ekonomik ve sosyal yapı, yönetsel sorun ve sorumluluklar ile planlama kriterleri, amaçları ve alanın çevresel sorunlarına ve yasal durumuna değinilmiştir.

Hepcan (1997) yılında hazırladığı “*Milli parklarda yönetim zonlarının belirlenmesi amacıyla Manisa Spil Dağı Milli Parkı örneğinde bir yöntem araştırması*” adlı çalışmasında; ülkemizdeki milli park alanlarının yönetim planlaması sürecini ve bu süreci doğrudan veya dolaylı olarak etkileyebilecek sorunları belirtmiş ve bunu Manisa Spil Dağı Milli Parkı örneğinde irdelemiştir.

Atik ve diğ., (1998), “*Dünyada ve Türkiye’de Doğa Koruma Alanları Politikalarının Gelişimi*” adlı bir araştırma yapmışlardır. Bu çalışmada dünyada ve Türkiye’de doğa koruma alanlarına yönelik var olan politikaları, bunların gelişim sürecini ve ülkesel düzeyde ele alınan koruma politikalarını destekleyici yönde öneriler geliştirmişlerdir.

Anonim (1999a), Türkiye Çevre Vakfı tarafından hazırlanan “*Türkiye'nin çevre sorunları*” adlı çalışmada, ülkemizdeki koruma alanları, ilgili kurum ve kuruluşlar, bunların faaliyet tipleri, yasa ve yönetmelikler, uluslararası düzeyde yapılan çalışma ve anlaşmalar, mevcut ve gelecekteki sorunlar ile bunlar üzerine geliştirilen çözümler değerlendirilmiştir.

Anonim (1999b), T.C. Kültür Bakanlığı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu, “*Doğal (Tabii) Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları*” ilke kararında Doğal Sitlerin tanımına, derecelendirmelerine ve koruma kullanma koşullarına ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

Yaşar'ın (2000 yılında “*Ülkemizde Milli Park ve Benzer Statüdeki Alanların Dağılımı*” adlı makalesinde milli parklar üzerine incelemeler yapmış ve bu çalışmada ortaya konulan bulgular ilgili haritalar ve şekiller ile desteklemiştir.

Erden'in (2001) yılında "*Kaz Dağları'nda Tarih Boyunca Kültür*" adlı bir çalışma hazırlamıştır. Çalışmasında Kazdağı'nın kültürel yapısını tarihi süreç içerisinde değerlendirmiştir. Tarih boyunca hangi milletlerin yaşam alanını oluşturduğu, alan kullanım şekillerini ve folklorik özelliklerine değinmiştir. Çalışmada özellikle Kazdağı'nda halen varlığını devam ettiren Türkmen kültürüne geniş yer verilmiştir.

Ozener'in (2001) yılında "*Kaz Dağları'nda Ekoturizm Planlamasının Önemi*" adlı bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmasında, eko turizm kavramını incelemiş ve eko turizmin Kazdağı'na yönelik uygulanabilirliği üzerine öneriler geliştirmiştir. Kazdağı'nın değişik eko turizm aktivitelerine göre hangi alanlarının ne kadar potansiyel taşıdığı ve nasıl uygulanması gerektiği konularına değinmiş ayrıca yerel halkın çalışmadaki yeri konusuna yer vermiştir.

Sakal'ın (2001) yılında hazırladığı "*Başkomutan Tarihi Milli Parkı'nın Doğal ve Kültürel Özellikleri*" adlı yüksek lisans tezinde, milli parkların tarihçesi, milli park yasa ve ölçütleri, Türkiye ve Dünya'da milli park anlayışına değinmiş, çalışma alanı olan Başkomutan Tarihi Milli Parkı'nın bugünkü durumu ve park alanlarının genel özelliklerini incelemiştir.

Soykan'ın (2001), "*Kazdağları Milli Parkı'nda doğal ortam-insan ilişkileri ve zeytincilik*" isimli makalesinde, alanın coğrafi konumu, jeolojik, jeomorfolojik durumu, iklimsel özellikleri ve su kaynakları gibi doğal özelliklerine değinmiştir. Alanın doğal özelliklerine göre insan kullanımının tarihi süreç içerisindeki gelişimi ve nüfus dağılımı ile tarım, hayvancılık, turizm potansiyeli ile kültürel ve doğal rekreasyon potansiyeli üzerinde durulmuştur.

Yaşar'ın (2001) "*Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı(Barış Parkı), Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*" adlı makalesinde; Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkının doğal ve beşeri çevre özelliklerini tanıttıktan sonra, parkta yaşanan sorunları nedenleriyle incelemiş ve bunlara çözüm önerileri getirmiştir.

Yüzer'in (2001) yılında hazırladığı "*Kaz Dağları ve Su Kaynakları*" isimli çalışmasında, Kazdağı'nın hidrojeolojik yapısına, yeraltı, yerüstü ve kaynak suları ile

kaplıca suları, maden suları ve kuyu suyu niteliğindeki su kaynaklarına ve bu kaynakların bulunduğu alanlara ve mineral değerlerine yönelik konulara değinmiştir.

Akesen'in (2002), "*Milli Park ve Eşdeğer Korunan Alanların Sürdürülebilir Yönetimi, Politika ve İlkeleri*" adlı çalışmasında; koruma alanı kavramı, milli parklar ve bunların sürdürülebilir yönetimi, politika ve ilkelerini, karşılaşılan sorunların yasal ve yönetsel düzeyleri ile ulusal ve uluslararası düzeylerine dair görüş ve araştırmalarını belirtmiştir.

Erdoğan'ın (2002), "*Milli Parklarda Envanter ve İzleme Programlarına Yönelik Bir Araştırma*" adlı çalışmasında, doğal alanlar ve milli parklar üzerinde oluşan baskılardan turizm ve rekreasyon faaliyetlerinin oluşturduğu olumsuzluklara ve milli parklardaki planlamaların sürdürülebilirlik boyutu üzerindeki öneme dikkat çekmiştir.

Ozner (2002), in "*Milli Parklarda Çevre Eğitiminin Eko-Rehber Yetiştirilmesinde ve Eko Turizmin Yaygınlaştırılmasındaki Önemi*" adlı makalesinde Türkiye'de ve dünyadaki milli park kavramı, eğitimi ile TÜBİTAK koordinatörlüğünde başlatılan Milli Parklarda çevre eğitimine değinmiştir. Güllük Dağı ve Kaçkar Dağı Milli parklarında başlatılan örnekleri incelemiştir.

Ozner (2002) tarafından aynı yıl hazırlanan "*Ekoturizm nedir? Ne değildir? 2002 dünya ekoturizm yılının amacı nedir?*" başlıklı çalışmada ülkemizde ve dünyada gerçekleştirilen eko turizm araştırmaları ile sürdürülebilir turizm çalışmaları üzerinde durmuştur.

Erduran'ın (2003) yılında hazırladığı "*Ilgaz Dağı Milli Parkı'nın Koruma ve Kullanım İlkeleri Açısından Turizm-Rekreasyon Potansiyelinin Saptanması Üzerine Bir Araştırma*" konulu çalışmasında alanın doğal ve kültürel kaynaklarını ölçüt karneleri yöntemi ile değerlendirerek, koruma yaklaşımlarının ön planda tutulduğu kullanım gelişimlerine yer vermiştir.

Ozner'in (2003), "*Eko turizm etkinliklerinde ve ekoloji temelli çevre eğitiminde coğrafyanın önemi*" adlı çalışmasında 1999 yılından 2003 yılına kadar ülkemizde

gerçekleştirilen ve TÜBİTAK koordinatörlüğünde sürdürülen, milli parklarda bilimsel temelli çevre eğitimlerinde Coğrafya kökenli eğitmenlerin katkılarının neler olacağı sıralanmıştır.

Küçük ve diğ. (2004), “*Türkiye’de Doğa Koruma Çalışmaları, Kaynak Değerlerini Etkileyen Faktörler ve Eko turizm*” konulu çalışmalarında, doğa koruma çalışmalarının gelişim süreçlerini dünyada ve Türkiye’de incelemiştir. Ülkemizde Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü’nün görevlerine değinmişlerdir. Kaynak değerlerini etkileyen faktörleri ve bu faktörler arasında turizm uygulamalarının etkilerini vurgulamışlardır.

Ozaner’in (2004), “*Türkiye’de okul dışı çevre eğitimi ne durumda neler yapılmalı?*” adlı çalışmasında; kalkınmış ülkelerde çevre eğitimi, korunan alanların çevre eğitimi yönünden önemi, Termessos, Kaçkar ve Kazdağı milli parkalarında çevre eğitimi, yaygın ve örgün eğitimde çevre eğitiminin durumu hakkında incelemelere yer verilmiştir.

Akesen’in (2005) yılında “*Yeni Yaklaşımlar karşısında Korunan Alanların Yönetim ve Organizasyonu*” adlı bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada yeni yaklaşımlar kapsamında korunan alanlarımızın yönetim ve organizasyonu konusunda yaptığı çalışmasında, korunan alan yönetimindeki yeni gelişim ve yaklaşımları incelemiş, ülkemizde korunana alan yönetiminde yaşanan bazı olumsuzluklara ve bunlara dair çözüm önerilerine yer verilmiştir.

Demirel’in (2005) yılında hazırladığı “*Doğa Koruma ve Milli Parklar*” isimli kitabında korunan alan sistemini tarihsel gelişimi, dünyadaki ve ülkemizdeki gelişimini ve korunan alanların belirlenmesine yönelik kriterleri, yasal ve yönetsel kapsamıyla birlikte açıklamıştır. Çalışmada ayrıca korunan alan statüleri ve konuya ilişkin kurumlar ve yaptıkları çalışmalara da yer verilmiştir.

Eken ve diğ., (2005) tarafından yapılan “*Türkiye’nin Önemli Doğa Alanları – Yeni Koruma Bölgelerinin Seçiminde Öncelikli Alanlar*” adlı çalışmada Türkiye’nin önemli doğa alanları, yeni koruma bölgelerinin seçiminde öncelikli alanlara bu alanların belirlenmesindeki ÖDA (Önemli Doğa Alanları) kriterlerine, konunun dünya ölçeğindeki

boyutuna ve Türkiye’de bu statüye uyan alanlar ile ÖDA kriterlerinin Türkiye’deki uygulamalarına yer verilmiştir.

Köksal’ın (2005) yılında hazırladığı “*Yaygın Öğrenme Ortamları: Milli Parklarda Çevre Eğitimi Programı’na Katılanların Öğrenme Ve Öğretim Hakkındaki Düşünceleri.*” adlı çalışmasında Kaçkar Dağları Milli Parkı Çevre Eğitimi Programı katılımcılarının milli parklarda çevre eğitimi hakkındaki düşüncelerini ortaya koyduğu çalışmasında önemli bulgulara ulaşmıştır. Araştırmada katılımcılar; milli parklarda öğrenme ve öğretim hakkındaki görüşlerini örgün eğitimle kıyaslayarak bildirmişlerdir. Okuldaki öğrenmeler kitap temelli olup ders süresiyle sınırlıdır. Öğretmenin anlatım yöntemini kullanması öğrenmenin kalıcılığını engellemektedir. Bu yüzden öğrencilerin doğal ortamda görerek, dokunarak ve yaşayarak öğrenmesi gerekmektedir.

Deniş’in (2007) yılında hazırladığı, “*İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları Çevrede Bulunan Milli Parklara Yönelik Tutumlarının Araştırılması (Isparta İli Örneği)*” adlı yüksek lisan tezinde ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin milli parklara yönelik tutumları üzerinde durmuştur. Bu çalışma sonucunda, milli park çevresinde yaşayan ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin milli parka yönelik olumlu tutumlara sahip oldukları anlaşılmıştır. Öğrencilerin tutumlarının cinsiyete ve milli parka daha önce gitmiş olmalarına göre anlamlı farklılıklar gösterdiği anlaşılmıştır.

Yaşar ve Şeremet (2008)’in, “*Türkiye’de Milli Park Eğitimi ve Milli Park eğitimine ilişkin bir araştırma: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı*” adlı çalışmasında Türkiye’de doğal, tarihi ve kültürel temelli çevre eğitimi içerisinde önemli bir yeri olan milli park eğitimi çalışmaları ve bu konuda alınan mesafeyi gözler önüne sermeyi amaçlamıştır. Aynı çalışma Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Park’ı ziyaretçilerine yönelik uygulanan anket sonuçlarıyla desteklenmiştir. Bu araştırma sonucunda, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı’nı ziyaret eden ziyaretçilerin hem milli park bilinci hem de duyarlılık açısından önemli eksikliklerinin olduğu, milli park eğitimi ve bilinç açısından yeterli tutuma sahip olmadıkları sonuçlarına varılmıştır.

1.7.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Sax (1970), “*America’s National Park*” isimli çalışmasında, Amerika’da yapılan milli park çalışmalarının tarihsel gelişimlerini, bu çalışmaların diğer milli park çalışmalarına yansıtılabilecek etkisini, planlama ve belirleme yöntemlerini ve karşılaşılabilecek sorunları incelemiştir.

Palmer (1998), “*Environmental education in the 21st century*” adlı kitabında çevre eğitiminin tarihi gelişimi, dünya üzerindeki dağılımı ve ajandası, çevre eğitiminin yapısı ve pratiği ile çevre eğitiminin gelişimi üzerine açılımlarda bulunmuş, teori ve fikirler ortaya koymuştur.

Blanco’nun (2002) yılında hazırladığı “*An Educational Strategy for the Environment in the National Park, System of Venezuela*” adlı çalışmasında milli parklar ve milli park statüsündeki alanlarda çevre eğitimi stratejileri üzerinde durmuş, çevresel eğitimin ilerlemesi için, milli parkları savunma ve korumada aktif halk katılımının gerekliliğini vurgulamıştır. Blanco’nun çalışmasının diğer sonuçları arasında, tüm korunan alanların ve milli parkların kendine özel “milli park eğitim” stratejilerine, programlarına, planlarına ve yöntemlerine sahip olmaları gerektiği, yerel yönetimlerin, o bölgede bulunan doğal alan ya da milli parkların çevresel sorunlarının çözülmesi için eğitim programları düzenlemelerinin gerekliliği sayılabilir.

Behrens-Egge (2004), “*Alman Milli Parklarında Turizmin Gelişimi, Başarılı Ziyaretçi Yönetimi, Zonlama ve Altyapı Örnekleri*” konulu çalışmasında; milli parkların koruma işlevleri yanı sıra, ziyaretçi kazanmaya çalışmaları arasındaki zıtlığa değinmiş ve standart çözüm yolu olarak zonlamaların yapıldığına değinmiştir. Etkili ziyaretçi yönetimi için başarılı zonlamalara örnekler vermiş; kano sporu gibi olanaklar sunan Müritz Milli Parkı’nı incelemiştir. Zonlama sisteminin işleyişinin, koruma ve ziyaretçi aktiviteleri olanaklarının birlikte yürütülmesine bağlı olduğunu belirtmiş ve zonlamaların yarattığı tartışmalarda; özel yerlerin korunması gereksiniminin, parkların ve zonlamaların turizm üzerindeki etkilerinin ve yerel otoritelere karşı olan sorumlulukların sağlıklı saptanmasının gerekliliği üzerinde durmuştur.

Fredman (2004)'ın, “*Milli Park Belirlenmesi – Ziyaretçi Akını ve Turizm Etkisi*” konulu çalışmasında İsveç'teki Fulufjallet Milli Parkı'na gelen ziyaretçilere yapılan iki farklı ankete yer vermiştir. Anketler milli park ilanından bir yıl öncesinde ve milli park ilanından bir yıl sonrasında yapılmıştır. İki ankette de girişlere yerleştirilen ziyaretçi bilgi toplama kutularından faydalanılmıştır. 2001 yılına ait anket (milli park ilanından bir yıl önce) sonucunda; ziyaretçi sayısı, ziyaretçinin milliyeti, demografik yapısı, gezi özellikleri, ücret ödeme isteği, yönetime ilişkin tutumlar ve turizm gelişimi gibi veriler toplanmıştır. 2003 yılına ait ankette (milli park ilanından bir yıl sonra) ise, belirlenen parametrelerin bazılarının kısa dönemli değişim olasılığını izlemek amaçlanmıştır. Ayrıca, 2003 anketi parkın bölgesel ekonomik etkisi üzerine varsayım geliştirmek üzere tasarlanmıştır. İki ankette de elde edilen veriler karşılaştırılmış ve sonuçlar bilimsel ve etki perspektiflerinden yola çıkılarak tartışılmıştır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Doğayı Koruma ve Milli Park Kavramı

İnsanoğlu var olduğu günden bu yana doğaya egemen olma çabası içindedir. Kuşkusuz, insanın tüm doğa güçlerini yendiği söylenemeyeceği gibi, onun doğanın sınırlarını bütünüyle çözdüğü de söylenemez. İnsanın kaynak tüketicisi olmasının ötesinde, toplumsallaşmış olma özelliği insan doğa ilişkisine yeni bir boyut getirmiştir. Görülüyor ki; doğa artık korunması gereken bir varlıktır, insan bunu görmek ve anlamak zorundadır. Doğayı sömürmekten, yıpratmaktan ve asıl önemlisi onu daha fazla kirletme düşüncesinden uzaklaşmak gerekmektedir.

Avrupa'da 1970'lerde başlayan 'kent ekolojisi' hareketi, 1980'lerde Avrupa'da gelişen çevre bilinci, Rio Konferansı ve Local Agenda 21 halkın çevre konusunda bilincini ve çevre hareketlerine katılımını artırmıştır. Günümüzde insanlar doğal ekosistemlere yönelik tehditler konusunda bilinçlenmekte ve kentlerdeki doğa koruma hareketleri ve bu konudaki gönüllü kuruluşlar giderek yaygınlaşmaktadır. Bu bilinçlenmenin bir sonucu olarak insanlar doğal alanların kentlerde yaygınlaşmasını doğayı ve doğal kaynakları koruma yönünde bir önlem olarak görmeye başlamışlardır (Özgüner 2003: 47).

Çevre sorunlarının büyük boyutlara ulaştığı günümüzde, ekolojik dengenin, kültürel ve tarihi değerlerin korunması büyük önem kazanmaktadır. Bu amaçla, önemli biyolojik, tarihi ve kültürel zenginliğe sahip olan alanlar Milli Park, Doğa Parkı, Doğa Anıtı ve Doğa Koruma Alanı gibi koruma alanları olarak ilan edilmektedir.

Doğa koruma, insan sağlığı ve yaşamının garantisi için doğa parçalarını ve doğada yasayan bitki ve hayvan varlığını, bunların yetişme ve yaşam koşullarını belirli kriterler ışığında korumaktır (Yücel 1994). 11 Ağustos 1983 tarih ve 18132 sayılı resmi gazeteğe göre, milli parklar doğa korumadaki en yaygın korunan alan tipi olup; bilimsel ve estetik

bakımdan milli ve milletler arası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarıdır (Resmi Gazete 1983).

Bilimsel ve estetik bakımından milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçaları Milli Parklar; ülkemizde 1983 tarih ve 2873 numaralı Milli Parklar Kanunu ve 1986 tarihli Milli Parklar Yönetmeliğine göre korunmakta, planlanmakta ve yönetilmektedir.

Önemli doğa alanları, içinde insan yaşamayan mutlak koruma alanları olarak görülmemeli, bu alanlar genellikle sıra dışı coğrafi güzellikleri ve geleneksel yaşam biçimlerinin son örneklerini de barındırdığından tüm koruma ve gelişme projeleri bölgenin kendi doğal ve kültürel özellikleri dikkate alınarak orada yaşayan insanlarla birlikte şekillendirilmeli, koruma amaçlı ve katılımcı yönetim planları uygulanmalı ve doğal yapılarına zarar vermesi muhtemel kalkınma projeleri yeniden değerlendirilmelidir (Eken vd. 2005: 137).

Korunan alanların sorunlarının bu konudaki eğitim yetersizliğinden, kurumsal yapıdaki dağınıklıktan, denetimlerdeki eksikliklerden, yasal boşluklardan, veri toplamadaki zorluklardan ve özellikle de yanlış alan kullanımlarından kaynaklandığı bilinmektedir. Sadece korunan alanların ilanı ile doğanın korunması olası değildir. Korunan alanlarla ilgili yapılan çalışmalar ve alınan kararlar “kâğıt üzerinde” bırakılmamalı, korumada halkın katılımı sağlanarak, bu alanlarda etkin uygulamalı koruma çalışmaları yapılmalıdır.

McNeely (1992), koruma alanlarını doğa koruma için bir ahlak felsefesinin, insanlar için doğanın yararlarının denendiği, incelendiği, yine insan etkisinin diğer sistemler üzerinde zararlarının karşılaştırıldığı ve öğrenildiği alanlar olarak tanımlamıştır.

Milli park belirleme kriterleri arasında;

- a) Ulusal ve uluslararası düzeyde manevi, bilimsel, eğitsel, rekreasyonel veya turistik değerlere sahip doğa parçalarının ve peyzajların korunması,
- b) Canlı toplulukları, genetik kaynaklar ve türlerin varlığının güvence altına alınması,
- c) Ulusal ve uluslararası nitelik taşıyan tarihi ve kültürel değerlere sahip olması,
- d) Ekolojik denge ve biyolojik çeşitliliğin sürekliliğinin sağlanması,

e) Ziyaretçilere alanın doğal özelliğini bozmayacak düzeyde eğitsel, kültürel ve rekreasyonel imkânlar sunulması (IUCN 1999) yer almaktadır.

Milli parklar, Orman ve Çevre Kanunu'na göre bazı doğal alanlar mutlak koruma kurallarına tabidir. Buralarda koruma önlemleri vardır ve doğayı bozucu her türlü davranış yasaktır. Ormancılık ve ziraat yapılamaz. Yurdumuzda bu şekilde mutlak koruma altına alınan ve milli park kapsamına alınan 36 doğal alan vardır. Bu alanların doğrudan doğruya çevresinde avlanma ve yerleşim yasaktır. Evrensel boyutlu milli parkların 15 – 20 km. çevresinde sanayileşmeye ve oraları besleyici akarsuların kirletilmemesine dikkat edilmelidir (Kızıroğlu 1998: 380).

Milli parklarda korumanın yanında insanlara eğitsel, kültürel ve rekreasyonel imkânların sunulması öngörülmektedir. Bu da temelde çevre ve doğa eğitimine dayanan ziyaretçi yönetimi ve programlarını gerektirir. Çevre eğitiminin desteklenmesi ve doğanın iyi anlaşılması ziyaretçi merkezlerindeki doğa okulları, alanda bilgilendirme, rehberli turlar, sergi faaliyetleri, basılmış dokümanlar gibi farklı yöntemlerle yürütülmekte ve aynı zamanda doğa korumaya halkın katılımı sağlanmaktadır (Atik 2005: 167).

Milli parklar ve doğal alanları koruma konularında duyarlılık, bilgi ve bilinçli olmanın bir sonucudur. Bu duyarlılık zamanla sorunları sahiplenme ve çözüme ulaştırmada sorumlulukları yüklenmeye dönüşebilir. Sorumlu olmak tek başına yeterli değildir. Sorumlu kurumların çoğu kez uygulamalar bakımından sivil toplum örgütlerinin gerisinde kaldıkları açıktır. Sorunların temelini; çok boyutlu yönetim planlarının eksikliği, koruma ekonomilerinin alt yapısının kurulamamış olması ve yasal boşluklar oluşturmaktadır. Bütün bu sorunları doğuran temeldeki neden ise “eğitim yoksunluğu” dur. Sorunların aşılabilmesi için milli parklarda eğitsel faaliyetlere ağırlık verilmeli, insanlar kültürel ve rekreasyonel çalışmalara dahil edilmelidir.

2.2. Türkiye’deki Milli Parklar ve Milli Park Çalışmalarına Genel Bir Bakış

Milli parklar dünyada olduğu gibi Türkiye’de de çağdaş anlamda doğa korumanın öncüsü olmuştur. İlk kez 1948 yılında, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Profesörlerinden Selahattin İnal’ın, “Tabiatı Koruma Karşısında Biz ve Ormancılığımız”

adlı eseri ile milli park kavramı kullanılmaya başlanmıştır. Doğayı koruma amacı ile ayrılacak alanların, mutlak doğayı koruma ve milli park niteliği taşımaları gereği üzerinde duran İnal, milli park olarak ayrılacak alanlarda, estetik güzellik ve turistik kullanımlara uygunluk derecesinin ağırlıkta tutulması gerektiğini belirtmiştir (Akesen 1978: 31).

Ülkemizde milli park kavramı 1956 yılında ilk kez yasal boyut kazanmıştır. Yürürlüğe giren 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 25. maddesini değiştiren 2896 sayılı kanunun, 1983 yılında yürürlüğe girmesine kadar söz konusu kavrama sadece milli park noktasından bakılmaktaydı. Kanunda yapılan bu değişiklik ile milli parkların yanı sıra "Tabiat Pakları", "Tabiat Anıtları", "Tabiat Koruma Alanları" ve "Orman Mesire Yerleri" gibi kavramlar gündeme gelmiştir(Yaşar 2000: 2).

1956 da yürürlüğe giren yasa ile sadece orman ve orman rejimi içine giren sahalarda milli park ayrılması mümkün olabilmıştır. Kaynak değerleri açısından milli park olarak ayrılması gereken birçok alan belirlenmiş olmasına ve planları yapılmasına rağmen (Pamukkale, Kapadokya, Efes, Truva, vb.) bu alanlar o dönemde milli park kapsamına alınamamıştır. Bu nedenle, 1965 tarihinden itibaren milli park yasa tasarısı hazırlanarak meclise sunulmuştur, ancak meclisten yasa çıkarılamamıştır.

1967 Yılında Devlet Planlama Teşkilatı içinde kurulan Turizm Komisyonu yetkilileri ve 12 Amerikalı milli park uzmanıyla birlikte Orman Genel Müdürlüğü Milli Parklar Dairesinde oluşturulan özel bir planlama heyeti tarafından ilk defa milli park master planları Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanmıştır.

2873 sayılı Milli Parklar Kanunu hükümlerinin uygulanması ve hükümlerin açıklanması amacı ile, Milli Parklar Yönetmeliği hazırlanarak, 12.12.1986 tarih ve 19309 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (Resmi Gazete 1986).

Türkiye'de 2010 yılı itibarıyla toplam 40 adet milli park bulunmakta ve bu milli parkların toplam alanı yaklaşık 863 019,0 ha' dır. Dünya genelinde halen toplam 6 555 adet Millî Park bulunmaktadır.

Aşağıdaki liste, 1958 – 2010 yılları arasında Türkiye’deki millî parkların ilan yıllarına göre düzenlenmiştir (Tablo 2.1) (<http://www.milliparklar.gov.tr/DKMP> erişim: 12.11.2009).

Tablo 2.1 Türkiye’deki Milli Parkların Bulunduğu İl, İlan Tarihi, Alanı ve Önemli Özellikleri

Sıra No	Millî Park	Bulunduğu İl	İlan Tarihi	Alanı (ha)	Önemli Özellikleri
1	<u>Yozgat Çamlığı Millî Parkı</u>	<u>Yozgat</u>	<u>1958</u>	264,0	Tabii bitki ve hayvan toplulukları, kalıntı meşcereler, eğitim, dinlenme ve eğlenme, turizm
2	<u>Karatepe-Aslantaş Millî Parkı</u>	<u>Osmaniye</u>	<u>1958</u>	7715,0	Arkeolojik tarih öncesi kalıntılar, tabii bitki toplulukları, eğitim, dinlenme ve eğlenme, turizm
3	<u>Kuşçenneti Millî Parkı</u>	<u>Balıkesir</u>	<u>1959</u>	64,0	Zengin ve çeşitli kuş toplulukları, tabii bitki toplulukları, kuş gözlemeleme mekanı, eğitim, turizm
4	<u>Soğuksu Millî Parkı</u>	<u>Ankara</u>	<u>1959</u>	1195,0	Tabii bitki toplulukları, önemli ve nadir kuş üreme mekânları (Kara akbaba), eğitim, dinlenme ve eğlenme, turizm
5	<u>Uludağ Millî Parkı</u>	<u>Bursa</u>	<u>1961</u>	12677,0	Jeolojik yapı ve çok zengin tabii bitki toplulukları, dağ ve kış sporları, ekoturizm, kültürel zenginlik, alpin zon sulak alanları, alpin zon bitki ve hayvan türleri zenginliği, Mayer'in Orman Zonlarını tasnif ettiği dağ silsilesi, turizm, eğitim, zengin Osmanlı Türk (kuruluş dönemi, Anadolu-Balkan-Kafkas,vb...) kültürü,

					eğitim, sağlık turizmi başta olmak üzere son derece zengin turizm çeşitliliği...
6	<u>Yedigöller Millî Parkı</u>	<u>Bolu</u>	<u>1965</u>	2019,0	Tabii bitki ve hayvan toplulukları, manzara, dinlenme ve eğlenme, turizm, eğitim, dağ ve orman sporları, ekoturizm, eğitim...
7	<u>Spil Dağı Millî Parkı</u>	<u>Manisa</u>	<u>1968</u>	5505,0	Jeolojik yapı zenginliği, tabii ve endemik bitki ve hayvan toplulukları, eğitim, dinlenme ve eğlenme, turizm
8	<u>Kızıldağ Millî Parkı</u>	<u>Isparta</u>	<u>1969</u>	59400,0	Tabii bitki toplulukları, eğitim, dinlenme ve eğlenme, turizm
9	<u>Kovada Gölü Millî Parkı</u>	<u>Isparta</u>	<u>1970</u>	6534,0	Tabii bitki ve hayvan toplulukları, manzara, eğitim, dinlenme ve eğlenme, turizm
10	<u>Güllük Dağı Millî Parkı (Termesos)</u>	<u>Antalya</u>	<u>1970</u>	6702,0	Arkeolojik kalıntılar, tabii bitki toplulukları, eğitim, manzara, dinlenme ve eğlenme, turizm
11	<u>Munzur Vadisi Millî Parkı</u>	<u>Tunceli</u>	<u>1971</u>	42000,0	Jeolojik yapı, tabii bitki ve hayvan toplulukları, turizm çeşitliliği, eğitim
12	<u>Beydağları (Olimpos) Sahil Millî Parkı</u>	<u>Antalya</u>	<u>1972</u>	30969,0	Arkeolojik kalıntılar, tabii bitki ve hayvan toplulukları ile jeomorfolojik oluşumlar, turizm, eğitim
13	<u>Gelibolu Yarımadası Tarihî Millî Parkı</u>	<u>Çanakkale</u>	<u>1973</u>	33000,0	Türk ve dünya harp tarihi, şehitlikler, tabii bitki ve hayvan toplulukları ile jeomorfolojik oluşumlar, turizm, eğitim
14	<u>Köprülü Kanyon Millî</u>	<u>Antalya</u>	<u>1973</u>	36614,0	Arkeolojik kalıntılar, tabii bitki toplulukları, jeolojik oluşumlar,

	<u>Parkı</u>				turizm, eğitim
15	<u>Ilgaz Dağı</u> <u>Millî Parkı</u>	<u>Kastamonu</u>	<u>1976</u>	1088,0	Tabii bitki toplulukları, kültürel zenginlik, dağ, orman ve kış sporları, manzara, dinlenme ve eğlenme, eğitim, turizm
16	<u>Başkomutan</u> <u>Tarihî Millî</u> <u>Parkı</u>	<u>Afyon</u>	<u>1981</u>	35500,0	İstiklal Harbi tarihi, kültürel değerler zenginliği, eğitim, turizm
17	<u>Göreme</u> <u>Tarihî Millî</u> <u>Parkı</u>	<u>Nevşehir</u>	<u>1986</u>	9572,0	Tarihi eski yerleşimler 'yer altı şehirleri, kiliseler, şapeller" ve peri bacaları gibi jeolojik oluşumlar, peyzaj değeri, dinlenme ve eğlenme, turizm, eğitim
18	<u>Altındere</u> <u>Vadisi Millî</u> <u>Parkı</u>	<u>Trabzon</u>	<u>1987</u>	4800,0	Kültürel değerler, tarihi yapılar, 'Sümela Manastırı', tabii bitki toplulukları, manzara, peyzaj değeri, dinlenme ve eğlenme, turizm, eğitim
19	<u>Boğazköy-</u> <u>Alacahöyük</u> <u>Tarihî Millî</u> <u>Parkı</u>	<u>Çorum</u>	<u>1988</u>	2634,0	Arkeolojik kalıntılar, Hitit Devleti Merkezi, eğitim, turizm
20	<u>Nemrut Dağı</u> <u>Millî Parkı</u>	<u>Adıyaman</u>	<u>1988</u>	13850,0	Tarihi açık hava müzesi, güneşin gizemli doğuşunu seyir, turizm, eğitim
21	<u>Beyşehir</u> <u>Gölü Millî</u> <u>Parkı</u>	<u>Konya</u>	<u>1993</u>	88750,0	Türkiye'nin en geniş milli park alanıdır. Ayrıca tarihi kalıntılar ve tarihi eserler, camiler, hanlar, kervansaraylar, kuş göç yolları üzerinde bulunuşu, jeomorfolojik oluşumlar, çok değerli tabii bitki

					toplulukları, zengin kuş toplulukları ve hidrolojik özellikler, güneşin gizemli batışını seyir, turizm, eğitim açılarından çok önemli bir Millî Parkımızdır.
22	<u>Aladağlar Millî Parkı</u>	<u>Niğde,</u> <u>Adana,</u> <u>Kayseri</u>	<u>1994</u>	54524,0	Jeomorfolojik yapı ile flora ve fauna zenginliği, dağcılık sporları, dağ, orman ve kış turizmi, eğitim, zengin su kaynakları
23	<u>Altınbeşik Mağarası Millî Parkı</u>	<u>Antalya</u>	<u>1994</u>	1156,0	Jeolojik ve jeomorfolojik oluşum zenginliği, mağara ekosistemleri, turizm, eğitim
24	<u>Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Millî Parkı</u>	<u>Aydın</u>	<u>1994</u>	27675,0	Akdeniz'in en iyi korunan maki florası, jeolojik yapı, tabii bitki ve hayvan toplulukları, dinlenme ve eğlenme, turizm çeşitliliği, sulak alanlar
25	<u>Hatila Vadisi Millî Parkı</u>	<u>Artvin</u>	<u>1994</u>	16988,0	Jeolojik ve jeomorfolojik oluşumlar, tabii zengin orman ağacı türleri varlığı ile yaban hayatı zenginliği, dağ ve orman turizmi, eğitim
26	<u>Honaz Dağı Millî Parkı</u>	<u>Denizli</u>	<u>1994</u>	9219,0	Jeolojik ve jeomorfolojik oluşumlar, arkeolojik kalıntılar, Colossea (Honaz), endemik açıdan zengin bitki çeşitliliği, kültürel zenginlik, turizm merkezlerine yakınlık, dağ turizmi, ekoturizm, eğitim
27	<u>Kaçkar Dağları Millî</u>	<u>Rize</u>	<u>1994</u>	51550,0	İlginç jeolojik ve jeomorfolojik yapı, tabii bitki ve yaban hayatı

	<u>Parkı</u>				zenginliği, dağ, orman ve kış sporları, eğitim, turizm
28	<u>Kazdağı Millî Parkı</u>	<u>Balıkesir</u>	<u>1994</u>	21300,0	Bitki örtüsü, biyolojik çeşitlilik ve fauna zenginliği, turizm çeşitliliği, eğitim
29	<u>Karagöl Sahara Millî Parkı</u>	<u>Artvin</u>	<u>1994</u>	3766,0	Hidrografik yapı ve bitki örtüsü zenginliği, eğitim, orman ekosistemleri, ekoturizm, kültürel zenginlik
30	<u>Saklıkent Millî Parkı</u>	<u>Muğla</u>	<u>1996</u>	12390,0	Jeomorfolojik yapı ile bitki ve hayvan varlığı açısından zenginlik
31	<u>Truva Tarihî Millî Parkı</u>	<u>Çanakkale</u>	<u>1996</u>	13350,0	Tarihi kalıntılar, harp tarihi ve jeolojik yapı, turizm, eğitim, kültürel zenginlik
32	<u>Marmaris Millî Parkı</u>	<u>Muğla</u>	<u>1996</u>	33350,0	Jeomorfolojik yapı ile bitki ve hayvan varlığı açısından zenginlik, nadir ekosistemler
33	<u>Küre Dağları Millî Parkı</u>	<u>Kastamonu-Bartın</u>	<u>2000</u>	37000,0	Doğal yaşı ormanlar, nadir ekosistemler, biyolojik çeşitlilik, jeolojik ve jeomorfolojik oluşumlar, kültürel değer zenginlikleri ve arkeolojik kalıntılar, eğitim
34	<u>Sarıkamış-Allahüekber Dağları Millî Parkı</u>	<u>Kars ve Erzurum</u>	<u>2004</u>	22980,0	Tarihi kalıntılar, harp tarihi, doğal Sarıçam ormanları, tabii bitki toplulukları, dağ ve kar sporları, manzara, eğitim
35	<u>Ağrı Dağı Millî Parkı</u>	<u>İğdir - Ağrı</u>	<u>2004</u>	87380,0	Kültürel değerler açısından zenginlik. Dünyada Alaka'daki meteor çukurundan sonra ikinci büyük göktaşı çukuru da milli park sınırları içerisindedir. Bitki

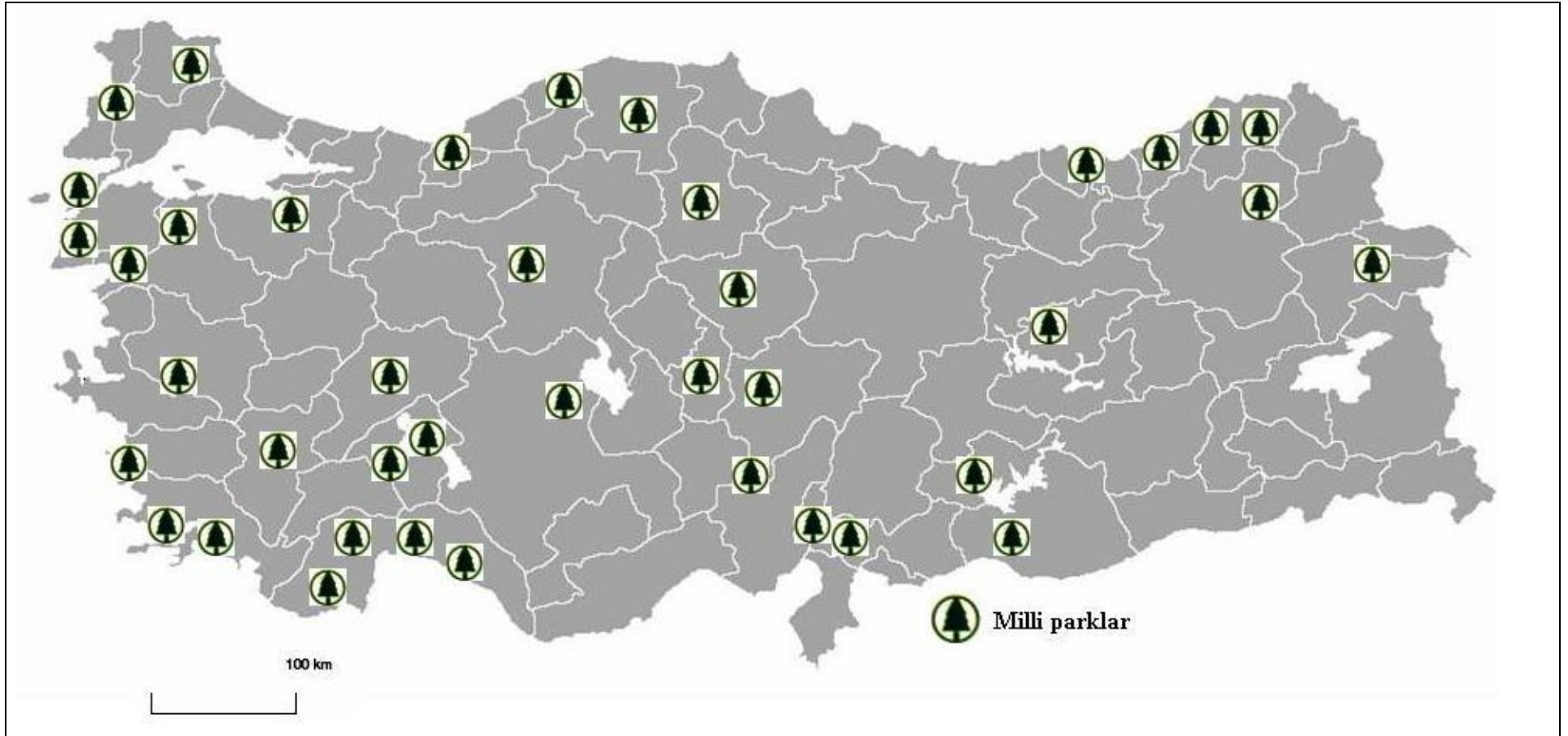
					ve hayvan varlığı açısından da oldukça zengindir.
36	<u>Gala Gölü</u> <u>Millî Parkı</u>	<u>Edirne</u>	<u>2005</u>	6090,0	Sulak saha, göl ve orman ekosistemlerini ve bu ekosistemlerde barınan çeşitli canlı türlerini ihtiva etmesi, 130 kuş türünün varlığı, kuş göç yolları üzerinde bulunuşu, nesli tehlikeye düşmüş veya nadir türleri, özellikle tepeli pelikan, çeltikçi ve küçük karabatak gibi nesli son derece azalmış türleri barındırması kaynak değerlerini oluşturmaktadır.
37	<u>Sultansazlığı</u> <u>Millî Parkı</u>	<u>Kayseri</u>	<u>2006</u>	24529,0	Tatlı ve tuzlu su ekosistemlerinin bir arada bulunduğu nadir bir ekosistem oluşu, nesli tehlikeye düşmüş veya düşebilir türlerin de yer aldığı 301 kuş türünün beslenme, barınma ve kuluçka alanı oluşu, Avrupa'da turna, filamingo, akbalıkçıl, kaşıkçı kuşlarının bir arada kuluçkaya yattığı tek alan oluşu, kaynak değerlerini oluşturmaktadır.
38	<u>İğneada</u> <u>Longoz</u> <u>Ormanları</u> <u>Millî Parkı</u>	<u>Kırklareli</u>	<u>2007</u>	3155,0	Avrupa ölçeğinde önem taşıyan; çok sınırlı yayılışa sahip, doğal yapısı korunabilmiş, yok olma tehlikesiyle karşı karşıya bulunan en önemli su basar (longos) ormanlara sahip olup, İğneada ve çevresinde farklı ekosistemler bulunmaktadır. Ekoturizm, dağ ve

					orman sporları, eğitim
39	<u>Tek Tek</u> <u>Dağları Millî</u> <u>Parkı</u>	<u>Şanlıurfa</u>	<u>2007</u>	19335,0	Bitki ve hayvan varlığı açısından zenginlik, kültürel, tarihi ve arkeolojik özellikler açısından zenginlik, turizm, eğitim
40	<u>Yumurtalık</u> <u>Lagünü Millî</u> <u>Parkı</u>	<u>Adana</u>	<u>2008</u>	16430,0	Millî Park, ülkemizdeki nadir Halep Çamı (<i>Pinus halepensis</i> L.) yayılış alanlarından birine sahiptir. Yumurtalık Lagünü aynı zamanda; nesli tehlikeye düşmüş su kuşlarının yaşama ortamıdır. Bitki örtüsü, biyolojik çeşitlilik ve fauna zenginliği, turizm çeşitliliği, eğitim

Kaynak: <http://www.milliparklar.gov.tr/DKMP> (erişim: 12.11.2009)

Ülkemizdeki milli parklar, kuruluş amaçları bakımından farklı özellikler gösterir. Örneğin Gelibolu Milli Parkı; milli tarih, Manyas Kuş Cenneti Milli Parkı; zengin ornitolojik yapısı, Truva Tarihi Milli Parkı; arkeolojik özellikler, Kazdağları Milli Parkı; endemik bitki ve hayvan toplulukları yanı sıra mitolojik, kültürel özellikler, Göreme Milli Parkı; benzersiz jeomorfolojik ve kültürel özellikleri nedeniyle UNESCO tarafından Dünya kültür mirası listesine alınmıştır. Yurdumuzda ve dünyada doğal, kültürel ve rekreatif değerlerin korunmasının ve bizden sonraki nesillere sağlıklı bir şekilde aktarılmasının en önemli yolu milli parklardır. Bununla birlikte milli parklar kendilerine özgü değerleriyle (bitki ve hayvan varlığı bakımından) bilim dünyamız için eşsiz birer laboratuvar özelliği gösteren mekânlardır. Doğa eğitimi çalışmalarına sahne olmuştur. Ülkemizdeki milli parkların dağılımına baktığımızda doğal, tarihi, kültürel ve milli değerlerimizin toplandığı, yılın her mevsimi ziyaret edilen eşsiz alanlardır (Şekil 2.1).

Şekil 2.1 Ülkemizdeki Milli Parkların Coğrafi Dağılışı

2.3. Çalışma Sahasının Belirlenmesindeki Etkenler

Çanakkale, Balıkesir ve Manisa ili sınırları içerisinde yer alan sırasıyla; Truva Tarihi Milli Parkı, Kazdağı Milli Parkı ve Spil Dağı Milli Parkı ziyaretçilerinin görüşleri ve önerileri, Türkiye’de Milli Park kavramı ve Milli Park eğitimi açısından açılımlar sağlayacaktır. Araştırma için seçilen bu üç büyük milli park; doğal, tarihi, kültürel, turistik, bilimsel ve rekreatif özelliklerinin çeşitliliği dolayısıyla ziyaretçiler tarafından yoğun ilgi görmektedir. Bu yoğun ilginin çeşitli nedenleri aşağıda sıralanmıştır:

1. Truva Tarihi Milli Parkı için arkeologlar, İlyada’da hikâye edilen 10 yıl kadar süren Truva Savaşlarına sahne olmuş antik bir kent olarak niteliklendirilir. Yüzyıllar boyunca yıkılıp yeniden inşa edilen 9 yerleşim katından meydana gelmektedir.
2. Milli parkın ve çevresinin tabiat tarihi ile ilgili en önemli özelliği, jeomorfolojik özelliğidir. Truva’nın önünde uzanan ve Çanakkale boğazına bağlanan körfez, eski menderesin getirdiği alüvyonlarla dolmuştur. Bugün ise körfezin bulunduğu alanda tarım arazileri yer almaktadır.
3. Öncelikli olarak görülmesi gereken yerlerin başında Truva antik şehri (ören yeri) gelmektedir. Ayrıca Çanakkale Boğazı, kıyılarında sunduğu görsel peyzaj değerleri ile ziyaretçilerin rekreatif ihtiyaçlarını karşılayacak düzeydedir.
4. Kazdağı Milli Parkı için; Homeros İlyada’sında İda Dağı (Kazdağı) için ‘Bol pınarlı vahşi hayvanlar anası’ diye bahsetmektedir. Kazdağı’nın her yerinden kaynaklar çıkmaktadır. 1500 m. rakımda dahi yaz kış suyu olan kaynaklar mevcuttur. Edremit, Akçay ve Altınoluk’un buz gibi soğuk ve bol içme ve kullanma suyu Kazdağı’nın eriyen kar sularıdır. Kazdağları’ndan gelen orman havası ile denizin iyotlu ve oksijen miktarı yüksek havası birleşince Altınoluk Şahinderesi boğazı civarı oksijen çadırı şeklinde ifade edilmektedir. Dünyanın oksijen bolluğu yönünden ilk üç yerinden biri olduğu tespit edilmiştir

(<http://www.kazdaglari.org/kazdaglari> erişim tarihi: 08.10.2009).

5. Kazdağı, dünyada mitoloji ve efsaneler Dağı olarak bilmektedir. Kazdağlarındaki üç efsaneden biri Yunan efsanesi (İlyada) diğerleri Sarıkız ve Hasan ile Emine'nin aşk öyküleri olan iki Türk efsanesidir. Yunan Mitolojisinde Paris'in Altın Elmayı Afrodite'ye vermesi sonucu, dünyada ilk güzellik yarışmasının yapıldığı yerdir.
6. Kaz Dağının üzerine yerleşmiş, kuzey-güney istikametine uzanan derin vadi ve kanyonları, bitki ve hayvan varlığı açısından zengin bir potansiyel barındırmakta, özellikle de bitki örtüsünün taşıdığı biyolojik çeşitlilik ana kaynak değerini oluşturmaktadır.
7. Başta Kazdağı göknarı olmak üzere 32 adet bitki taksonu endemiktir. (yalnızca Kazdağı'nda yetişen) Bunun yanında Türkiye'ye has 40 endemik türü ile endemik olmayan ancak ülkemizde yalnızca Kazdağı'nda yetişen 15 adet bitki taksonu bilinmektedir (<http://www.kazdaglari.org/kazdaglari> erişim tarihi: 08.10.2009).
8. Spil Dağı Milli Parkı için çam, ardıç, kavak, ceviz, kızılbaş, karaağaç, meşe ağaçlarından meydana gelen bölgenin zengin bitki türleri yanında, milli parkta bilimsel araştırmalarla belirlenen 20'den fazla endemik bitki türü bulunmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nun bir devrine adını veren ve Avrupa Ülkelerine de götürülen Manisa laleleri de milli parkta tabii olarak yetişmektedir.
9. Hayvan çeşitliliği oldukça fazla olan milli park sınırları içerisinde; Ayı, karaca, kurt, çakal, domuz, tilki, sansar, porsuk, dağ keçisi, akbaba, kartal ve sülün yaşayan yaban hayvanlarıdır.
10. Milli Parkın tarihi ve mitolojik yönü de zengindir. Mitolojiye göre Spil Dağına adını veren zaman tanrısı Kronos'un karısı Kybele (Sipylena)'dir. Kybele bütün tanrıların, tanrıçaların olduğu gibi bitkilerin, hayvanların ve insanların bereket tanrıçasıdır. Akpınar mevkiinde kaya üzerinde oturmuş röliefi vardır. Bir diğer kaynağa göre de Frikya Kralı Menos 'un kızı Spilos 'un bu dağa atılarak vahşi hayvanlar tarafından büyütülmesinden dolayı dağa Spilos adı verilmiştir (Hepcan 1997).
11. Gerek tarihi-mitolojik ve doğal, gerek ise kültürel özelliklerle dolu bu milli parkların seçilmesindeki bir diğer önemli etken; seçilen milli

parkların nüfus yoğunluğu fazla olan Ege ve Marmara bölgesinde yer alması ve yoğun nüfuslu illerden ziyaretçi çekmesidir.

Yukarıda sıralanan nedenlere dayalı olarak çekim etkisi yaratan ve binlerce ziyaretçi çeken bu parkların ziyaretçilerinin görüşlerinin milli park kavramı ve milli park eğitimine ışık tutacağı inancındayım.

2.3.1. Truva Tarihi Milli Parkı ve Çekicilikleri

2.3.1.1. Truva Tarihi Milli Parkı'nın Coğrafi Konumu ve Doğal Çevre Özellikleri

Truva Tarihi Milli Parkı, Marmara Bölgesi Güney Marmara Bölümü'nde Biga Yarımadası alt yöresinde, Çanakkale il sınırları içinde yer almaktadır. Doğal, tarihi ve ana kaynak değerini oluşturan arkeolojik özellikler açısından zengin bir bölgede konumlanan Milli Park alanı, Çanakkale Boğazı'nın kuzey kıyısında yer alan Gelibolu Tarihi Milli Parkı, güneyde Kazdağı Milli Parkı ve doğuda Manyas Kuş Cenneti Milli Parkı'nın bulunduğu bölgelerin arasında kalmaktadır. Sınırları, batıda Ege Denizi, kuzeyde Çanakkale Boğazı, doğuda Çanakkale Devlet Karayolu, güneyde Taştepe'yi Geyikliye bağlayan karayolu teşkil eder. Truva Tarihi Milli Parkı Çanakkale-İzmir devlet karayolunun 28 km'sinden sapıldıktan sonra 5 km içeridedir. Milli Park alanı 13.350 ha'dır (Şekil 2.2).

Şekil 2.2 Truva Tarihi Milli Parkı'nın Coğrafi Konumu ve Sınırları.

Truva ve çevresi alçak sırtlar ve bunlar arasındaki alüvyal vadi tabanı düzlüklerinden oluşmaktadır. Sırtlar ortalama 40-80 m yükseklikte ve üst Miosen-Pliosen'de Ege Denizi'nin oluşmadığı zamanlarda Karadeniz-Marmara üzerinden kuzey Ege'ye sokulan sığ bir deniz tabanında biriken materyali meydana getirmiştir. Yer kabuğu hareketleri bu çöküntülerin bloklar halinde parçalanarak yükselmesine, tabakaların deformasyonlara uğramasına neden olmuştur. Yükselen bloklar arasındaki çukurluklara akarsular yerleşmiş ve buraları alüvyonlarla doldurarak bugünkü ovaları meydana getirmişlerdir (Kayan 1996).

Sırtlar arasındaki en büyük çukurluğu Karamenderes Çayı oluşturmaktadır. Güney-kuzey yönünde uzanan bu çukurluğun batısındaki ve doğusundaki yapısal doğrultular farklıdır. Batıda güney-kuzey doğrultusunda uzanan dar bir sırt (Yeniköy veya Sigeon Sırtı) Karamenderes Ovası'nı Ege Denizi'nden ayırmaktadır. Doğuda ise doğu-batı doğrultusunda uzanan iki ana sırt bulunmaktadır. Bunların arasındaki çukurluğa Dümrek Çayı yerleşmiş ve burayı alüvyonları ile doldurarak bir vadi tabanı meydana getirmiştir. Dümrek Vadisi'nin kuzeyindeki Kumkale Sırtı ve güneyindeki Truva Sırtı hafifçe güneye doğru yönelen tabakalar üzerinde şekillenmiştir. Ayrıca kuzeye bakan dik yamaçlar faylıdır. Bu nedenle sırtlar ve Dümrek vadisi asimetrik şekillidir ve faylı bir topografya oluştururlar (Kayan 1996).

Foto 2.1 Truva Çevresindeki Alçak Sırtlar ve Geniş Düzlükler (Anonim 2004a)

Milli Park alanının denize olan kıyısı yaklaşık 23 km.dir. Ancak alanın kuzey batısındaki yaklaşık 7 km'lik sahil şeridine sahip alan askeri alan sınırları içerisinde kaldığından, Milli Parkın yaklaşık 16 km'lik bir sahil şeridi vardır. Bölgede günübirlük plaj aktivitesinin gerçekleştirilebildiği yaklaşık 3 km uzunluğunda olan Yeniköy'ün batısında yer alan Yeniköy Plajı ile Papaz Plajı olmak üzere iki kesim bulunmaktadır. Günübirlük kullanımın en yoğun şekli kıyı kumul vejetasyonu özelliğindeki Papaz Plajı'nda karşımıza çıkmaktadır.

Çalışma alanının içinde bulunduğu yöre Marmara geçiş iklimi özelliği göstermektedir. Genel karakter olarak sonbahar ve ilkbahar uzun sürmektedir. Bütün yıl yağışlı, kışlar ılımandır ancak kar yağışı da görülmektedir. Yazlar sıcak ve atmosfer bütün yıl hareketlidir. Don olayı çok sık görülmemektedir.

Truva Tarihi Milli Parkı yakın çevresinde bulunan Kumkale Ovası, Karamenderes Çayının taşıdığı sedimentler üzerinde oluşmuş ildeki en büyük alüvyal ovadır. Ovada yoğun şekilde entansif tarım yapılmaktadır. Ovada öncelikli olarak buğday, bunun yanı sıra pamuk ve domates tarımı yapılmaktadır.

Park alanından geçen Karamenderes Çayı, oluşturduğu delta ve yan kolları ile birlikte sahanın en önemli hidrolojik unsurudur. Karamenderes Çayı, Araplar Boğazı'ndan ovaya girer ve Kumkale'de Çanakkale Boğazı'na dökülür. Karamenderes Çayı ve Dümrek Çayı, Milli Park alanındaki yeraltı sularının beslenme, boşalım ve depolanmasındaki en önemli etkenlerdir.

Milli Park bitki örtüsü, Akdeniz bitki coğrafyası bölgesi içerisinde yer almaktadır. Park içerisinde geniş alanlarda tarım yapılmakta olup kültür alanları vejetasyonun büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Milli Park içerisinde ikinci derecede baskın olan bitki örtüsü nevelerini; maki, su bitkileri ve kıyı kumullarında görülen bitki türleridir.

Troya Tarihi Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı Analitik Etüt Raporu'na (Anonim 2001) göre Milli Park içerisinde 312 tür, 3 alttür, 3 varyete bulunmaktadır. Bunların 7'si (% 2) endemiktir. Orta vadede tehdit altında olabilecek 2 tür bulunmaktadır.

Truva Tarihi Milli Parkı'nda, kuş türleri sayısı 77'dir. Truva ve çevresindeki tüm kuş türlerinin saptanabilmesi amacıyla, 2004 yılında Euronatur tarafından oluşturulan Truva Projesi ile ilkbaharda, haziran ayında ve sonbaharda yapılan gözlemlerde 156 kuş türü saptanmıştır. Bu sayı Gerner ve Serez tarafından 2005 yılına ait çalışmada 192'ye çıkmış ve tehlike altında bulunan kuş türleri sayısı da % 58 artmıştır (Gerner ve Serez 2004; Gerner ve Serez 2005, Serez 2006).

2.3.1.2. Truva Tarihi Milli Parkı'nın Arkeolojik ve Tarih Turizmi Çekicilikleri

Truva Tarihi Milli Parkı M.Ö. 2550 yıllarından günümüze kadar kalabilmiş yapıları ve halklar arasında anlatıla gelmiş destansı savaşı ile tüm dünya ve ülkemizden ziyaretçileri Çanakkale'ye çekmektedir (Foto 2.2).

Foto 2.2 Truva Savaşlarında Rol Oynayan Truva Atının Temsili Kopyası

M.Ö. 9. yüzyılın büyük ozanı Homeros'un İlyada ve Odyseia isimli epik destanları Troya tarihinin sadece küçük bir kısmını işlemiştir.

Troya tarihinin başlangıcı, Homeros'un Troya'sından 17 yüzyıl öncesine dayanmaktadır. Hellenistik Dönemde Xerxes ve Büyük İskender'in Troya'ya yaptıkları ziyaretler, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'un alınmasından sonra Troya'yı ziyaret etmesi ve 30 Ağustos Zaferi'nin birinci yıldönümündeki kutlamalarda Mustafa Kemal'in "Dumlupınar'da Troyalıların öcünü aldık" sözleri şehrin isminin bugüne kadar yaşamasında etkili olmuştur (Kılıç 1996). Troya kazıları, tarih öncesi arkeolojisinin başlangıç yeri olarak da kabul edilmektedir. Özellikle Dörpfeld'in gözlemlerine dayanılarak, aşağıdan yukarı doğru Troya'nın dokuz katı ortaya konmuştur (Şekil 2.3) (Aslan 2006: 149).

Şekil 2.3 Truva'nın Dokuz Kültür Katı (Korfmann 2001)

Köyümsü yapısına rağmen pek çok kez güçlendirilen, kaba taşlardan yapılmış savunma duvarlarıyla çevrili Troya I (M.Ö. 2920-2550), Anadolu'nun bu döneme ait yapıları arasındaki en önemli giriş sistemlerinden birine sahiptir. Dönemin ana geçim kaynakları tarım hayvancılık ve balıkçılıktır (Aslan 2006: 150).

Kenti ve görkemli kalesiyle Troya II (M.Ö. 2550-2250), uzak bölgelerle ilişkisi olan önemli bir hükümdarlık yerleşmesidir. Özellikle Schliemann kazıları sırasında, 20'den

fazla hazine buluntusu ortaya çıkmıştır. Ancak Schliemann'ın “Priamos Hazinesi” olarak adlandırdığı buluntuların, Homeros Troya'sından 1250 yıl daha eskiye ait olduğu bilinmektedir. Schliemann daha sonra bu yanlışlığını kabul etmiştir. Kazı buluntuları, çok uzak bölgelere kadar uzanan ticaret ilişkilerini belgelemektedir (Aslan 2006: 150).

Troya III (M.Ö. 2250-2200)'teki buluntular, Troya II buluntularından pek farklı değildir. Bu da bize kültürel bir devamlılığın olduğunu göstermektedir. Ancak kale içindeki yapıların birbirine daha bitişik ve daha küçük olarak inşa edildiği göze çarpmaktadır. Troya III de önceki dönemler gibi büyük bir yangın felaketiyle son bulmuştur (Aslan 2006: 150).

Troya IV / V (M.Ö. 2200-1740/30) tabakalarının büyük bir kısmı Schliemann ve Dörpfeld kazıları sırasında tahrip edilmiş olduklarından, 1930'larda Blegen tarafından bu evrelere ilişkin kesin bilgiler ortaya konmuştur. Troya IV, kültürel ve teknik yenilenmelere rağmen, Troya III ile kesintisiz şekilde bağlanmaktadır. Aynı şekilde Troya V de Troya IV'ün devamı ve geliştirilmiş biçimi olarak kabul edilmektedir (Blum 2002: 78).

Troya VI (M.Ö. 1740/30-1300) Homeros'un Troya'sı ya da Hitit metinlerindeki Wilusa / İlios'tur. Yüksek Troya kültürü, Troya'nın en gelişkin evresi bu dönemde başlamaktadır. Troya artık bir yönetim ve ticaret kentidir. Tüm Troas bölgesinde bilinen en büyük yerleşmedir (Becks 2002; Aslan 2006: 84).

Troya savaşlarının yaşandığı ve Homeros'la ölmezliğini tarihe geçiren şehir Troya VII-a şehridir. Savaş, Paris'in Sparta Kralı Menelaos'un karısı Helen'i kaçırmaya üzerine Aka'lar ve Troya'lular arasında çıkan anlaşmazlık sonucu gelişir. Modern tarihçilere göre bu savaş daha çok iki büyük ticari kuvvetin çarpışmasıdır. Şehir M.Ö. 1260'ta yıkılmıştır. Troya VII-b, bir önceki şehrin sakinleri tarafından tekrar kurulmuştur. Daha sonra M.Ö. 1200 sıralarında Trakya yoluyla gelenler tarafından işgal edilmiştir. Anadolu tarihi karanlık devrine girmiştir. M.Ö. 1100'de yangın sonucu yıkılan şehir 400 sene kadar terk edilmiştir (Anonim 2001).

Troya VIII (M.Ö. 700-85) kenti büyük oranda terk edilmiştir. Özellikle M.Ö. 3. yüzyıldan itibaren, Troya savaşının geçtiği “Kutsal İlion Kenti” olarak saygı görmüştür. Bu dönemde kent bölgenin politik ve dini merkezi haline gelmiştir.

Troya IX (M.Ö. 85-M.S. 500) kentinde, kökeninin Troya’ya uzandığını kabul eden Romalı İmparator Augustus döneminde, Athena Tapınağı yeniden yapılmıştır. Romalı imparatorların Troya’ya duydukları bu ilgi, kentin zengin bir yerleşme olmasını sağlamıştır. Yerleşim sistemi birçok kere yenilenecek 3,6 km’lik bir savunma duvarıyla çevrilmiştir. Zaman içinde pek anlam taşımayan bir yerleşme haline dönüşen kent, M.S. 500’lerdeki büyük depremle yıkılmıştır (Aslan 2006).

Büyük servet sahibi Alman tüccar Heinrich Schliemann (1822-1890) 40’lı yaşlarından sonra arkeoloji ile ilgilenmeye başlamış ve çocukluğundan beri etkilendiği İliada destanında adı geçen Troya kentinin yerini bulmak için yollara düşmüştür. Sonunda destanda adı geçen kentin Hisarlık Tepe’de aranması gerektiğine karar vermiştir. Ancak Schliemann’ın başlattığı çalışmalardan önce, 17. yüzyıldan beri Çanakkale bölgesinde yaşayan Calvert ailesinden, İngiliz konsolosu Frank Calvert (1828-1908), Hisarlık Tepesi’nin bir höyük olduğunu anlamış ve 1863’ten başlayarak küçük çaplı kazılarla buranın Troya olduğunu ispatlamaya çalışmıştır. Troya’daki çalışmalarına Calvert’ten yardım olarak başlayan Schliemann, 1870’teki ilk sondajından sonra, büyük çaptaki kazılarını 1871-73, 1878, 1879, 1882 ve 1890’da gerçekleştirmiştir (Foto 2.3) (Aslan 2006).

Foto 2.3 Truva’da Kazı Alanlarından Bir Görünüm

Truva Tarihi Milli Parkı Çanakkale-İzmir devlet karayolunun 28. km'sinden sapıldıktan sonra 5 km içeridedir.

Schliemann 1873'te bulduğu Priamos Hazinesi başta olmak üzere pek çok Troya eserini yurtdışına kaçırması nedeniyle, haklı olarak "hazine avcısı" olarak suçlanmıştır. Ancak kazılarının son döneminde hatalarını anlamış; Calvert ve Dörpfeld'in saptadığı arkeolojik tabakalanmayı kabul etmiştir. Schliemann'ın 1890'daki ani ölümünden sonra, kazılara çalışma arkadaşı mimar Wilhelm Dörpfeld (1853-1940) 1893 ve 1894 yıllarında, Schliemann'ın eşi Sophia Schliemann'ın parasal desteği ile yürütmüştür. Özellikle Dörpfeld'in gözlemlerine dayanılarak Troya'nın 9 katı ortaya konmuştur. Troya kazıları, tarih öncesi arkeolojisinin başlangıç yeri olarak kabul edilmektedir (Aslan 2006).

Calvert, Schliemann ve Dörpfeld'in gerçekleştirdiği 19.yy kazı buluntuları, İstanbul, Atina ve Berlin müzelerine dağıtılmıştır. Berlin'deki toplam 10 bini aşkın buluntunun bir kısmı eğitim amacıyla 37 üniversite ve müze koleksiyonuna hediye edilmiştir. II. Dünya Savaşı sonrasında, aralarında Priamos Hazinesinin de olduğu pek çok Troya buluntusu Berlin'den kaybolmuştur. Yaklaşık 50 yıl sonra bu buluntuların, o dönemde Rus askerleri tarafından savaş ganimeti olarak Puşkin ve Petersburg'a götürüldüğü anlaşılmıştır. Troya hazineleri halen Puşkin Müzesi'nde bulunmaktadır (Aslan 2006).

Dörpfeld'den sonra 20.yüzyıldaki Troya kazıları 1932-1938 yılları arasında Cincinnati Üniversitesi'nden Carl W. Blegen (1887-1971) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu kazılarda dönemin en modern kazı teknikleri kullanılmış ve höyük 46 yapı katına ayrılmıştır. 50 yıllık bir aradan sonra yeni dönem Troya kazıları 1988 yılında Tübingen Üniversitesi arkeoloji profesörlerinden Manfred Osman Korfmann (1942-2005) tarafından başlatılmıştır. Korfmann'ın çalışmalarında Troya'nın Troya I'den Troya VII dönemine kadar bir aşağı kente sahip olduğu anlaşılmıştır. Böylece Troya'nın şimdiye kadar sanıldığından 10 kat daha büyük bir yerleşme olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca bulunan ilk yazılı belge olan Luvice mühürü, Troya ve Hitit İmparatorluğu arasındaki ilişkilerin biraz daha anlaşılabilir hale gelmesini sağlamış ve uzun yıllar tartışılan Hitit metinlerindeki Wilusa, İlios aynı olması durumu yönündeki savı güçlendirmiştir (Aslan 2006: 167).

Troya Antik Kenti'nin tüm dünyada en çok bilinen yerlerden biri olması ve Çanakkale'ye sadece 33 km uzakta olması, mitolojisiyle İda'ya (Kazdağları'na) bağlı olması ve Kazdağları ile aynı bölgede yer alması, bilinen mitoloji ve efsanenin bu yörede geçmiş olması, yörede çok sayıda antik kentin varlığı, jeotermal suların bolluğu, verimli Troya ovasının yöre tarımına olan önemli katkısı, bölgenin deniz bağlantılı olması, Troya bölgesini özellikle bilim ve kültür turizmi açısından önemli kılmaktadır (Demircan ve diğ. 2006: 220).

Truva Tarihi Milli Parkı her yıl binlerce yerli ve yabancı turist tarafından ziyaret edilmektedir (Tablo 2.2). Buna karşın Park alanı içerisinde bulunan diğer doğal kaynak değerleri yeterince değerlendirilememiş ve doğal kaynaklara dayalı potansiyel ekoturizm aktiviteleri ortaya konulamamıştır.

Tablo 2.2 Truva Tarihi Milli Parkı 2009 Yılı Yaz Ayları ve 2009 Yılı Toplam Ziyaretçi Sayıları

Haziran	Temmuz	Ağustos	2009 yılı toplam
32.498	42.540	44.739	367.897

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Çanakkale İl Müdürlüğü Verileri – 2009

2.3.2. Kazdağı Milli Parkı ve Çekicilikleri

2.3.2.1. Kazdağı Milli Parkı'nın Coğrafi Konumu ve Doğal Çevre Özellikleri

Kazdağı, Biga Yarımadası'nın güneydoğusunda, esas eksenini Ayvalık/Balya yönünde olan, Çanakkale ve Balıkesir il sınırları içindeki Edremit Körfezi'nin kuzeyinde yer almaktadır. Kazdağları masifi Biga Yarımadası'nın güneybatı kısmında, doğu-batı yönünde uzanmakta olup etrafına göre en fazla yükselme gösteren izole bir yükseltilerdir. Alan batıda Ayvacık ve Ezine yerleşim yerleri ile Çanakkale – İzmir asfaltı tarafından sınırlanır (Şekil 2.4).

Milli Park alanı özellikle ekoturizm etkinlikleri için benzersiz bir doğal güzelliğe ve kültürel mirasa sahiptir. Park alanına, Balıkesir'den 230 no'lu, Çanakkale'den 24 no'lu karayolu ile ulaşım sağlanmaktadır. Kazdağı Milli Parkı Çanakkale'ye 123 km., Balıkesir'e 92 km. uzaklıktadır.

Şekil 2.4 Kazdağı Milli Parkı'nın Coğrafi Konumu ve Sınırları (Soykan, 2004)

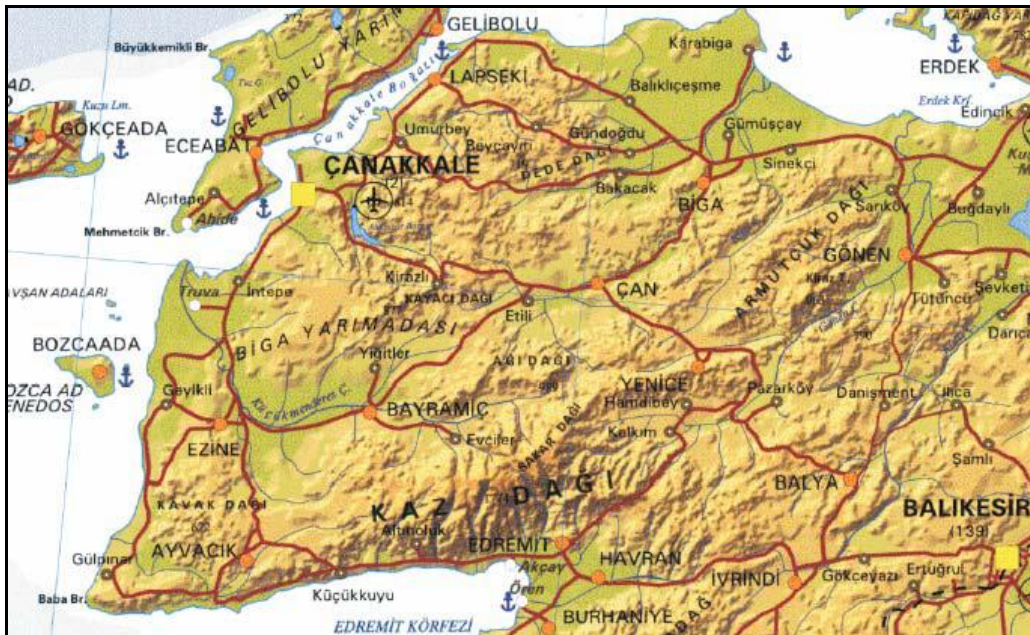

Bir dağ ekosistemi olan Kazdağı, içinde son derece önemli doğal özellikler barındırmaktadır. Bu özellikleri, jeolojik yapısı, iklimi, toprak ve su yapısı, yaban hayatı gibi nitelikleri oluşturmaktadır. Kazdağı'nda birbirinin ayrılmaz bir parçası olan bu doğal özelliklerin kurduğu denge, alana son derece zengin ve hassas bir ekosistem kazandırmıştır.

Bölgedeki yeryüzü şekilleri ve drenaj sistemi tektonizma denetiminde gerçekleşmektedir. Bölgede bazı morfolojik unsurlar dikkat çeker, bunlar arasında en belirgin olanları, kuzeyde yaklaşık DKB-BGB uzanımlı Saros Körfezi ve Güneyde Edremit Körfezidir. Bunlar yaklaşık K-G uzanımlı ve daha düz sahil çizgisi ile birbirlerine birleşirler. İki büyük denizi birbirlerine bağlayan Çanakkale Boğazı çizgisel ve dik yarlarla sınırlanmıştır ve zigzaglı bir sığ deniz yoludur (Şekil 2.5).

Bayramiç alçalımı ile birbirlerinden ayrılan Kazdağı ve Ezine yükselimleri iki farklı morfolojik unsurdur. Bunlar horst ve grabenlere karşılık gelen yapılardır. Bu bölgedeki en geniş graben çöküntüsü olan Edremit körfezi bu yapılara verev olarak gelişmiştir. Sahil çizgisi düzdür ve fay kontrolünde gelişmiştir (Şekil 2.6).

Şekil 2.5 Biga Yarımadası'nın Fiziki Haritası (Anonim, 2006a).

Kazdağı'nın farklı yamaçlarının topografyası asimetriktir. Güney yamacı diktir, zaman içinde gelişmiş D-B uzanımlı, kuzeye eğimli (>600) normal fayların olduğu kuzey yamaç ise bağıl olarak daha tatlı bir topografya sergilemektedir. Dik güney yamaç üzerindeki akarsu aşındırması ile oluşan yer şekilleri ise henüz gelişimini tamamlamamıştır; Kazdağı'nın her iki yamacını da kesen vadiler boyunca baş yukarı aşındırma özellikle güney yamaçta henüz başlangıç aşamasındadır. Kazdağı'nın güneyindeki büyük çizgisel yar ve tepesindeki taraçalar hafifçe kuzeye tilt olduğu için yarılmış vadiler deniz düzeyinin 350 m üzerinde olan ve kuzeye doğru tatlı eğim sergileyen platoyu körfezin içine drene edememektedir. Kazdağı, platoda yer alan akarsuların önünü kapatıp, onların denize kısa yoldan ulaşmasına mani olan bir set görünümündedir. Bunun sonucu olarak, drenaj ağı batıya, Ege Denizi'ne doğru yönelmiştir. Bu yönde uzanan birçok nehir; örneğin Küçük Menderes (Kara Menderes) ve Tuzla Çayı batı sahilinde denize ulaşmadan kilometrelerce yol alır (Anonim, 2006-a).

Kazdağları'ndaki önemli akarsular, doğudan batıya doğru, Havran Çayı, Edremit Çayı, Zeytinli Çayı, Kızılkeçeli Çayı, Manastır Deresi, Şahin Deresi ve Mıhlı Deresi olarak sıralanabilir. Yüksekliği 1700 m dolayında olan Kazdağı'nın güney yamaçlarını drene eden bu akarsular Edremit Körfezi'ne dökülür (Foto 2.4).

Foto 2.4 Akarsu ve Tatlı Su Kaynaklarının Bolca Görüldüğü Kazdağı Milli Parkından Bir Görünüm

Kazdağı'nın kuzey yamaçlarının suları ise Menderes Nehri (Kara Menderes) ve kolları tarafından toplanmaktadır. Menderes Nehri üzerinde Bayramiç Barajı, Havran Çayı üzerinde de yapımı devam eden Havran Barajı bulunmaktadır. Zeytinli Barajı ise planlama aşamasındadır. Tabi ki bu barajların konumlanacakları alan üzerindeki doğal ortama son derece olumsuz etkilenecektir. Zeytinli, Kızılköçeli Çaylarını, Şahinderesini ve Menderes nehrini besleyen kaynaklar üzerinde günübirlik dinlenme-piknik alanları bulunmaktadır.

Kazdağı'nda, tatlı su (mema), maden suyu ve sıcak su (termal) kaynaklarının yanı sıra, sondaj ve kuyularla sağlanan yeraltı suları da bulunmaktadır. Bu suların oluşumu, miktarı (debi), sıcaklıkları ve mineral zenginlikleri, beslendikleri ve çıktıkları kayaçların cinsi ve yapısı ile yakından ilişkilidir.

Yüzer'in (2001) yılında yaptığı çalışma yeraltında toplanan suların bir bölümü, uygun ısıtıcı odalarda ısınarak, çatlak ve faylar boyunca yeryüzüne çıkarak sıcak su kaynaklarını oluşturduğunu göstermiştir. Yüzeye kadar ulaşamayan sıcak sulardan ise, sondajlar açılarak yararlanılmaktadır. Görüldüğü üzere, fayların dağılımı ile sıcak su kaynaklarının oluşumu arasında çok açık bir ilişki bulunmaktadır.

Milli park alanı yakınlarında bulunan; Güre, Bostancı, Küçükçetmi, Külcüler yerleşim birimleri dolaylarından çıkan kaynaklar üzerindeki değişik nitelikli tesislerle (Kapalı Ilıca-"Kaplıca") sıcaklıkları 40-60C arasında değişen bu sulardan sağlık amaçlı olarak yararlanılmaktadır. Kazdağı Milli Parkı ve çevresinde bir geçiş iklimi egemendir. Coğrafi olarak Akdeniz ile Karadeniz iklimleri arasında bir geçiş özelliği taşıyan yöre iklimi, geleneksel sınıflandırmaya göre yarı nemli Marmara geçiş iklimine girer (Türkeş 2008:75).

Foto 2.5 Kazdağında Bir Yangın Gözetleme ve Erken Uyarı Merkezi

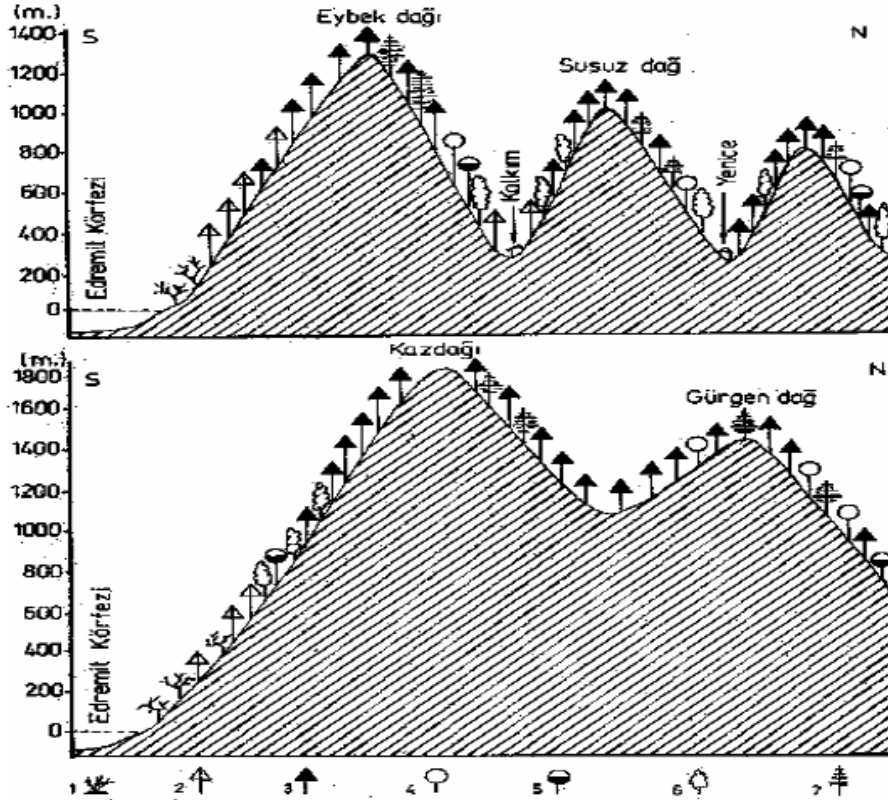
Kazdağları coğrafi olarak Marmara ve Ege Bölgelerinin sınırını oluşturmasının yanı sıra Avrupa-Sibirya ve Akdeniz gibi iki büyük bitki coğrafyası bölgesinin de kesişim alanında yer almaktadır. Buna bağlı olarak da güney yamaçlarında Akdeniz, kuzey ve kuzeybatı yamaçlarında ise Karadeniz kökenli bitki varlığının yayılış gösterdiği önemli bir vejetasyon yapısına sahiptir. Dağın üst kesimleri büyük oranda Karaçam ormanları ile kaplı olup, bu ormanlar lokal olarak Kazdağı Gökarnarı ve Kayın ormanları ile kesintiye uğramaktadır. 1500 m' den sonraki zonda ise Akdeniz dağlarına özgü “yüksek dağ stepi” yer almaktadır.

Kazdağı Milli Parkının genel bitki örtüsü şu ana başlıklar altında incelenebilir;

- a) Orman Vejetasyonu
- b) Çalı Vejetasyonu
- c) Yüksek Dağ Stepini

Şekil 2.6'da Kazdağı'ndaki iklim değişikliğinin (bakı ve yükselti) bitki örtüsü ve türlerine yansımaları şematize edilmiştir.

Şekil 2.6 Kazdağı'nda İklim Değişikliğinin (Bakı ve Yükselti) Bitki Örtüsü ve Türlerine Yansımaları 1:Maki, 2:Kızılçam, 3:Karaçam, 4:Kayın, 5:Kestane, 6:Meşe, 7:Gökknar (Koç 2004)

Milli Park alanlarının özellikle Edremit körfezine bakan güney yamaçlarında deniz seviyesinden itibaren 800-850 m'ye kadar ormanlar oluşturmakla beraber, kuzey kesimlerde de 400 m'ye kadar çıkabilmektedir. Asıl yayılış alanı olan güney kesimlerde çok büyük oranda tahrip olduğu gözlenmiş olup, çoğunlukla zeytin bahçelerine dönüştürülmüştür.

Bitki örtüsünün kapallığı, insan etkilerden dolayı oldukça azalmıştır. Bununla birlikte kapallığın yer yer % 85'e ulaştığı alanlar da görülmektedir. Kapallığın yüksek olduğu alanlarda orman altında çalı tabakası ya hiç bulunmamakta ya da çok seyrek şekilde rastlanabilmektedir. Bunun yanında kapallığın kırıldığı alanlarda alt bitki örtüsünde çok sayıda çalı türüne rastlamak mümkündür. Milli park alanında rastlanan belli başlı türlere baktığımızda;

Sakız ağacı, kermes meşesi, akçakesme, derici sumacı, kokarçalı, erguvan, defne, laden, süpürge çalısı, zeytin, kocayemiş, sandal ağacı, tespah, kara kekik, karabaş otu, funda, yasemin, yaban eriği, çakal eriği gibi türler görülmektedir.

Kazdağı göknarı, diğer göknar taksonları gibi çoğunlukla kuzey bakılı yamaçlarda yer almaktadır. Münferit olarak 400 m'ye kadar inse de, optimum yayılışını 1000-1400 metreler arasında yapmaktadır. Çoğunlukla kayın, yer yer de karaçam ile aynı yetişme muhitini paylaşmaktadır. Gençlikte çoğunlukla kayın ve ya karaçamın altında bulunmakta, üst tabakadaki seyreltme ile birlikte hızla gelişerek alanda hakim duruma geçmektedir. Örneğin yan yana duran 40 cm çapında bir karaçam ile göknar karşılaştırıldığında, karaçam 160 civarında yaş verirken, Göknarın 45 yaş verdiği görülmektedir. Bu da göknarın ne denli hızlı geliştiğinin açık bir göstergesidir (Özel 1999)(Foto 2.6).

Foto 2. 6 Kazdağı Göknarı

Kazdağı'nda kayın, kestane ve göknar ağaçları yaklaşık olarak aynı yetişme bölgesini paylaşmaktadırlar. Milli park'ın 1600 m'den sonraki kısımlarında (Sarıköz Tepe ve Baba Tepe) tek ağaç şeklinde ve daha çok çalı formunda karaçamlar bulunmaktadır. Kazdağları Milli Parkında biyolojik çeşitliliğe katkı yapan diğer bir etken ise oldukça çeşitli hayvan varlığıdır. Kazdağı'nın sahip olduğu morfolojik özellikler, zengin su kaynakları ve özgün bitki örtüsü nedeniyle, sınırları içinde birçok memeli ve kuş türünün

barınmasına olanak sağlamaktadır. Kazdağı, geneli itibariyle bitki örtüsünün nitelik ve niceliği yönünden Türkiye ortalamasının oldukça üstündedir. Bu sebeple alanda doğru koruma tedbirlerinin geliştirilmesi yaban hayatının gelişmesine de oldukça önemli katkı sağlayacaktır.

2.3.2.2. Kazdağı Milli Parkı'nın Ekoturizm Açısından Çekicilikleri

Türkiye’de birçok yazar ve bilim adamı ekoturizmi doğa turizmiyle bir tutmasına karşın Özgüç’e göre ekoturizm; “nispeten dokunulmamış ya da bozulmamış doğal alanlara manzaralarını ve yabani bitki ve hayvanlarını olduğu kadar, varsa, mevcut kültürel özelliklerini de inceleme, görme- öğrenme gibi belirli bir amaçla seyahat etmek” şeklinde tanımlanmaktadır (Özgüç 2007, s:134).

Kazdağı, doğal ve kültürel kaynak değerleri açısından oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Bu değerler Kaz Dağı kütlesinin tümüne dağılmış durumdadır. Bunlardan Adatepe (Gargaran Tepesi), eski Yunan kültürüne göre tanrılarına kurbanlar sunmak üzere yapılmış bulunan Zeus Sunağı’na ev sahipliği yapar. Tuzla Köyü’nde bulunan 1366 yılında yapılmış olan Hüdavendigâr Külliyesi, Çanakkale ve yöresindeki Osmanlıların ilk ve orta dönem eserlerinden, kitabesi olan ve 600 senedir ayakta olan tek eserdir. Hüdavendigâr Camii halen kullanılmaktadır. UNESCO’ dan özel ödül almış, Türkmen kültürünün iş aletlerinden giysilerine, çadırlarından ev gereçlerine kadar yüzlerce ürünün sergilendiği Tahtakuşlar Etnografya Müzesi emekli öğretmen Alibey Kudar tarafından kurulmuştur. Kazdağları’nda halen geleneksel dokularını hiç bozmadan yaşantılarını devam ettiren Türkmen köylüleri, her sene Ağustos Ayı’nın son 15 günü Sarıkız Tepe’de geleneksel Sarıkız şenliklerinin yöresel kıyafet ve adetlerine uygun olarak yayla yaşantısında çadırlar kurarak, Sarıkız Şenlikleri olarak kutlamaktadırlar.

Kazdağı; Şahindere Kanyonu, Ayazma, Sutüven Göletleri gibi doğal güzellikleri, taş evleri ile dikkat çeken köyleri, orman gözetleme kulelerinin yer aldığı manzara noktaları, şifalı suları, kaplıcaları, Sarıkız Şenlikleri’nin yapıldığı Sarıkız Tepesi gibi daha birçok doğal ve kültürel zenginliklere sahiptir. Milli Park içinde rekreasyon amaçlı iki adet günübirlik kullanım alanı mevcuttur. Güre belde sınırları içinde kalan Pınarbaşı 1980 yılında kurulmuş ve yalnızca 1 hektar büyüklüğünde olmasına karşın yoğun olarak

kullanılan mesire alanlarındandır. Yılın 2.5 aylık yaz sezonunda yaklaşık 60-80 bin ziyaretçi tarafından günübirlik ziyaret edilmektedir.

Zeytinli beldesine 4.5 km. mesafedeki Sutven (Hasanboğuldu) Orman İçi Dinlenme Yeri 1992 yılında kurulmuş ve 3 hektar büyüklüğündedir. Kazdağı'nın eteğinde, içinden Kızılkçili çayının geçtiğı Hasanboğuldu göledi ve suyun 17 metreden düştüğü Sutven şelalesi nedeniyle son yıllarda giderek daha fazla rağbet gören alanın, bugünkü ziyaretçi sayısı yaz sezonunda 100 bine yaklaşmaktadır. Manzara güzelliğı ve Hasanboğuldu öyküsünün yaygınlaşmasıyla her geçen gün daha fazla ilgi görmektedir.

Milli park ziyaretçilerinin sayısı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Mühendisliğı Akçay şubesinden verilen resmi rakamlar; şahıs, çadır, otomobil, jip, minbs ve otobüs sayılarının kapasite rakamlarıyla çarpılıp toplanması sonucu elde edilmiştir (Tablo 2.3). Ancak bu rakamlar yalnızca Mehmetalan ve Avcılar mevki girişlerinden elde edilmiştir. (Foto 2.7).

Foto 2.7 Kazdağı Milli Parkı Giriş Kapısı

Tablo 2.3 Kazdağı Milli Parkı Akçay Bölgesi 2009 Yılı Yaz Ayları ve 2009 Yılı Toplam Ziyaretçi Sayıları

Haziran	Temmuz	Ağustos	2009 yılı toplam
549	2.205	3.889	8.736

Kaynak: *Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Akçay Şubesi 2010*

Kazdağı Milli Parkının en fazla ziyaretçi çeken girişleri olan Hasanboğuldu ve Pınarbaşı mevki rakamlarına net olarak ulaşamamasının en önemli nedeni, bu bölge girişlerinin özel işletmelere verilmesidir.

Milli park alanına resmi giriş noktalarının sayısı dört olmasına karşın mevcut rekreasyon noktaları, gerçek rakamlar daha fazla giriş noktası olduğunu göstermektedir. Çalışma sırasında yapılan gözlemler ve araştırmalar çerçevesinde, yukarıda verilen sayılara karşın milli parkın yıllık toplam ziyaretçi sayısının 180 bin kişi dolayında olduğunu tahmin etmekteyiz.

Milli Park alanı içerisinde 5 familyaya dahil 10 tür tatlısu balığı olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte 82 kuş türü, 18 memeli türü, 21 amfibi ve 100 sürüngen yaşamaktadır (Orman bakanlığı 1995; Tok 2005). Milli Park ile ilgili yapılan çalışma ve raporlarda Kazdağı'nda yaşayan türlerin ve yaşama alanlarının milli park sınırları temel alınmadan genel olarak bahsedildiği ortadadır. Ancak dağın doğal yaşamını oluşturan hayvan ve bitki varlığı milli park sınırları dışında da devam etmektedir (Foto 2 .8).

Foto 2.8 Kazdağı Milli Parkı Sınırları İçinde Yaşayan Hayvan Varlığı Oldukça Çeşitlidir

Kazdağı kuşlar açısından, büyük habitat değişikliği göstermemektedir. Ormanlarda ve çalılıklarda yuva yapan kuşların tür ve sayı zenginliklerine karşın alanın sulak alan ekosistemine ait kuşları ancak nadir düzeydedir. Bozkır ve açık alanlarda yaşayan kuş türlerinin sayısı da azdır, Ancak Kazdağı kuşlar açısından oldukça önemli bir korunan alan olarak değerlendirilmektedir. Bu türlere örnekler ise; Gri balıkçıl, çaylak, yılan kartalı, şahin, doğan, karabaş martı, kerkenez, Akdeniz martısı, şah kartalı, cüce kartal, sakallı akbaba, akbaba, delice doğan, güvercin doğanı v.b. şeklindedir.

2.3.3. Spil Dağı Milli Parkı ve Çekicilikleri

2.3.3.1. Spil Dağı Milli Parkı'nın Coğrafi Konumu ve Doğal Çevre Özellikleri

Ege Bölgesi'nde Manisa il sınırları içinde kalan milli park, Manisa'ya 24 km (Atalanı), İzmir iline 41 km uzaklıktadır. Hemen kuzey sınırında Manisa'nın yer aldığı oldukça engebeli bir topoğrafik yapıya sahiptir. Gediz Ovası'nda 60 m rakımdan başlayan Spil Dağı çok kısa bir mesafede 1513 m yüksekliğe (Karadağ tepesi) ulaşmaktadır. Kuzeydoğusunda çok dik kayalık yamaçların yer aldığı milli parkın kuzey sınırı, Manisa

Turgutlu karayolunun hemen kenarından başlayarak Tabak deresini kesip Topkale Tepesinin hemen kuzeyinden geçer. Güney sınırı; Anadağ, Lalelipınarı, Beşpınar Köyü ve Domuzalanı Deresine kadar uzanır. Doğu sınırları; Manisa-Turgutlu karayolunun kenarındaki kayalık tepelerden başlayıp Sıska tepeden batıya yönelir, Sülüklügöl'ün hemen doğusundan güneye doğru Karaçukur deresini takip ederek Sancaklıköseler ve Sancaklıkayadibi köylerinin batısından Karain Dağının 600 m yükseltisine kadar iner. Batı sınırı ise; Sultan Yaylası, Kirazalanı sırtları ve Turgutalp Dağ Kooperatifiyle çevrelenmiştir (Şekil 2.7).

Milli parkın Atalanı mevkiinde yaklaşık 40 hektarlık bir alan 17 Şubat 1995 tarihli Resmi Gazete'nin 22.205 sayısında yayımlanan; Bakanlar Kurulunun 15.12.1994 tarih ve 94/6345 sayılı karar uyarınca "Turizm Merkezi" ilan edilmiş olup, henüz 2010 yılı Temmuz itibariyle uygulamaya yönelik herhangi bir faaliyet söz konusu değildir.

1990 nüfus sayımı sonuçlarına göre 158.928 kişilik merkez nüfusuna sahip, Ege Bölgesinin önemli sanayi merkezlerinden biri olan Manisa il sınırları içindeki Spil Dağı (Manisa Dağı) Milli Parkı:

- a) *Jeolojik ve jeomorfolojik özellikleri (kanyonlar, dolin gölleri, lapyalar, inler ve mağaralar),*
- b) *Dağcılık sporuna uygunluk taşıması,*
- c) *Arkeolojik ve mitolojik yapısı (Niobe, Kyhele, Tantal Kalesi),*
- d) *Zengin florası ve endemiklerin varlığı,*
- e) *Manzara güzellikleri ve serin havası nedeniyle*

Nedeniyle 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 25. Maddesi uyarınca 22.4.1968 yılında Orman Genel Müdürlüğü'nün teklifi ve zamanın Tarım Bakanlığı Şb. 6/B-6318 sayılı olurları ile Milli Park olarak ilan edilmiştir. Milli park 1983 yılından buyana 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamında yer almaktadır.

Spil Dağı Milli Parkı güneyden 68 no'lu İzmir-Ankara, doğudan 66 no'lu Manisa-Turgutlu ve kuzeyden de 15 no'lu İzmir-İstanbul devlet karayollarıyla çevrilidir. Mili parkın yoğun rekreasyonel kullanım merkezi olan Atalanı mevkiine çeşitli araç yollarıyla

ulaşmak mümkündür: Kuzeyde Manisa il merkezinden 24 km'lik ve güneyden İzmir-Ankara karayolunun Sütçüler Köyü kesiminden sonra 17 km'lik asfalt yollarla; ayrıca doğudan ise Manisa-Turgutlu karayolunun Karaoğlanlı beldesi kesiminden Gökçeler mahallesine kadar asfalt olarak gelen, buradan itibaren stabilize bir biçimde Ayvacık Köyü'nün güneyinden geçen bir yolla Atalanı'na gidilmektedir. Milli parkın tek doğal durgun su yüzeyi olan Sülüklügöl'e; hem Manisa-Turgutlu karayolunun Yukarıçobanisa Köyü ayırımından Sancaklıçeşmebaşı'na kadar asfalt ve oradan itibaren zemini oldukça bozuk stabilize bir araç yoluyla hem de Ayvacık'tan geçen patika yollarla ulaşılmaktadır. Spil Dağı milli park içinde dolaşımı sağlayan Atalanı, Seyir tepesi ve Karadağ tepesi arasındaki stabilize yola ilave olarak, pek çok patika yol mevsime bağlı olarak dolaşım olanağı vermektedir.

Şekil 2.7 Spil Dağı Milli Parkı'nın Coğrafi Konumu ve Sınırları

Mesozoik'te bir denizin tabanı olan milli parkın da içinde bulunduğu bölge, Tersiyer'de o zamana kadar deniz altında kalan tortullar ve volkanik elementlerin bir dağ oluşumuna neden olacak şekilde sıkışıp kıvrılarak yükselmesiyle meydana gelmiştir. Spil Dağı yükselmesini uzun süre devam ettirerek ovanın ortasında bir kitle halinde yer almıştır. Bu sırada ana dağ kütlelerinin yükselmesi yavaşlamış veya durmuş; fakat doğudaki Karadağ kütlesi yükselmeye devam ederek keskin faylarla ana kütlede ayrılmış ve dik duvarlar oluşturmuştur.

Doğu-batı yönünde uzanan Spil Dağı, Manisa Ovası'nda birden bire yükselen bir kitle oluşturmakta, bu kitle çok kısa bir yatay mesafede (3 km) 1513 m'ye ulaşmaktadır. Spil Dağı ve Yamanlar Dağ kütleleriyle, onları çevreleyen Manisa, Menemen, Kemalpaşa ve Bornova Ovaları'nın şekillenmesinde Neotektonik hareketler önemli rol oynamış; akarsu aşındırma, taşıma ve biriktirme hareketlerini, bu tektonik hareketler kontrol etmiştir. Bu bölge jeolojik devirler boyunca, kıvrılıp kırılma ile yükselip alçalmalarla şekil değişikliğine uğramıştır (Hepcan 1997).

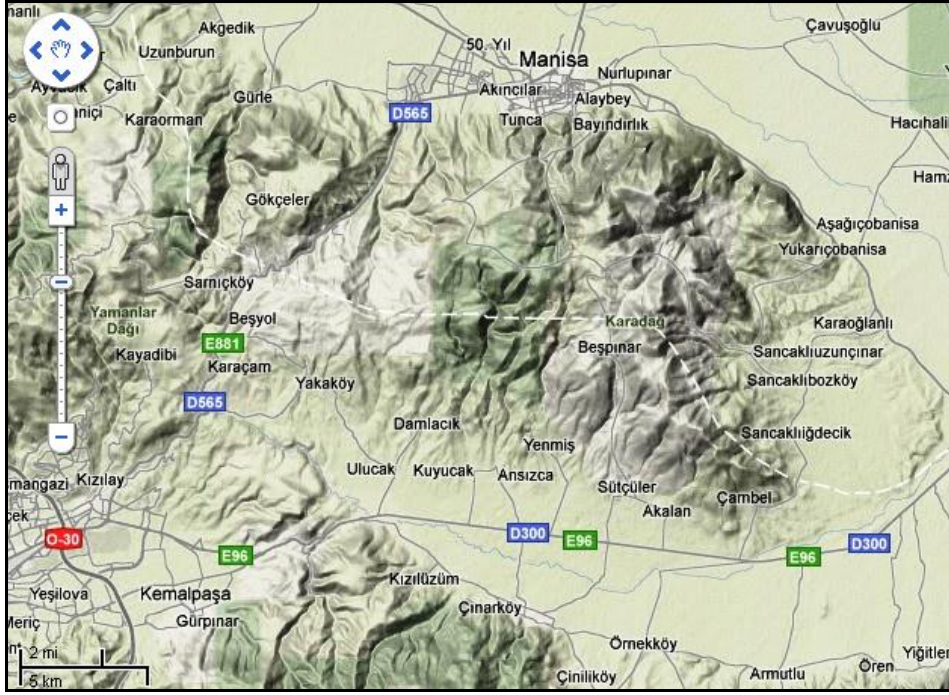
Spil Dağı'yla Gediz-Manisa Ovaları arasındaki yükselti farkı 1400 m'yi, Kemalpaşa Ovası'yla ise 1300 m'yi aşmaktadır. Manisa Ovası'ndan Spil Dağı'na geçiş, kuzey ve kuzeydoğudaki fay dikliği nedeniyle eğimi bazı kesimlerde % 100'ü aşan dik yamaçlarla olmaktadır. Bu kesimlerde eğim çok seyrek olarak % 100'ün altına düşmektedir.

Spil Dağı'nın en yüksek kesimi 1513 m ile Karadağ tepesidir. Karadağ'ın yanı sıra, Çırpıcıda dağı (1447 m), Anadağ (1419 m), Dulkadın tepesi (1402 m) ve Çörçör tepe (1247 m) milli parkın diğer bazı yükseltileridir (Şekil 2.8).

Spil Dağı Milli Parkı kuruluşu sırasında hazırlanan Genel Gelişme Planına göre, 2 yönetim zonuna ayrılmaktadır:

1. (Zon I)- Mili parkın kaynak değerlerinin bütünlüğünü sağlamak için morfolojik şekiller, tarihi yapıtlar ile vejetasyon tiplerini içine alacak şekilde sınırlandırıldığı belirtilen "*Tabiatı Koruma Zonu* "
2. (Zon II)- Tabiatı Koruma Zonu dışında kalan alanlar ise "*Gelişme Zonu* " olarak adlandırılmaktadır(Hepcan1997).

Şekil 2.8 Spil Dağı Milli Parkı'nın Topografik Görüntüsü (Anonim 2008e)

Spil Dağı Milli Parkı vejetasyon tipleri bakımından üç gruba ayrılabilir. Bunlar: Maki vejetasyonu, Akdeniz orman vejetasyonu ve Akdeniz orman-Akdeniz dağ stebi geçiş vejetasyonlarıdır. Bununla beraber insan etkileri sonucu ortaya çıkan bozulmuş Akdeniz dağ stebi vejetasyonu da mevcuttur.

Mili park sınırları içinde yer yer 1200 m yükseldiğe kadar ulaşan ve erozyonun önlenmesinde önemli bir etkisi olan maki vejetasyonu milli park alanında tüm toprak gruplarında gelişim göstermektedir. Milli parkın kuzey sınırından itibaren bazen saf bazen de orman vejetasyonu ile karışmalar yaparak yer yer 1200 m yüksekliğe kadar ulaşan maki, bu seviyeden itibaren yerini orman vejetasyonu ve dağ stebi geçiş vejetasyonuna bırakmaktadır.

Karst topografyasının hakim olduğu Spil Dağı'nın büyük bölümü bol miktarda çatlak ve kırıklar içeren kalkerli bir yapıda olduğundan, yüzey suların derinlere inerek birikmekte ve yeraltında akışa geçmektedir. Karst hidrografyasına uygun olarak yüzeyde devamlı akışlı dereler yerine yeraltı su şebekesine bulunmaktadır. Bununla birlikte Akdeniz yağış rejimi içinde yer alan Spil Dağı'nda yağışların yoğunlaştığı Kış ve Bahar aylarında bazı dereler belirli bir süre yüzeyden de akışa geçmektedir (Kızılbil ve Çaybaşı

dereleri gibi). Yüzeiden yarık ve çatlaklar vasıtasıyla sızan sular toplanarak uygun yerlerde kaynak olarak yeryüzüne çıkmaktadır. Sık bir kaynak ağına sahip olan Spil Dağı'nda yaz ve kış sıcaklığını koruyan serin kaynaklar vardır. Parkın doğusunda halk arasında ılıca olarak anılan bir kaynak çıkmakta ve dere halinde Nif çayına karışmaktadır.

Sularının her mevsim ılık olması bölgedeki fayların halen aktif olduğunun da bir göstergesidir. Milli parkın en uzun kanyonlarından biri olan Kızılbel kanyonunda, yaban hayatı için büyük önem taşıyan pınarlardan bazıları az da olsa yağışsız mevsimlerde de akmaktadır. Kızılbel deresi dışında, Işık deresi, Cavlak deresi, Tabak deresi, Karaçukur deresi ve Paşaini deresi milli parkın önemli dereleri arasındadır.

Milli Park alanı içerisinde, Atalanı yakınlarındaki Kurucaova tepesinin güneyinde Kayraklı deresini oluşturan kollardan birinin önüne set çekilerek bir gölet oluşturulmuştur. Yaban hayatı için oluşturulan ve derinliği 1 m'yi geçmeyen yaklaşık 40-45 m çapındaki bu gölet, Yaz-Kış kurumamaktadır. Atalanında Kavak deresinin yatağının geçtiği vadinin önu güney yönünde kesilerek rekreasyonel kullanım amaçlı yapılmış başka bir gölet daha vardır. Gölet, uzunluğu yaklaşık 550-600 m ve en geniş yeri 250 m olan bir vadiye yayılmıştır. Zemini yeterince izole edilmediği için İlkbahar'dan itibaren kurumakta ve Sonbahar'da yağışlarla birlikte yeniden su tutmaya başlamaktadır. Milli parkın doğu sınırına yakın Kızılburun ve Karaçukur tepelerinin arasındaki düzlükte ve yaklaşık 600 m yükseklikte bulunan Sülüklügöl, 1-2 m derinlikte ve çapı 100 m civarında kalkerlerin erimesiyle oluşmuş bir dolin gölüdür. Yağışsız mevsimlerde su seviyesi düşmekle birlikte her mevsim içinde su bulunmaktadır.

Spil Dağı kış yarıyılı yağışlı ve ılık, yaz yarıyılı sıcak ve kurak geçen, Akdeniz-Karasal geçiş iklimine sahiptir. Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü (DMİGM) Manisa meteoroloji istasyonunun son 33 yıllık verilerine göre (yükseklik 79 m). Aylık ortalama sıcaklık değeri 16,9 °C olup, yıl içinde en yüksek Ağustos ayında (27,6°C), en düşük ise Ocak ayında (6,7°C) saptanmıştır. Kış aylarındaki ortalama sıcaklık değerleri 6-8°C arasında seyrederken, Yaz mevsiminde 27°C'yi aşmaktadır.

Milli Parkta genellikle rakımı 500 m'nin üzerinde olan kesimlerde kış aylarında zaman zaman kar yağışı görülmektedir. En yüksek ortalama kar yağışlı gün sayısı Ocak ve

Şubat aylarında saptanmıştır (0.5 gün). Spil Dağı Milli Parkı'nda en hızlı rüzgar yönü güney olup(41.2 m/sn), Aralık ayında saptanmıştır. Kış mevsiminde Spil Dağı'nda soğuyarak alçalan hava, vadiler-kanyonlar içinde kanalize olarak hızla ovaya inmekte ve kış aylarında Manisa'nın iklimim de önemli ölçüde etkilemektedir.

2.3.3.2. Spil Dağı Milli Parkı'nın Doğal, Tarihi ve Kültürel Çekicilikleri

Spil Dağı Milli Parkı'nın kültürel çekiciliklerine baktığımızda özellikle tarihi çekicilikler ve mitolojik efsaneler ön plana çıkmaktadır. Park alanı içerisinde bulunan Spil Dağı efsaneleriyle bilinir. Birçok mitolojik hikâyede adı geçer.

Antik çağlarda Lydia bölgesinin batı sınırını oluşturan ve "Magnesia ad Sipylos" olarak isimlendirilen, kuruluşu tam olarak bilinmese de M.Ö. VII yy'dan önceye giden tarihiyle Manisa'nın, Sipylos Dağı'nın (Spil Dağı) kuzeybatı eteğinde kurulduğu belirtilmektedir. Manisa'nın efsanesi Tantalos'un kızı Niobe'nin acı kaderi; Manisa'daki Niobe (Ağlayan Kaya), burnu, çenesi, göz çukuru belirgin olan ve lüle lüle saçları arkasına doğru uzanan yaşlı ve üzüntülü kadın figürünü andırıyor.

Tantalos Spil yakınlarında ovada kurulduğu ancak yüzyıllar içinde taşınan alüvyonlarla yeraltında kaldığı sanılan kenttir ki; iddiamız da bu kentin Platon'un bahsettiği Atlantis olduğudur. Tantalos kentinin Manisa yakınlarında olduğuna dair elimizde pek çok kaynak vardır. Mesela Tantalos'un kızı Niobe'nin bugün de tarihçilerin bildiği ve hatta Manisalıların bile kabaca olaydan haberi olduğu acıklı hikâyesi anlatılır. Şerif Hepcan'ın doktora tezinde anlattığı hikâye şudur;

Tanrıça Niobe'nin yedisi kız yedisi erkek olmak üzere ondört çocuğu vardır. Yine bir Tanrıça olan Leto'nun sadece Apollo ve Artemis olmak üzere iki çocuğu bulunmaktadır. Niobe doğurganlığıyla övünür ve hatta böbürlenir.

Niobe'nin bu tavrı ise Leto'yu kızdırmaktadır. Tanrıça Leto; çocuklarına durumu anlatır ve Niobe'nin cezalandırılmasını ister. Artemis ve kardeşi Apollon, Spil Dağı'ndan attıkları oklarla Niobe'nin çocuklarını öldürürler. Niobe çocuklarının başında ağlamaya

başlar, artık o çocuklarının başında kalıp ağlamaktan başka bir şey istemiyordur ve Baştanrı Zeus'a kendisini çocuklarının başında taşa döndürmesini ister. Zeus da bu isteğini yerine getirir ve Niobe'yi Spil Dağı eteklerinde bir taşa çevirir (Hepcan 1997).

Niobe Atlas'ın ya da Tantalos'un kızıdır. Bu hikaye de Tantalos'ta olduğu gibi Manisa'da Spil Dağı'nda geçmektedir. Niobe efsanesinin Spil'de olduğunu bilmekteyiz. İşte bir örnek, Homeros şöyle diyor: "Niobe kayaların üstünde duruyordu ki bu kayalar Spil Dağı'nın en ulaşılmaz yerinde yer alır. Yüzyıllar geçmesine rağmen kayalar hala görülebiliyor." Niobe'nin Manisa'da Spil eteklerinde olduğunu gösterir başka delilleri ise yörenin yerlisi olan iki yazardan almaktayız. Pausanias ise aynı konu hakkında şöyle yazmıştır; Spil Dağı'na çıktığım zaman kendi gözlerimle gördüm; yakından bakıldığında yaşlı olsun ya da olmasın hiçbir kadın figürüne benzemeyen dik bir kayalıktan başka bir şey değildi; fakat biraz uzaklaşınca başı eğik bir kadın gördüğünüzü düşünüyorsunuz." Yine Pausanias'tan iki yüzyıl sonra yazan İzmirli ozan Quintus Pausanias'ı destekler: "Kütle uzaktan bakıldığında bir kadın figürünü andırır, ancak yanına gittiğinizde Spil'den kopmuş yüksek bir kaya olduğunu anlarsınız"(Hepcan 1997).

İşte bu sözler bugün Manisa'ya uğrayan yerli ya da yabancı birçok turistin bugün bilinen yerindeki Niobe kayasını, halk arasındaki deyimle Ağlayankaya'yı görmeye yönlendirmiştir. Burayı ziyaret edenler ilk bakışta fark edemeyebilirler, tam kayanın bulunduğu yerdeki Anfi'ye biraz çıkarlar ve kayaya yirmi metre uzaktan bakarlarsa yan bir şekilde durmuş, burnu çenesi göz çukuru ve kaşları belirgin olan ve lüle lüle saçları arkasına doğru uzanan yaşlı ve üzüntülü kadın figürünü fark edebilirler. İşte o kadın Niobe'dir. Bugün ise bu kaya bloğu, Niobe, her gün biraz daha yıpranmakta, ufalanmakta ve küçülmektedir. Üstelik tipik özelliği olan ağlamayı da artık kesmiştir (Foto 2.9) .

Foto 2.9 Sipylos Dağı'nın Kuzey Eteklerinde Bulunan Ağlayan Kaya "Niobe".

Antik kaynaklara göre; Magnetler'den adını almış olan "Magnesia ad Spilum" M.Ö. 1200-546 yılları arasında Lidya hakimiyeti altında kalmış bir şehir (site) devleti olarak yaşamıştır. Pers egemenliği M.Ö. 334 yılında Büyük İskender'le son bulunca Magnesia'nın yeniden batı kültürüyle ilişkileri artmıştır. Şehir daha sonra Anadolu'da gücü giderek artan Bergama Krallığına bağlanmış ve M.Ö. 129 yılına kadar bu şekilde kalmıştır.

Kral III. Attalos'un vasiyetnamesiyle Roma İmparatorluğa bıraktığı krallığıyla birlikte M.Ö. 129 yılında Magnesia da Roma yönetimine girmiştir. Roma imparatorluğunun ikiye ayrılmasından sonra Bizans İmparatorluğu'nun yönetiminde kalan Manisa; kalıntıları günümüze kadar ulaşan milli parkın hemen kuzey sınırı dışında kalan Topkale mevkiinde kalenin içinde yer almıştır. 1313 yılına kadar Türklerin çeşitli akınlarına maruz kalan kent, bu tarihte Selçuklu uç beylerinden Saruhan Bey tarafından Selçuklu topraklarına katılmıştır. Mevlevihane ve Ulucami gibi önemli eserlerin ortaya konduğu bu devirden sonra 1410 yılında, Çelebi Mehmet Manisa'yı Osmanlı topraklarına katmıştır. Osmanlı devrinde Manisa Şehzadelerin staj merkezi haline gelirken, Spil Dağı Osmanlı asilzadeleri için bir yayla ve av sahası olarak kullanılmıştır (Hepcan 1997).

Spil Dağı Mili Parkı'nın büyük bir bölümü mülkiyeti devlete ait orman arazisidir. Genellikle bahçe tarımı yapılan şahıs arazileri milli parkın kuzey kesimlerinde yoğunlaşmıştır. Ayrıca Sülüklügöl çevresinde ve Ayvacık Köyü'ndeki tapulu şahıs arazilerinde bahçe-tarla tarımı ve küçükbaş hayvancılık (keçi) yapılmaktadır. Halkın büyük bir kısmının ulaşım güçlükleri ve işsizlik nedeniyle göç ettiği Ayvacık Köyü'nde bugün ancak 8-9 hane kalmıştır.

Mili parkın batı sınırlarının hemen dışında karayolunun kenarında, Manisa ve çevre illerden gelenlerin daha çok yaz mevsiminde tercih ettikleri Sultan yaylası ile dağ evlerinin bulunduğu, 1980 yılında kurulan Turgutalp Dağ Kooperatifi bulunmaktadır.

Yılda ortalama 136.000 kişi tarafından ziyaret edilen Spil Dağı Milli Park'ı, özellikle doğal peyzaj özellikleri nedeniyle önemli bir rekreasyon potansiyeline sahiptir(Tablo 4). Derin vadi ve kanyonları, bitki örtüsü (özellikle ormanları), yükseltisinin getirdiği manzara güzellikleri ve kendine özgü iklimiyle milli park, Manisa ve çevre illerinden gelen insanlar için hem günübirlik hem de daha uzun süreli kullanım aktiviteleri için önemli bir rekreasyon alanıdır (Tablo 2.4).

Tablo 2.4 Spil Dağı Milli Parkı 2009 Yılı Yaz Ayları ve 2009 Yılı Toplam Ziyaretçi Sayıları

Haziran	Temmuz	Ağustos	2009 yılı toplam
26.500	24.350	5.500	135.700

Kaynak:Çevre ve Orman Bakanlığı Manisa İl Müdürlüğü 2010

Günübirlik kullanımlar içinde piknik aktivitesi ön plana çıkmaktadır. Bu aktiviteye yönelik olarak; 15 hektarlık bir alana yayılmış, 1250 kişi/gün kapasiteli, içinde çadırlı kamp yeri, yağmur barınağı, piknik üniteleri, tuvalet, içme suyu, çocuk oyun alanı, 2 kır kahvesi ve büfenin yer aldığı “Atalanı Orman İçi Dinlenme Yeri” ve ayrıca Manisa'dan milli parka gelen karayolu üzerindeki piknik üniteleri, yoğun kullanılan mekanlardır. İçme suyu Kirgebeoluk ve Geyiksuyu olmak üzere 2 kaynaktan temin edilen Atalanı orman içi dinlenme yeri 1971 yılında tesis edilmiştir. Piknik aktivitesi yanı sıra genellikle bu aktiviteyle birlikte değerlendirilen manzara seyri ilgi çeken pasif rekreasyonel aktiviteler

arasındadır. Yağmur barınağı, pergola ve oturma birimlerinin bulunduğu 1985 yılında tesis edilen seyir terası, hem piknik yapma hem de manzara seyri olanaklarını ziyaretçilere sunmaktadır.

1970'li yıllarda *Ursus arctos* (Ayı), *Capreolus capreolus* (Karaca) ve *Capra aegagrus aegagrus* (Dağ Keçisi) gibi memeliler ve *Fasianus colchicus* (Sülün), *Alectoris chukar* (Keklik) gibi kuşların yaşadığı milli parkta bugün bu hayvanları görmek mümkün değildir. Mili parkta en çok görülen hayvanların başında daha çok tarım alanlarına yakın çalılıklarda yaşayan *Lepus europeus* (Tavşan); sık ormanlık alanları, vadi tabanlarını ve çalılıkları seven *Canis aureus* (Çakal); bataklık alanlarında yaşayan *ulpes* (Tilki) gelmektedir. Aynı zamanda ibreli ormanlarda yaşayan *Martes martes* (Ağaç sansarı); ormanlarda, tarla ve çayır kenarlarında sıkça rastlanan *Metis metis* (Porsuk); açık alanlarda, tarlalarda ve çayır meralarda yaşayan *Citellus citellus* (Tarla Sincabı); Çalılık ve ıssız yerleri tercih eden *Hystrix indica* (Oklu kirpi) ve çalılık alanlar, tarım alanları ve belirli yerlerde daha çok görülen *Mustela nivalis* (Gelincik) gibi hayvanlar da milli parkta görülmektedir (Hepcan 1997). Bununla birlikte Osmanlı döneminden günümüze kadar geçen sürede, Spil Dağı Milli Parkı bölgede yaşlanmış ya da iş göremez hale gelmiş atların doğaya bırakıldığı bir alan olmuştur. Bu atlar “yılki” olarak adlandırılmakta ve yaban olarak çoğalıp halen milli park alanı içerisinde yaşamaktadırlar(Foto 2.10).

Foto 2.10 Spil Dağı Milli Parkında Özgürce Dolaşan Yılki Atları

Ayrıca milli parkta saptanan kuş türleri arasında Keten kuşu, Tarla kuşu, Kızıl şahin, Saka Kuşu v.b. türler bulunmaktadır. Spil Dağı Milli Parkı yaklaşık 20 kuş türüne ev sahipliği yapmaktadır.

Piknik ve manzara seyir aktiviteleriyle de zaman zaman bütünleştirilen, genellikle organize bir biçimde (Dağcılık kulüpleri vb.) ve hafta sonları daha yoğun olarak yaşanan tırmanma, doğa yürüyüşleri, doğa gözlem ve incelemeleri gibi aktiviteler de, Spil Dağı'nın doğal yapısı gereği ilgi çeken diğer rekreasyonel aktiviteler arasındadır(Foto 11).

Foto 2.11 Milli Park Alanı İçerisinde Kamp Yapan Dağcılık Sporcuları

Milli parkın Atalanı mevkiinde bulunan 24 dağ evinin hemen hemen her mevsim % 100'e varan doluluk oranı, milli parkın uzun süreli kullanım içinde çok ilgi çektiğini göstermektedir. Tahsis hakkı orman idaresine ait 120 yatak kapasiteli bu tesisler yakın çevrede benzeri olanakları içeren bir başka yer olmaması nedeniyle, çoğu zaman talepleri karşılamada yetersiz kalmaktadır (Foto 2.12).

Foto 2.12 Spil Dağı Milli Parkı İçinde Bulunan Dağ Evleri

2.4. Dünya’da “Milli Park” Kavramı ve Eğitime Genel Bakış

Günden güne hastalanan dünya topraklarına belirli bazı doğa köşelerini başta ormanlar olmak üzere uygarlığın yıkıcı etkisinden kurtarmak için bazı hayvan ve bitki türlerinin geleceğe doğru uzanmalarını sağlayan “ulusal parklar” dünyanın bütün gerekli nimetlerini içine almış olan “Nuh’un gemisi” ne benzetilmektedir. Dünyada ilk ulusal park “Yellowstone National Park” 1872’de açılmıştır. Aşağı yukarı bundan bir yüzyıl sonra “Doğanın Korunması İçin Uluslararası Birlik” adlı organın koruma listesinde 1200 milli park yer alır (Güney 2004: 325).

Miller’e göre dünyadaki nüfus artışı ve çeşitli kullanım alanlarının giderek yayılması ile ilgili istatistikler incelendiği zaman, yakın bir gelecekte yeryüzünün (açık denizler, buz ve kum çölleri hariç) hiçbir yerinin doğal halde kalamayacağı ortaya çıkmaktadır (Kışlalıoğlu ve Berkeş 2003). Tüm kullanılabilir alan; tarım, otlak, yerleşim ve sanayi yeri olarak insan hizmetinde kalacaktır. Konunun önemini anlayan dünya ülkeleri yeryüzünde henüz bozulmamış ya da bozulmuş ancak yeniden düzenlenebilir nitelikteki alanların korunması yarısına girmişlerdir (Kocataş 2003).

Bugünkü anlamda doğa koruma kavramına uygun ilk korunan alan 1872 yılında ilan edilen Yellowstone Milli Parkı'dır. Amerika Birleşik Devletleri'nde doğan milli park kavramı bugün tüm dünyada kabul görmektedir (Göl ve Kuter 2005).

Milli park kavramı ile başlayan doğa koruma, önceleri bilim çevrelerinin etkisi ile daha sonra ise geniş katımlı çalışmalar ile gelişmeye başlamıştır. Bu gelişmelerdeki en büyük etken ise, insan eylemleri ve aşırı kullanım nedeni ile her geçen gün biraz daha artan çevre sorunlarının azaltılabilmesi ve insanların yeryüzünde varlığını sürdürme çabalarıdır. İlk milli park ilanından günümüze birçok ülkede değişik kategorilerde korunan alanlar ilan edilmiştir. Bunun için değişik tarihlerde ve ülkelerde ulusal ve uluslar arası birçok toplantılar yapılmıştır.

Ülkelerin anayasalarında ve hükümet programlarında giderek daha geniş yer almaya başlayan doğa koruma konusu kapsamında, doğal kaynakların tüm insanların ortak malı olduğu, korunarak kullanılması gerektiği, kaynakların sınırsız olmadığı ve sürekliliğini tehlikeye atıcı faaliyetlerin yasaklanması gerektiği anlaşılmıştır. Bu amaçla ulusal ve uluslar arası birçok kuruluş doğa koruma konusunda faaliyet göstermeye başlamıştır.

Dünyada korunan alan sistemlerinin bir bakıma çekirdeğini oluşturan "Ulusal Parklar" ölçüt alındığında dünya bu gün 133 yılı aşkın korunan alan uygulama derinliğine sahiptir diyebiliriz. Yönetimin temel alt yapısını oluşturan örgütlenme yönünden benzer bir değerlendirme yapıldığında korunan alanların kendilerine özgü korunan alan yapısına kavuşturulmasının üzerinden de yaklaşık 85 yılın geçtiğini görmekteyiz. Söz konusu süreçte doğanın korunması ile ilgili gerçekleştirilen uluslararası etkinliklerin en önemli sonuçları ve ürünleri çeşitli konularda hazırlanan ve benimsenen uluslar arası sözleşmeler olmuştur. Bu küresel gelişmelerin son örneklerinden biri olan "Avrupa Peyzaj Sözleşmesi" ni Türkiye 20 Ekim 2000 tarihinde Floransa'da (İtalya) imzalamış ve taraf ülke olmuştur. 11 Temmuz 2003 tarihinde ise adı geçen uluslararası sözleşme Bakanlar Kurulu'nun 2003/5908 sayılı kararı ile onaylanarak 27.07.2003 tarihli 25181 sayılı resmi gazetede yayımlanmış, böylece ülkemiz sınırları içerisinde fiilen uygulamaya konulmuştur (Akesen 2005: 107).

Dünya Doğayı Koruma Birliği, koruma altındaki alanları milli parklar dışında farklı kategorilerde değerlendirmekte ve bu kategoriler yeryüzündeki bu tür korunan alanların %60'ından fazlasını içermektedir. En dar anlamıyla milli parkların dünya genelinde koruma altında olan toplam alandaki payları ise sadece %22.7'dir. Ancak bu koruma yöntemlerinin hiç biri bir milli park kadar etkili olamamaktadır (Quammen 2006).

Çevre eğitiminin bir parçası olarak milli park eğitimleri, doğayı teorik olarak değil kendi içinde tanımaya, doğal ve kültürel kaynakları eğitim aracı olarak değerlendirmeye yönelik olmalıdır. Bu nedenle milli park ve çevresinin sunduğu somut nesnelere ve etkileyici doğal/kültürel oluşumların eğitim konularını oluşturması daha kolaylıkla mümkün olabilmektedir. Yine milli parklarda bulunan hemen tüm doğal ve kültürel değerlerin yerleri, bulunma şartları, mevsimsel durumları, yaşam evreleri bilindiği için, konu, zaman ve mekân planlamaları çok daha kolay yapılabilir.

Çevre eğitiminde insanın çevresi ile karşılıklı ilişkilerinin anlaşılmasına ve topluma çevre bilincinin kazandırılmasına çalışılırken farklı araçlar kullanılmaktadır. Bugün çevre eğitiminde milli parklar gibi doğa koruma alanları ve kentsel yeşil alanlar özellikle insan ve doğal çevresi bir laboratuvar olarak kabul edilerek eğitim amaçlı değerlendirilmektedir (Atik ve Toksöz 2005: 74).

Doğanın daha iyi anlaşılması, doğa korumanın başarısı, halkın korumaya etkin katılımının sağlanması için milli parklar, tabiat parkları, biyosfer rezervi gibi koruma alanları çevre eğitiminde yoğun olarak kullanılmaktadır. Bu koruma yasaları ile de öngörülmüş olup, Dünya Koruma Birliği'nin milli park kriterleri arasında; alanın doğal özelliğini bozmayacak düzeyde eğitsel, kültürel ve rekreasyonel imkânlar sunulması (IUCN 1999) koşulu yer almaktadır. Çevre eğitim süreçlerinin milli parklarla ilişkilendirilmesi, yöneticilerin bu alanların önemini fark etmelerine yardımcı olmaktadır. Çevre eğitim programlarının bu alanlarda yapılmasının belli ilkeleri bulunmaktadır (Blanco 2002: 468).

Bunlar;

1. Faaliyetlerimizi belirlerken korunan alanlardaki yasal, çevresel, sosyal ve politik gerçeklere uymak
2. Planlamalar çevre problemlerini belirlemeye dönük olmalı,
3. Çevre eğitiminin amacı korunan alan ve onun kaynaklarını korumak olmalı,
4. Programlar ve aktivitelerin mekanizması kaynaştırıcı ve iletişimsel bir yönetim ile demokratik ve katılımcı bir süreç içermeli,
5. Eğitim aktivitelerinde konular günlük yaşamla ilişkilendirilerek daha anlamlı öğrenme sağlanmalı,
6. Program hazırlanırken halkın her kesiminden bireylerin olmasına özen gösterilmeli,
7. Metotlar katılımcıları korunan alanlardaki gerçeklerin içine sokmalı, esnek ve aktif metotlar kullanarak daha anlamlı deneyimler oluşturulmalıdır (Blanco 2002: 468).

Koruma bölgelerinde çevre eğitimi fikri, ilk önce 1930 yılında Kanada Milli Parklar Kanununda yer almıştır. Eylül 1972 yılında ABD’de yapılan İkinci Dünya Milli Parkları Kongresi’nde, milli park vb. koruma alanlarının çevre eğitimi ve dinlenme amacı ile kullanılmasının önem kazandığı vurgulanmıştır. Buna bağlı olarak Avrupa ve Türkiye’ de milli park ve diğer doğal alanların eğitici yönü gün geçtikçe ön plana çıkmaktadır. Örneğin Almanya’da milli parkların girişinde yer alan Çevre Eğitim Merkezlerinin kurulmasına seksenli yıllarda başlanmıştır. Amerika’da sadece San Francisco Bay Area’da böyle 97 merkezin bulunması konunun önemini ortaya koyar. Tennessee Valley Authority çevre eğitim merkezinde sadece 1989 yılında 7700 öğretmen 280 adet workshopla eğitilmiştir (Kiziroğlu 2001: 124).

Dünyada giderek daha fazla sayıda ülke çevre eğitimi ve turizm etkinliklerini milli park ve tabiat parkı gibi korunmuş alanlara yönlendirmektedir. Ancak daha önce milli parkların bu etkinlikler için hazır hale getirilmesi gerekmektedir. Bu hazırlıkları tamamlayan ülkelerde yerli ve yabancı ziyaretçi sayısı katlanarak artmaktadır. ABD’deki milli parkları ziyaret edenlerin sayısı 600 milyon kişiye ulaşmıştır. Bu ülkenin nüfusunun 240 milyon civarında olduğu ve ziyaretçilerinin çoğunluğunun ABD’li vatandaşların oluşturduğu göz önüne bulundurulduğunda bir kişinin aynı yıl birkaç milli parkı ziyaret ettiği anlaşılmaktadır.

ABD’de milli parklarda yürütülen “Passport in Time” adlı proje kapsamında lise ve üniversiteli öğrenciler yaz aylarında ABD’nin milli parklarına dağılarak hem ekoloji temelli eğitim almakta hem de milli parklarda yapılması gereken işlere gönüllü olarak katılmaktadır. Program sonunda katılımcılara üzerinde bir geyik sembolü bulunan yeşil renkli bir pasaport verilmekte, bu pasaportun her sayfası ziyaret edilen milli parkın müdürü tarafından imzalanmaktadır. İmzalı sayfaları kabarık olan pasaportlar, sahiplerine prestij sağlamakta, gençler çevre ile ilgili işlerde çalışmak istediklerinde bu pasaportları referans olarak da kullanmaktadırlar (Ozoner 2004:3).

Gelişmiş ülkelerde milli park eğitimine dair programların sayısı çok daha fazladır. İngiltere’de 1986-1990 yılları arasında “Learning Through Landscapes” adlı proje, Japonya’da 1990’da Çevre Eğitimi Akademisi’nin kurulması, ABD’de “National Science Education Programme” adlı bir grubun desteklediği projeler, The American Association For The Advancement of Science adlı dernek tarafından yürütülen ve halâ devam eden “Project 2061” adlı proje bu örneklerdendir (Marin vd. 2004; Boztaş 2006: 123)

Avrupa Komisyonu’nun Eğitim Bakanları Konseyi’nin bir kararında çevre eğitiminin desteklenmesi konusunda önemli adımların atılması gerektiği vurgulanarak, AB üyesi ülkelerin tüm okullarında çevre eğitiminin öncelikli olarak işlenmesi gerektiği vurgulanmıştır (EC Resolution 88/C177/03). AB ülkeleri arasında “okul içi” ve “okul dışı” çevre eğitimine en çok yer veren ülke İngiltere’dir. İngiltere’de 1988 yılında çıkartılan Eğitim Reformu Yasası’nda 5 ila 16 yaş arasındaki zorunlu eğitim döneminde, ekoloji ve çevre prensiplerinin anlatımını ve uygulamasını da içeren dengeli bir müfredat programı izlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Ozoner 2004: 2).

İnsanın çevre üzerinde yaptığı etkilerin anlaşılabilmesinin/tartışılabilmesinin ancak doğadaki ilişkilerin bütünselliği fark edildikten sonra mümkün olabileceği ekolog eğitimcilerin ısrarla savundukları bir husustur. Yine İngiltere’de 1986–1990 yılları arasında uygulanan “Doğada Öğrenme (Learning Through Landscapes) ”adlı proje ilk ve ortaokul bahçelerinin çevre eğitimi amaçlı düzenlenmesi, kullanımı, geliştirilmesi ve yönetilmesine ilişkindir. Bu amaca nasıl ulaşılabileceğini gösteren “Okul Dışındaki Dershane (Outdoor Classroom)” adlı bir kitap da yayınlanmıştır (Adams 1993).

Japonya’da ciddi anlamda çevre eğitimi Japon Parlemtentosu’nun 1970 yılında çıkardığı “Çevre Kirliliğini Önleme Temel Yasası” ile başlamıştır. Bu yasaya dayanarak kent meclislerinin eğitim bölümleri ekoloji ve çevre koruma konularında eğitim yaptırmaya başlamışlardır. 1972 yılında “Japonya Doğa Koruma Derneği” nin kurulmasıyla çevre korumaya ilişkin eğitim etkinlikleri hız kazanmıştır. Adı geçen derneğin hâlihazırda 10.000 in üzerinde çevre koruma eğitmeni bulunmaktadır. Japonya’da doğa parklarının ziyaretçi merkezlerinde çevre eğitimi uzmanlarının bulunması şartı aranmaktadır (Ozaner 2004: 2).

Amerika Birleşik Devletleri’nde 49 eyaletin 17’ sinde ciddi ekoloji eğitimi programları uygulanmaktadır. Bu ülkede, bizim TÜBİTAK’ın karşılığı olan NSF de (National Science Foundation) Okuldışı Bilimsel Eğitimi Destek Grubu” adlı bir bölüm bulunmaktadır. Bu grup tarafından desteklenen projelerin yaklaşık 1/3 üne yakını ekoloji temelli eğitim projeleri oluşturmaktadır. Bu projeler, ilkökul, ortaokul, lise, üniversite ve yetişkinlerin eğitimi gibi farklı seviyedeki eğitim etkinliklerini içermektedir (Berkowitz 1993). Yine NSF’nin bünyesinde yer alan “Malzeme Geliştirme Destek Grubu” ise doğada yapılan deneylerde kullanılan ucuz ve etkili test kitleri üretimine ilişkin AR-GE çalışmalarına destek vermektedir. Benzer grupların TÜBİTAK bünyesi içerisinde de kurulması gerekmektedir. ABD’de, okul çocukları ve öğretmenlerinin çevre bilincinin gelişmesi ve bir ölçüde temel ekolojiyi anlamalarına yardımcı olmak amacıyla “Yaban (Wild)” adlı proje kapsamında 49 eyalette yaklaşık 240 000 eğitmen tarafından 20 milyondan fazla öğrenciye ekoloji temelli çevre eğitimi verilmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri’nde ,“Project Learning Tree” kapsamında yine 49 eyaletteki 200.000 eğitmen tarafından 10 milyonun üzerinde öğrenciye çevre dersi verilmiştir. Adı geçen proje uygulamaları sonucunda, öğrencilerin çevre hakkındaki duyarlılıkları, bilgileri ve çevreye yaklaşımındaki değişimi sağlama oranı % 97 olarak rapor edilmiştir (Berkowitz 1993). ABD’de eğitimle ilgilenen birçok kuruluş çevre eğitimi verecek öğretmenlerin yetiştirilmesinin de öncelikli konulardan biri olduğunu vurgulamakta ve eyaletlerin Eğitim Birimleri ekologlarla işbirliği yaparak daha çok sayıda “eğitenin eğitimi”ni gerçekleştirmektedir.

ABD’de Ulusal Fen Öğretmenleri Derneği’nin (NSTA) yürüttüğü “Scope, Sequence and Coordination (SSC)”adlı proje kapsamında beş eyalette 7-12 yaş arasındaki öğrencilere bilim öğretimi, ekoloji temelinde yeniden işlenmektedir. North American Association of Environmental Education ve Alliance for Environmental Education adlı dernekler de çevre eğitimi konusunda birçok projeyi desteklemektedir(Ozaner 2004: 2).

Başta ABD, İngiltere, Japonya ve Avrupa ülkeleri gibi gelişmiş ülkeler olmak üzere, günümüzde dünyada birçok ülke doğa eğitimleri, çevre eğitimi ve çevre eğitiminin bir parçası olarak milli park eğitimlerine büyük önem vermektedirler. Ülkeler gelecek nesillerin de dünyadaki doğal, kültürel ve tarihi güzellikleri görebilmesi için bireylerin eğitilmesi gerektiğine inanmakta, bunun için de eğitim harcamalarından büyük paylar ayırmaktadırlar. Unutmamalıyız ki bu dünya bize atalarımızdan miras kalmadı, biz bu dünyayı gelecek nesillerden ödünç aldık.

2.5. Türkiye’de “Milli Park” Kavramı ve Eğitimine Genel Bakış

Türkiye’de milli park terimi, Prof. Dr. Selahattin İnal tarafından 1948’de yayımlanan "Doğa Karşısında Biz ve Ormancılığımız" adlı eseriyle tanınmıştır. Doğa koruma bilincinin oluşumuna katkısı olan ilk sivil örgüt 1955’te Ankara ’da kurulan Türkiye Tabiatını Koruma Derneği’dir. Derneğin 1967’de düzenlediği ilk "Milli Parklar Semineri" büyük ilgi çekmiştir. Türkiye’de milli park olgusu 1956 yılında 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 25. Maddesiyle yürürlüğe girmiş, bu yasa ile ilk olarak 1958 yılında Yozgat Çamlığı Milli Parkı kurulmuştur.

Günümüzdeki anlamda doğa koruma bilincinin dünya genelinde 1960’lı yıllarda yayılmaya başlamasından sonra, ülkemizde de sistemli olarak doğa korumaya yönelik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Ülkemizde Milli Parklar Yasası’nın yürürlüğe girdiği tarihe kadar doğa korumayla ilgili gerçekleştirilen yasal çalışmalar çok etkin değildir. Bu nedenle ülkemizde doğa koruma konusunda ayrıntılı hükümlerin getirildiği ilk yasal düzenlemenin 1983 yılında çıkarılan Milli Parklar Kanunu olduğu söylenebilir (Yücel ve Babuş 2005). Tarihi, kültürel ve ekolojik yönden çok zengin olan ülkemizde sayı ve büyüklük bakımından koruma alanlarının yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir.

1980'li yıllara kadar sadece 15 milli park ilan edilmiştir. Günümüzde ise ülkemizde 40 adet milli park alanı bulunmaktadır.

Bir ülkeye kimlik kazandıran değerlerin başında doğal ve tarihsel çevresi gelmektedir. Birçok uygarlığa beşiklik etmiş, bunların kültürel birikimi ile oluşmuş tarihsel çevresi; Avrupa, Asya ve Afrika kıtaları arasında köprü gibi uzanan coğrafi konumu ile eşsiz flora ve fauna zenginliğine sahip olan Anadolu'da, günümüzde bu zenginlikler günden güne yok edilmektedir. Koruma niteliği, alan kullanım kararları ve kaynak değerleri bütünlüğü açısından doğa korumanın en önemli unsurlarından biri de milli parklardır.

DKMPGM (Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü) bilgi notlarına göre (2004), 1937 yılında çıkarılan 3116 ve 3167 sayılı kanunlar ülkemiz doğa ve yaban hayatının korunmasında yürürlüğe giren ilk yasalardır. 1956 yılında kabul edilen 6831 sayılı Orman Kanu'nun 25. maddesi ile; nadir özellik ve güzellik arz eden sahaların milli park rejimine alınması sağlanmış, yine bu madde ile mesire yerleri ihdas etme imkanı elde edilmiştir. Bu yasaya dayanılarak ilk defa; 1956 yılında Belgrat Ormanı Mesire yeri, 1958 yılında Yozgat Çamlığı Milli Parkı, 1958 yılında 3167 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu'na göre "Belgrat Geyik Üretim İstasyonu" tahsis edilmiştir. Milli park, av – yaban hayatı ve mesire yerleri ile ilgili çalışmalar Orman Genel Müdürlüğü bünyesinde uygulanmaya başlanmıştır (Yalınkılıç ve Yenilmez Arpa 2005).

Türkiye'de koruma faaliyetleri; milli park, tabiat parkı, tabiatı koruma alanı, tabiat anıtı, özel çevre koruma alanı, doğal ve arkeolojik sit alanları, muhafaza ormanları, tohum koruları, tohum ve gen bahçeleri, tarım işletmeleri alanları gibi statülerle yapılmaktadır. Yasal anlamda ise; en başta, Anayasa'nın 56. Maddesi "Her vatandaş sağlıklı bir çevre içinde yaşama hakkına sahiptir." diyerek bir yasal dayanak oluşturmaktadır. Yine Anayasa'nın 63. Maddesi, doğal ve kültürel kaynak değerlerinin korunması ilkeleri ile güçlendirilmiştir. 4856 Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 6831 sayılı Orman Kanunu, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu, 3621 sayılı Kıyı Kanunu, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, 383 sayılı Özel Çevre Koruma Bölgeleri'nin oluşturulmasına yönelik kanun hükmünde kararname, 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu, 797 sayılı Kuşların Korunması ile İlgili Sözleşmeye İlişkin Kanun, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat

Varlıklarını Koruma Kanunu, 2872 sayılı Çevre Kanunu, 1634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu da doğal değerlerin korunması üzerinde etkili hükümler içermektedir. Ayrıca koruma ile ilişkili bazı yönetmeliklerde koruma kavramının yasal dayanağını oluşturmaktadır.

2010 yılına gelindiğinde Türkiye’de farklı coğrafi, fiziksel, doğal, tarihi ve kültürel özelliklere sahip toplam 40 adet milli park ilan edilmiştir. Milli parkların tespiti, yönetimi, korunması ve geliştirilmesi Çevre ve Orman Bakanlığı’na ait olup bakanlığın görevleri arasında çalışma alanına giren hizmetler için araştırma ve eğitim merkezleri açmak da bulunmaktadır.

Milli Parklar Kanunu’nun 3. maddesine göre; milli park karakterlerine sahip olduğu tespit edilen alanlar, Milli Savunma, İmar ve İskân, Kültür ve Turizm Bakanlıkları’nın olumlu görüşü, gereği halinde diğer ilgili bakanlıkların da görüşü alınarak, Çevre ve Orman Bakanlığı’nın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu Kararı ile milli park olarak belirlenir denilmektedir.

Türkiye’de başta Balıkesir Kuşçenneti Millî Parkı ve Sultan Sazlığı Milli Parkı’nda doğal çevre müzeleri tesis edilmiş olup, sayıları artırılmalıdır. Bu tip çevre ve doğa eğitim merkezlerinin kurulması ve vatandaşın eğitilmesine sunulması gibi hususların 1983 tarihinde yürürlüğe giren 2783 Sayılı Milli Parklar Kanunu’nda yer verilmemesi bir eksikliktir. Aynı kanunun altıncı bölümünde belirtilen Milli Park Fonu’nun bu amaçlar için kullanılmasında büyük yararlar vardır. Zira adı geçen doğa eğitim merkezinin okul dışı çevre eğitimine katkısı büyüktür (Kızıroğlu 2001).

Türkiye’de doğa eğitim merkezleri yanı sıra kültürel ve tarihi değerleri de kapsayan milli park eğitim merkezleri tesis edilmelidir. Bunlar Kültür ve Turizm, Çevre ve Orman ile Milli Eğitim Bakanlıkları tarafından düzenlenmelidir.

Kültürel ve Doğal Yaşam İçin Eğitim Merkezleri’nin amaçları şu şekilde olmalıdır;

1. Bölgeyi tarihi, kültürel ve doğal açıdan tanıtıcı olmalıdır.
2. Tarih, kültürel yapı, doğa ve doğa korumaya ait ilgi artırılarak, doğayı ve yöreyi bizzat yaşamayı amaçlayıcı olmalıdır.
3. Milli değerler ve doğayla ilgili davranış şeklini biçimlendirici görevleri vardır.

4. Koruma stratejileri geliştirip yaymaya, milli değerlerin korunmasına ve doğayı keşfetmeye yardımcı olmalıdır (Deniş 2007: 23).

Milli park ya da koruma alanını tanıtıcı çalışmalar sayesinde bölgenin doğal yapısı, daha o bölgenin içine girilmeden tanıtılmalıdır. Burada, doğa ve doğa koruma hakkında bilgilendirilen ziyaretçiler, buldukları alanı daha bilinçli bir şekilde inceleyecektir ve gezecektir. Hangi özel verilere nerelerde rastlanabileceği bölgeyi tanıtan krokilerle gösterilmelidir. Ayrıca bölgenin tarihi ve kültürel varlıkları ile ekosistem yapısı ortaya konmalı ve insanoğlunun yaşamlarını tehlikeye soktuğu canlı türleri varsa, onlar bölgede tanıtılmalıdır. Tarihi ve kültürel öğeler ile doğal yaşam için yol açılan zararların nasıl en düşük düzeyde tutulabileceği öğretilmelidir.

Milli parklarda kurulan merkezlerde, oraya gelenlere bilgi ve eğitim verilmesinin yanı sıra onların doğa koruma sorunlarına ve bölgedeki tarihi, kültürel öğelere ilgi duymaları sağlanır. Bu şekilde ziyaretçilerin bu tarihi, kültürel yapı ile bitki ve hayvan türlerini, doğal yaşama alanlarında daha bilinçli gözlemleri için bilgilendirilmeleri amaçlanır. Böylece doğayı, doğada bizzat yaşayarak biyolojik ve kültürel görüşleri geliştirilmiş olur. Bu durum onları tarih, doğa ve çevrenin insan etkisi ile tahrip edilmemesi hususunda duyarlı hale getirir. Yaparak ve yaşayarak gelişen bu duyarlılık daha kalıcı izli olur.

Milli park bilgi merkezleri var olan bilgileri yaygınlaştırır. Aynı zamanda milli parklara ilişkin kültürel ve doğal varlıkların korunmasına yönelik bilinç düzeyini artırır. Bilinçlenme ile birlikte park alanları bilimsel çalışmalar için, bir nevi dokümantasyon merkezi olurlar. Bunun yanı sıra insanın doğada yaptıkları ile ilgili bozucu faaliyetlerin de göz önüne serilmesi, açılacak sergilerle mümkün olur. Yapılan bu tarz çalışmalar ilgili araştırmaların yapılmasına da olanak verirler.

Milli Park Bilgi Merkezleri aşağıdaki gruplarca daha çok ziyaret edilir:

1. Yöre insanı, aileler (anne-baba ve çocuklar), yöresel dernek ve kulüpler,
2. Dinlenme rekreasyon amacıyla şehir veya büyük yerleşim birimlerinde buralara gelenler,

3. Tatil (günlük veya uzun süreli) için gelenler,
4. Yöreden veya uzak bölgelerden gelen okul sınıfları ve gençlik grupları,
5. Doğa ile ilgili önemli dernek, kulüp, vakıf ve meslek kuruluşları ve uzmanlar,
6. Yerli ve yabancı doğa araştırmacıları,
7. Turistik amaçlı gezi grupları,

Yukarıda bahsedilen bu gruplar için, milli park doğa müzelerinin eğitici ve öğretici rolü vardır. Milli park merkezlerinden elde edilen bilgiler kalıcı olur. Vatandaşlar bizzat görüp yaşadığı bu bilgi edinimini kalan yaşantılarında unutmaz, tarihi ve doğal milli değerlerimizin gönüllü koruyucusu olurlar. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı bu konuda, 1915 yılında yaşanan savaşı ve acılarını hissettirmesi açısından önem taşımaktadır.

Milli parklara işlevsellik kazandırmak amacıyla TÜBİTAK koordinatörlüğünde, çeşitli bakanlıklar ve en yakın yerel üniversitelerin katılımı ile “Milli Parklarda Bilimsel Çevre Eğitimi” adlı bir proje başlatılmıştır. İlki 1999 yılında Termessos Milli Parkı’nda yapılan projenin ikinci etabı 2000 yılında Kaçkar Dağları Milli Parkı’nda başlatılmış 2005 yılında toplam 9 farklı alana, 2006 yılında toplam 11 alana ve 2007 yılında da 13 bölgeye yayılmıştır. 2010 yılında ise bu eğitimler 18 bölgede devam etmektedir.

Köksal’ın 2005 yılında hazırladığı “Kaçkar Dağları Milli Parkı Çevre Eğitimi Programı katılımcılarının milli parklarda çevre eğitimi hakkındaki düşünceleri” adlı çalışmasında ortaya koyduğu bulgular aşağıya çıkartılmıştır.

Katılımcılar milli parklarda öğrenme ve öğretim hakkındaki görüşlerini örgün eğitimle kıyaslayarak bildirmişlerdir: Okuldaki öğrenmeler kitap temelli olup ders süresiyle sınırlıdır. Öğretmenin anlatım yöntemini kullanması öğrenmenin kalıcılığını engellemektedir. Bu yüzden öğrencilerin doğal ortamda görerek, dokunarak ve yaşayarak öğrenmesi gerekmektedir.

Katılımcılara göre milli parklarda çevre eğitiminin amacı doğayı kendi içinde tanımak, doğa sevgisini aşılacak, insanın doğaya ekonomik olan bakış açısını tutumlara çevirmek ve torunlarımızın da kullanmasını yani sürekliliğini sağlamaktır.

Katılımcılara göre çevre eğitiminin kuram (bilgi verme) ve uygulama yönü vardır. Uygulamada bir amaca odaklanmış, örneğin çevre elemanlarından floranın gözlemi gibi arazi gezileri olmalıdır. Ayrıca doğa yürüyüşü, dağ yürüyüşü gibi etkinlikler de yapılabilir. Bu gezilerde ziyaretçi merkezlerinden yararlanılabilir. Bunun yanında yön bulma gibi doğada yaşamını sürdürmesine ve kendi kendine yetebilmesine yarayacak beceriler de kazandırılmalıdır. Programda teknolojiden yararlanılarak görsel (filmler, fotoğraf slâytları) ve işitsel (kuş sesleri) sunular yapılmalıdır. Sunular detaylı, bütüncül, akıcı ve etkileyici olmalıdır. Ayrıca katılımcılar yönetimdekilerin de programda konuşmacı olarak yer almasını istenmiştir.

Katılımcılar milli parklarda çevre eğitimi konuları arasında; milli park kavramı, Türkiye'deki durumu, ilk yardım, iklim-jeoloji-biyoloji arasındaki ilişki, ekoloji (biyolojik döngü, ekolojik denge, kirlilik), Türkiye'deki değerlerin ve yaban hayatının korunması, dengeyi koruma, erozyon/selle başa çıkma, ekoturizm, ekoturizmin insanlar üzerindeki etkisi, yöre kültürü ve yöre halkına karşı nasıl davranılacağı gibi konuların geçmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Katılımcılara göre eğitim özellikle milli park çevresinde oturan halka olmak üzere her seviyedeki öğrencilere, eğitim ve siyasal bilgiler fakülteleri akademisyenleri gibi diğer meslek grubundakilere verilebilir. Katılımcılar milli park eğitiminin tüm ülkeye yayılması için eğitimcilerin programa katılması gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların ifade ettikleri katılımcı sayısı en az 15, en çok 30'dur. Sayı fazla olduğunda, öğretici ile kurulan diyalog kısıtlanacağından öğrenmenin azalacağı, gezilerde kopma olacağı belirtilmiş ayrıca tehlikeli yerlerde kaza riski bulunabileceğinden bahsedilmiştir. Bu duruma çözüm olarak katılımcıların gruplara ayrılması ve öğreticilerin bu gruplara paylaştırılması verilmiştir. Katılımcılar diğer katılımcılarla aralarında etkileşim ve fikir alışverişi olduğunu ve bunun yeni bir sinerji yaratacağı görüşündedirler (Köksal 2005).

Korunan alanlarda çevre eğitimi için en temel amaç korunan alan yönetimi ve olumlu tutum değişikliği sayesinde bütün halk üyelerine daha iyi yaşam koşulları sunabilmektir. Korunan alanların amaçları arasında doğal, kültürel, tarihi kaynakların korunmasının yanında bilimsel araştırmalar, çevre eğitimi ve rekreasyon da yer almaktadır. Özellikle milli parklarda çevre eğitimi sayesinde bu alanların korunması ve halkın bu

alanların korunmasına dâhil edilmesi halkın doğal çevreye yönelik hem tutumların hem de kişisel uygulamaların artarak bütün toplumlar için daha nitelikli bir yaşam sağlamaktadır (Blanco 2002: 472).

2.5.1. Örgün Eğitimde “Milli Park” Eğitimi

Çevre eğitiminin bir parçası olarak milli park eğitiminin başlıca amaçları; insanların topluma ilişkin çevre hakkını savunmak ve gerçekleştirmek için çevreyle ilgili, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin kararlara katılma, karar süreçlerini etkileme, sonuçları izleme, değerlendirme, denetleme yolunda örgütlü hale geçme ve sivil toplum örgütlenmelerini geliştirme şeklinde sıralayabiliriz.

Çevre (doğa) eğitiminin en kısa tanımı doğanın dilinin öğrenilmesidir. Bu eğitimin sonucunda, eğitim süresi kısa dahi olsa katılanların dünya görüşlerinde köklü değişiklikler meydana gelir. Aynı süreli hiçbir eğitim; kişinin evrene, yasama ve olaylara bakış açısında ekolojik bir çevre eğitiminde olduğu kadar köklü değişiklikler yapamaz. Her peyzaj değişik bir sentezi yansıtır. Bu yüzden doğa eğitimi içeriği itibari ile multidisipliner bir karakter taşımalı ve okul içi ve okul dışı programlarının bir arada uygulanması ile gerçekleştirilmelidir (Ozener 2004).

Milli Park Eğitimi: Çevre eğitiminin bir parçası olarak, milli parklarda gerçekleştirilen, doğal, tarihi ve kültürel temelli bilimsel çevre eğitimine denir (Yaşar, 2008:3). Milli park eğitimi, doğayı ve yöresel değerleri teorik olarak değil kendi içinde tanımaya, doğal ve kültürel kaynakları eğitim aracı olarak değerlendirmeye yönelik olmalıdır. Bu sebepten dolayı milli park ve çevresinin sunduğu somut nesnelere ve etkileyici doğal/kültürel oluşumların eğitim konularını oluşturması daha kolaylıkla mümkün olabilmektedir. Yine milli parklarda bulunan hemen tüm doğal ve kültürel değerlerin yerleri, bulunma şartları, mevsimsel durumları, yaşam evreleri bilindiği için, konu, zaman ve mekân planlamaları çok daha kolay yapılabilmektedir.

Milli değerlerimizin, gerek tarihi gerekse doğal güzelliklerin sağlıklı ve uzun vadeli korunması ancak eğitimle olacaktır. Bu görüş tüm dünya tarafından kabul edilmektedir. Bu nedenle, özellikle okul öncesi ve ilköğretim çağındaki çocuklara gerek okullarında gerekse

gelişmiş ülkelerdeki örneklerinde olduğu gibi korunan alanlar gezdirilerek tarih, doğa ve kültür sevgisi aşılacak gerekmektedir. Böylece küçük yaştan bu sevgiyi kazanan bir insan ileride gerek bu alanlarda dinlenmek ve spor yapmak ve gerekse eğlence ve gerekse kültürel amaçlı gezilere katılımı sırasında daha dikkatli ve duyarlı davranacaktır.

2.5.1.1. Okul Öncesinde Milli Park Eğitimi

Eğitim çocuk doğduğu andan itibaren başlar. Çocuğa her yaşında aile muhitinde, çevresinde doğa sevgisi verilmelidir. Çocukluktan başlayarak hayvanlar, çiçekler, bitkiler, çevre, iklim ve hava hakkında yeteri kadar bilgi vermek onları doğayı daha yakından tanımaya, sevmeye ve korumaya hazırlar. Okul öncesi dönemdeki bir çocuk için “çevre”, içinde bulunduğu ortamın tümüdür. Evi, odası, ailesi, komsuları onun çevresini oluşturur. Bu yüzden okul öncesi eğitimle çocuğa çevre bilinci verilirken öncelikle içinde yaşadığı ortamın kendisine ait olduğu, kendisinin o ortamın bir parçası olduğu mesajı verilmelidir (Tombul 2006: 39).

Ayrıca okul öncesi çocuk her söyleneni anlamadığı için soyut kavramları anlayamaz. Somut kavramları elleyleyerek, görerek, yasayarak öğrenir. Bu yüzden bir olayı anlatmak için o olayı yaşamamasını sağlamamız gerekmektedir. Örneğin çocuk hiç ağaç görmemişse ona ağaç sevgisini anlatmak çocuk için öğretici olmaz. Ancak bir ağacın yanına götürüp ona dokunmasını sağlamamız ve o anı yaşamamasını sağlamamız gerekmektedir. Çevre eğitimi verirken bu konulara dikkat edilmesi gerekmektedir (Tombul 2006: 41).

MEB'nin hazırladığı okul öncesi program kitabına göre;

36–72 aylık çocukların eğitimleri için belirlenen amaçlar ve kazanımlar başlığı altında, sosyal-duygusal alanın:

“Yaşamın iyileştirilmesinde ve korunmasında sorumluluk alabilme” adlı tema içerisindeki kazanımlar arasında;

1. Yaşamın sürdürülebilmesi için gerekli olan kaynakları verimli kullanır.

- Bu kazanımda sözü edilen yaşamın sürdürülebilmesi için gerekli olan kaynaklar oldukça geniş kapsamlıdır. Enerji, zaman, gıda, doğal çevre, hava, su, para ve benzeri kaynaklar bu

kapsamda ele alınabilir. Ancak, bu kazanım için planlanacak etkinliklerde, yaş grubunun özellikleri doğrultusunda, ele alınacak kaynak sayısının ve verimli kullanma yollarının sınırlandırılması gerektiği de unutulmamalıdır.

2. Günlük yaşamdaki kurallara uyar.
3. Canlıların yaşama hakkına özen gösterir.
4. Canlıların bakımını üstlenir ve korur.
5. Yaşamda diğer canlılarla paylaştıklarını açıklar.

“Çevredeki güzellikleri koruyabilme” adlı temada ise kazanımlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

1. Çevredeki güzelliklerin korunma nedenlerini söyler.
2. Çevredeki güzellikleri korumak için yapılması gerekenleri açıklar.
3. Çevredeki güzellikleri korumada sorumluluk alır.

Yine okul öncesi programının “Çevre Duyarlılığı Eğitimi” konulu başlığı altında; çevre duyarlılığı, doğayı aracısız keşfetme ihtiyacı tüm çocukların yaradılışında var olan bir özelliktir. Doğa, çeşitli materyali, değişken ve ilginç ortamlarda çocuklara sunmaktadır. Bu yönüyle doğa, çocukların gelişimini destekleyen bir sınıftır. Çocuklara düşen ise sadece çevreyi keşfetmektir. Okul öncesi çocukları, doğayı inceleyerek birçok beceri elde edebilir ve bu alanla ilgili deneyimlere sahip olabilirler. Mevsimsel farklılıklar da çocukların çevresel duyarlılıklarını artırmada eğitimcilere sınırsız kolaylıklar sağlamaktadır. Çocukların doğayı tanımalarını ve doğal dünyayı öğrenmelerini sağlayan en uygun yerlerden biri de oyun alanlarıdır. Bu alandaki çalışmalar da çocuğun çevreye duyarlılığını artırmaktadır. Çocukların doğal çevreye ait duyarlılığını arttırmakta bitki ve hayvan resimleri de etkili olmaktadır. Çocuklar yetişkinleri pek çok konuda olduğu gibi çevreye karşı duyarlılık konusunda da model olarak ve yetişkinlerin davranışlarını gözlemleyerek çevreyi sevmeyi ve çevre ile ilgilenmeyi öğrenmektedirler (MEB Okul öncesi eğitim programı 2006, 36-72 aylık çocuklar için).

Bu başlıkların yanı sıra Okul Öncesi Eğitim Programı kapsamında belirli gün ve haftalar listesinde bulunan “21-26 Mart Orman Haftası” ve Haziranın ikinci haftasındaki “Çevre Koruma Haftası” haftalarında öğrencilere Milli Parklara dair bilgiler verilebilmektedir.

Okul öncesi dönemden başlayarak bireylere hayvanlar, bitkiler, çevre ve doğa gibi temel kavramların öğretilmesi oldukça önemlidir. Bu bilincin kazandırılması sırasında, yukarıda sözü edilen temalar ve kazanımlar çerçevesinde öğrencilere milli parklar hakkında bilgiler verilerek, milli parkların ülkemizin doğal ve kültürel zenginlikleri olduğu videolar, oyunlar, geziler yardımıyla anlatılabilir.

2.5.1.2. İlköğretimde Milli Park Eğitimi

İlköğretim 6–14 yaş grubundaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar. İlköğretim kız ve erkek bütün yurttaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır. Bu yaşta çocuk okul öncesi döneme göre, olaylarda daha aktif rol oynamaya meyillidir. Aynı zamanda kazanımları hayatının ileri aşamalarına da belirgin bir şekilde yansıyacaktır. Bundan dolayı çocuğa küçük yaşta çevre eğitimi ve bir parçası olarak milli park bilinci verilmeli ki ilerideki hayatında belirleyici bir etki oluştursun. Ayrıca bireyleri çocukluk yaşında tek tek eğiterek başarılı olunabilirse zamanın belli bir diliminden sonra, verilen bilinç toplumun tümünü kapsayacak ve çevre duyarlılığı sağlanmış olacaktır.

Ülkemizdeki mevcut eğitim sisteminde özellikle de ilköğretim düzeyinde farklı nitelikteki peyzaj değerlerinin çevre bilinç, tutum, davranış ve koruma sorumluluğunun kazandırılmasında kullanımının mümkün olduğu görülmüştür. Fakat çevre eğitimi ilkelerinin uygulamaya aktarılabilmesi için peyzaj değerlerinin sınıflandırılması ve eğitimcilerin kullanımına hazır hale getirilmesi gerekmektedir. Yerinde uygulamalara ve doğa korumaya dayalı çevre eğitimi uzun vadede çevre bilincinin artmasına katkı sağlayacak ve halkın bilinçlenmesi yoluyla çevrenin, doğal alan ve kaynakların korunmasını destekleyecektir (Atik ve Toksöz 2005: 73).

MEB'nın ilköğretimin birinci kademesi için hazırladığı Öğretim Programlarında doğrudan Milli Park eğitimine ilişkin üniteler oldukça az bulunmasına karşın, *Çevre eğitimi* ile ilgili program aşağıdaki gibidir.

İlköğretim 1. ,2. ,3. sınıflarda **Hayat Bilgisi** dersinde, “Kaynakları etkili kullanma” adlı beceride öğrencilere çevre eğitimi ve bir parçası olarak milli park eğitimine ilişkin kazandırılacak beceriler arasında şu *kazanımlara* yer verilmiştir;

Çevre Bilinci Geliştirme ve Çevredeki Kaynakları Etkili Kullanma

- Yaşadığı çevre ile bir bütün olduğunu fark etme
- İnsanla çevre arasındaki karşılıklı etkileşimi görme
- Çevreye zarar vermenin kendine zarar vermek olduğunu kavrama
- Kendi kültürünü ve başkalarının kültürlerini keşfetme ve kültürün farklılıklarını veya benzerliklerini tanıma
- Kültürel eserleri koruma

Eğlenme

- Müze, tarihî yer ve doğa gezilerinin, pikniklerin, hobilerin (kitap okuma, müzik dinleme, resim yapma, el sanatları, sinema, tiyatro) eğlenmeye aracılık ettiğini / eğlenme yolları olduğunu fark etme

Sorumluluk

- Daha iyi bir dünya için kendi yaş grubundakilerin de sorumlulukları olduğunu fark etme

Etkileşim

- Her varlığın, nedensel bir değişime yol açacak şekilde sürekli olarak birbirini etkilediğini fark etme
- İnsan, hayvan ve bitkilerin birbirlerini etkilediğini; bitkilerle hayvanların birbirlerini etkilediğini; insan, hayvan ve bitkilerin de fiziksel çevreyi etkilediğini fark etme

Karşılıklı Bağımlılık

- Yaşayan her varlığın, canlı ya da cansız diğer bütün varlıklarla ve çevre ile etkileşim içerisinde olduğunu kavrama v.b. beceriler bulunmaktadır.

“Okul Heyecanım” adlı tema içerisindeki kavramlar arasında çevre ve Milli Parklar ile bağlantılı olarak bazı kavramlara yer verilmektedir. Bu kavramlar 1., 2. ve 3. sınıf konuları arasında olan; “bilinçli tüketim, çevre, sorumluluk, duyarlılık” dır.

“Benim Eşsiz Yuvam” adlı tema ise Milli Park ve çevre eğitimine daha yakından bağlıdır. Bu temanın kavramları ise; “canlı, yuva, güneş, gezi, yer, tatil, ülke, bitki, hayvan, yönler, gezegen” gibi kavramlardır.

“Dün, Bugün, Yarın” teması içerisinde Milli Parklar ve çevre eğitimine ilişkin kavramlar ise; “yeryüzü, dünya, doğal çevre, hava, su, toprak, müze, kültürel değerler, su döngüsü ve süreklilik” tir.

MEB'nın hazırladığı Hayat Bilgisi öğretim programı çevre eğitimi ve çevre eğitiminin bir parçası olarak milli park eğitimine ilişkin yetersiz bir içerik sergilemektedir. Doğa ve kültürel değerlerimize ilişkin daha ayrıntılı konular hazırlanmalı, yakın çevrede varsa milli parklar ziyaret edilmeli, yoksa animasyon ve görsel materyallerle öğrenciyi milli parklar tanıtılmalıdır.

İlköğretim 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıf için **Fen ve Teknoloji** dersinde “Fen-Teknoloji-Toplum-Çevre” adlı öğrenme alanı içinde şu kazanımlar bulunmaktadır;

— Farklı tarihî ve kültürel geçmişleri olan insan topluluklarının aynı doğal olaylar hakkında ne tür anlayışlar oluşturup bunları ne şekilde kayda geçirdiklerini örneklerle açıklar.

— Doğal ve yapay çevrelerin farkına varır.

—Yakın çevreden başlayarak çevrede yer alan canlı ve cansız varlıklar arasındaki ilişkinin farkına varır.

— İnsanların ve toplumun çevreyi nasıl etkilediğini bilir.

— Yerel, ulusal ve küresel çevre sorunlarını bilir ve tartışır.

— Çevreyi ve yabanî hayatı koruma yöntemlerini bilir ve tartışır.

— Çevreyi ve yabani hayatı korumada hem bireylerin hem de toplumun sorumlu olduğunu bilir.

— Doğal kaynakların korunması ve geliştirilmesi gerekliliğini bilir.

— Doğal kaynakları, canlıları ve habitatları korumak için teknolojik ürün ve sistemlerin nasıl kullanılabileceğini betimler.

— Çevre koruma ile ilgili faaliyetlere katılır.

Yukarıda bahsedilen kazanımlarla birlikte Fen ve Teknoloji 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıf derslerinin Milli Parklar ve çevre bilinci ile ilişkilendirilebilecek üniteler; “Canlılar Dünyasını Gezelim Tanıyalım”, “Gezeğimiz Dünya”, “Kuvvet ve Hareket”, “Yerkabuğu Nelerden Oluşur”, “İnsan ve Çevre” ve “Doğal Süreçler” üniteleridir.

İlköğretim 4, 5, 6, ve 7. sınıf için **Sosyal Bilgiler** dersinde, "Müze ile Eğitim", “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” adlı öğrenme öğretme süreçleri altında “Geçmiş öğreniyorum”, “Yaşadığımız yer”, “ Ülkemizin kaynakları”, “Ülkemiz ve dünya”,

“Yeryüzünde yaşam”, “Adım adım Türkiye”, “Ülkeler arası köprüler” ve “Hepimizin dünyası” ünitelerinde şu kazanımlar göze çarpmaktadır;

- Öğrenci ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri fark eder.
- Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir.
- Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır.
- Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve yapıtları tanır.
- Ülkemizin çeşitli yerlerindeki kültürel özelliklere örnekler verir.
- Ülkemizin çeşitli yerleri ile kendi çevresinin kültürel özelliklerini benzerlikler ve farklılıklar açısından karşılaştırır.
- Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.
- Anadolu ve Mezopotamya'da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder. Bununla birlikte arkeoloji müzelerine, arkeolojik buluntuların sergilendiği il müzelerine ve Çatalhöyük, Kültepe, Alişar, Truva, gibi açık hava müzelerine yapılacak sanal ya da gerçek ortamda gezi düzenlenebilir.
- Çevresinde gördüğü doğal ve beşerî unsurları ayırt eder.
- Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir (*Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı 2009*).

Özellikle bu kazanım içerisinde sanal ortamda çeşitli ülkelerde bulunan doğal varlıklar ile tarihi eserlerin yer aldığı eski yerleşmeler, milli parklar ve açık hava müzeleri ile nesnelere yer aldığı arkeoloji, etnografya ve çeşitli ülke müzelerine gezi yapılabilir.

2.5.1.3. Ortaöğretimde Milli Park Eğitimi

Ergenlik dönemi artık bireyin kişiliğinin kalıcı olarak oluşmaya başladığı zaman aralığıdır. Bu dönemde kazanılan alışkanlıklar kalıcı olacağından dolayı kişinin ileriki hayatında önemli roller üstlenecektir. Bu sebepten dolayı bu dönemde verilecek olan çevre eğitimiyle birlikte kazandırılacak olan çevre duyarlılığı ve bilinci, bireylerin ileriki hayatlarında çevre ile uyumlu bir şekilde yaşamalarını sağlayacaktır.

MEB'nın Ortaöğretim kademesi için hazırladığı Öğretim Programlarında Milli Park eğitimine ilişkin üniteler oldukça azdır. Ancak bununla beraber çevre eğitimi ve doğa eğitimi ile ilgili üniteler mevcuttur. Liselerde çevre ve doğa eğitimleri özellikle 9–12. sınıf biyoloji ve 9, 10, 11 ve 12. sınıf coğrafya derslerinde verilmektedir. Biyoloji dersi 9. sınıfta zorunlu ve haftada iki saattir. **Biyoloji** dersinde çevre eğitimi “Bilinçli Birey-Yaşanabilir Çevre” öğrenme alanında ele alınmaktadır. Öğrenme alanı içinde “Bilim-Teknoloji-Toplum-Çevre” adlı temanın kazanımlarına baktığımızda;

- Atıkların yönetiminin önemli bir toplumsal sorun olduğunu algılayarak çevreye verebileceği zararları önlemek için uygun bir şekilde geri dönüştürülmesi veya imha edilmesi gerektiğinin farkına varır.
- Teknolojik ürün ve sistemleri kullanarak doğal kaynaklar, canlılar ve habitatların nasıl korunabileceğini, çeşitli ürün ve sistemlerin kullanımından kaynaklanan zararlı atıkların nasıl azaltılabileceğini açıklar.
- Yerel, ulusal ve/veya küresel çevre sorunlarının nedenlerini ve etkilerini idrak eder.
- Yerel, ulusal ve/veya küresel çevre sorunlarının olası çözüm yollarını tartışır.
- Çevre, yaban hayatı ve doğal kaynakları koruma yöntemlerini kavrar ve tartışır.
- Çevre, yaban hayatı ve doğal kaynakları korumada hem bireylerin hem de toplumun sorumluluklarını bilir.
- İnsanların ve toplumun çevreyi nasıl etkilediğine örnekler verir.

Liselerde 9. sınıf biyoloji dersinin diğer bir öğrenme alanı olan “Canlıların Sınıflandırılması ve Biyolojik Çeşitlilik” öğrenme alanında da yine endemik türlerin varlığına değinilerek öğrenciler Milli Parklara dair bilgilendirilebilir. Çalışmamızda bahsettiğim üzere Kazdağları örneği, tür çeşitliliği ve endemik türlerin varlığı açısından bu konuya oldukça uygun ve önemli bir milli parktır. Bu öğrenme alanı içerisindeki kazanımlar ise;

- Yakın çevresindeki gözlemlerinden yararlanarak canlıların çeşitliliğini fark eder
- Canlıları bilimsel sınıflandırmanın önemini açıklar.
- Bitkiler âleminin başlıca alt gruplarının genel özelliklerini belirterek örnekler verir.
- Hayvanlar âleminin başlıca alt gruplarının genel özelliklerini belirterek örnekler verir.
- Biyolojik çeşitliliğin önemini açıklar.
- Türkiye'nin biyolojik çeşitlilik açısından zengin olmasının nedenlerini irdeler.

— Türkiye’deki biyolojik çeşitliliğin ve endemik türlerin korunmasına yönelik bireysel ve işbirliğine dayalı öneriler geliştirir (*Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Biyoloji Dersi Öğretim Programı 2007: 53*).

Ortaöğretim Lise 9, 10, 11 ve 12. sınıf Coğrafya derslerinde başta “Çevre ve Toplum” öğrenme alanı olmak üzere, “Mekânsal Bir Sentez: Türkiye” ve “Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler” öğrenme alanları çevre eğitimini amaçlamaktadır. “Mekânsal Bir Sentez: Türkiye” ve “Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler” öğrenme alanları içerisinde “Milli Park” kavramı üzerinde durulmakta, Türkiye’den ve dünyadan örnek milli parklar, nitelikleriyle birlikte tanıtılmakta ve milli parkların neden korunması gerektiği vurgulanmaktadır (Yaşar ve Şeremet 2008: 6).

Liselerde okutulan **Coğrafya** dersi öğretim programının genel amaçlarına baktığımızda, çevre eğitimi, doğa ve milli park kavramının sağlayacağı kazanımlar şunlardır:

- İnsan – doğa ilişkisi çerçevesinde coğrafi sorgulama becerileri kazanır.
- Doğal ve beşerî sistemlerin işleyiş ve değişimini kavrar.
- Yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerlere sahip çıkma bilinci geliştirir.
- Ekosistemin işleyişine yönelik sorumluluk bilinci geliştirir.
- Doğa ve insanın uyumlu birlikteliği ve sürekliliği için mekânsal planlamanın önemini kavrar.
- Doğal ve beşerî kaynakların kullanımında “tasarruf bilinci” geliştirir.
- Mekânsal süreçlerin yerel ve küresel etkileşim içinde olabilirliğini irdeler.
- Kalkınma süreçlerinin doğayla uyumlu kılınmasının önemini kavrar.
- Doğal afetler ve çevre sorunlarını değerlendirerek korunma ve önlem alma yollarına yönelik uygulamalar geliştirir. (*Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Coğrafya Dersi Öğretim Programı 2005: 8*).

Lise 9, 10, 11 ve 12. sınıf **Coğrafya** derslerinde “Çevre ve Toplum”, “Doğal Sistemler”, “Mekânsal Bir Sentez: Türkiye” ve “Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler” öğrenme alanlarının kazanımları içerisinde çevre, doğa ve milli park eğitimini amaçlayan kazanımlar ise şu şekildedir;

- **A.9.1.** Doğa ve insan etkileşimini anlamlandırır.
- **D.9.2.** Doğal çevrenin insan faaliyetlerine etkilerini ve insanların doğal çevreye uyum süreçlerini karşılıklı ilişkileri çerçevesinde analiz eder.
- **A.10.5.** Bitki tür ve topluluklarını genel özelliklerine göre sınıflandırır.
- **C.10.9.** Türkiye'deki su varlıklarını genel özellikleri ve dağılışları açısından analiz eder.
- **A.11.1.** Biyoçeşitliliğin oluşumunda ve azalmasında etkili olan faktörleri sorgular.
- **A.11.2.** Ekosistemi oluşturan unsurları, madde döngüsünü ve enerji akışını ekosistemin devamlılığı açısından analiz eder.
- **B.11.7.** Doğal kaynakları sınıflandırarak doğal kaynak- ekonomi ilişkisini açıklar.
- **C.11.3.** Örnek incelemeler yoluyla ülkeler arası etkileşimde turizm faaliyetlerinin rolünü sorgular.

Bu kazanım içerisinde doğrudan milli parklara dair olarak; "Dünyanın yedi harikası, dünyanın doğal ve kültürel ortak mirası, millî parklar da verilmelidir." şeklinde bir açıklamaya yer verilmiştir (Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Coğrafya Dersi Öğretim Programı 2005: 40).

- **D.11.5.** Doğal kaynakların kullanımındaki farklı tutumları "çevreye duyarlılık" açısından sorgular.
- **D.11.6.** Doğal kaynakların etkin kullanımında çevre planlamasının önemini kavrar.
- **D.11.8.** Çevre sorunlarını farklı kriterlere göre sınıflandırır. Aynı kazanım içerisinde; Dünya ekosistemi açısından bu döngülerin temel olduğu, canlı hayatın devamının bu döngülere bağlı olduğu ve bunlardaki bozulmaların küresel ekolojik sorunları ortaya çıkardığı belirtilmektedir.
- **D.11.9.** Çevre sorunlarının oluşum ve yayılma süreçlerini küresel etkileri açısından sorgular.
- **A.12.3.** Doğal sistemlerdeki değişimlerle ilgili geleceğe yönelik çıkarımlarda bulunur.
- **B.12.1.** Dünya üzerinde ilk kültür merkezlerinin ortaya çıkışını ve yayılışını belirleyen faktörleri zaman, süreklilik ve değişim açısından değerlendirir.
- **C.12.7.** Türkiye'nin turizm değerlerini sınıflandırarak turizm potansiyelini yorumlar.
- **D.12.5.** Doğal kaynakların yönetimine ait ilkeler belirler.

- **D.12.7.** Doğal çevreyi korumaya yönelik alınan önlemlerin ve projelerin mekâna etkilerini değerlendirir.
- **D.12.8.** Ortak doğal mirasın ekosistemdeki öneminden yola çıkarak doğal miraslara yönelik tehditleri sorgular.

Bu kazanım içerisinde öğrenci için çalışma olarak yakın çevredeki doğal miras alanlarına gezi düzenlenir. Fotoğraf ve görüntüler alınarak “Yakın Çevremizdeki Doğal Miras” konulu bir belgesel hazırlanabilir, okulda sergilenebilir.

- **D.12.9.** Çevre bilincine sahip olur. Bununla birlikte Doğal miras alanları ile ilgili belgesel nitelikteki film, slayt vb. izlenebilir (Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Coğrafya Dersi Öğretim Programı 2005: 62).

Çevre eğitiminin bir parçası olarak milli park eğitiminin kavratılması ve bireylerin milli park bilincine sahip olabilmesi için toplumun tüm kademelerinde milli park eğitiminin verilmesi gerekmektedir. Tüm topluma milli park eğitimi verilebilmesi için tüm eğitim kademelerinde başta coğrafya dersleri olmak üzere çevre konularının işlendiği ilgili derslerde de milli park eğitimi üzerinde durulmalıdır. Zaman içerisinde geniş kitleler eğitilerek milli park bilinci verilmelidir.

2.5.1.4. Yüksek Öğretimde Milli Park Eğitimi

Üniversitelerin üç önemli temel fonksiyonu vardır: Toplumu ilgilendiren meselelerin araştırılması, lisans eğitimi ve geniş perspektifte yetişkinlerin eğitimidir. Çevre için eğitim devamlı bir süreçtir, hayat boyu devam etmelidir. Günümüzde karşılaştığımız çevre sorunlarını çözümlenmek zorundayız. Bu sorunları gelecek kuşaklara aynen aktarmamak için çevre eğitimleri milli parklar temelinde uygulamalı olarak gerçekleştirilmelidir.

Türkiye’de sayıları 141’e ulaşan üniversite ve çeşitli enstitülerinin bünyesinde bulunan çeşitli programlarda çevreye ilişkin konularda gençlere arzu edilen tutum ve davranışları kazandırmaya dönük birçok ders yer almaktadır. Bu dersler arasında; “Ekoturizm”, “Turizm Coğrafyası”, “Ekoloji”, “Çevre Sorunları”, “Türkiye’nin Çevre Sorunları”, “Çevre Hukuku”, “Çevre Felsefesi”, “Ekosistemler”, “Çevre ve İnsan” ve “Çevre Biyolojisi” sayılabilir. Bu derslerde ekosistemler ve bunların işleyişi ile insan-çevre

ilişkileri sonucu ortaya çıkan çevre sorunları ve bunlara yönelik çözüm önerileri anlatılmaktadır. Özellikle ziraat, orman ve çevre mühendisliği ile mimarlık, coğrafya ve biyoloji bölümleriyle, coğrafya öğretmenliği, sosyal bilgiler öğretmenliği biyoloji ve sınıf öğretmenliği gibi programlara kayıtlı öğrenciler zorunlu çevre dersleri almaktadırlar. Diğer programlara kayıtlı öğrencilerden isteyenlere ise seçimli olarak “çevre” dersleri verilmektedir. Üniversitelerin lisansüstü programlarında da çok sayıda çevreye ilişkin dersler verilmekle beraber, çevre ve çevre eğitimi ile ilgili araştırmalar ve bu konudaki araştırma merkezlerinin sayısı hızla artmaktadır (Yaşar ve Şeremet 2008: 7).

Yükseköğretimde çevre için eğitimin amacı şöyle sınıflandırılmaktadır;

- Çevre için eğitim çevre bilimci ve çevre mühendisi yetiştirmek amacıyla yapılmalıdır(profesyonel çevrecilik)
- Çevre korumasına yönelik bilimsel araştırma ve teknolojinin geliştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla çevre için eğitim yapılmalıdır.
- Çevre bilimleri öğretmeni yetiştirmek amacıyla çevre için eğitim yapılmalıdır.
- Yüksek öğretim kurumlarının farklı disiplinlerde lisans öğrencileri, amatör çevreci ve mesleklerinde çevre konularında birikimi olacak şekilde çevre için eğitilmelidirler (Özer 1993: 54).

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) eşgüdümünde, Üniversiteler, Çevre ve Orman Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliğiyle “*Milli Parkların Ekoloji Temelli Bilimsel Eğitim Amaçlı Kullanımı*” kapsamında 1999 yılından bu yana milli park ve çevresinin sunduğu doğal, tarihi ve kültürel değerler üniversite öğretim üyeleri, yüksek lisans öğrencileri ve diğer uzmanların katkılarıyla katılımcı bir eğitim temelinde işlenmektedir. Projenin amacı farklı disiplinlerdeki genç araştırma görevlileri, milli park rehberleri ile izci lideri öğretmenlere geniş bir ekoloji vizyonu kazandırmak olarak belirlenmiştir. Milli park eğitimi kapsamında, milli parklar ile etkileşim gerçekleştirilmeden sağlıklı bir milli park eğitiminden söz etmek mümkün değildir. Bu nedenle milli park eğitimi sınıf içi olduğu kadar, sınıf dışında da milli parklarla iç içe olmalıdır (Yaşar ve Şeremet 2008: 8).

2.5.2. Yaygın Eğitimde “Milli Park” Eğitimi

Yaygın Eğitim, örgün eğitim olanaklarından hiç yararlanmamış durumda olanlara, gittikleri okullardan erken ayrılanlara ya da örgün eğitim kurumlarında okumakta olanlara ve meslek dallarında daha yeterli duruma gelmek isteyenlere uygulanan eğitimidir (Demirel 1987: 186). Yaygın eğitim, örgün eğitimin boşluklarını tamamlayan yurttaşlara üst öğrenim olanağı sağlayan, onları ise ve yasama hazırlayan, okul dışı sürekli bir eğitim etkinliğidir. Bir diğer deyişle; yaygın eğitim; bireyin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda, ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmesini sağlayıcı nitelikte, yaşam boyu devam eden eğitim, rehberlik ve yetiştirme etkinliğidir (Kılıç1983: 469).

“Milli Parklarda Bilimsel Çevre Eğitimi” projesiyle milli parkların ve yakın çevresinin sunduğu doğal ve kültürel değerler ekoloji temelinde katılımcılara tanıtılarak, onlara doğaya bakma, doğadaki dengeyi, renk, biçim ve estetiğindeki çeşitliliği ve özgünlüğü anlayabilme becerisi kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu eğitimde çevre sorunlarına sosyal ve kültürel kapsamıyla, ekonomik neden ve sonuçlarıyla, yerel ve evrensel ölçeklerden bakılmaktadır. Programın sonunda gençlerin doğaya bakma ve onu okumada kendilerine özgü bir tarz geliştirmeleri, doğal dengeyi algılayabilme becerisi kazanmaları beklenmektedir. Eğitime ilişkin yöntem ve tekniklerle, belli konuları gençlere öğretmekten çok, onlarda merak ve ilgi uyandırabilmek ve soru sordurabilmek amaçlanmaktadır (Ozener 2003:51-53).

Milli Parklara işlevsellik kazandırmak amacıyla TÜBİTAK koordinatörlüğünde, çeşitli bakanlıklar ve en yakın yerel üniversitelerin katılımı ile “Milli Parklarda Bilimsel Çevre Eğitimi” adlı bir proje başlatılmıştır. İlki 1999 yılında Termessos Milli Parkı’nda yapılan projenin ikinci etabı 2000 yılında Kaçkar Dağları Milli Parkı’nda başlatılmış 2005 yılında toplam 9 farklı alana, 2006 yılında toplam 11 alana ve 2007 yılında da 13 bölgeye yayılmıştır. 2008 ve 2009 yılında bu sayı 18 e ulaşmıştır. Halen Türkiye Bilim ve Teknolojik Araştırma Kurumu tarafından yürütülen "Doğa Eğitimleri ve Bilim Okulları" nın toplam sayısı 28’e ulaşmış ancak bunların 10 kadarı sadece bilim okulu etkinlikleri gerçekleştirmektedir.

21 Mart Dünya Ormancılık günü ile 5 Haziran Dünya Çevre günü münasebetiyle söz konusu haftalar içerisinde, kamuoyunun dikkatini çekmek amacıyla televizyon ve radyolarda programlar düzenlenerek etkinliklere katılım sağlanmaktadır. Ayrıca çevre ve orman konularında, kamuoyunu aydınlatıcı ve uyarıcı nitelikte, çeşitli afis ve broşürlerin basım ve dağıtımını gerçekleştirilmektedir. Buna ilaveten, Türkiye Ormanları ve Ormancılık Tanıtım TV Filmi (2003), Türkiye Çevre ve Orman Değerlerinin Tanıtım TV Filmi (2004), Endemik bitkiler belgeseli, uygulamalı çevre eğitimi pilot projesi tanıtım filmi hazırlanmıştır. *Bununla birlikte Milli Parklara ve Özel Korunması Gereken alanlara ilişkin bir belgesel yapım projesi de devam etmektedir* <<http://www.trt.net.tr/tv/trtturizm>> (06.10.2009).

Milli Parklarla ilgili hazırlanan bu belgesel kapsamında TRT, Çevre ve Orman Bakanlığı ortaklaşa olarak projeye devam etmekte; son olarak Akşehir’de çekimleri yapılan 'Başkomutanlık ve Tarihi Milli Parklar' adlı belgesel program 10 bölüm halinde yayınlanacaktır. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu ile Çevre ve Orman Bakanlığı arasında yapılan protokol gereği çevre ve orman konularındaki altı bölümlük “Yeşil Barış” adlı belgesel filmler tamamlanarak 2006 yılı Kasım ayından 2009 yılına kadar yayımlanmıştır. (T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı 2009).

2010 yılında ise bu belgesellerin yerini yine TRT de yayımlanan ve Türkiye’nin farklı bölgelerinden kültürel ve doğal değerlerimizi anlatan; Anadolu’da Zaman, Zamanın Tanığı, Adem’in Seyir Defteri gibi belgeseller yayımlanmaktadır.

Halkın ve yerel yönetimlerin doğal hayat konusunda eğitimi ve bilinç düzeylerinin artırılması, milli park bölgelerindeki değerlerin korunması, iyileştirilmesi, çevre ve koruma ile ilgili bilgilerin kamuoyuna aktarılması, biyolojik çeşitliliğimizi korumak için kamuoyu oluşturulması, bozulmadan koruma, koruyarak kullanma ve geliştirerek koruma sloganının yaşam biçimi haline getirilmesi amacıyla 2007 yılından bu yana sivil toplum örgütleri, TRT Kurumu ve özel televizyon kuruluşları ile belgesel protokollere imza attı.

Bu çerçevede; Türkiye'nin doğal değerler, özellikle de çiçekli bitkiler açısından, ancak tropik ülkelerle karşılaştırılabilecek düzeyde sıra dışı zenginliğe sahip bir ülke olmamızı konu alan "**Endemik Bitkiler**" isimli belgeselin TEKFEN Holding destekleri ile Fatih ORBAY tarafından çekimleri halen devam etmektedir.

Kaz Dağları Milli Parkı'nın Türkiye'den ve yurtdışından gelen fotoğrafçılar gözünden belgelenmesi amaçlı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ve DASK işbirliği ile gerçekleştirilen "**Doğada Görüntü Avcılığı Yarışması**" 15-19 Mayıs tarihleri arasında gerçekleştirildi.

Nesli tükenmekte olan hayvanlarla ilgili bilinç oluşturmak ve koruma çabalarını desteklemek amacıyla EBU (Avrupa Yayın Birliği) projesi olan **ANIMALS DANGER** isimli belgesel TRT İzmir Televizyonu ve DKMPGM işbirliği ile hayata geçirilmekte olup Gediz Nehri ve uluslararası öneme sahip sulak alan olan Gediz Deltasının özelliklerinin ön plana çıkarılarak kamuoyunun dikkatinin çekilmesi ve doğa koruma bilincinin geliştirilmesine katkı sağlanması amacıyla yapılan "**100 PINARLI GEDİZ**" projesi ise yine TRT işbirliği ile yapılmaktadır.

Yakın zamana kadar Menderes Nehri'nden içilecek temizlikte su akarken bugün neredeyse kurumaya başlayan "ÜÇ MENDERES" in konu edildiği "EGE'DE ÜÇ MENDERES" adlı belgeselin TRT Ankara Televizyonu ve DKMPGM işbirliğinde çekimleri halen devam etmektedir <<http://www.trt.net.tr/tv/trtturizm>>(06.10.2009).

Anadolu'nun Yaban Hayatı adlı 10 bölümlük doğa belgeseli dizisinin ilk bölümü olan *Bozkırın Çocukları: Anadolu Yaban Koyunu* Ekim 2004'te yayınlanmış, İkinci bölümü olan soyu tehlike altında olan ve ülkemiz yaban hayatı için büyük önem taşıyan kara akbaba'nın tanınmasını sağlamak, korunmasına ve yaşatılmasına katkıda bulunmak amacıyla "**Dev Kanatlar: Kara Akbaba**"nın çekimleri sona ermiş ve belgesel yurtdışında büyük başarılar imza atmıştır. 3. bölüm olarak Bozayı belgeselinin hayata geçirilmesi planlanmaktadır. Kamuoyunun Yaban hayatı konusunda bilinçlenmesi ve DKMPGM tarafından yürütülmekte olan av ve yaban hayatı çalışmalarına büyük destek olan ayı ve insan ilişkilerini içeren "Ayı ve İnsan" belgeseli DKMPGM lojistik destekleri ile TRT Ankara Televizyonu tarafından çekimleri halen devam etmektedir.

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ve Dev Belgesel Yapım Şirketi işbirliği ile yapılan, Türkiye'nin kuşlarının tanıtılmasını amaçlayan Osmaniye Kırmıtlı beldesinde çekimlerine başlanan "Kırmıtlı'nın Çapkınları" isimli belgesel son olarak da Digitürk 18. Kanalda Çoşkun ARAL koordinatörlüğünde İz TV'de Çoşkun ARAL'ın

Türkiye Notları kuşağında yayımlanacak olan "Türkiye'nin Kuşları" isimli belgesellerin çekimlerine DKMPGM desteği ve ortaklığında başladı. Bunun yanında yine İZ TV’de yayınlanan “Sudaki İzler” adlı belgeselde Savaş Karakaş Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı kıyılarında dalışlar yapmıştır. Bu dalışlarda belgelediği batıklar ile yarımada da geçen 1915 savaşı ve önemli noktalarını anlatarak tarihe tanıklık etmemizi sağlamıştır <<http://www.milliparklar.gov.tr/DKMP>>(12.11.2009) .

Ayrıca Doğal Hayatı Koruma Derneği, Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL), Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği (KIRÇEV), Çevre Koruma ve Araştırma Vakfı ve Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı (TEMA) vb. sivil toplum kuruluşlarının da yaygın eğitim kapsamında çevre eğitimi çalışmaları yürüttükleri göz ardı edilmemelidir (Yaşar ve Şeremet 2008: 9).

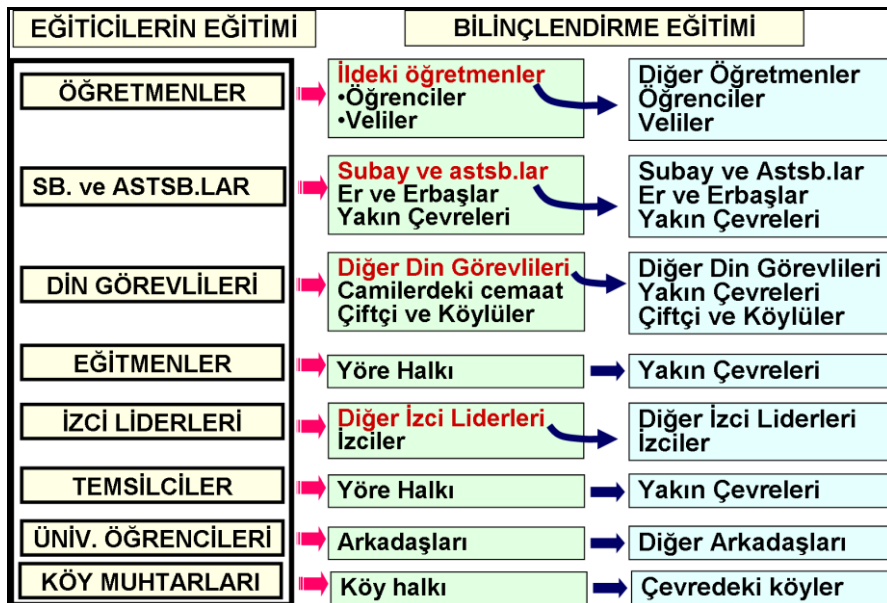
2.5.2.1. Kentsel Nüfusa ve Çalışan(Kamu/Özel Sektör) Kitleye İlişkin Milli Park Eğitimi

1999 yılında TÜBİTAK Yer Deniz Atmosfer ve Çevre Araştırmaları Grubu (YDABAG) tarafından hazırlanan “Milli Parklarda Bilimsel Çevre Eğitimi” başlıklı proje çerçevesinde Termessos, Kaçkar, Kazdağı ve Kapadokya Milli Parkları ve yakın çevrelerinde doğa eğitimi yapılmaya başlanmıştır. 1999 yılında Termessos Milli Parkı’nda başlatılan projeye 2000 yılında Kaçkar Dağları Milli Parkı, 2003 yılında Kazdağı Milli Parkı ve 2004 yılında Kapadokya Milli Parkı ve çevresi eğitim alanı olarak eklenmiş böylece çevre eğitimi yapılan milli park sayısı dörde çıkmıştır. Bu projede, milli parklar bir laboratuvar gibi kullanılarak parkların ve yakın çevresinin sunduğu doğal ve kültürel değerler çevrebilim temelinde gençlere tanıtılmakta, aynı zamanda milli parkların eko turizm amaçlı kullanılabilmesi için bilimsel alt yapı da oluşturulmaya çalışılmaktadır. Programın sonunda, gençlere bir sertifika verilmektedir. İlk yıllarda sadece üniversite öğrencilerine verilen çevre eğitimi 2001 yılından itibaren üniversitelerdeki araştırma görevlileri, profesyonel turist rehberleri ve izcilik eğitimi yaptıran öğretmenlere de vermeye başlanmıştır (www.tubitak.gov.tr erişim tarihi: 11.12.2009).

TÜBİTAK bilimin popüler hale getirilmesi, bilimsel araştırma sonuçlarının halkın günlük yaşamına girebilmesi amacıyla 2004 yılında “Doğanın Dilini Öğrenme Programı” başlıklı bir kampanya daha başlatılmıştır. Kampanyanın amacı, kentlerde yaşayan insanların (özellikle ilk ve orta öğretim çağındaki gençlerin) yaşadıkları kent ve çevresinde bulunan doğal değerlerin farkına varmalarını, bunların oluşum süreçlerini öğrenerek bilimi sevmelerini sağlamaktır. Bu çerçevede ilk gezi Ankara’nın Hüseyingazi Tepesi olarak bilinen sönmüş yanardağına ve Haymana yakınlarında, Tetis Denizi’nin 35 milyon yıl önce karalaşan bölümünü temsil eden Çayraz fosil yatağı ile “Gavurkalesi” olarak bilinen, Hitit dönemine ait kaya rölyefleri, tapınak ve antik taş ocaklarına yapılmıştır.

İkinci gezi önümüzdeki aylarda, Ankara’nın 50 km kuzeyinde, Kazan ilçesi yakınlarında, fil, gergedan, zürafa ve maymun gibi günümüzdekinden daha farklı bir iklimde yaşamış yaban hayvanları fosillerinin bulunduğu bölgeye ve onun 15 km KB’ında yer alan Çamlıdere Barajı yakınındaki taşlaşmış (fosilleşmiş) orman alanına düzenlenecektir. Türkiye’nin her ilinin kendine özgü doğal değerlere sahip olduğu bilindiğine göre öğretmenlerimiz ve izci liderlerinden beklentimiz bu tür alanları “doğanın dilini öğrenme temelinde okul dışı eğitim etkinliklerine açmalarıdır. TÜBİTAK bu projenin dalga dalga tüm Türkiye’ye yayılması için Milli Eğitim Bakanlığı ve Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ile işbirliği yapmaktadır(Ozner 2004:9).

Tablo 2.5 TEMA Vakfı’nın Eğitim Yöntemini Gösteren Tablo(Ozner 2004: 10)

Türkiye’de TEMA Vakfının yanı sıra Milli Eğitim Bakanlığı, Doğal Hayatı Koruma Derneği, Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı gibi özel ve kamu kuruluşlarının da Doğa ve Milli Parklara ilişkin çalışmaları mevcuttur.

MEB Hizmet içi Eğitim Dairesi Başkanlığı ile Eğitim İşbirliği:

Üniversite öğrencileri arasında teşkilatlanma çalışmaları çerçevesinde 2001 yılında 42 öğrenciye, 2002 yılında 86 öğrenciye, 2003 yılında 45 öğrenciye Doğa ve Erozyon Eğitim Kampında birer hafta süreli eğitim verilmiştir. 2001 ve 2002 yıllarındaki dönemlere Azerbaycan Kafkas Üniversitesi ile eğitim işbirliği çerçevesinde 10 Azeri öğrenci de katılmıştır. Milli Güvenlik Akademisi’nde, 1997 – 2002 yılları arasında 10 konferans düzenlenmiş ve bu konferanslara toplam 594 üst düzey bürokrat katılmıştır. TEMA Vakfı, geniş halk kitlelerine ulaşabilmek amacıyla, Diyanet İşleri Başkanlığı ile 1998 yılından bu yana eğitim işbirliği gerçekleştirilmekte, 1998 yılından beri Türkiye’nin her ilinden din görevlilerine Doğa Erozyon Eğitim Kampı’nda 1 hafta süreli eğitim verilmektedir. 1998 - 2003 yılları arasında bu eğitime 461 din görevlisi katılmıştır(Ozaner 2004: 11).

Milli Eğitim Bakanlığı’nın (MEB) Okul Dışı Çevre Eğitimi Etkinlikleri:

Milli Eğitim Bakanlığı Okul içi Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı tarafından Türkiye genelinde İlköğretim (10–15 yaş grubu) ve Orta Öğretim (15–18 yaş grubu) kurumlarında okuyan öğrencilere okul dışı eğitim kampları düzenlenmektedir. Türkiye’nin farklı bölgelerinde açılan ve 2004 yılı itibariyle sayısı sekize ulaşan bu Spor ve İzcilik Okulları’nın bulunduğu yerler aşağıda verilmektedir. İntepe (Çanakkale), Karacaali ve Hasanağa (Gemlik), Uluçınar (İskenderun), Kapızlı (Silifke), Karataş (Adana), Beyşehir (Konya), Yolkanak (Kastamonu).

Kampçılık çerçevesinde yürütülen programların çevre boyutu “doğada yön bulma“ ve TEMA’nın işlediği erozyon ve ağaç dikme gibi konularla sınırlı kalmakta, doğanın dilini öğrenmeye yönelik konular işlenmemektedir. Bakanlık, izcilik eğitiminde yer alacak öğretmenleri yetiştirmek amacıyla her yıl İzci Liderleri Yetiştirme Kursları da düzenlemektedir.

Her yıl eğitim etkinlikleri başlamadan önce etkinliklerde görev alacak eğitim şefleri, izci liderleri, spor ve izcilik okulları müdürleri ile Bakanlık Merkez Danışma Kurulu Üyeleri bir hazırlık toplantısı gerçekleştirmektedir. Dileğimiz, izcilik eğitiminin önümüzdeki yıllarda, doğal değerleri (bitki örtüsü, yaban hayatı, kayaç yapısı vb), ve kültürel değerleri de öğretmeye yönelik bir içeriğe kavuşmasıdır. TÜBİTAK'ın yürüttüğü Milli Parlarda Bilimsel Çevre Eğitimi projelerine izci liderlerinin de kabul edilmesinin amacı da budur.

Doğal Hayatı Koruma Derneği'nin (DHKD) Gerçekleştirdiği Okul Dışı Çevre Eğitimi Etkinlikleri:

DHKD nin yaptığı çevre eğitimleri Derneğin İstanbul'daki Eğitim Bölümü'nün ve DHKD alan ofislerinin bulunduğu diğer bölgelerdeki sorumluların koordinatörlüğünde yürütülmektedir. Eğitim konuları daha ziyade, kıyı yönetimi, biyoçeşitlilik, kuşlar ve sulak alanlar konularını kapsamaktadır. Ancak merkezde kimi zaman, çeşitli örgün, yaygın ve hizmet içi eğitim çalışmaları da yürütülmektedir. DHKD'nin Eğitim Bölümü, bir yandan çevre eğitim stratejileri geliştirirken, diğer yandan da planlama ve yöntem belirlemede, eğitim malzemesi üretimi, saha uygulamaları, proje değerlendirme ve izleme gibi farklı çalışmalar yürütmektedir. DHKD Eğitim Müdürlüğü'nce, 1995 yılından bu yana gerçekleştirilen projeler aşağıda özet olarak sunulmaktadır.

Kıyı Alanları Eğitim Projesi (Dalyan):

Ekim 1993'de başlayan proje, Dalyan yöresinde yaşayanlara yönelik yürütülen çeşitli eğitim ve bilinçlendirme kampanyalarından oluşmaktadır. Proje sonucunda, halkın bilinçlenerek, yaşadığı yöreye sahip çıkması ve çevre sorunlarına çözüm üretmesi beklenmektedir. Proje kapsamında, yörede çeşitli anket çalışmaları yürütülerek hedef gruplar tanınmaya çalışılmıştır. Anket çalışmaları sonucunda, yörede yaşayan kadınlara İngilizce kursları, öğretmenlere hizmet içi eğitim programları, öğrencilere okul programları kapsamında sınıf dışı faaliyetler, slâyt gösterileri ve çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir. Yerel yönetimlerle sıkı ilişkiler kurularak projeye katılımları sağlanmıştır. Across the Waters dan alınan maddi destekle, Ağustos 1984'de başlatılan bir projeye, Dalyan yöresine ait her türlü bilgiyi (tarihçe, coğrafya, doğal kaynaklar, insan, ekonomi, kültür, çevre sorunları vb.) içeren, ilkokul 4. ve 5. sınıf öğrencilerine yönelik bir kitap hazırlanarak dağıtılmıştır (Ozaner 2004: 14).

“Doğayı Eğlenerek Keşfedelim” Eğitim Kampanyası:

“7 UP” desteğiyle yürütülen kampanya, ortaokul öğrencilerine yönelik olup, doğa ile ilgili çeşitli bilgileri doğanın içinde, çeşitli oyunlar ve yarışmalar aracılığıyla vermeyi hedeflemektedir. Türkiye’nin çeşitli illerinden okullarla yapılan işbirliği çerçevesinde gerçekleştirilen etkinliklerin sayısının ve kapsamının artırılması planlanmaktadır.

Deniz ve Kıyı Koruma Alanlarında İzleme Programlarının Oluşturulması ve Uygulanmasına Yönelik Ulusal Eğitim Programı Projesi:

UNEP MAP RAC/SPA (Regional Activity Centre for Specially Protected Areas) desteğiyle 2000 Yılında yürütülen bu proje çerçevesinde deniz ve kıyı koruma alanlarında görev yapan yönetici ve elemanlarla, bu bölgelerde bilimsel araştırma yapan uzmanlara izleme programlarının oluşturulması ve uygulanmasıyla ilgili bir eğitim çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya ilgili Bakanlık, üniversite ve sivil toplum kuruluşlarından 18 kişi katılmıştır. Ayrıca, Dalyan Özel Çevre Koruma Alanı ve Köyceğiz’deki Sığla Ormanı’nda arazi çalışmaları gerçekleştirilmiş, Göksu Deltası’nda eğitim çalışmaları projesi yürütülmüştür.

<http://www.unep.org/regionalseas/Publications/Reports/RSRS/pdfs/rsrs100.pdf>

(13.12.2009).

Çevre Eğitimi Kılavuz Projesi:

2000 yılında İstanbul’da, Ömerli Su Havzası’nda bulunan ilköğretim okullarındaki çocuklara, yaşadıkları yerin ne kadar nadir ve önemli olduğunu göstermek amacıyla, bir pilot eğitim projesi başlatılmıştır. Ömerli Su Havzası, dünya üzerinde çok nadir yayılış gösteren fundalıkları barındırmaktadır. Buradaki doğal bitki örtüsü içerdiği nadir bitki ve hayvan türleri nedeniyle doğa koruma açısından uluslararası öneme sahiptir. Aynı zamanda, İstanbul’un en önemli su kaynaklarından biri olan Ömerli Barajı’nın korunması için de önemli bir neden oluşturmaktadır. Projede, Ömerli Su Havzası’nda bulunan Kurtdoğan, Paşaköy, Ballica ve Göçbeyli köyleri gibi kilit noktalarda, yetkililerin nadir fundalıkların önemini anlamaları ve daha etkin sahiplenmeleri böylece alanın sürdürülebilir kullanımı ve yönetimi amaçlanmaktadır. Proje kapsamında çocuklara verilecek çevre eğitiminde rehber olması amacıyla, ekoloji, su, hava, toprak, biyolojik çeşitlilik ve sürdürülebilir yaşam olmak üzere 6 temel konudan oluşan “Gönüllüler İçin Çevre Eğitim Kılavuzu” hazırlanmıştır. 2001 yılının Haziran ayında GAP idaresi

işbirliğinde Silopi’de taşınmalı öğretim öğrencilerine yönelik çevre eğitimi çalışması gerçekleştirilmiş, 2002 yılının Kasım ayında T.C. Başbakanlık GAP Bölge Kalkınma İdaresi ile işbirliğiyle Mardin’in Nusaybin ve Midyat ilçelerinde gönüllü öğretmenlere, Türkiye’nin ve GAP Bölgesi’nin biyolojik çeşitliliği ve önemi, doğa koruma ve çevre eğitimi konularında seminerler verilmiştir <<http://www.istanbulcevor.gov.tr/>>(07.01.2010).

Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL)’nin Yürüttüğü Projeler:

Çevre eğitimi doğa-kültür birlikteliğinde uygulayan ÇEKÜL Vakfı, yeni nesillerin, çevre ve kültür bilgisi ile sahiplenme-koruma bilinciyle yetişmelerinin gereğine inanmaktadır.

Eğitim çalışmaları, anaokulundan üniversiteye kadar, gençlerin çevre konularında bilinçlenmelerini amaçlayan seminerler, söyleşiler, konferanslar, geziler ve örnek projelerle yürütülmektedir. Çevre eğitimi etkinliklerinde, gerekli birikime sahip ve ayrıca eğitimden geçen üniversite öğrencileri « Gönüllü Çevre Eğitmeni » olarak sorumluluk alarak, internet vasıtasıyla iletişimi geniş kitlelere yayıyorlar.

Doğa Derneği’nin Çevre Eğitimi Etkinlikleri:

Daha çok biyoçeşitliliğin korunması konusuna önem veren Doğa Derneği, önemli kuş alanlarının yakınlarında yaşayan çocukların doğa sevgisini artırmak ve çevre eğitimi ulusal ölçekte yayınlamak amacıyla aşağıda başlıkları verilen konularda eğitim etkinliklerinde bulunmaktadır:

Gediz Deltası ve Birecik Kelaynak Ziyaretçi Merkezleri:

Doğa Derneği, Çevre ve Orman Bakanlığı'na bağlı Gediz Deltası ve Birecik Kelaynak Ziyaretçi Merkezleri için Eğitim ve İletişim Stratejileri hazırlamaktadır. Strateji kapsamında alanların ziyaretçi taşıma kapasitesi hesaplanacak ve ziyaretçilere yönelik tüm faaliyetler ayrıntılı bir şekilde planlanacaktır. Stratejinin diğer bir bölümünde ise alanın daha iyi tanınabilmesi ve eğitim amaçlı kullanılabilmesi için yapılması gerekenler ele alınacak, ayrıca stratejinin uygulanması için bir taslak çalışma planı sunulacaktır. Bu çalışma Doğa Derneği ve İngiltere Kraliyet Kuşları Koruma Derneği (RSPB) ile işbirliği içinde yürütülmektedir < <http://www.dogaderneği.org> > (14.01.2010).

Endemik Tür Belirleme Projesi:

LIFE programı tarafından desteklenen bu proje Bern Sözleşmesi ekinde tehdit altında olduğu belirtilen Toroslar, Tuz Gölü, Burdur, Konya alanlarında yayılış gösteren endemik bitki türlerinin belirlenmesi, habitatlarının korunması, bu alanlar için uygun yönetim planlarının geliştirilmesi ve bu amaçla yöneticiler, kamu çalışanları, çiftçiler, öğretmen, öğrenciler ve halkın eğitimini amaçlamaktadır.

Yukarıda sayılanların dışında, Ülkemizdeki çevre koruma uygulamaları çoğu kez plastik, kağıt vb gibi atıkları toplama sığılığında kurtulamamaktadır. Bu durumu değiştirmenin tek yolu batıdaki benzerlerine uygun okul ve okul dışı eğitimlerin birlikte uygulanacağı ekoloji temelli karma çevre eğitimlerini ülke çapında yaygınlaştırmaktır (Ozaner 2004: 19).

Çevre ve Orman Bakanlığı'nın düzenlemiş olduğu bazı proje örneklerine baktığımızda, ülkemizde milli parklar ve çevre eğitimine dair gelecek vaat eden çalışmalar mevcuttur. Bunlara verebileceğimiz örnekler ise şunlardır:

1. *Technical Assistance for the Establishment of a Turkish Environmental Information Exchange Network (TEIEN)*
2. *Çevrimiçi Çevre izinleri Projesi*
3. *Coordination of Information on the Environment*
4. *Dağlık Alanlardaki Yerleşimlerin Sosyal ve Ekonomik Durumlarının İyileştirilmesi ve Katılımcılığın Geliştirilmesi; Yuntdağı Modeli*
5. *Anadolu su havzaları rehabilitasyon projesi* <<http://www.cevreorman.gov.tr>> (10.10.2009).

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen ya da katılım sağlanan projeler 2010 Mart ayı itibariyle şu şekilde devam etmektedir:

1. İzmir İli Karaburun Yarımadası Akdeniz Foku (*Monachus monachus*) Koruma ve İzleme Projesi
2. Ulusal Biyoçeşitliliğin ve Gen Kaynaklarının Korunması Hedefleri Doğrultusunda Büyük Memeli Türlerinin Araştırılması, Korunması ve Yönetimi Projesi

3. İklim Değişikliğinin Etkisinin Azaltılması ve Biyolojik Çeşitliliğin Korunması İçin Türkiye Sulak Alanlarının Korunması ve Sürdürülebilir Kullanımı Projesi
4. Orman Koruma Alanları Yönetiminin Güçlendirilmesi Projesi

2.5.2.2. Kırsal Nüfusa İlişkin Milli Park Eğitimi

Kırsal Çevre ve Ormanlık Sorunları Araştırma Derneği'nin (KIRÇEV) Eğitim Etkinlikleri:

Merkezi Ankara'da bulunan Kırsal Çevre ve Ormanlık Sorunları Araştırma Derneği 1992 yılından beri düzenli olarak “Dendroloji (Ağaç Bilimi) ve Orman Ekolojisi Okulu” adıyla orman ekolojisini tanıtmaya yönelik doğa eğitimi yapmaktadır. Söz konusu etkinliklere her dönem ortalama yaklaşık 70–100 kişi katılmaktadır.

“Herhangi bir canlıyı tanımadan sevebilir misiniz? Ağaçları ve ormanları da sevmek istiyorsak gerçekten onları tanımak gerektiğine inanıyoruz” sloganıyla gerçekleştirilen bu eğitim genellikle Mayıs ayının cumartesi sabahları, toplam dört veya beş oturum ders ve iki saha gezisi şeklinde gerçekleştirilmektedir. Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü'nün bahçesi ve Ankara dışında Çamkoru'daki izci evi ve çevresindeki orman alanlarının uygulama sahaları olarak kullanıldığı bu eğitimlerde işlenen konulara ilişkin başlıklar aşağıda verilmektedir <www.kirsalcevre.org.tr/>(20.01.2010) :

Ekosistem Bilgisi ve Ekolojiye Giriş

Orman Ekosistemleri

Ormanlık-Türkiye Ormanlığı

KIRÇEV'in yukarıda değinilenlerin dışında gerçekleştirdiği diğer eğitim etkinlikleri başlıklar halinde aşağıda verilmektedir.

UNDP tarafından desteklenen Orman Köylüleri Kalkındırma Kooperatifi yönetici ve üyelerine yönelik “Yerinde Bioçeşitliliğin Korunması Eğitim Projesi”

Borçka Camili ve Karagöl Orman Ekosistemlerini Koruma ve Geliştirme Araştırması ve bu araştırma sonuçlarına göre yöre halkına dönük eğitim çalışması

Orman köylerinde ormanların, biyolojik çeşitliliğin, toprakların korunmasına yönelik eğitim programları

Eğitim amaçlı teknik gezilerin düzenlenmesi

TEMA-İzci Liderleri Eğitim kapına verilen eğitim desteğinin süreci ile başlayan MEB İzci liderlerine yönelik eğitim çalışmaları;

KIRÇEV ayrıca, Türkiye’de ilk kez I.Doğa Tarihi Kongresi, Bozkır Toplantısı ile yine I.Ulusal Kent Ormancılığı Kongresi'ni gerçekleştirmiştir.

2001–2002 döneminde Ankara’da “Doğal Kaynakların Korunması, Doğru Tüketim Alışkanlıklarının Kazandırılması” konulu STK çalışması kapsamında TEMA, Kırsal Çevre, DHKD, Tüketici Hakları Derneği, Yeşil Türkiye Ormancılar Derneği, ODTÜ Mezunları Derneği, ODTÜ Geri Kazanım Grubu, ODTÜ İzçileri vb. katılımı ile bir çalışma başlatıldı. Bu kapsamda Türkiye Çevre Eğitim Vakfı’nın “Echoo School Projesi”nden yola çıkılarak “Eko-Bilinç” projesi oluşturulmuştur <www.kirsalcevre.org.tr/>(22.01.2010).

Sadece ana hedeflerin tarif edildiği bir eğitim projesi olan “Eko Bilinç” projesi ile katılanları ilk eğitim sürecinden başlayarak, aile çevresini de kapsayacak şekilde ezbersiz eğitime dayalı, doğayı kaynakta korumayı amaçlayan, bilinçli tüketimi öğrenen bireyler haline gelmeleri amaçlanmaktadır. Projede sadece ana çerçevenin sunulmasının nedeni, içeriğinin gönüllü öğretmenler kılavuzluğunda gönüllü öğrenciler ve onların oluşturacakları gruplarca zenginleştirilmesi, araştırma ve öğrenmeye dayalı bir sürecin hedeflenmesidir. Proje, Ankara’da 6 pilot okulda başlatılmıştır.

Konya’nın Hadim ve Antalya’nın Alanya ilçelerinin arasında bulunan Gevne Vadisi’nde yürütülen “Bitki Gen Kaynaklarının Yerinde Korunmasına Yöre Halkının Katılımının Sağlanması (Gevne Vadisi Örneği)” Projesinin 1999–2000 yılları arasında Gevne Vadisi’ndeki bitki örtüsü belirlenerek Gevne Vadisi Florası, 2000 adlı bir kitap yayınlanmıştır. Yine Dernek tarafından, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) destekli ve Küresel Çevre Fonu Küçük Ölçekli Projeler Programı (GEF/SPG) kapsamında “Kastamonu’da Öğretmenlerin ve Yerel Yöneticilerin Biyolojik Çeşitlilik ve Çevre Koruma Bilincinin Geliştirilmesi Projesi” 2000–2001 yılları arasında yürütülmüştür. Proje, özellikle köylerde görev yapan ve yöre halkı ile beraber yaşayan öğretmenlerin biyolojik çeşitlilik konusunda bilgilerinin artırılması, yerel sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerin öğretmenlerle işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Projede, zengin bir biyolojik çeşitliliğe sahip Küre Dağı Milli Parkı’nın bu zenginliğinin korunması, tanıtılması, bilgi ve deneyimlerin artırılması için öncelikle Kastamonu ili Şenpazar, Cide,

Azdavay ve Pınarbaşı ilçelerinden öğretmen ve yerel yöneticilerin katılımı ile Milli Park'ta 3 teknik gezi yapılmıştır.

Proje faaliyetlerinin sonucusu olan "Ilgaz Çalışma Toplantısı" 23 Haziran 2001 tarihinde Ilgaz Dağı Milli Parkı'nda gerçekleştirilmiş, katılanlar milli parkın kaynak değerleri, çevre eğitimi ve yerel yönetimlerin doğal kaynakların korunmasındaki rolü gibi konularda bilgilendirilmiştir. Çalışma grupları kurularak mevcut durum, sorunlar ve çözüm önerileri ortaya konulmuş ayrıca Proje çalışması kapsamında "Biyolojik Çeşitlilik ve Çevre Koruma Rehberi" basılarak katılanlara ücretsiz dağıtılmıştır(Ozoner 2004:12).

III. BÖLÜM

MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan çalışmanın yöntemini tarama (survey) yöntemi oluşturmaktadır. Bu yaklaşım, önceden ya da şu anda mevcut olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan bir yaklaşımdır (Karasar 2004: 77). Kullanılan yaklaşımın içeriğine uygun olarak amaca yönelik veri toplama aracı geliştirilerek verilerin toplanması sağlanmıştır. Toplanan veriler uygun istatistik teknikler aracılığıyla çözümlenerek ortaya çıkan sonuçlara göre yorumlamalar yapılmıştır. Bu nedenle, betimsel yöntemeye dayalı istatistik çözümlenmelerle bütünleşen bir yöntem süreci izlenmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye’de yasal olarak sınırları belirlenmiş kırk milli park içerisinde seçilen, Çanakkale, Manisa ve Balıkesir il sınırları içinde bulunan Truva Tarihi Milli Parkı, Kazdağı Milli Parkı ve Spil Dağı Milli Parkı ziyaretçileri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise, 2008–2009 yaz ve sonbahar aylarında adı geçen milli parkları ziyaret eden yerli ziyaretçiler arasından görüşme yapılan ve anket uygulanan 750 ziyaretçi oluşturmaktadır (Tablo 3.1). Uygulanan anket sayıları için, milli parkların ziyaretçi çekme durumlarına göre oranlı örneklem alınmıştır.

Tablo 3.1 Araştırma Kapsamında Yer Alan Milli Parklar ve Uygulanan Anket Sayıları

<i>Uygulamanın Yapıldığı İl</i>	<i>Milli Park Adı</i>	<i>Uygulanan Anket Sayısı</i>
Çanakkale	Truva Tarihi Milli Parkı	300
Balıkesir	Kazdağı Milli Parkı	300
Manisa	Spil Dağı Milli Parkı	150

3.3. Verilerin Kaynağı, Toplanması ve Düzenlenmesi

Yapılan araştırma amacına yönelik olarak bir anket geliştirilmiştir. Hazırlanan anket soruları arasında, ikinci bölümde yarı yapılandırılmış görüşme soruları bulunmaktadır. Anket soruları ankete katılanların demografik özelliklerini belirlemeye, milli park ziyaretçilerinin milli park kavramı ile ilişkili konulara ilişkin görüşlerini belirlemeye ve milli park eğitimine yönelik tutumlarını ölçmeye dayalı sorulardan oluşmaktadır.

1. Geliştirilen ölçme aracının kapsam, görünüş ve yapı geçerliği için önce madde havuzu oluşturuldu ardından oluşturulan madde havuzu içerisinde konu alanı uzmanları ile birlikte maddelerin seçimi yapıldı.
2. Seçilen maddeler Türk Dili uzmanına okutulup tesadüfî seçilen 30 kişi ile ön uygulaması yapıldı ve yorumları alındı.
3. Son olarak konu alanı uzmanlarının görüşleri alınarak ölçme aracının son şekli verildi.
4. Geliştirilen ölçme aracı 30 kişilik bir grup üzerinde ön uygulaması yapılarak güvenilirliğine bakılmıştır. Güvenirlik analizi sonuçları şu şekildedir:

Tablo 3.2 Geliştirilen Ölçme Aracının Güvenirlik Analizi Sonuçları

Ölçek	Cronbach Alpha
2. Bölüm	,79
3. Bölüm	,75
Toplam	,81

Anket sorularına ilişkin *Cronbach Alpha* güvenirlik analizi yapılmıştır. Buna göre *alpha* güvenirlik katsayısı 0,60'nın altında çıkan bazı anket soruları değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Anketin 1. bölümünde milli park ziyaretçilerinin cinsiyet, yaş, ikamet ettikleri yer, öğrenim durumu, mesleği ve aylık gelir aralığı gibi etkenler sorgulanmıştır. Bu sorulara verilen yanıtlar yapılan frekans dağılımı ve yüzdeler dağılım analizleri ile yorumlanmıştır.

Milli park ziyaretçilerinin “milli park” kavramına ve “milli park eğitimi”ne ait görüşlerinin sorgulandığı 2. bölümde çoktan seçmeli ve açık uçlu sorulara yer verilmiştir. Bu sorulara verilen birden fazla cevap nedeniyle şıklar kodlanmış, açık uçlu sorular ise verilen yakın yanıtlara göre gruplanmıştır.

Milli Park eğitimi ile ilgili sorularda, beşli *Likert* tipi ölçek[Tamamen katılıyorum(5), katılıyorum(4), kısmen katılıyorum(3), katılmıyorum(2), hiç katılmıyorum(1)] kullanılmıştır. Uygulama sırasında karşılaşılan en önemli sorun ise park ziyaretçilerinin ankete katılmak istememeleri, dolayısıyla bazı bölümlerin ve soruların cevaplanmaması olmuştur.

3.4. Verilerin Analizi ve Yorumu

Çalışmada uygulanan anketler aracıyla elde edilen verilerin analizinde betimsel istatistik ve çıkarımsal istatistik teknikler kullanılmıştır. Betimsel istatistik aracılığıyla ankete katılan ziyaretçilerin demografik özellikleri ortaya konulmuştur.

Anketlerin 2. bölümünde bulunan, milli park kavramı ile ilgili açık uçlu sorulara verilen yanıtlar kendi arasında gruplanmış ve frekans dağılımı ile yüzde dağılımı yapılmıştır. Yine bu bölümde bulunan 1, 2, 3, 4, 9, 10, 11, 12, 13, 14. sorular hem demografik özellikleri içeren 1. bölüm ile hem de milli park eğitimi ile ilgili yanıtların arandığı 3. bölüm ile ilişkilendirilerek kendi aralarında değerlendirilmiştir. Bununla birlikte bölümler arasındaki ilişki çapraz testler uygulanarak sorgulanmıştır.

Anketlerin 3. bölümünde park ziyaretçilerinin “milli park eğitimi” ile ilgili görüşlerini ölçen 5’li likert ölçek kullanılmıştır. Bu ölçek değerleri; Tamamen katılıyorum(5), katılıyorum(4), kısmen katılıyorum(3), katılmıyorum(2), hiç katılmıyorum(1) şeklinde puanlanmıştır. Ancak, ortaya çıkan yanıtların hangi kullanım sıklığı aralığında kaldığını bulmak için 5’li likert ölçekler için geliştirilen ve 4 aralık üzerinden hesaplanan ve her bir aralığın 0,80’lik bir değeri içerdiği varsayımını içeren bir aralık kullanılmıştır. Bu aralıklar başlangıç değeri olan 1 değerine, ölçekte bulunan 4 aralığının 5 değerine bölünmesiyle elde edilen 0,80 sayısının eklenmesi ve daha sonra tekrar ortaya çıkan değere aynı sayının eklenmesiyle oluşan bir yöntem izlenmiştir. Bu

süreç en büyük değer olan 5 değerine ulaşılan kadar devam etmiştir. Bu şekilde oluşan aralıklar şu şekildedir;

- (1–1,80)- arasındaki görüşler “Hiç katılmıyorum”
- (1,81–2,60)- arasındaki görüşler “Katılmıyorum”
- (2,61–3,40)- arasındaki görüşler “Kısmen katılıyorum”
- (3,41–4,20)- arasındaki görüşler “Katılıyorum”
- (4,21–5)- arasındaki görüşler “Tamamen katılıyorum”.

Yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan ortalamalar bu ölçek aralığı çerçevesinde yorumlanarak, milli park ziyaretçilerinin demografik özellikleri çerçevesinde anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği tek tek analiz edilmiştir.

Anket sorularına verilen yanıtlar arasında, demografik özelliklere göre oluşturulan gruplar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin *One-way ANOVA* ve *T testi* uygulanmıştır. Özellikle, ANOVA testinin sonuçlarına göre anlamlı farklar görülen grupların arasında farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için ise bir *post-hoc* testi olan *Dunnnett C* ve *Tukey HSD* testi uygulanmıştır. Yapılan bu analizlerde anlamlılık seviyesi olarak hem 0,01 hem de 0,05 anlamlılık seviyesi kullanılmıştır.

Çalışmada adı geçen temel maddeler çerçevesinde seçilen maddelere göre, özellikle 3. bölümde bulunan maddelerin ortalamaları alınarak yeni bir veri serisi ortaya konulmuştur. Ortaya konulan yeni veriler, yukarıda adı geçen istatistik testler aracılığıyla analiz edilmiştir.

Verilerin analizi sürecinde milli park ziyaretçileri için: buldukları yer, cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, mesleği, aylık geliri, milli park kavramına ait sorular içerisinden ise ayrımcı nitelik taşıyan 8 soruya verdikleri yanıtlar gibi değişkenler dikkate alınmıştır.

Ayrıca, analiz sürecinde test kritik değerlerinin anlamlılık sınaması yapılırken t testi ve ANOVA için % 95 güvenirlilik düzeyine göre 0,05 anlamlılık seviyesi kullanılmıştır.

Bu araştırmada adı geçen istatistik tekniklerin uygulanmasında ve verilerin düzenlenmesi sürecinde çeşitli bilgisayar programlarından faydalanılmıştır. Bu programlar; Microsoft Ofis Programlarından Excel 11.0 ve Sosyal Bilimler için veri analizi programı olan SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 13.0 adlı programlardır. Elde edilen sonuçlar 0.05 düzeyinde sınanmıştır. Araştırma kapsamında kullanılan tekniklerde sonuçlar istatistiksel açıdan çift yönlü olarak sınanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde üçüncü bölümde açıklanan veri toplama aracı ile toplanan verilerin, belirtilen istatistik tekniklerle çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlara ve yorumlara yer verilmiştir. Araştırmanın yapıldığı Milli Parklarda 750 kişi ile yapılan anket çalışmasından elde edilen nicel sonuçlar tablolar, grafik ve diyagramlar olarak düzenlenmiş ve gerekli açıklamalarla desteklenmiştir. Analizler sonucu ortaya konan bulgular, üç ana bölüme ayrılmıştır. Bunlar; 1- “demografik özellikler ve bunların frekans, yüzde dağılımları”, 2-“ziyaretçilerin milli park kavramına ilişkin hem açık-kapalı uçlu sorulara hem de çoktan seçmeli hazırlanmış sorulara verdiği yanıtların frekans ve yüzdelerle dağılımları”,3- “milli park eğitimi ile ilgili beşli likert ölçeğine göre hazırlanan üçüncü bölümün demografik faktörler ve seçilen belirleyici sorular ile istatistik testler aracılığıyla çözümlenmelerine ilişkin yorumlar” şeklinde sıralanmıştır.

4.1. Araştırma Örnekleminin Demografik Özellikleri

Araştırma örneklemini oluşturan milli park ziyaretçilerinin demografik özellikleri Tablo 4.1 de verilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda park ziyaretçilerinin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır;

Ankete katılan milli park ziyaretçilerinin % 53.1’i erkek ve % 43.7’si de kadın ziyaretçilerden oluşmaktadır. Bu da bize, belirgin bir fark olmamakla birlikte, milli parkların daha çok erkek ziyaretçiler tarafından ziyaret edildiğini göstermektedir.

Ankete katılan milli park ziyaretçilerinin eğitim durumlarına baktığımızda; % 2.5’inin okur yazar olmadığı, % 4.5’inin okur yazar olduğu, % 11.2’sinin ilkokul mezunu, % 3.5’inin ortaokul+ilköğretim mezunu, % 37.5’inin lise ve dengi okul mezunu, % 6.7’sinin ön lisans mezunu, % 19.1’inin lisans mezunu olduğu ve yaklaşık % 10’ununda lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir (Tablo 4.1). Oranların dağılımına gözden

geçirdiğimizde; mili parkların daha çok “en az lise ve dengi okul” eğitimine sahip kişiler tarafından ziyaret edildiğini görmekteyiz.

Araştırma örneklemini oluşturan katılımcıların % 44,8’i 18–25 yaş grubunda, % 32,2’si 26–44 yaş grubunda, % 11,7’si 45 yaş ve üzeri grubunda bulunmaktadır. Bu bulgu bize milli parkların daha çok 18-25 yaş arası genç bireyler tarafından ziyaret edildiğini göstermektedir

Ankete katılan milli park ziyaretçilerinin mesleklerine dair oranları incelediğimizde; % 48,7’si öğrenci iken, yüzde (%) 8,7’si devlet memuru, % 25,2’si özel sektörde çalışmakta olup, % 5,5’i emekli ve % 9,7’si de çalışmadığı ortaya çıkmıştır (Tablo 4.1). Bu bulgular ışığında öğrencilerin milli parkları ziyaret etme oranı oldukça yüksek, bunun nedeni ise eğitimlerinin bir parçası olarak görmeleri, öğrenme istekleri ve daha fazla zamana sahip olmaları ile ilişkilendirilebilir.

Tablo 4.1’de görüldüğü üzere ziyaretçilerin % 73.1’i il merkezinde yaşarken, % 14.7’si ilçe merkezinde ve % 10’u kasaba ve köylerde yaşamaktadır. Milli Park ziyaretçilerinin daha çok şehirlerden gelmesi yine eğitilmiş olmaları, maddi olanaklarının daha fazla olması ve çalışmanın yapıldığı milli parkların yakınlarında, İzmir, Çanakkale, Bursa, İstanbul, Balıkesir ve Manisa gibi yoğun nüfuslanmış şehirlerin olmasına bağlıdır şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca söz konusu milli parkların ulusal düzeyde çekim etkisi yaratmalarıdır.

Araştırma örneklemini oluşturan milli park ziyaretçilerinin aylık kazancını ele aldığımızda ziyaretçilerin sadece % 34,3’ünün aylık gelirinin 1000 TL ve üzerinde olduğu anlaşılmıştır. Park ziyaretçilerinin % 55’inin aylık gelirleri 1000 TL nin altında olarak belirlenmiştir. Bunda en önemli etken görüşme yapılan ziyaretçilerin büyük çoğunluğunu öğrencilerin oluşturmasıdır (Tablo 4.1).

Tablo 4.1 Ankete Katılan Milli Park Ziyaretçilerinin Demografik Özellikleri

Demografik göstergeler	Sayı	Oran(%)
<i>Cinsiyet</i>		
Bay	398	53.1
Bayan	328	43.7
<i>Eğitim Durumu</i>		
Okur-yazar değil	19	2.5
Okur-yazar	34	4.5
İlkokul mezunu	84	11.2
Ortaokul+ilköğretim mezunu	26	3.5
Lise ve dengi okul mezunu	281	37.5
Ön lisans mezunu	50	6.7
Fakülte mezunu	143	19.1
Yüksek lisans	53	7.1
Doktora	21	2.8
<i>Yaş</i>		
10-17	73	9.7
18-25	336	44.8
26-34	128	17.1
35-44	113	15.1
45 ve üzeri	88	11.7
<i>Meslek</i>		
Öğrenci	365	48.7
Devlet memuru	65	8.7
Özel Sektör	189	25.2
Emekli	41	5.5
Çalışmıyor	73	9.7
<i>İkamet yeri</i>		
İl merkezi	548	73.1
İlçe merkezi	110	14.7
Kasaba	27	3.6
Belde/ köy	48	6.4

Aylık gelir(TL)

1-499	238	31.7
500-999	175	23.3
1000-1499	130	17.3
1500-1999	79	10.5
2000-2499	22	2.9
2500+	27	3.6

4.2. Milli Park Ziyaretçilerinin “Milli Park” Kavramı ve İlişkili Konulara Dair Görüşleri

Çalışmanın bu bölümünde Milli Park ziyaretçilerinin Milli Park kavramı ve ilişkili konular üzerine verdikleri cevapların dağılımları ile konuya dair açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlar irdelenmiştir.

4.2.1. Katılımcıların Milli Park Kavramının Anlamına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Milli Park kavramının anketi yanıtlayan ziyaretçilere göre anlamına ait dağılım incelendiğinde, % 44,9'unun "Bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gereken tabiat parçalarıdır." şeklinde cevap verdiğini görmekteyiz. % 19'unun "Manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçalarıdır.", % 4.1'inin "Manzara üstünlüğü sahip piknik yeri" ve % 2.7'sinin de "Doğa ve doğa olaylarının meydana getirdiği tabiat parçaları" şeklinde cevapladığı anlaşılmıştır (Tablo 4.2).

Milli park ziyaretçilerinden doğru yanıt verenlerin oranı ise % 29.1'dir. Dolayısıyla bu grup milli parklar: "Bilimsel ve estetik bakımdan, milli ve milletlerarası alanda ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değeri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarıdır." şeklinde tanımlamışlardır (Tablo 4.2). Bu da bize ankete katılan ziyaretçilerin % 70'inin soru maddesine yanlış yanıt verdiğini, "milli park" kavramının anlamına vakıf olmadıklarını göstermektedir.

Tablo 4.2 Milli Park Ziyaretçilerine Göre Milli Park Kavramının Anlamına Ait Görüşlerinin Dağılımı*

AÇIKLAMALAR	f	%
Manzara üstünlüğü sahip piknik yeri	30	4,1
Manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçalarıdır.	139	19,0
Bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gereken tabiat parçalarıdır.	328	44,9
Bilimsel ve estetik bakımdan, milli ve milletlerarası alanda ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değeri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarıdır.	213	29,1
Doğa ve doğa olaylarının meydana getirdiği tabiat parçaları	20	2,7
Toplam	731	100,0

4.2.2. Katılımcıların Milli Park Statüsündeki Alanları Nasıl Adlandırdıklarına İlişkin Dağılım

Görüşme yapılan milli park ziyaretçilerinden 24 kişi bu soruya cevap vermemiştir. Katılımcıların milli park statüsündeki alanları nasıl adlandırdıklarına ait dağılım incelendiğinde, % 48,6'sının "Hepsi", % 24,1' inin "Tabiat koruma alanı", % 22,3'ünün "Tabiat parkı", % 3,4'ünün "Tabiat anıtı" ve % 11'nin ise "Hiçbiri" şeklinde cevap verdiğini görmekteyiz (Tablo 4.3).

Milli park statüsündeki alanların hangi koruma alanlarından oluştuğuna dair bu soruda katılımcıların % 48,6 sının "Hepsi" yanıtını vermesi her iki katılımcıdan yaklaşık birinin milli park statüsündeki olanlara vakıf olduklarını göstermektedir. Milli park kavramını tanımlayamıyor ancak katılımcıların yaklaşık yarsısı milli park statüsündeki alanların neler olduğunu biliyor.

Tablo 4.3 Milli Park Ziyaretçilerinin Milli Park Statüsündeki Alanları Nasıl Adlandırdıklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Milli Park Statüsündeki Alanlar	f	%
Tabiat Parkı	162	22,3
Tabiat Koruma Alanı	175	24,1
Tabiat Anıtı	25	3,4
Hepsi	353	48,6
Hiçbiri	11	1,5
Toplam	726	100,0

4.2.3. Katılımcıların Milli Parklarımızın Niteliklerinin Neler Olması Gerektiği İle İlgili Görüşlerine Ait Dağılım

Milli park ziyaretçilerinin bu soru ile ilgili görüşleri çalışma için önemli bir veri niteliği taşımaktadır. En çok belirtilen nitelik % 64,80 ile “kültürel ve tarihi zenginlikleri bünyesinde barındırmaları” iken, % 56,67’ si “ulusal ve uluslararası değerde doğal ünitelere sahip olmaları” şeklinde ifade edilmiştir. Ankete katılanların % 49,73’ ü “dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçaları olmaları” şeklinde yorum getirirken, % 32,67’ si “bilimsel ve estetik değerleri taşımaları” şeklinde tanımlamışlardır (Tablo 4.4).

Araştırmaya katılan milli park ziyaretçilerinin büyük çoğunluğunun, bu soru maddesine; “kültürel ve tarihi zenginlikleri bünyesinde barındırması” ve “ulusal ve uluslararası değerde doğal ünitelere sahip olmaları” şeklinde yanıt vermeleri “milli park” niteliklerine vakıf oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4.4 Milli Park Ziyaretçilerine Göre Milli Parklarımızın Niteliklerinin Neler Olması Gerektiğine Dair Görüşlerinin Dağılımı*

AÇIKLAMALAR	f	%
Ulusal ve uluslararası değerde doğal ünitelere sahip olmaları	425	56,67
Kültürel ve Tarihi zenginlikleri bünyesinde barındırmaları	486	64,80
Dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçaları olmaları,	373	49,73
Bilimsel ve estetik değerleri taşımaları	245	32,67
Diğer	32	4,27

*Bir kişi birden fazla cevap verdiği için yüzdeler katılan 750 kişi üzerinden alınmıştır.

4.2.4. Katılımcılara Göre Türkiye’de Kaç Adet Milli Park Bulunduğuna Ait Dağılım

Görüşme yapılan ziyaretçilerden 45 kişi bu soruya cevap vermemiştir. Değerlendirme 705 kişi üzerinden yapılmış ankete katılan milli park ziyaretçilerinin % 26,8’i Türkiye’de 40 ve üzeri, % 15,3 ü de 10–20 adet milli park olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 4.5).

Türkiye’de kaç adet milli park bulunduğuna dair görüşlerin sorgulandığı soru maddesinde, katılımcıların % 73,2’ si doğru cevabı verememiştir. Bu da bize milli park ziyaretçilerinin Türkiye’deki milli park sayısına ilişkin yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir.

Tablo 4.5 Milli Park Ziyaretçilerine Göre Türkiye’ de Kaç Adet Milli Parkımızın Olduğuna Dair Görüşlerinin Dağılımı

Yaş Grupları	f	%
5–10	118	16,7
10–20	108	15,3
20–30	149	21,1
30–40	141	20,0
40 üzeri	189	26,8
Toplam	705	100,0

4.2.5. Katılımcıların Bildiği Milli Park İsimlerine Ait Dağılım

Araştırmaya katılan milli park ziyaretçilerinin verdiği yanıtlar birden fazla olduğu için, yanıt olarak verilen milli park isimleri Tablo 4.6.da görüldüğü gibi gruplanmıştır. Verilen yanıtların bir kısmı milli parkların resmi adı olmamakla birlikte, birçoğu da milli park adı değildir.

Bu soruya cevap veren milli park ziyaretçilerinin % 64,67'si “Kazdağı Milli Parkı”, % 52,67'si “Truva Tarihi Milli Parkı”, % 34,13'ü “Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı”, % 28,13'ü “Spil Dağı Milli Parkı” ve % 0,13'ü, yani 1 kişi de “Tamamını biliyorum ancak alan yeterli değil” cevabını vermiştir (Tablo 4.6). Tamamının adını biliyorum diyen katılımcı ise konu ile ilgili bir kitap hazırlayan profesyonel bir fotoğraf sanatçısıdır.

Araştırmaya katılan milli park ziyaretçilerinin büyük çoğunluğunun soruya, “Kazdağı, Truva, Gelibolu ve Spil” milli parkları şeklinde yanıt vermesinin en önemli nedeni, bu milli parkların araştırmanın yapıldığı milli parklar olmasıdır. Anket uygulanmamasına rağmen “Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı”nın da en fazla verilen yanıtlar arasında olmasının nedeni ise, Türkiye'nin en çok ziyaretçi çeken ve en çok bilinen milli park alanı olmasından kaynaklanmaktadır. Ziyaretçiler tarafından adları tam olarak bilinen diğer milli parklar ise “Ağrı Dağı Milli Parkı ve Dilek Yarımadası Milli Parkı”dır.

Tablo 4.6 Milli Park Ziyaretçilerinin Bildiği Milli Park İsimlerine Ait Dağılım

AÇIKLAMA	f	%
Bolu Abant	29	3,87
<i>Ağrı Dağı Milli Parkı</i>	9	1,20
Ahasker Şehitliği	4	0,53
Aladağlar Milli Parkı	45	6,00
Amanoslar	3	0,40
Ankara	16	2,13

Antalya	17	2,27
Assos	17	2,27
Atatürk Orman Çiftliği	24	3,20
Ayasofya	10	1,33
Ayazma	11	1,47
Bozdağları	3	0,40
Ceylanpınar	13	1,73
Çanakkale Şehitlik	45	6,00
<i>Dilek Yarımadası Milli Parkı</i>	34	4,53
Dumlupınar	6	0,80
Efes	53	7,07
Eğridir	10	1,33
Gediz Deltası	16	2,13
<i>Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı</i>	256	34,13
Gökçeada	47	6,27
Göreme	12	1,60
Hasankeyf	3	0,40
Honaz Dağı	12	1,60
Ilgaz Dağları	13	1,73
Kabatepe	11	1,47
Kaçkarlar	72	9,60
Kalamaki	13	1,73
Karagöl	4	0,53
Kastamonu	6	0,80
<i>Kazdağı Milli Parkı</i>	485	64,67
Kilitbahir	5	0,67
Kızlar Sivrisi (Antalya)	24	3,20
Kapuzbaşı Şelalesi	24	3,20
Kuş Cenneti	37	4,93
Kuşadası	39	5,20
Kütahya	5	0,67
Manyas Kuş Cenneti	26	3,47

Mehmet Akif Ersoy	24	3,20
Milenos Didim	11	1,47
Nemrut	37	4,93
Nevşehir	6	0,80
Niğde Aladağlar	8	1,07
Olimpos	54	7,20
Ölüdeniz	10	1,33
Patara	5	0,67
Pergamon Bergama	6	0,80
Peri Bacaları	19	2,53
Phaselis	16	2,13
Saklıkent Antalya	6	0,80
<i>Spil Dağı Milli Parkı</i>	211	28,13
Sultan Sazlı	8	1,07
Sümela	19	2,53
Tamamını biliyorum alan yeterli değil	1	0,13
Topkapı	5	0,67
Toroslar	19	2,53
<i>Truva Tarihi Milli Parkı</i>	395	52,67
Tuzla Kuş Cenneti	12	1,60
Uludağ Bursa	66	8,80
Uzungöl	14	1,87
Ürgüp	12	1,60

*Bir kişi birden fazla cevap verdiği için yüzdelere n=750 kişi üzerinden alınmıştır.

4.2.6. Katılımcıların Bugüne Kadar Ülkemizde Hangi Milli Parkları Ziyaret Ettiğine Ait Dağılım

Araştırmaya katılan milli park ziyaretçilerinin ülkemizde hangi milli parkları ziyaret ettiğine dair soruya verilen yanıtları incelediğimizde % 53,20' sinin "Kazdağı Milli Parkı", % 41,60'ının "Truva Tarihi Milli Parkı" ve % 25,60'ının "Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı", % 23,87' sinin "Spil Dağı Milli Parkı" yanıtını vermiştir. Ankete katılanlardan yalnızca 1 kişinin "Munzur Vadisi Milli Parkı hariç tamamını gezdim" şeklinde yanıtı göze çarpmaktadır (Tablo 4.7).

Araştırmaya katılan milli park ziyaretçilerinin büyük çoğunluğunun "Kazdağı Milli Parkı ve Truva Tarihi Milli Parkı" yanıtını vermelerindeki en önemli etken, bu iki milli parkın ulusal düzeyde çekim etkisi yaratmıştır.

Tablo 4.7 Milli Park Ziyaretçilerinin Bugüne Kadar Ülkemizde Gezdiği Milli Parkların Dağılımı*

AÇIKLAMA	f	%
Munzur vadisi hariç 38 adet milli parkı ziyaret ettim	1	0,13
Abant	16	2,13
Ağrı dağı	3	0,40
Aladağlar	14	1,87
Amanoslar	3	0,40
Ankara	14	1,87
Antalya	11	1,47
Asos	6	0,80
Atatürk orman çiftliği	11	1,47
Ayazma	6	0,80
Çanakkale	14	1,87
Çıralı	5	0,67
Davutlar	23	3,07
Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Millî Parkı	7	0,93

Efes	37	4,93
Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı	192	25,60
Gökçeada	31	4,13
Honaz dağı	17	2,27
Hasankeyf	3	0,40
Ilgaz	4	0,53
Kabatepe	6	0,80
Kaçkarlar	27	3,60
Kalamaki	13	1,73
Karagöl	4	0,53
Kazdağı Milli Parkı	399	53,20
Kızlar sivrisi	6	0,80
Kapuzbaşı şelalesi	18	2,40
Kuş cenneti	24	3,20
Kuşadası	19	2,53
Kütahya	5	0,67
Mehmet Akif Ersoy	6	0,80
Nemrut	3	0,40
Olimpos	28	3,73
Ölüdeniz	22	2,93
Patara	5	0,67
Peri bacaları	12	1,60
Spil Dağı Milli Parkı	179	23,87
Sümela	10	1,33
Topkapı	5	0,67
Toroslar	10	1,33
Truva Tarihi Milli Parkı	312	41,60
Tuzla kuş cenneti	4	0,53
Uludağ	27	3,60
Ürgüp	20	2,67
Yedigöller	8	1,07

*Bir kişi birden fazla cevap verdiği için yüzdeler n=750 kişi üzerinden alınmıştır.

4.2.7. Katılımcıların Çanakkale İli Sınırları İçinde Bildiği Milli Park İsimlerine Ait Dağılım

Ankete katılan milli park ziyaretçilerinin Çanakkale ili sınırları içinde yer alan milli park isimlerine dair verdikleri yanıtlar incelendiğinde % 50,80'ninin "Truva Tarihi Milli Parkı", % 44' ünün "Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı" ve % 38,67' sinin "Kazdağı Milli Parkı" yanıtını verdiği görülmektedir (Tablo 4.8).

Milli park ziyaretçilerinin verdikleri yanıtlar sonucunda bu bulgulara ulaşılmadaki en önemli etken, "Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı ve Truva Tarihi Milli Parkı" nın Türkiye'de en çok bilinen ve en çok ziyaretçi çeken iki büyük milli park olmalarıdır. Bu iki büyük milli parkın sırasıyla ulusal tarihimizdeki yeri ve Anadolu'nun yerleşme tarihi açısından büyük önem taşımasından kaynaklanır. Resmi olarak Balıkesir il sınırları içinde yer alan "Kazdağı Milli Parkı" ise, ziyaretçiler tarafından Çanakkale il sınırları içinde sanılmaktadır. Bu yanlış bilginin temelinde ise Kazdağı Milli Park alanının sınırlarının Çanakkale il sınırıyla örtüşmesi ve milli park alanına Çanakkale tarafından da kolaylıkla ulaşım sağlanmasıdır.

Tablo 4.8 Milli Park Ziyaretçilerinin Çanakkale İli Sınırları İçinde Yer Alan Milli Park İsimlerinin Ne Olduğuna Dair Verdikleri Cevapların Dağılımı*

AÇIKLAMA	f	%
Assos	16	2,13
Çanakkale	11	1,47
Çanakkale'ye gitmedim	4	0,53
<i>Gelibolu</i>	330	44,00
Geyikli	4	0,53
Gökçeada	32	4,27
Kabatepe	23	3,07
<i>Kazdağı</i>	290	38,67
Kilitbahir	5	0,67

Saros Körfezi	4	0,53
<i>Spil</i>	6	0,80
Şehitlikler	25	3,33
<i>Truva</i>	381	50,80

*Bir kişi birden fazla cevap verdiği için yüzdeler n=750 kişi üzerinden alınmıştır.

4.2.8. Katılımcıların Milli Parkların Gelecek Nesiller İçin Taşıdığı Öneme İlişkin Görüşlerine Ait Dağılım

Milli park ziyaretçilerinin açık uçlu sorulara verdiği yakın cevaplar bu soruda da gruplanmış ve bu çıkan sonuçların frekans ve yüzde dağılımları hesaplanmıştır. Ziyaretçilerin % 7,60' ı soruya “Milli parklar gençlerin hem gelişimini hem de öğrenimi açısından çok faydalıdır” cevabını verirken, % 7,20' si “Tabiat ve kültürel açıdan bilinçli bir nesil yetişmesi için son derecede önemlidir, çünkü insanlar bu konuda bilgisiz” şeklinde yanıt vermişlerdir.(Tablo 4.9).

Araştırmaya katılan ziyaretçilerin “Milli parkların gelecek nesiller için önemi”ne ilişkin soru maddesine verdikleri yanıtlar konu ile ilgili oldukça önemli açılımlar sağlamaktadır. Örneğin kültürel değerlerin bir bütünlük içerisinde nesilden nesile aktarılması, bu değerlerin öğretilmesi, korunması ve unutulmaması bize ulusal kimliğimize sahip çıkmamız hususunda yardımcı olur şeklinde bir görüş birliğinden söz edilebilir. Bununla birlikte doğal güzelliklerin tükenerek kayması ve bu değerlerin gelecek nesiller tarafından sadece kitap ve video görüntülerinden görülebilecek olması kaygısı ziyaretçiler tarafından dile getirilen bir diğer önemli husustur.

Tablo 4.9 Milli Park Ziyaretçilerinin, Milli Parkların Gelecek Nesiller İçin Önemine İlişkin Verdikleri Cevapların Dağılımı*

AÇIKLAMALAR	f	%
Atalarımızdan kalan yerleri evlatlarımızın ve torunlarımızın da görebilmesi gerekir	15	2,00
Bence bu konuda bütün gençleri bilgilendiren kuruluşlar olmalıdır.	11	1,47
Bizlerin gelecek nesillere bırakabileceğimiz en önemli değerleridir.	20	2,67
Bu gibi yerlerin daha temiz ve daha bakımlı olması ve ayrıca her imkânın sağlanması çok daha güzel olacaktır.	9	1,20
Çocuklarımızın geçmişlerini yerinde görüp yaşaması için önemli bir unsurdur.	34	4,42
Ulusal ve uluslararası değerlerde doğal yerlere sahip olması nedeniyle çok önemlidir.	19	2,53
Doğa bakımından bulunmaz değerler barındırdığı için önemlidir.	31	4,13
Doğa ve tarih bilincinin korunması açısından önemlidir.	20	2,6
Doğal ve kültürel miraslarımızı görebilme tanıyabilme ve yararlanabilmeleri ve bu doğal ve kültürel mirasların farkına varabilmeleri ve bunların karşılığında belirli bir düzeye ulaşabilmeleri için önemlidir.	26	3,47
Doğal yapının korunabilmesi için toplumun bilinçlenmesini sağlamak. Şehir hayatında görülmeyen ve insanın doğal yapısını yansıtmaması ve korumasını saptamak, insanlara çevre koruma bilincini benimsetmek gerekir.	10	1,33
Doğanın neler oluşturduğunu (doğa harikalarını tarihi yerleri) görmeleri gerekir, tıpkı bizim bu güzellikleri ve geçmişimizi görüp hayran kaldığımız gibi.	17	2,27
Ender bulunan tarihi ve kültürel kaynakların yok olmaması ve gelecek nesillere aynen bırakılması için önemlidir.	19	2,53

Gelecek nesiller için korunmalı tarihi ve kültürel alanda bilgiler verilmeli, Ekosistemin bozulmaması gerekir.	12	1,60
Milli parkların bozulmadan gelecek nesillere aktarılması.	15	2,00
Gelecek nesillerin içinde bulunduğu aymazlık durumundan kurtarabilirsek belki görsel belki tarihsel ulusal değerlerimizi öğretebilirsek gezmelerini ve görmelerini de sağlayabiliriz diye düşünüyorum.	16	2,13
İnsanlık tarihinin yapısının doğasında bulunan seyahat etme arzusunu artırma amaçlı milli parkların olması önemlidir.	17	2,27
Kültürel değer, nesilden nesile bütünlük içinde aktarılması önemlidir. Korunması, bilinmesi, öğretilmesi, unutulmaması gerekir.	37	4,93
Kültürümüzü ve doğal güzelliklerimizi görebilmeleri ve yararlanabilmeleri için önemlidir.	28	3,73
Milli parklar doğal olması, doğal kalması, eko sistemin bozulmaması, oksijenin azalması, tarihi ve kültürel değerler taşınması ve gözlem yapılabilmesi ve bu dağlardaki göçmen kuşların korunması hayvanlara özen gösterilmesi.	13	1,73
Milli parklar gençlerin hem gelişimini hem de öğrenimi açısından çok faydalıdır.	57	7,60
Tabiat ve kültürel açıdan bilinçli bir nesil yetişmesi için son derecede önemlidir. Çünkü insanların bu konuda bilgilendirilmesi için “milli parklar” zengin alanlardır.	54	7,20
Tükenecek olması beni endişelendiriyor gereken önem verilmezse gelecek nesiller bu güzelliklerden mahrum kalacak.	51	6,80

*Bir kişi birden fazla cevap verdiği için yüzdeler n=750 kişi üzerinden alınmıştır.

4.2.9. Katılımcıların Türkiye’de Milli Parkların Tanıtımının Yeterliliğine İlişkin Görüşlerine Ait Dağılım

Milli park ziyaretçilerinden 90 kişi bu soruya cevap vermemiştir. “Türkiye’de Milli Parkların tanıtımı yeterli midir?” sorusuna, araştırmaya katılan milli park ziyaretçilerinin % 92,3’ü hayır, % 7,7’si ise evet cevabını vermişlerdir (Tablo 4.10).

Tablo 4.10 Milli Park Ziyaretçilerinin, Milli Parkların Tanıtımının Yeterliliğine İlişkin Cevaplarının Dağılımı*

GÖRÜŞ	f	%
Evet	51	7,7
Hayır	609	92,3
Toplam	660	100,0

*14 kişi evet cevabını verdiği halde açıklama yapmamıştır.

Tablo 4.11 “Türkiye’de Milli Parkların Tanıtımı Yeterli Midir?” Sorusuna Verilen Evet Cevaplarına Ait Dağılım*

AÇIKLAMALAR	f	%
Belediyenin duyurusu ile geldim	21	0,42
Gereken çalışmaların yapıldığını düşünüyorum	28	0,56
Tanıtılıyor galiba	2	0,04
Toplam	51	1,02

*Bir kişi birden fazla cevap verdiği için yüzdeler n=750 kişi üzerinden alınmıştır.

Araştırmaya katılan ve bu soru maddesine hayır yanıtı veren ziyaretçilerden açıklama yapmaları istendiğinde;

Milli park ziyaretçileri özellikle gençlerin konuya dair bilgisiz olduğunu, milli parklara geziler düzenlenmediği için yetersiz tanındığını belirtmişlerdir. Bunun değişmesi için ise milli parklarda gençlere yönelik aktivitelerin organize edilmesi gerektiğini

savunmuşlardır.

Milli park ziyaretçilerinin “milli parkların” tanıtımını yetersiz bulmalarının diğer bir temel nedeni ise okullarda yeteri kadar milli parklara yönelik eğitim verilmemesidir. Ayrıca ankete katılan milli park ziyaretçileri çağımızda “internet” iletişiminin çok önemli olmasına rağmen, internet üzerinden tanıtımın yetersiz olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 4.12).

Tablo 4.12 “Türkiye’de Milli Parkların Tanıtımı Yeterli Midir?” Sorusuna Hayır Cevabı Verenlerin Açıklamalarına İlişkin Dağılım

AÇIKLAMALAR	f	%
Ben gittiğim yerlerin milli park olduğunu yeni öğreniyorum	29	3,87
Birçok doğal güzellikten haberimiz yok. Reklamla, tanıtımlar yetersiz	30	4,00
Çoğu genç milli parklarımızdan habersiz	45	6,00
Devlet tarafından yeterince destek alamıyorlar, gerekli önem ve değer verilmiyor	16	2,13
Eğer yeteri derecede tanıtılsaydı böyle bir anketi doldurduğumuzda bu kadar zorlanmazdık	29	3,87
Gereken önem verilmiyor	37	4,94
Üniversite öğrencisi olmama rağmen bu konuda ilgili değilim. Bu da tanıtımın ve duyuruların eksikliğinden kaynaklanıyor.	37	4,93
Hiç araştırmadım	19	2,53
İlk Milli Park ilan edildikten 50 yıl geçti. 39 sayısını bilen kişi sayısı 100’ü geçmez. İlkokul seviyesinden başlayarak anlatılmalı	1	0,13
İnsanlar daha kendi şehirdekileri bile bilmiyor	27	3,60
İnsanlar duyarsız ve reklamlar yetersiz	33	4,40
İnsanlarımız çok bilinçsiz tanıtım yapılsa bile insanlar gereken değeri vermiyor	7	0,93
İnternet günümüzde çok yaygın olmasına rağmen internet tanıtımı yeterli değil	24	3,20

Okullarda eğitim verilmiyor	34	4,53
Orman bakanlığının gereken önemi göstermediğini düşünüyorum	20	2,67
Tanıtım için yeterli çalışmalar yapılmıyor	19	3,85
Türkiye'nin ülke olarak tanıtımı yetersizdir, hangi milli park tanıtımından haberdar ki insanlar	21	2,80
Yeterince bilgilendirilmiyoruz	39	5,20
Yeterli geziler düzenlenmiyor	20	2,67
Yeterli tanıtım yok	69	9,19
Toplam	566	73,58

4.2.10. Katılımcıların Milli Parkların Tanıtımının Nasıl Arttırılacağına Yönelik Cevaplarına Ait Dağılım

Katılımcıların milli parkların tanıtımının nasıl artırılmasına yönelik cevaplarına ait dağılım incelendiğinde, en yüksek cevabın % 49,47 oranla “okullarda verilen eğitimle”, % 48,80 oranla “kamu kurumları ve belediyelerce düzenlenen gezilerle” ve % 47,60 oranla “medya yoluyla” şeklinde sonuca varılmıştır (Tablo 4.13).

Tablo 4.13 Milli Park Ziyaretçilerinin Milli Parkların Tanıtımının Nasıl Arttırılmasına Yönelik Cevaplarının Dağılımı*

AÇIKLAMALAR	f	%
Okullarda verilen eğitimle	371	49,47
İnternet aracılığıyla	233	31,07
Medya yoluyla	357	47,60
El ilanları ve seminerlerle	176	23,47
Kamu Kurumları ve Belediyelerce düzenlenen gezilerle	366	48,80
Sivil Toplum Kuruluşlarınca Düzenlenen Gezilerle	252	33,60

*Bir kişi birden fazla cevap verdiği için yüzdeler n=750 kişi üzerinden alınmıştır.

Bu bulgular göstermektedir ki milli park ziyaretçileri “milli park eğitimi” nin gerek örgün eğitim kurumlarında, gerekse yaygın eğitim kurumlarında daha fazla ele alınması gerektiğini düşünmektedirler. Milli parkların tanıtımının artırılması için bir diğer görüş ise

“kamu kurumları” ve “sivil toplum kuruluşları” tarafından düzenlenen gezilerin arttırılması şeklindedir.

4.2.11. Katılımcıların Milli Parkların Korunması İçin Neler Yapılabileceğine Yönelik Cevaplarına Ait Dağılım

Katılımcıların milli parkların korunması için neler yapılabileceğine yönelik cevaplarına ait dağılım gözden geçirildiğinde en yüksek cevabın % 60,40 ile “milli park eğitimine ağırlık verilmelidir” olduğu görülmektedir. Ankete katılan ziyaretçilerin % 46,40’ ı milli parkların korunması için “korumaya yönelik çalışmaların arttırılması” şeklinde yanıt vermişlerdir. Ayrıca park ziyaretçilerinin % 23,73’ ü “koruma için konulan kuralların caydırıcılığı arttırılmalı” yönünde yorumda bulunmuşlardır (Tablo 4.14).

Milli parkların korunması için neler yapılabileceğine yönelik soru maddesi incelendiğinde genel olarak ziyaretçilerin “milli park eğitimine ağırlık verilmeli” şeklinde cevap vermesi, görüşülen kişilerin öğrenim yaşantılarında milli park eğitimini yetersiz buldukları ve milli park eğitiminin arttırılması gerekliliğine inandıkları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4.14 Milli Park Ziyaretçilerinin Milli Parkların Korunması İçin Neler Yapılabileceğine Yönelik Cevaplarının Dağılımı*

AÇIKLAMALAR	f	%
Korumaya yönelik önlemler arttırılmalı	348	46,40
Yangın riski yüksek dönemlerde ziyarete kapatılmalı	109	14,53
Milli park eğitimine ağırlık verilmelidir	453	60,40
Koruma için konulan kuralların caydırıcılığı arttırılmalı	178	23,73
Kolluk kuvvetlerin sayısı arttırılmalıdır	138	18,40

*Bir kişi birden fazla cevap verdiği için yüzdeler n=750 kişi üzerinden alınmıştır.

4.2.12. Katılımcıların Türkiye’de Milli Park ve Milli Park Statüsündeki Alanların Sayısının Yeterli Olup Olmadığına Ait Cevaplarının Dağılımı

Araştırmaya katılan milli park ziyaretçilerinin Türkiye’de “milli park ve milli park statüsünde alanların sayısının yeterli olup olmadığına” ait cevaplarının dağılıma bakıldığında, katılımcıların çoğunun % 81,30 oranla “hayır” cevabını, % 18,7’ sinin ise “evet” cevabı verdikleri görülmektedir (Tablo 4.15).

Bu bulgular sonucunda “hayır” cevabının çoğunlukta olması bize göstermektedir ki, ankete katılan milli park ziyaretçileri ülkemizde milli park statüsündeki alanların daha fazla sayıda olması gerektiğine inanmaktadırlar. Milli park ziyaretçilerine göre Türkiye’de kültürel ve doğal güzelliklere sahip ancak “milli park” olarak ilan edilmemiş birçok alanın koruma statüsüne alınması gerektiği inancındadırlar.

Tablo 4.15 Milli Park Ziyaretçilerinin Milli Parkların ve Milli Park Statüsündeki Alanların Sayısına Dair Verdiği Cevapların Dağılımı

GÖRÜŞ	f	%
Evet	98	13,06
Hayır	652	86,94
Toplam	750	100,0

Araştırmaya katılan ve “Türkiye’de milli park statüsündeki alanların sayısı yeterlidir” görüşünü savunan milli park ziyaretçilerinin oranı yalnızca % 13,06’dır (Tablo 4.15). Bu görüşü savunan ziyaretçiler milli park alanlarının sayısını yeterli bulmasına rağmen, tanıtımların yetersiz olduğunu, mevcut olanların geliştirilmediğini ve doğru değerlendirilmediklerini düşünmektedirler (Tablo 4.16).

Tablo 4.16 Türkiye’de Milli Park ve Milli Park Statüsündeki Alanların Sayısını “Yeterli” Bulan Katılımcıların Bu Görüşlerine İlişkin Dayanak Noktalarının Dağılımı*

AÇIKLAMALAR	f	%
Elimizdekileri korusak aslında sayı yeterli	34	34,68
Hemen hemen her ilimizde var	17	17,34
Olanları öncelikle güzelleştirmeliyiz bence	14	14,28
Sayılar yeterlidir	15	15,30
Tarih birikimi fazla bir coğrafyada yaşıyoruz	21	21,42
Yeterince kültürel mirasa sahibiz	5	5,10
TOPLAM	98	100

*Yüzdeler evet cevabını veren 98 kişi üzerinden alınmıştır.

Türkiye’de milli park ve milli park statüsündeki alanların sayısını yetersiz bulan 652 kişi ülkemizde keşfedilmesi ve korunması gereken daha birçok alan olduğu görüşündedir.

Araştırmaya katılan milli park ziyaretçilerinin açıklamaları arasında en dikkat çekici olan % 5,82 oran “Çevresi denizlerle çevrili olan bir ülkenin daha fazla milli park statüsünde alana sahip olması gerek” şeklindeki açıklama olmuştur (Tablo 4.17).

Araştırma kapsamında bulunan Kazdağı Milli Parkı ziyaretçileri “milli park statüsündeki alanlar” ın yeterli olmadığını ve var olan milli park alanlarının ise bu arazilerden kazanç elde etmek isteyen insanlar tarafından yağmalandığını düşünmektedirler. Bu görüşü destekleyen en önemli kanıt; Kazdağı Milli Parkı’ nın güney yamaçlarında “yazlık ev” yapmak ya da “zeytinlik” açmak için tahrip edilen orman arazilerini göstermektedirler.

Tablo 4.17 Türkiye’de Milli Park ve Milli Park Statüsündeki Alanların Sayısı “Yeterli Değildir” Cevabını Verenlerin Getirdikleri Açıklamalara Ait Dağılım*

AÇIKLAMALAR	f	%
Artan nüfusa göre sayısı az	4	0,61
Artırılabilir, güzel yerler var	9	1,38
Bence daha çok olmalıdır	6	0,92
Birçok güzel alan tahrip olmadan koruma altına alınabilir	19	2,91
Cennet ülkemizde keşfedilmemiş yerler var	22	3,37
Çok fazla güzel alan var ama hepsi korunmuyor	6	0,92
Çok fazla milli park olması gereken yerler var	13	1,99
Daha fazla alan koruma altına alınmalı	39	5,98
Daha gördüğüm ve milli park olmamış çok değerli yerler var	15	2,30
Doğal güzelliği olan yerler çok MP olmalı	8	1,22
Doğal güzelliklerin birçoğu değerlendirilmiyor	3	0,46
Eminim daha fazla yer vardır	6	0,92
Hayır çünkü adlarını dahi bilmiyoruz	17	2,60
Her ilde milli park statüsünde alınabilecek birçok yer mevcut	5	0,75
Koruma altında olması gereken yerler korunmuyor yok olma tehlikesinde	25	3,75
Koruma altında olmayan alanlar birçok doğal ve kültürel alan barındırıyor ve bozuluyor doğal kültürel dokusu yok ediliyor	6	0,92
Korumuyor. Bu statüde olanlar tehlikeyle karşı karşıya	6	0,92
Mevcut güzelliklerin tamamı milli park statüsünde değil	5	0,76
Milli park statüsünde olup milli park haline getirilmemiş yerler var	13	1,95
Nerelerde olduğunu dahi bilmiyoruz	4	0,61
Sayısı çok az ve krizden dolayı yaptırım gücü kullanılmıyor	11	1,68
Türkiye doğal güzellikler bakımından çok zengin bir ülke ve her yer milli park	11	1,68
Türkiye’de böyle alanlar gibi çok	3	0,46
Türkiye’de milli park olacak dağlar, ören yerleri, savaş alanları ve		0,76

doğal yerler de mevcuttur	5	
Ülkemiz doğa ve tarih anlamında çok zengin bir yapıya sahip	18	2,76
Ülkemizin bu statüye girecek birçok yeri mevcut	16	2,45
Var olan milli parklara gereken önem verilmiyor ve birçoğuna zarar veriliyor	5	0,76
Çevresi denizlerle çevrili olan bir ülkenin daha fazla milli park statüsü olması gerek	38	5,82

*Yüzdeler hayır cevabını veren 652 kişi üzerinden alınmıştır.

4.2.13. Katılımcıların TÜBİTAK'ın Milli Parklarda Doğa Eğitimi Çalışmalarına Katılmak İsteyip İstemediklerine Ait Cevaplarının Dağılımı

Görüşme yapılan milli park ziyaretçilerinden 53 kişi bu soru maddesine cevap vermemiştir. Katılımcıların TÜBİTAK'ın milli parklarda doğa eğitimi çalışmalarına katılmak isteyip istemediklerine dair cevapları incelendiğinde, katılımcıların % 74,30' ünün "evet" cevabını, % 25,7' sinin ise "hayır" cevabını verdikleri görülmektedir. Bu bulgunun en önemli nedeni ise araştırmaya katılanların büyük çoğunluğunun eğitim seviyesi ve sosyo-kültürel seviyesi yüksek bireyler olmasıdır (Tablo 4.18).

Tablo 4.18 Ziyaretçilerin TÜBİTAK'ın Milli Parklarda Doğa Eğitimi Çalışmalarına Katılımlarına İlişkin Görüşlerine Dair Dağılım

GÖRÜŞ	f	%
Evet	518	74,3
Hayır	179	25,7
Toplam	697	100,0

4.2.14. Katılımcıların Milli Parkların Randevu Sistemi İle Ziyaretçi Kabul Etmesi Gerekip Gerekmediğine Ait Cevaplarının Dağılımı

Milli park ziyaretçilerinden görüşme yapılan katılımcıların “milli parkların randevu sistemi ile ziyaretçi kabul etmesi gerekliliği” ne ait cevapların dağılımını incelediğimizde, katılımcıların % 51,40’ının “hayır” cevabını, % 48,6’ sının da “evet” cevabını verdikleri görülmektedir (Tablo 4.19). Bu soruya yanıt verenlerin oranları birbirine oldukça yakın olmakla birlikte her iki görüşü de savunan ziyaretçilerin geçerli sebepleri bulunmaktadır. Bu sebepler Tablo 4.20 ve Tablo 4.21 de gruplanarak dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 4.19 Milli Park Ziyaretçilerinin, Milli Parkların Randevu Sistemi İle Ziyaretçi Kabul Etmesinin Gerekip Gerekmediğine Ait Cevapların Dağılımı

GÖRÜŞ	f	%
Evet	321	48,6
Hayır	340	51,4
Toplam	661	100,0

Milli parkların “randevu” sistemi ile ziyaretçi kabul etmesinin gerekliliğini savunan katılımcıların % 48,6’ sı, milli parkların korunabilmesi için gerekli olduğu görüşündedir. Bu gerekliliği savunan ziyaretçilerden % 11,22 si “Kontrol sağlanmış olur ve parkların korunmaları, ziyaretçilerin takibi kolaylaşır.” şeklinde bir yanıt vermiştir (Tablo 4.20). Bu bulgunun yanı sıra ziyaretçilerin; “fazla sayıda ziyaretçinin milli parkları ziyaret etmesi sonucu doğal ortamın ve tarihi dokunun zarar görebileceği” ve “bölgeyi bilen uzman rehberler eşliğinde milli park alanının gezilmesinin daha kalıcı etki bırakacağı” gibi görüşleri de dile getirmişlerdir.

Tablo 4.20 Milli Park Ziyaretçilerinden, Milli Parkların Randevu Sistemi İle Ziyaretçi Kabul Etmesi Gerektiğine İnananların Açıklamalarına Ait Dağılım*

AÇIKLAMALAR	f	%
Bazen aşırı ziyaret zarar veriyor	9	2,79
Belli zamanlarda yapılması	4	1,25
Bilinçsiz ziyaretçiler zarar verebilir	5	1,56
Böylelikle gelebiliriz zarar seviyesi minimuma indirilebilir	4	1,25
Çok kirleniyor	3	0,93
Daha düzenli ve rahat bir şekilde gezilebilir böylece	11	3,43
Düzenli götürülmelidir	7	2,18
Gerçekten çok önemli bir turizm kaynağı	14	4,36
Hep birden gelince temizliğe dikkat edilmeli	5	1,56
Her isteyen her istediği yere gitmeli	15	4,67
Herkesin görebileceği şekilde düzenlenmeli	18	5,61
Kalabalığın fazla olması karışıklık çıkmasına sebep olur.	13	4,03
Kontrol sağlanmış olur ve parkların korunmaları, ziyaretçilerin takibi kolaylaşır.	36	11,22
O bölgeyi bilen uzman kişilerce tanıtılması daha kalıcı etki bırakır	23	7,18
Randevu ile olması belli bir düzene sokuyor	8	2,50
Sistemsizliğin giderilmesi gerek	11	3,43
Tahribatı önler	32	9,97

*Yüzdeler evet cevabını veren 321 kişi üzerinden alınmıştır.

Milli parkların “Randevu” sistemi ile ziyaretine karşı çıkan park ziyaretçilerinin dağılımını incelediğimizde; park ziyaretçilerinin büyük çoğunluğunun, park değerlerinin ulusal değerlerimiz olduğunu ve parkların randevu sistemi ile halktan uzaklaştırılacağına inandığını görmekteyiz. Park ziyaretçilerinden % 6,75’ i “Atalarımızdan kalan yerleri görmek için izin alınması rahatsız eder beni ayrıca böyle bir uygulama ziyaretçileri azaltır ve bu sadece oraya gitmek isteyenlere zorluk çıkarır” şeklinde bir açıklama yapmıştır (Tablo 4.21).

Milli parklarımızın randevu sistemi ile ziyaretçi kabul etmesi, korunması ve tanıtılması adına önemli bir katkı sunacaktır. Doğal yapının ve kültürel-tarihi öğelerin korunması için randevu sistemi zorunlu ve önemlidir. Öte yandan milli parkların insanlarımızın doğa ve tarih bilincine katkıda bulunduğu görüşündeyim. Gerek doğal, gerek ise kültürel olarak milli değerlerimizin para karşılığında ve randevu sistemi ile insanlara sunulmasının hâlihazırda çok fazla ziyaret edilmeyen park alanlarının ziyaretçi sayısı üzerinde olumsuz etki yaratacağı düşüncesindeyim.

Tablo 4.21 Milli Park Ziyaretçilerinden, Milli Parkların Randevu Sistemi İle Ziyaretçi Kabul Etmesi Gerekmediğine İnananların Açıklamalarına Ait Dağılım*

AÇIKLAMALAR	f	%
Atalarımızdan kalan yerleri görmek için izin alınması rahatsız eder beni ayrıca böyle bir uygulama ziyaretçileri azaltır ve bu sadece oraya gitmek isteyenlere zorluk çıkarır	23	6,75
Bu yerler vatanımızın malıdır, kimseden izin alınmamalıdır, yabancılara uygulanmalıdır	1	0,29
Bu yerler vatanımızın malıdır, kimseden izin almak gerekmez	16	4,70
Gelecek kişiler zaman bakımından yetersiz olabilir	9	2,65
Halka açık olması gerek	21	6,18
Halkın ziyaretlerini kısıtlar	4	1,18
Her ana her saat randevu gerekmesizin ziyaret etmek teşvik edilmeli	6	1,76
Her zaman açık olmalı, ziyaretçi sayısı artmalı	5	1,47
Her zaman açık olmalıdır	14	4,12
İnsanların doğayı tanımalarını engeller	27	7,95
İstediğim zaman gezebilmeliyim	19	5,60
İstediğim zaman gezememe ihtimalim olacaktır	3	0,88
İstediğimiz zamanlarda milli parkı gezmeye gidemeyeceğiz	10	2,94
Kamuya ait alanlara kamunun ulaşımının engellenmesi ya da sınırlandırılmasının yanlış olduğunu düşünüyorum	6	1,76
Milli parklar insanlarımızın doğa ve tarih bilincine katkı yapıyor	16	4,69

Önemli bir mekandır olur olmaz kişiler alınmamalıdır	6	1,76
Parayla bizim olan doğal güzellikleri bize satıyorlar	17	5,0
Randevu sistemi insanların özgürlüğünü kısıtlar	4	1,18
Sıra bize gelmesi için çok bekleyebiliriz.	14	4,12
Tanıtım için hakla açık olması gerekli	11	3,23
Ülkemizde bunun mümkün olabileceğini zannetmiyorum	5	1,47
Yeterince tanınmamakta, tanıtımı engellemekte	4	1,18
Zaten insanlar gitmiyor randevu almak zor gelebilir	13	3,83

*Yüzdeler hayır cevabını veren 340 kişi üzerinden alınmıştır.

4.2.15. Katılımcıların Milli Parkları Gezerken Karşılaştıkları Sorunlara Ait Dağılım

Milli park ziyaretçilerinin milli parkları gezerken karşılaştıkları sorunlara ilişkin soru maddesi incelendiğinde, genel itibariyle kirlilik ve bakımsızlık üzerine şikâyetlerin olduğu görülmektedir. Park ziyaretçilerinin % 6,13'ü “Yolların bozukluğu, oturma alanlarının yetersizliği” şeklinde bir açıklama ile sıkıntılarını dile getirmişlerdir. Bununla birlikte ziyaretçilerin % 4,53'ü “ çevre kirliliği” ve % 3,07'si de “Rehber olmaması” hakkında fikir belirtmiştir (Tablo 4.22). Milli park ziyaretçilerinin % 0,67'sinin mangal alanlarının yetersizliği konusunda fikir belirtmeleri, milli park bilincinin tam olarak milli park ziyaretçilerinde yerleşmediği şeklinde gösterilebilir..

Bir diğer önemli şikâyet konusu ise milli park alanları içindeki gezi parkurlarının yetersizliği ve insani ihtiyaçlara yönelik düzenlemelerin yapılmamasıdır. Tablo 4.22 de görüldüğü gibi park ziyaretçileri milli değerlerimizin ve kültürümüzün yeteri kadar özen gösterilmediği konusunda fikir birliğine varmıştır.

Tablo 4.22 Milli Park Ziyaretçilerinin Milli Parkları Gezerken Karşılaştıkları Sorunlara Ait Dağılım*

AÇIKLAMALAR	f	%
Ateş yakmak yasaktır levhasının altına bilinçsizce ateş yakılması. Belediyeye bağlı özel ekiplerce denetlenmesi ve güvenliğin sağlanması gerekmektedir	11	1,47
Milli parkların bakımsızlığı ve parklara sahip çıkılmaması. Bunun yanı sıra görevlilerin bilinçsizliği ve duyarsızlığı.	12	1,60
Betonlaşma, çevre temizliğinin olmaması, belli saatlerden sonra güvenliğin sağlanmaması, rehberlik hizmetinin verilmemesi, ticari kazanç kapısı olarak görülmesi	5	0,66
Bilinçsizlikten kaynaklanan insanların park alanındaki olumsuz davranışları	17	2,27
Bir sorunla karşılaşmadım	15	1,95
Böcek, daha 5 dakika oldu geleli	3	0,40
Çalışanların eksik ve yetersiz olması	1	0,13
Çevre kirliliği, çalışanların az ve eğitimsiz olması, çevre bakımı, doğal tesislerin olmaması, yerinde tanıtımın eksik olması	34	4,53
Çıkmak için araç yok, burada alış-veriş edecek yer yok	7	0,93
Çim üstünde uzanan şalvarlı insanlar, yerlere atılan sigara izmaritleri, seyyar satıcılar	5	0,66
Çok fazla temiz olmayışı ve paralı olması	19	2,53
Düzensizlik, vurdumduymazlık, gerekli önemin gösterilmemesi	8	1,07
Gelibolu	1	0,13
Gereksiz önlemler insanların orada vakit geçirmesine engel oluyor	14	1,83
Gezilecek ortamlar yetersiz, ihtiyaçları karşılama zor	23	3,06
Giriş ücreti	11	1,43
Görevliler	5	0,67
Görevlilerin ilgisizliği, bakımlı değil	4	0,53
Görevlilerin yeterince bilgi olmaması bazen sorun çıkartabiliyor	14	1,87
Güvercinler banklara pislemiş	1	0,13

Hatırlamıyorum	4	0,53
Hava kirli	6	0,80
Hiç gezmedim hiç bilmiyorum	6	0,80
İnsanların dikkatsizliği, temiz olmaması, market, bakkal vs. Gibi şeylerin bulunmaması	11	1,46
İnsanların milli parklarda bilinçsiz hareket etmeleri ve milli parklara zarar veren sporların yapılması engellenmelidir. Örneğin helsinky	6	0,80
İnsanların sorumsuz davranışları (ziyaretçilerin)	10	1,34
Kirlilik, güvenlik, zaruri ihtiyaçları giderecek yer eksikliği	12	1,59
Kirlilik, tahribat, bilgilendirilmenin eksikliği, korumaya yönelik çabaların eksikliği personel yetersizliği	16	2,13
Mangal alanları az	5	0,67
Milli park bilinci eksik, eğitilmeli insanlar, levhalar arttırılmalı (çöpler için)	18	2,39
Orada bulunan tarihi yerlerin yıpranmış olmaları dikkatli korunmaması	1	0,13
Oturma alanlarının yetersizliği	1	0,13
Park içerisindeki özelliği olan noktaların tanıtımı yapılabilir ve buralara kontrollü ziyaretler, turlar sağlanabilir	8	1,06
Personel yetersizliği	4	0,53
Pis ve bakımsızlar	6	0,80
Rehber olmaması	23	3,07
Sosyal tesislerin eksik olması, kalınan evlerin bakımsız ve yetersiz olması, çalışanların eksik olması	16	2,12
Tanıtım yetersiz, kirli, güvenlik önlemleri az	6	0,80
Tarihi yerlerin yıpranmış olması	10	1,33
Temiz olmaması, iyi korunmaması, nadir bulunan bazı bitki ve hayvanları yeteri kadar korunmaması	44	3,60
Ulaşım, kirlilik, bilgilendirme	3	0,40
Yerinde incelerseniz sorunları görürsünüz	5	0,67
Yeteri kadar önem verilmiyor. Yıllardır bu parka geliyoruz, tadilat eksik, tanıtım eksik, temizlik yok, bunun için özelleştirilmeli.	5	0,67
Yeteri kadar temiz olmaması ve gerekli önemin verilmesi	25	2,34

Yılan, fare, böcek korkusu yaşıyorum ve ayrıca özelleşsin özellikle spil dağı, çok kötü burası yıllardır devlerin elinde olması geri kalmasına sebep olmuş, lütfen burası özelleşsin.	8	1,06
Yolların bozukluğu, oturma alanlarının yetersizliği	46	6,13
Ziyaret eden insanların buraları koruma ve temiz tutma yönünde yetersiz olduğu kanısındayım. Hiç bir şeye önem verilmiyor	4	0,53

*Yüzdeler ankete katılan 750 kişi üzerinden alınmıştır.

4.2.16. Ziyaretçilerin “TÜBİTAK’ın Milli Parklarda Doğa Eğitimi Çalışmalarına Katılmak İster Misiniz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Demografik Özelliklere Göre Değişip Değişmediğinin Araştırılması

Araştırmanın “TÜBİTAK’ın milli parklarda doğa eğitimi çalışmalarına katılmak ister misiniz?” soru maddesi ile demografik özelliklerden ayırt edici olanlar *One Way Anova* ve *t* testleri ile analiz edilmiş ve çıkan bulgular sırasıyla yorumlanmıştır.

Tablo 4.23 Truva Tarihi Milli Parkı, Spil Dağı Milli Parkı ve Kazdağı Milli Parkı İle “TUBİTAK’ın Doğa Eğitimi Çalışmalarına Katılıp Katılmama İsteği” İle İlgili ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	3,011	2	1,505	7,946	,000*	Kazdağı-
Gruplarıçi	141,519	747	,189			Spil
Toplam	144,530	749				Truva-Spil

*P< .05

Tablo 4.23’deki test sonuçlarına göre Milli Park Ziyaretçilerinin TÜBİTAK’ın milli park doğa eğitimi çalışmalarına katılmak istemeleri ziyaret ettikleri milli parka göre farklılık göstermektedir [$t_{(749)}= 7,946$; $p<.05$]. Dunnett’s C testi sonuçlarına göre Truva Tarihi milli parkı ($\bar{X}=1,74$) ve Kaz Dağı ($\bar{X}=1,74$) milli parklarını ziyaret eden

ziyaretçiler ile Spil Dağı milli parkı'nı ($\bar{X}=1,58$) ziyaret eden ziyaretçiler arasında anlamlı bir farklılık göze çarpmaktadır. Bu farklılığın milli parkların bulunduğu ilden kaynaklanabileceği söylenebilir.

Tablo 4.24 Yaş Grupları İle “TUBİTAK’ın Doğa Eğitimi Çalışmalarına Katılıp Katılmama İsteği” İle İlgili ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	8,591	4	2,148	11,705	,000*	10-17 ile 26-34
Gruplarıçi	134,496	733	,183			10-17 ile 45+
Toplam	143,087	737				18-25 ile 26-34 18-25 ile 45+ 35-44 ile 45+

*P< .05

Tablo 4.24'deki test sonuçlarına göre ziyaretçilerin TÜBİTAK'ın milli parklarda doğa eğitimi çalışmalarına katılmak istemesi durumu ile ilgili görüşleri, ziyaretçilerin yaş gruplarına göre farklılık göstermektedir [$t_{(737)}= 11,705$; $p<.05$]. Yapılan Dunnett's C testi sonuçlarına göre 10–17 yaş grubu ($\bar{X}=1,87$) ziyaretçiler, 26–34 ($\bar{X}=1,59$) ve 45 yaş üzeri ($\bar{X}=1,50$) yaş grupları arasındaki ziyaretçilere göre daha olumlu yanıtlar vermişlerdir. Bunun yanı sıra 45 yaş üzeri ziyaretçiler diğer yaş gruplarına göre en olumsuz yanıtı vermişlerdir. Bu farklılığın 10–17 yaş grubundaki park ziyaretçilerinin çoğunluğunun öğrencilerden meydana gelmesi, 45 yaş üzeri ziyaretçilerin ise öğrenim hayatından uzak ve daha çok emekli ziyaretçilerden meydana gelmesinden kaynaklanabilir.

Tablo 4.25 Öğrenim Durumu İle “TUBİTAK’ın Doğa Eğitimi Çalışmalarına Katılıp Katılmama İsteği” İle İlgili ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	5,272	8	,659	3,506	,001*	Okuryazar- Okuryazar değil
Gruplarıçi	139,258	741	,188			
Toplam	144,530	749				

*P< .05

Tablo 4.25’deki test sonuçlarına göre milli park ziyaretçilerinin TÜBİTAK’ın milli park doğa eğitimi çalışmalarına katılmak istemeleri, ziyaretçilerin öğrenim durumlarına göre farklılık göstermektedir [$t_{(749)} = 3,506$; $p < .05$]. Dunnett’s C testi sonuçlarına göre okuryazar olmayan park ziyaretçileri ($\bar{X} = 1,38$) ile okuryazar ve üzeri eğitime sahip park ziyaretçileri ($\bar{X} = 1,85$) arasında farklılık göze çarpmaktadır. Bu farklılığın öğrenim durumunun yükselmesi ile birlikte park ziyaretçilerinin TÜBİTAK’ın milli parklarda doğa eğitimi çalışmalarına daha olumlu bakmalarından kaynaklanabilir.

Tablo 4.26 Meslek Durumu İle “TUBİTAK’ın Doğa Eğitimi Çalışmalarına Katılıp Katılmama İsteği” İle İlgili ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	6,066	4	1,517	8,160	,000*	Öğrenci- özel sektör Öğrenci- emekli
Gruplarıçi	138,463	745	,186			
Toplam	144,530	749				

*P< .05

Tablo 4.26'daki test sonuçlarına göre Milli Park Ziyaretçilerinin TÜBİTAK'ın milli park doğa eğitimi çalışmalarına katılmak istemeleri, ziyaretçilerin meslek durumlarına göre farklılık göstermektedir [$t_{(749)} = 8,160$; $p < .05$]. Uygulanan Dunnett's C testi sonuçlarına göre öğrenci olan park ziyaretçileri ($\bar{X} = 1,78$) ile özel sektörde çalışan ($\bar{X} = 1,61$) ve emekli ($\bar{X} = 1,50$) park ziyaretçileri arasında anlamlı bir farklılık göze çarpmaktadır. Bu farklılığın, öğrenim hayatı aktif olarak devam eden ve öğrenci olan park ziyaretçilerinin TÜBİTAK'ın milli parklarda doğa eğitimi çalışmalarına daha olumlu bakmalarından kaynaklandığı düşüncesindeyim.

Tablo 4.27 Aylık Gelir Durumu İle “TUBİTAK’ın Doğa Eğitimi Çalışmalarına Katılıp Katılmama İsteği” İle İlgili ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	3,572	5	,714	3,771	,002*	1-499 ile
Gruplarıçi	140,957	744	,189			1500-1999
Toplam	144,530	749				500-999 ile 1500-1999

* $P < .05$

Tablo 4.27'deki test sonuçlarına göre milli park ziyaretçilerinin TÜBİTAK'ın milli park doğa eğitimi çalışmalarına katılmak istemeleri, ziyaretçilerin aylık gelir durumlarına göre farklılık göstermektedir [$t_{(749)} = 3,771$; $p < .05$] (Tablo 4.32). Uygulanan Dunnett's C testi sonuçlarına göre aylık geliri 1000 TL'nin altında olan park ziyaretçileri ($\bar{X} = 1,76$), ($\bar{X} = 1,75$) ile aylık geliri 1500 TL'nin üzerinde olan ($\bar{X} = 1,56$) park ziyaretçileri arasında anlamlı bir farklılık göze çarpmaktadır. Bu farklılığın çalışmaya katılan ziyaretçilerden aylık geliri 1000 TL altında olanların genellikle öğrencilerden oluştuğu ve bu park ziyaretçilerinin TÜBİTAK'ın milli parklarda doğa eğitimi çalışmalarına daha olumlu bakmalarından kaynaklandığı görüşündeyim.

4.2.17. Ziyaretçilerin “Türkiye’de Milli Park ve Milli Park Statüsündeki Alanların Sayısı Yeterli Midir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Seçilen Demografik Özelliklere Göre Değişip Değişmediğinin Araştırılması

Çalışmaya katılan milli park ziyaretçilerinin “Türkiye’ de milli park ve milli park statüsünde alanların sayısının yeterli olup olmaması” durumu ile ilgili görüşleri ve cinsiyet durumu arasında bir farklılık gözlenip gözlenmemesi t-testi ile sınanmıştır. Analiz sonuçlarına göre erkek ve kadın park ziyaretçileri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur [$t_{(513)} = 2,682; p < .05$] (Tablo 4.28).

Tablo 4.28 Cinsiyet İle “Türkiye’de Milli Park ve Milli Park Statüsündeki Alanların Sayısının Yeterli Olup Olmaması” İle İlgili *t* Testi Sonuçları

Faktörler	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
	Erkek	288	1,23	,421	513	2,682	,000*
	Kadın	227	1,14	,344			

*P < .05

1: Hayır; 2: Evet

Cinsiyetler arasında belirgin bir ayrım bulunmamasına karşın “erkek” milli park ziyaretçilerinin ($\bar{X} = 1,23$) bu soru maddesine, “kadın” ziyaretçilere göre ($\bar{X} = 1,14$) daha olumlu yanıt verdiği görülmektedir (Tablo 4.28).

Tablo 4.29'daki test sonuçlarına göre milli park ziyaretçilerinin “Türkiye’ de milli park ve milli park statüsünde alanların sayısının yeterli olup olmaması” durumu ile ilgili görüşleri, ziyaretçilerin yaş gruplarına göre farklılık göstermektedir [$t_{(737)}= 4,970$; $p<.05$].

Tablo 4.29 Yaş Durumu İle “Türkiye’de Milli Park ve Milli Park Statüsündeki Alanların Sayısının Yeterli Olup Olmaması” İle İlgili ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	2,225	4	,556	4,970	,001*	
Gruplarıçi	82,026	733	,112			
Toplam	84,251	737				10-17 ile 26-34 10-17 ile 35-44 10-17 ile 18-25

* $P < .05$

Yapılan Dunnett’s C testi sonuçlarına göre 10-17 yaş grubu ($\bar{X}=1,01$) ile 18-25 ($\bar{X}=1,12$), 26-34 ($\bar{X}=1,18$) ve 35-44 yaş grupları ($\bar{X}=1,21$) (Tablo 4.29) arasındaki ziyaretçiler arasında anlamlı bir farklılık göze çarpmaktadır. Bu farklılığın 10-17 yaş grubundaki park ziyaretçilerinin çoğunluğunun öğrencilerden meydana gelmesinden kaynaklanmaktadır.

Ziyaretçilerin Türkiye’ de milli park ve milli park statüsünde alanların sayısının yeterli olup olmaması durumu ile ilgili görüşleri ve aylık gelir (TL) arasındaki ilişki için yapılan *One-Way Anova* testi sonuçlarına göre farklılık gözlenmektedir [$t_{(749)} = 6,450$; $p < .05$] (Tablo 4.30). Uygulanan Dunnett’s C testi sonuçlarına göre aylık geliri 1000 TL’nin altında olan park ziyaretçileri ($\bar{X} = 1,06$), ($\bar{X} = 1,17$) ile aylık geliri 1500 TL’nin üzerinde olan ($\bar{X} = 1,11$) park ziyaretçileri arasında farklılık göze çarpmaktadır.

Tablo 4.30 Aylık Gelir (TL) İle “Türkiye’de Milli Park ve Milli Park Statüsündeki Alanların Sayısının Yeterli Olup Olmaması” İle İlgili ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	3,540	5	,708	6,450	,000*	1-499 ile 500-999
Gruplarıçi	81,655	744	,110			1-499 ile 1000-1499
Toplam						1-499 ile 2000-2499
						500-999 ile 2000-2499
	85,195	749				1000-1499 ile 2000-2499
						1000-1499 ile 2500+
						1500-1999 ile 2000-2499

*P < .05

Bu farklılığın çalışmaya katılan ziyaretçilerden aylık geliri 1000 TL altında olanların genellikle öğrencilerden oluştuğu ve bu park ziyaretçilerinin Türkiye’ de milli park ve milli park statüsünde alanların sayısının yeterli bulmamalarından kaynaklanabileceği söylenebilir.

**4.2.18. Ziyaretçilerin “Türkiye’de Milli Parkların Tanıtımı Yeterli Midir?”
Sorusuna Verdikleri Cevapların Demografik Özelliklere Göre Değişip
Değişmediğinin Araştırılması**

Çalışmaya katılan milli park ziyaretçilerinin “Türkiye’ de milli parkların tanıtımının yeterli olması” durumu ile ilgili görüşleri ve cinsiyet durumu arasında bir farklılık gözlenip gözlenmemesi t-testi ile sınanmıştır. Analiz sonuçlarına göre erkek ve kadın park ziyaretçileri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur [$t_{(724)} = 2,714$; $p < .05$] (Tablo 4.31). Cinsiyetler arasında belirgin bir ayrım bulunmamasına karşın “erkek” milli park ziyaretçilerinin ($\bar{X} = 1,09$) bu soru maddesine, “kadın” ziyaretçilere göre ($\bar{X} = 1,05$) daha olumlu yanıt verdiği görülmektedir (Tablo 4.31).

Tablo 4.31 Cinsiyet İle “Türkiye’de Milli Parkların Tanıtımının Yeterli Olup Olmaması” İle İlgili *t* Testi Sonuçları

Faktörler	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
	Erkek	398	1,09	,274	724	2,714	,000*
	Kadın	328	1,05	,188			

* $P < .05$ 1: Hayır; 2: Evet

Bu bulgunun kadın park ziyaretçilerinin Türkiye’ de milli park ve milli park statüsünde alanların sayısının yeterli bulmamalarından, konu ile ilgili görece daha bilinçli olmalarından kaynaklanabileceği söylenebilmektedir. Bu durum erkek milli park ziyaretçilerinin milli parklar ve değerleriyle daha yakından ilgili olmalarıyla açıklanabilir.

Tablo 4.32 Yaş Durumu İle “Türkiye’de Milli Parkların Tanıtımının Yeterli Olup Olmaması” İle İlgili ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	1,146	4	,286	4,667	,001*	26-34 ile
Gruplarıçi	44,997	733	,061			45+
Toplam	46,143	737				35-44 ile 45+

*P< .05

Tablo 4.32’deki test sonuçlarına göre milli park ziyaretçilerinin Türkiye’de milli parkların tanıtımının yeterli olması durumu ile ilgili görüşleri, ziyaretçilerin yaş gruplarına göre farklılık göstermektedir [$t_{(737)} = 4,667$; $p < .05$]. Yapılan Dunnett’s C testi sonuçlarına göre 45 yaş ve üzeri grup ($\bar{X} = 1,03$) ile 26-34 ($\bar{X} = 1,13$) ve 35-44 yaş grupları ($\bar{X} = 1,14$) arasındaki ziyaretçiler arasında anlamlı bir farklılık göze çarpmaktadır. Bu farklılığın 45 yaş üzeri yaş grubundaki park ziyaretçilerinin önemli bir bölümünün emeklilerden meydana gelmesinden kaynaklanabileceği söylenebilir.

Ziyaretçilerin Türkiye’ de milli parkların tanıtımının yeterli olması durumu ile ilgili görüşleri ve ikamet etikleri yer arasındaki ilişki için yapılan *One-Way Anova* testi sonuçlarına göre anlamlı bir farklılık gözlenmektedir [$t_{(732)}= 10,146$; $p<.05$] (Tablo 4.33).

Tablo 4.33 İkamet Edilen Yer İle “Türkiye’de Milli Parkların Tanıtımının Yeterli Olup Olmaması” İle İlgili ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	1,848	3	,616	10,146	,000*	İl merkezi ile
Gruplarıçi	44,264	729	,061			Belde-köy
Toplam	46,112	732				İlçe merkezi ile Belde-köy

* $P < .05$

Uygulanan Dunnett’s C testi sonuçlarına göre belde veya köyde ikamet eden park ziyaretçileri ($\bar{X} = 1,24$) ile il merkezinde ($\bar{X} = 1,06$) ya da ilçe merkezinde ikamet eden ($\bar{X} = 1,05$) park ziyaretçileri arasında anlamlı bir farklılık göze çarpmaktadır. Bu farklılığın çalışmaya katılan ziyaretçilerden belde veya köyde yaşayan park ziyaretçilerinin bilinç düzeyinin daha düşük olması ve milli parkların tanıtımını yeterli bulmamalarından kaynaklanabileceği söylenebilir.

4.2.19. Ziyaretçilerin “Milli Parkların Randevu Sistemi İle Ziyaretçi Kabul Etmesi Gerekir Mi?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Demografik Özelliklere Göre Değişip Değişmediğinin Araştırılması

Tablo 4.34’deki test sonuçlarına göre milli park ziyaretçilerinin milli parkların randevu sistemi ile ziyaretçi kabul etme durumu ile ilgili görüşleri ziyaret ettikleri milli parka göre farklılık göstermektedir [$t_{(749)}= 9,633$; $p<.05$].

Tablo 4.34 Truva Tarihi Milli Parkı, Spil Dağı Milli Parkı ve Kazdağı Milli Parkı İle “Milli Parkların Randevu Sistemi İle Ziyaretçi Kabul Edip Etmemesi” İle İlgili ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	4,153	2	2,076	9,633	,000*	Kazdağı-Spil
Gruplarıçi	161,007	747	,216			Truva-Spil
Toplam	165,160	749				

* $P < .05$

Dunnett’s C testi sonuçlarına göre Truva Tarihi Milli Parkı ($\bar{X} = 1,42$) ve Kaz Dağı ($\bar{X} = 1,49$) milli parkını ziyaret eden ziyaretçiler ile Spil Dağı Milli Parkı’nı ($\bar{X} = 1,62$) ziyaret eden ziyaretçiler arasında farklılık göze çarpmaktadır. Bu farklılığın milli parkların bulunduğu bölgelerden gelen ziyaretçilerin bilinç düzeylerinin değişmesinden kaynaklanabileceği görüşümdedir.

Tablo 4.35’deki test sonuçlarına göre milli parkların randevu sistemi ile ziyaretçi kabul etme durumu ile ilgili görüşleri, ziyaretçilerin yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(737)} = 5,502$; $p < .05$].

Tablo 4.35 Yaş Grupları İle “Milli Parkların Randevu Sistemi İle Ziyaretçi Kabul Edip Etmemesi” İle İlgili ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	4,727	4	1,182	5,502	,000*	10-17 ile 26-34
Gruplarıçi	157,432	733	,215			18-25 ile 26-34
Toplam	162,158	737				26-34 ile 35-44 26-34 ile 45+

* $P < .05$

Yapılan Dunnett’s C testi sonuçlarına göre 10-17 yaş grubu ($\bar{X} = 1,42$) ile 26-34 yaş grubu ($\bar{X} = 1,65$), 18-25 yaş grubu ($\bar{X} = 1,48$) ile 26-34 yaş grubu ($\bar{X} = 1,65$), 26-34 yaş grubu ($\bar{X} = 1,65$) ile 35-44 ve 45 yaş üzeri yaş grupları arasındaki ziyaretçiler arasında anlamlı bir farklılık göze çarpmaktadır. Bu farklılığın temel nedeni 26-34 yaş grubundaki park ziyaretçilerinin aktif olarak çalışan bireylerden oluşması, zamanın ekonomik planlanması ve milli parkın korunması konusunda daha bilinçli olmaları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4.36'daki test sonuçlarına göre ziyaretçilerin milli parkların randevu sistemi ile ziyaretçi kabul etme durumu ile ilgili görüşleri, ziyaretçilerin öğrenim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(749)}= 4,352$; $p<.05$].

Tablo 4.36 Öğrenim Durumu İle “Milli Parkların Randevu Sistemi İle Ziyaretçi Kabul Edip Etmemesi” İle İlgili ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	7,412	8	,927	4,352	,000*	İlkokul Mezunu ile
Gruplarıçi	157,748	741	,213			Lise ve dengi okul
Toplam	165,160	749				İlkokul Mezunu ile Lisans İlkokul Mezunu ile Yüksek Lisans

* $P < .05$

Uygulanan Dunnett's C testi sonuçlarına göre ilkökul mezunu park ziyaretçileri ($\bar{X}=1,28$) ile lise ve dengi okul ($\bar{X}=1,52$), Lisans ($\bar{X}=1,54$), Yüksek Lisans ($\bar{X}=1,69$) arasında anlamlı bir farklılık göze çarpmaktadır. Bu farklılığın öğrenim durumunun yükselmesi ile birlikte park ziyaretçilerinin milli parkların randevu sistemi ile ziyaretçi kabul etme durumu ile ilgili hususlara daha olumlu bakmalarından kaynaklanabilir.

Tablo 4.37 Meslek Durumu İle “Milli Parkların Randevu Sistemi İle Ziyaretçi Kabul Edip Etmemesi” İle İlgili ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	2,076	4	,519	2,371	,051	Yok
Gruplarıçi	163,084	745	,219			
Toplam	165,160	749				

*P< .05

Tablo 4.37’deki test sonuçlarına göre ziyaretçilerin milli parkların randevu sistemi ile ziyaretçi kabul etme durumu ile ilgili görüşleri, ziyaretçilerin meslek durumlarına göre farklılık göstermemektedir [$t_{(749)}= 2,371$; $p>05$].

4.3. Ziyaretçilerin Türkiye’de Milli Park Eğitimi İle İlgili Görüşlerine Ait Önermelere Verdikleri Cevapların Değerlendirilmesi

Çalışmanın bu bölümünde milli park ziyaretçilerinin anketin üçüncü bölümünde yer alan ve milli park eğitimine ilişkin görüşlerinin sorgulandığı sorulara dair istatistikî testler yapılmıştır. Bu testler sırasında üçüncü bölüme ait yanıtların ortalaması “ölçek değerleri” şeklinde adlandırılmıştır.

4.3.1 Ziyaretçilerin Cinsiyete Göre Ölçek Değerlerinin¹ Değişip Değişmediğinin Araştırılması

Araştırmaya katılan ziyaretçilerin cinsiyetlerine göre oluşan grupların, anket sorularına verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir fark oluşup oluşmadığına yönelik *t testi* uygulanmıştır. Sınama için güvenilirlik düzeyi % 5 olarak belirlenmiştir. Buna rağmen, cinsiyete bağlı olarak oluşan grupların sorulara verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (Tablo 4.38).

¹ “Ölçek değerleri” uygulanan anketin üçüncü bölümünde yer alan ve milli park eğitimine dair yanıtların ortalama değerleridir.

Tablo 4.38 Cinsiyet İle “Milli Park Eğitime İlişkin Ölçek Değerleri” İle İlgili *t* Testi Sonuçları

Faktörler	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
	Erkek	398	2,7980	,55633	724	,570	,569
	Kadın	328	2,8199	,46526			

Genelde her iki cinsiyet grubuna dahil kişilerin, sorulara verdikleri yanıt ortalamalarının birbirine yakın olması, milli park bilinci bakımından birbirine yakın olduklarını göstermektedir. Böylece cinsiyetin, kişilerin milli parklar eğitime yönelik bilgi, görüş ve bilinç durumları üzerinde bir etkiye sahip olmadığı izlenimi edinilmektedir.

4.3.2. Ziyaretçilerin Yaşlarına Göre Ölçek Değerlerinin Değişip Değişmediğinin Araştırılması

Milli parkların ziyaretçilerine yönelik uygulanan, anketin 3. bölümünde bulunan “milli park eğitime ilişkin” anket sorularının yaş gruplarına göre karşılaştırılmasında tek faktörlü varyans analizi (one-way ANOVA) kullanılmıştır. Bu analiz sürecinde 17 soru maddesi bağımlı değişken, farklı yaş seviyeleri ise bağımsız değişken olarak belirlenmiştir. Yapılan analizlere göre 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 13, 14, 15, 16 ve 17. soru maddelerinde anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır ($p < 0.05$).

Tablo 4.39 Yaş Grupları İle “Milli Park Eğitime İlişkin Ölçek Değerleri” İle İlgili ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	3,389	4	,847	3,246	,012*	10-17 ile 35-44
Gruplarıçi	191,300	733	,261			
Toplam	194,689	737				

Bulgulara göre, milli parklarla ilgili bilinç düzeyinin arttırılmasında örgün eğitim kurumlarının çok önemli bir yerinin olması maddesinin, Türkiye’de tatmin edici düzeyde milli park eğitimi verilmesi maddesinin, ülkemizde milli park kavramının doğru algılanması maddesinin, ziyaretçilerin Sosyal Bilgiler dersinde yeterince milli park eğitimi aldıklarını düşünmeleri maddesi ile aşağıdaki diğer maddelerle, yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir (Tablo 4.39).

Bu maddelerde olumlu yanıt verenlerin ortalamaları görülmektedir. Bununla birlikte, 11. soru maddesinde Türkiye’deki milli park eğitimi ile batılı ülkelerdeki eğitimi karşılaştırıldığında ülkemizdeki çalışmaları eksik ve yetersiz olup olmadığına ilişkin soruda en düşük yaş grubundaki ziyaretçilerin yani 10-17 yaş aralığında bulunan kişilerin diğer yaş gruplarına göre daha olumsuz yanıt verdikleri görülmektedir ($\bar{X} = 1.53$). Bu durum bu yaş grubundaki ziyaretçilerin eğitim sürecinin devam etmesinden kaynaklanmaktadır. Bu analizde en olumsuz yanıtların, milli park ziyaret etmeden önce milli park ve milli park statüsündeki alanlara ilişkin eğitim almak istemelerine yönelik soruya (1.soru) verildiği görülmektedir.

Elde edilen bulgular; konu ile ilgili bütün yaş gruplarındaki milli park ziyaretçilerinin, milli park eğitimine dair günümüzdeki durumdan rahatsızlık duyduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.3.3. Ziyaretçilerin İkamet Ettikleri Yere Göre Ölçek Değerlerinin Değişip Değişmediğinin Araştırılması

Milli parkların ziyaretçilerine yönelik uygulanan anket sorularının ikamet ettikleri yer gruplarına göre karşılaştırılmasında tek faktörlü varyans analizi (one-way ANOVA) kullanılmıştır. Farklı ikametgah yerlerinden gelen park ziyaretçilerinin anketin 3. bölümünde bulunan “milli park eğitimine ilişkin” anket sorularına verdikleri yanıtların, farklı ikametgah grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu da ziyaretçilerin sorulara verdikleri yanıtlar üzerinde ikametgah yerlerinin bir etkisinin olmadığını göstermektedir (Tablo 4.40).

Tablo 4.40 İkamet Edilen Yer İle “Milli Park Eğitime İlişkin Ölçek Değerleri” İle İlgili ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	1,977	3	,659	2,494	,059	--
Gruplariçi	192,652	729	,264			
Toplam	194,629	732				

4.3.4. Ziyaretçilerin Öğrenim Durumlarına Göre Ölçek Değerlerinin Değişip Değişmediğinin Araştırılması

Bu bölümde, araştırmaya katılan kişilerin, öğrenim durumlarına göre oluşturulan gruplar arasında, sorulara verdikleri yanıtlar açısından anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı ANOVA testine göre sorgulanmıştır. Bu analiz sürecinde 17 soru maddesi bağımlı değişken, farklı öğrenim durumları ise bağımsız değişken olarak belirlenmiştir. Farklı eğitim seviyesine sahip gruplardaki park ziyaretçilerinin anket sorularına verdikleri yanıtlara göre yapılan varyans analizinde, farklı eğitim seviyesine sahip gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p < 0.05$). Bu anlamlı fark anketin 3. Bölümünde bulunan “milli park eğitime ilişkin” soru maddelerinin tamamında görülmektedir (Tablo 4.41).

Tablo 4.41 Öğrenim Durumu İle “Milli Park Eğitime İlişkin Ölçek Değerleri” İle İlgili ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	11,213	8	1,402	6,161	,000*	Okuryazar-ilkokul mezunu
Gruplarıçi	159,706	702	,228			Okuryazar-önlisans mezunu
Toplam	170,919	710				İlkokul mezunu-lise ve dengi okul mezunu
						Lise ve dengi okul mezunu-önlisans mezunu
						Önlisans mezunu-fakülte mezunu
						İlkokul mezunu-fakülte mezunu

Yapılan testlere göre ayırt edici olarak 4. soru maddesi üzerinde 1. grupta(okuryazar değil) 9. grup arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (Tablo 4.41). Buna göre, “ülkemizde milli park kavramının doğru algılandığını düşünmede” eğitim seviyesi arttıkça daha olumlu sonuçlar alınmıştır. Soru maddelerinden 9. madde de anlamlı bir fark bulunmuştur ($\bar{X}=4.67$) (Tablo 4.41). Bu sonuca göre, “milli park ziyaretçi sayısı arttıkça milli park değerleri erozyona uğramaktadır” düşüncesinde eğitim seviyesi arttıkça olumlu sonuçlar da artmaktadır. 1. soru maddesi incelendiğinde 1. Grupa 9. Grup arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (Tablo 4.41). Milli park ziyaretçileri bu soru maddesine verdikleri cevaplar eğitim seviyesi yükseldikçe daha olumsuz yanıtlar içerirken ($\bar{X}=1.38$), eğitim seviyesi düşük olan 1. grupta daha olumlu yanıtlar vermişlerdir. Buna göre, milli parkı ziyaret etmeden önce milli park ve milli park statüsündeki alanlara ilişkin eğitim almak isterim düşüncesinde, eğitim seviyesi düşük olan ziyaretçilerde olumlu yanıtlar daha fazla verilmiştir.

Soru maddelerinden 6.sı incelendiğinde 2. grup (okur-yazar) ile 9. grup (doktora) arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0.01$) (Tablo 4.41). Buna göre coğrafya derslerinde yeterince milli park eğitimi alındığı düşüncesinde eğitim seviyesi yükseldikçe daha olumlu yanıtlar verildiği görülmüştür ($\bar{X}=4.57$) (Tablo 4.41).

4.3.5. Ziyaretçilerin Mesleklerine Göre Ölçek Değerlerinin Değişip Değişmediğinin Araştırılması

Milli park ziyaretçilerinden, farklı mesleklerden gelen park ziyaretçilerine göre oluşturulan grupların anket sorularına verdikleri yanıtların, gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma oluşturup oluşturmadığına yönelik olarak, aynı analiz süreci izlenmiştir. Uygulanan *Varyans* analizi sonucunda anlamlı farklar oluşan maddeler üzerinde farkın hangi gruplar arasında olduğu *Scheffe* testi ile sınanmıştır. Bu sonuçlara göre, 5. , 11. ve 12. soru maddesi dışındaki tüm soru maddelerinde anlamlı farklılıklara rastlanmıştır ($p<0.01$) (Tablo 4.42).

Tablo 4.42 Meslek Durumu İle “Milli Park Eğitimine İlişkin Ölçek Değerleri” İle İlgili ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	3,022	4	,756	2,878	,022*	Kamu
Gruplarıçi	191,120	728	,263			görevlisi-
Toplam	194,142	732				çalışmıyor Özel sektör- çalışmıyor

Anlamlı farkları oluşturan soru maddelerinden 1. soru maddesi, ziyaretçinin milli parkı ziyaret etmeden önce milli park ve milli park statüsündeki alanlara ilişkin eğitim almak isteyip istemediğini araştırır. Bu soruya verilen cevaplarda 1. Grup (öğrenciler) ile 5. grup (emekliler), 2. grup (kamu görevlisi) ile 4. grup (emekliler), 2. grup (kamu görevlisi) ile 5. grup (emekliler) ve 3. grup (özel sektörde çalışanlar) ile 5. grup (emekliler) arasında anlamlı fark görülmektedir ($p<0.01$). Öğrencilerin ve aktif olarak

çalışan milli park ziyaretçilerinin milli parkları gezmeden önce eğitim almak istemeleri bu ziyaretçilerin emeklilere göre görece daha bilinçli ve konuya daha duyarlı oldukları şeklinde yorumlanabilir. Buna göre, çalışmayanları temsil eden grubun üyeleri ($\bar{X} = 2.41$), diğer grubun üyelerine ($\bar{X} = 1.84$) göre daha olumlu yanıtlar vermişlerdir (Tablo 4.42). Diğer soru maddesi 2. soru maddesidir. Bu maddeye göre, milli parklarla ilgili bilinç düzeyinin artırılmasında örgün eğitim kurumlarının çok önemli bir yerinin olup olmadığı ziyaretçilerin görüşlerinde gruplar arasında anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır ($p < 0.01$) (Tablo 4.42). Bu anlamlı fark öğrenciler ile özel sektör çalışanları, öğrenciler ile emekliler, öğrenciler ile çalışmayan ziyaretçiler, kamu görevlileri ile emekliler, kamu görevlileri ile çalışmayan ziyaretçiler, özel sektörde çalışanlar ile çalışmayan park ziyaretçileri arasında gözlenmektedir.

3. soru maddesi olan “Türkiye’de tatmin edici düzeyde milli park eğitimi verilmektedir” soruda 1. Grup (öğrenciler) ile 3. grup (özel sektörde çalışanlar) arasında anlamlı bir fark görülmektedir (Tablo 4.42). Öğrenci olan milli park ziyaretçileri ($\bar{X} = 3.92$), özel sektörde çalışan ziyaretçilere ($\bar{X} = 3.56$) göre görece daha olumsuz yanıtlar vermişlerdir. Bu farkın temel nedeni öğrencilerin hala eğitim sistemi içinde yer almaları ve çevre eğitiminin bir parçası olarak milli park eğitimini yetersiz bulmalarından kaynaklanabileceği düşüncesindedir.

4.3.6. Ziyaretçilerin Aylık Gelirlerine Göre Ölçek Değerlerinin Değişip Değişmediğinin Araştırılması

Bu bölümde, araştırmaya katılan kişilerin, aylık gelirlerine göre oluşturulan gruplar arasında, sorulara verdikleri yanıtlar açısından anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı *Varyans* analizi ile sorgulanmıştır. Bu analizde farklı gelir grubunda bulunan ziyaretçilerin sorulara verdikleri yanıtlar arasında, 1. ve 3. soru maddeleri dışındaki diğer soru maddelerinde anlamlı bir fark bulunamamıştır (Tablo 4.43).

Tablo 4.43 Aylık Gelir (TL) Durumu İle “Milli Park Eğitime İlişkin Ölçek Değerleri” İle İlgili ANOVA Sonuçları

	Kareler		Kareler			
	Toplamı	sd	Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	5,054	5	1,011	3,939	,002*	1-499 ile 2500+
Gruplarıçi	170,628	665	,257			500-999 ile
Toplam	175,681	670				2500+
						1500-1999 ile
						2500+

Bulgular ziyaretçilerin sorulara verdikleri yanıtlar üzerinde gelirlerinin bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Ancak 2. soru maddesinde, gruplar arasında anlamlı bir sonuç çıkmamasına rağmen, ziyaretçilerin ekonomik gelirleri arttıkça soruya verdikleri yanıtta daha da olumlulaşmaktadır (Tablo 4.43).

4.3.7. Ziyaretçilerin Anketi Yanıtladıkları Milli Parka Göre Ölçek Değerlerinin Değişip Değişmediğinin Araştırılması

Çalışmanın bu kısmında, araştırmaya katılan ziyaretçilerin, anketi yanıtladıkları yere göre oluşturulan gruplar arasında, sorulara verdikleri yanıtlar açısından anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı ANOVA testine göre sorgulanmıştır. Bu analiz sürecinde 17 soru maddesi bağımlı değişken, anketin uygulandığı üç farklı milli park ise bağımsız değişken olarak belirlenmiştir. Bu analize göre 1, 2, 4, 10, 11, 12, 13, 15, 16 ve 17. soru maddelerinde anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır ($p < 0.05$) (Tablo 4.44).

Birinci soru maddesinde Dunnett's C testi sonuçlarına göre Kaz Dağı ($\bar{X} = 1,82$) Milli Parkı'nı ziyaret eden ziyaretçiler ile Spil Dağı Milli Parkı'nı ($\bar{X} = 2,15$) ziyaret eden ziyaretçiler arasında, Truva Tarihi Milli Parkı ($\bar{X} = 1,81$) ile Spil Dağı milli parkı'nı ($\bar{X} = 2,15$) ziyaret eden ziyaretçiler arasında anlamlı bir farklılık göze çarpmaktadır (Tablo 4.44). Bu farkın nedeni ise Spil Dağı Milli Parkı ziyaretçilerinin Kazdağı ve Truva Tarihi Milli Parkı ziyaretçilerine göre görece daha olumsuz yanıt vermelerinden

kaynaklanabileceğini söyleyebiliriz.

Tablo 4.44 Truva Tarihi Milli Parkı, Spil Dağı Milli Parkı Ve Kazdağı Milli Parkı İle “Milli Park Eğitime İlişkin Ölçek Değerleri” İle İlgili ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	10,279	2	5,139	20,330	,000*	Spil ile Kazdağı
Gruplarıçi	188,840	747	,253			Spil ile Truva
Toplam	199,119	749				

İkinci soru maddesinde *Tukey HSD* testi sonuçlarına göre Kaz Dağı ($\bar{X}=1,82$) Milli Parkı'nı ziyaret eden ziyaretçiler ile Spil Dağı Milli Parkı'nı ($\bar{X}=2,15$) ziyaret eden ziyaretçiler arasında, Truva Tarihi Milli Parkı ($\bar{X}=1,81$) ile Spil Dağı Milli Parkı'nı ($\bar{X}=2,15$) ziyaret eden ziyaretçiler arasında farklılık göze çarpmaktadır (Tablo 4.44). Spil Dağı Milli Parkı ziyaretçilerinden kaynaklanan bu anlamlı farkın nedeni için, çevre eğitiminin bir parçası olarak milli park eğitimine dair görece daha olumsuz yanıtlar vermelerinden kaynaklanabileceği şeklinde yorumlanabilir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde bulgular ve yorum kısmında yapılan analiz ve yorumların sonucunda ortaya çıkan sonuçlara yer verilmektedir. Bu bağlamda tespit edilen sonuçlara yönelik öneriler getirilmiştir.

5.1. Sonuç

Araştırma örneklemini oluşturan milli park ziyaretçilerinin demografik özelliklerine baktığımızda şu bulgular ortaya çıkmakta; park ziyaretçilerinin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde;

- Ankete katılan milli park ziyaretçileri, aralarında belirgin bir fark olmamakla birlikte çoğunluğu erkek ziyaretçilerden oluşmaktadır. Bu da, milli parkların daha çok erkek ziyaretçiler tarafından ziyaret edildiğini göstermektedir.
- Ankete katılan milli park ziyaretçilerinin eğitim durumlarını incelediğimizde büyük çoğunluğunun lise eğitiminin üzerinde, “en az lise ve dengi okul” ile “lisans ve lisansüstü” kişiler, yani eğitim almış bireylerden oluştuğu görülmektedir. Ancak yapılan analiz ve bulgular sonucunda yüksek öğrenim seviyesine sahip milli park ziyaretçilerinde dahi, milli park bilincinin eksik olduğu gözlenmiştir.
- Araştırma örneklemini oluşturan katılımcıların yarısından çoğu 35 yaş altı ziyaretçilerden oluşmaktadır. Bu bulgu bize milli parkların daha çok 35 yaş altı genç bireyler tarafından ziyaret edildiğini, genç bireylerin milli parklara ilişkin daha fazla bilinçlenmeye açık olduklarını göstermektedir.
- Ankete katılan milli park ziyaretçilerinin mesleklere göre dağılımını incelediğimizde, katılımcıların yaklaşık yarısı öğrencilerden oluşmaktadır.

Geriye kalan katılımcılar ise sırasıyla özel sektörde çalışanlar, hiçbir işte çalışmayanlar, devlet memurları ve emekliler şeklinde sıralanmaktadır. Bu da bize göstermektedir ki; öğrencilerin milli parkları ziyaret etme oranı oldukça yüksek, bunun nedeni ise eğitilmiş olmaları, öğrenme istekleri ve daha fazla zamana sahip olmaları ile ilişkilendirilebilir.

- Araştırmaya katılan milli park ziyaretçilerinin büyük çoğunluğu il merkezinde yaşarken, % 14,7'si ilçe merkezinde ve % 10'u kasaba ve köylerde yaşamaktadır. Milli Park ziyaretçilerinin daha çok şehirlerden gelmesi yine eğitilmiş olmaları, maddi olanaklarının daha fazla olması ve çalışmanın yapıldığı milli parkların yakınlarında, İzmir, İstanbul, Bursa ve Manisa gibi yoğun nüfuslanmış şehirlerin olmasına bağlıdır şeklinde yorumlanabilir.
- Araştırma örneklemini oluşturan milli park ziyaretçilerinin aylık kazancını ele aldığımızda ziyaretçilerin sadece % 34,3'ünün aylık gelirinin 1000 TL ve üzerinde olduğu anlaşılmıştır. Park ziyaretçilerinin % 55'inin aylık gelirleri 1000 TL'nin altında olarak belirlenmiştir. Bunda en önemli etken görüşme yapılan ziyaretçilerin büyük çoğunluğunu öğrencilerin oluşturmasıdır.
- “Milli Park” kavramının, anketi yanıtlayan ziyaretçilere göre anlamına ait dağılım incelendiğinde, % 44,9'unun “Bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gereken tabiat parçalarıdır.” şeklinde cevap verdiğini görmekteyiz. % 19'unun “Manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçalarıdır.”, % 4,1'inin “Manzara üstünlüğü sahip piknik yeri” ve % 2,7'sinin de “Doğa ve doğa olaylarının meydana getirdiği tabiat parçaları” şeklinde cevapladığı anlaşılmıştır. Milli park ziyaretçilerinden doğru yanıt verenler ise % 29,1 ile “Bilimsel ve estetik bakımdan, milli ve milletlerarası alanda ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değeri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat

parçalarıdır.” şeklinde soruyu yanıtlamışlardır. Bu da bize ankete katılan ziyaretçilerin % 70’inin soru maddesine yanlış yanıt verdiğini, “milli park” kavramının anlamına vakıf olmadıklarını göstermektedir.

- Milli park ziyaretçilerinin “Milli Park Statüsü”ndeki alanları nasıl adlandırdıklarına ait dağılım incelendiğinde, % 48,6’nın “Hepsi”, % 24,1’inin “Tabiat koruma alanı”, % 22,3’ünün “Tabiat parkı”, % 3,4’ünün “Tabiat anıtı” ve % 11’nin ise “Hiçbiri” şeklinde cevap verdiği görülmektedir. Milli park statüsündeki alanların adlandırılmasına yönelik bu soruda katılımcıların % 48,6’sının “Hepsi” yanıtını vermesi iki ziyaretçiden birinin konuya vakıf olduğunu göstermektedir.
- Milli park ziyaretçilerinin “milli parkların nitelikleri neler olmalı” sorusu ile ilgili görüşleri çalışma için önemli bir veri niteliği taşımaktadır. En çok belirtilen nitelik % 64,80 ile “kültürel ve tarihi zenginlikleri bünyesinde barındırmaları” iken, % 56,67’si “ulusal ve uluslararası değerlerde doğal ünitelere sahip olmaları” şeklinde olmuştur. Ankete katılanların % 49,73’ü “Dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçaları olmaları” şeklinde yorum getirirken, % 32,67’si “Bilimsel ve estetik değerleri taşımaları” şeklinde tanımlamışlardır. Araştırmaya katılan milli park ziyaretçilerinin % 64,80’i, “milli parklarımızın nitelikleri neler olmalı” şeklindeki soru maddesine; “kültürel ve tarihi zenginlikleri bünyesinde barındırması” ve “ulusal ve uluslar arası değerlerde doğal ünitelere sahip olmaları” şeklinde yanıt vermeleri park ziyaretçilerinin 2/3’ünün “milli park” kavramına dair bilgiye sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.
- Her ne kadar milli park ziyaretçileri milli park kavramını akademik olarak tanımlayamasalar da milli parkların niteliklerinin neler olması gerektiği hususunda çoğunlukla bilgi sahibi oldukları anlaşılmıştır.
- Türkiye’de kaç adet “Milli Park” bulunduğu ait dağılım incelendiğinde ankete katılan milli park ziyaretçilerinin % 26,8’i 40 ve üzeri, % 15,3’ü de

10-20 adet milli park olduğunu belirtmişlerdir. Türkiye’de kaç adet milli park bulunduğuna dair görüşlerin sorgulandığı soru maddesinde, katılımcıların % 73,2’si doğru cevabı verememiştir. Bu da bize milli park ziyaretçilerinin Türkiye’deki milli park sayısına ilişkin yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir.

- Katılımcıların bildiği milli park isimlerine ilişkin dağılımı gözden geçirdiğimizde milli park ziyaretçilerinin % 64,67’si “Kazdağı Milli Parkı”, % 52,67’si “Truva Tarihi Milli Parkı”, % 34,13’ü “Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı”, % 28,13’ü “Spil Dağı Milli Parkı” ve % 0,13’ü, yani 1 kişi “Tamamını biliyorum ancak alan yeterli değil” cevabını vermiştir. Araştırmaya katılan milli park ziyaretçilerinin büyük çoğunluğunun soruya, “Kazdağı Milli Parkı, Truva Tarihi Milli Parkı, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı ve Spil Dağı Milli Parkı” şeklinde yanıt vermesinin en önemli nedeni, bu milli parkların araştırmanın yapıldığı milli parklar olmasıdır. “Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı”nın da en fazla verilen yanıtlar arasında olmasının nedeni ise, Türkiye’nin en çok ziyaretçi çeken ve en çok bilinen milli park alanı olmasından kaynaklanmaktadır.
- Milli park ziyaretçilerinin ülkemizde hangi milli parkları gezdiğine dair soruya verilen yanıtları incelediğimizde % 53,20’sinin “Kazdağı Milli Parkı”, % 41,60’ının “Truva Tarihi Milli Parkı” ve % 25,60’ının “Gelibolu Tarihi Milli Parkı”, % 23,87’sinin “Spil Dağı Milli Parkı” yanıtını verdiği görülmüştür. % 0,13 oranı ile yalnızca 1 kişinin “Munzur Vadisi Milli Parkı hariç tamamını gezdim” şeklinde yanıtı göze çarpmaktadır. Bu milli park ziyaretçisi, “Türkiye’deki milli parklar” konulu bir çalışma hazırlayan profesyonel bir fotoğraf sanatçısıdır. Araştırmaya katılan milli park ziyaretçilerinin büyük çoğunluğunun “Kazdağı Milli Parkı ve Truva Tarihi Milli Parkı” yanıtını vermelerindeki en önemli etken, çalışmanın büyük çoğunluğunun bu iki önemli ve çok fazla ziyaretçi çeken milli parkta gerçekleştirilmiş olmasıdır.

- Ankete katılan milli park ziyaretçilerinin Çanakkale İli sınırları içindeki milli park isimlerine dair verdikleri yanıtlar incelendiğinde % 50,80'inin "Truva Tarihi Milli Parkı", % 44'ünün "Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı" ve % 38,67'sinin "Kazdağı Milli Parkı" yanıtını verdiği görülmektedir. Çalışma sonucunda bu bulgulara ulaşılmasındaki en önemli etken, "Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı ve Truva Tarihi Milli Parkı"nın Türkiye'de en çok bilinen ve en çok ziyaretçi çeken iki büyük milli park olmalarıdır. Bu iki büyük milli park ulusal değerlerimizi barındırması ve Anadolu'nun yerleşme tarihine ışık tutmaları açısından oldukça önemlidir. Resmi olarak Balıkesir il sınırları içinde yer alan "Kazdağı Milli Parkı" ise ziyaretçiler tarafından Çanakkale il sınırları içinde sanılmaktadır. Bu yanlış bilginin temelinde ise Kazdağı Milli Park alanının sınırlarının Çanakkale il sınırıyla örtüşmesi ve milli park alanına Çanakkale İli'nden de kolaylıkla ulaşım sağlanmasından kaynaklanmaktadır.
- "Milli Parkların gelecek nesiller için önemi"ne ilişkin soru maddesine ziyaretçilerin % 7,60'ı "milli parklar gençlerin hem gelişimi hem de öğrenimi açısından çok faydalıdır", % 7,20'si "tabiat ve kültürel açıdan bilinçli bir nesil yetişmesi için son derecede önemlidir, çünkü insanlar bu konuda bilgisiz" şeklinde yanıt vermiştir. Araştırmaya katılan ziyaretçilerin "Milli parkların gelecek nesiller için önemi"ne ilişkin soru maddesine verdikleri yanıtlar konu ile ilgili oldukça önemli açılımlar sağlamaktadır. Örneğin kültürel değerlerin bir bütünlük içerisinde nesilden nesile aktarılması, bu değerlerin öğretilmesi, korunması ve unutulmaması bize ulusal kimliğimize sahip çıkmamız hususunda yardımcı olur şeklinde bir görüş söz konusudur. Bununla birlikte doğal güzelliklerin tükenerek olması kaygısı ve bu değerlerin gelecek nesiller tarafından sadece kitap ve video görüntülerinden görülebilecek olması kaygısı ziyaretçiler tarafından dile getirilen bir diğer önemli husustur.
- "Türkiye'de milli parkların tanıtımı yeterli midir?" sorusuna, araştırmaya katılan milli park ziyaretçilerinin % 92,3'ü hayır, % 7,7'si ise evet cevabını vermişlerdir. Araştırmaya katılan ve "milli parkların tanıtımı yeterli midir"

şeklindeki soru maddesine hayır yanıtını veren ziyaretçilerden açıklama yapmaları istendiğinde; milli park ziyaretçileri özellikle gençlerin konuya dair bilgisiz olduğunu, milli parklara geziler düzenlenmediği için yetersiz tanındığını belirtmişlerdir. Bunun değişmesi için ise milli parklarda gençlere yönelik aktivitelerin organize edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Milli park ziyaretçilerinin “milli parkların” tanıtımını yetersiz bulmalarının diğer bir nedeni ise okullarda yeteri kadar milli parklara yönelik eğitim verilmemesidir. Ayrıca ankete katılan milli park ziyaretçileri çağımızda “internet” iletişiminin çok önemli olduğunu ve internet üzerinden tanıtımın yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.

- Katılımcıların milli parkların tanıtımının nasıl arttırılacağına yönelik cevaplarına ait bulgular göstermektedir ki milli park ziyaretçileri “milli park eğitimi”nin gerek yaygın eğitim kurumlarında, gerekse örgün eğitim kurumlarında daha fazla ele alınması gerektiğini düşünmektedirler. Milli parkların tanıtımının arttırılması için bir diğer görüş ise “kamu kurumları” ve “sivil toplum kuruluşları” tarafından düzenlenen gezilerin arttırılması yönündedir.
- Milli parkların korunması için neler yapılabileceğine yönelik soru maddesi incelendiğinde genel olarak ziyaretçilerin “milli park eğitimine ağırlık verilmeli” şeklinde cevap vermesi, görüşülen kişilerin eğitimlerinde milli park eğitimini yetersiz buldukları ve milli park eğitiminin arttırılması gerekliliğine inandıkları şeklinde yorumlanabilir. Bu bulgu Blanco (2002)’nin hazırladığı “An Educational Strategy for the Environment in the National Park, System of Venezuela” adlı çalışmasının bulguları ile benzer özellikler göstermektedir. Blanco’nun çalışmasının sonuçları arasında, tüm korunan alanların ve milli parkların kendine özel “milli park eğitim” stratejilerine, programlarına, planlarına ve yöntemlerine sahip olmaları gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca milli parkların çevresel sorunlarının çözümü açısından eğitim programlarının düzenlendiği alanlar olarak görülmesi gerektiği vurgusu yapılmıştır. Bu sonuç araştırmamızın bulgularıyla paralellik taşımaktadır.

- Türkiye’de “milli park ve milli park statüsünde alanların sayısının yeterli olup olmadığına” dair soruya ankete katılan milli park ziyaretçileri ülkemizde milli park statüsündeki alanların daha fazla sayıda olması gerektiğine inanmaktadırlar. Milli park ziyaretçilerine göre Türkiye’de kültürel ve doğal güzelliklere sahip ancak “milli park” olarak ilan edilmemiş daha birçok alan mevcuttur. Batılı ülkelerde milli park alanları ülkelerin yüzölçümünün yaklaşık % 10’unu kaplamaktayken, Türkiye’de bu rakam % 2’yi geçememektedir. Türkiye’de milli park ve milli park statüsündeki alanların sayısını yetersiz bulan 425 kişi ülkemizde keşfedilmesi ve korunması gereken daha birçok alan olduğu görüşündedir. Üç tarafı denizlerle çevrili olan bir ülkenin daha fazla milli park statüsünde alana sahip olması gereklidir şeklindeki açıklamada bulunmuşlardır.
- Katılımcıların TÜBİTAK’ın milli parklarda doğa eğitimi çalışmalarına katılmak isteyip istemediklerine dair cevapları incelendiğinde, katılımcıların % 74,30’unun “evet” cevabını, % 25,7’sinin ise “hayır” cevabını verdikleri görülmektedir. Araştırmaya katılanların eğitim seviyesi ve sosyo-kültürel seviyesi yükseldikçe TÜBİTAK’ın milli parklarda doğa eğitimi çalışmalarına katılma isteklerinin arttığı anlaşılmıştır. Bu sonuçlar Köksal tarafından 2005 yılında yapılan “Yaygın Öğrenme Ortamları: Milli Parklarda Çevre Eğitimi Programı’na Katılanların Öğrenme Ve Öğretim Hakkındaki Düşünceleri” adlı çalışma ile benzer sonuçlar göstermektedir. Köksal’ın çalışmasında katılımcılar, milli parklarda öğrenme ve öğretim hakkındaki görüşlerini örgün eğitimle kıyaslayarak bildirmişlerdir: Okuldaki öğrenmeler kitap temelli olup ders süresiyle sınırlıdır. Öğretmenin anlatım yöntemini kullanması öğrenmenin kalıcılığını engellemektedir. Bu yüzden öğrencilerin doğal ortamda görerek, dokunarak ve yaşayarak öğrenmesi gerekmektedir.
- Görüşme yapılan katılımcıların “milli parkların randevu sistemi ile ziyaretçi kabul etmesi gerekliliği”ne ait cevapların dağılımını incelediğimizde, katılımcıların % 51,40’ının “hayır” cevabını, % 48,6’sının da “evet”

cevabını verdikleri görülmektedir. Bu soruya yanıt verenlerin oranları birbirine oldukça yakın olmakla birlikte her iki görüşü de savunan ziyaretçilerin geçerli sebepleri bulunmaktadır. Bu sebeplerden bazıları; milli parkların korunması ve ziyaretlerin kontrollü olarak yapılması için randevu sisteminin gerekliliğini, randevu sistemi ile birlikte bir rehber eşliğinde milli parkı ziyaret etmenin daha doğru olacağı şeklinde sonuçlar ortaya koymaktadır. Öte yandan ziyaretçilerden randevu sisteminin gerekliliğine inanmayanlar ise kamuya ait olan “Milli Park” alanlarına kamuoyunun ulaşımının sınırlandırılmasının yanlış olduğunu savunmaktadırlar.

- Milli parkların “randevu” sistemi ile ziyaretçi kabul etmesinin gerekliliğini savunan katılımcıların % 48,6’sı, genel olarak bu gerekliliğin milli parkların korunabilmesi adına olmalıdır görüşündedir. Bu gerekliliği savunan ziyaretçilerden % 11,22’si “Kontrol sağlanmış olur, parkların korunmaları ve ziyaretçilerin takibi kolaylaşır.” şeklinde bir yanıt vermiştir. Bu bulgunun yanı sıra ziyaretçilerin açıklamaları arasında; “fazla sayıda ziyaretçinin milli parkları ziyaret etmesi sonucu doğal ortamın ve tarihi dokunun zarar görebileceği” ve “bölgeyi bilen uzman rehberler eşliğinde milli park alanının gezilmesinin daha kalıcı etki bırakacağı” gibi yorumlara da ulaşılmıştır. Bu noktada ulaşılan sonuçlar; Deniz’in 2007 yılında “İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları Çevrede Bulunan Milli Parklara Yönelik Tutumlarının Araştırılması (Isparta İli Örneği)” adlı yüksek lisans tezinin sonuçları ile paralellik göstermektedir.
- Milli parkların “Randevu” sistemi ile ziyaretine karşı çıkan park ziyaretçilerinin dağılımını incelediğimizde; park ziyaretçilerinin büyük çoğunluğunun, park değerlerinin doğal ve milli değerlerimiz olduğuna ve bunların randevu sistemi ile halktan uzaklaştırılacağına inandığını görmekteyiz. Park ziyaretçilerinden % 6,75’i “Atalarımızdan kalan yerleri görmek için izin alınması beni rahatsız eder ve ayrıca böyle bir uygulama ziyaretçileri azaltır ve bu sadece oraya gitmek isteyenlere zorluk çıkarır” şeklinde bir açıklama yapmıştır. Milli parklarımızın randevu sistemi ile ziyaretçi kabul etmesi, korunması ve tanıtılması adına önemli bir katkı

sunacaktır. Doğal yapının ve kültürel-tarihi öğelerin korunması için randevu sistemi zorunlu ve önemlidir. Avrupa’da; örneğin İngiltere Yorkshire Ulusal Parkı vadilerinde, ziyaretçiler önceden GPS ortamına aktarılmış rotaları edinip ziyaret planlarını yapmakta ve park yönetiminin koordinasyonu ve bilgisi dahilinde milli parkı ziyaret etmektedirler. Öte yandan ülkemizde milli parkların insanlarımızın doğa ve tarih bilincine katkıda bulunduğu görüşümdedir. Gerek doğal, gerek ise kültürel olarak milli değerlerimizin para karşılığında ve randevu sistemi ile insanlara sunulmasının hâlihazırda çok fazla ziyaret edilmeyen park alanlarının ziyaretçi sayısı üzerinde olumsuz etki yaratacağı düşüncesindedir.

- Milli park ziyaretçilerinin milli parkları gezerken karşılaştıkları sorunlara ilişkin soru maddesi incelendiğinde, genel itibariyle kirlilik ve bakımsızlık üzerine şikâyetlerin olduğu görülmektedir. Park ziyaretçileri “Yolların bozukluğu, oturma alanlarının yetersizliği” şeklinde bir açıklama ile şikâyetlerini dile getirmişlerdir. Bununla birlikte ziyaretçilerin bir bölümü “çevre kirliliği” ve bir bölümü de “Rehber eksikliği” hakkında fikir belirtmiştir. Bir diğer önemli şikâyet konusu ise milli park alanları içindeki gezi parkurlarının yetersizliği ve insani ihtiyaçlara yönelik düzenlemelerin eksikliğinden yakınmışlardır.
- Milli park ziyaretçilerinin TÜBİTAK’ın milli parklarda doğa eğitimi çalışmalarına katılmak istemesi durumu ile ilgili görüşleri ve ankete katıldıkları milli park arasındaki ilişkiyi incelediğimizde önemli sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bu sonuçlara göre doğa eğitimi çalışmalarına katılma durumu ile ziyaret edilen milli park arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur. Bu anlamlı ilişkinin temel nedeni ise araştırmanın yapıldığı Spil Dağı Milli Parkı’nın, ziyaretçi kitlesi bakımından, Truva Tarihi Milli Parkı ve Kazdağı Milli Parkı’ndan farklı bir bölge ve ilde yer almasıdır. Ayrıca uygulanan anket sayısının Kazdağı ve Truva Tarihi Milli Parklarında 300’er adet, Spil Dağı Milli Parkı’nda ise 150 adet olmasından kaynaklanmaktadır.

- Milli park ziyaretçilerinin TÜBİTAK'ın milli parklarda doğa eğitimi çalışmalarına katılmak istemesi durumu ile katılımcıların yaşlarını incelediğimizde 10–17 yaş grubu ziyaretçiler, 26–34 ve 45 yaş üzeri yaş grupları arasındaki ziyaretçilere göre daha olumlu yanıtlar vermişlerdir. Bunun yanı sıra 45 yaş üzeri ziyaretçiler diğer yaş gruplarına göre en olumsuz yanıtı vermişlerdir. Bu farklılığın 10–17 yaş grubundaki park ziyaretçilerinin çoğunluğunun öğrencilerden meydana gelmesi, 45 yaş üzeri ziyaretçilerin ise öğrenim hayatından uzak ve daha çok emekli ziyaretçilerden meydana gelmesinden ve milli park bilincine görece daha az sahip olmalarından kaynaklanabileceği görüşündeyim.
- Milli park ziyaretçilerinin TÜBİTAK'ın milli parklarda doğa eğitimi çalışmalarına katılmak istemesi durumu ile katılımcıların öğrenim durumlarını incelediğimizde okuryazar olmayan park ziyaretçileri ile okuryazar ve üzeri eğitime sahip park ziyaretçileri arasında farklılık göze çarpmaktadır. Bu farklılığın öğrenim durumunun yükselmesi ile birlikte park ziyaretçilerinin TÜBİTAK'ın Milli Parklarda doğa eğitimi çalışmalarına daha olumlu bakmalarından kaynaklanabileceği söylenebilir.
- Milli park ziyaretçilerinin TÜBİTAK'ın milli parklarda doğa eğitimi çalışmalarına katılmak istemesi durumu ile ilgili görüşlerinin farklılığını katılımcıların meslek durumlarına göre incelediğimizde öğrenci olan park ziyaretçileri ile özel sektörde çalışan ve emekli park ziyaretçileri arasında farklılık göze çarpmaktadır. Bu farklılığın, öğrenim hayatı aktif olarak devam eden ve öğrenci olan park ziyaretçilerinin TÜBİTAK'ın milli parklarda doğa eğitimi çalışmalarına daha olumlu bakmalarından kaynaklanabileceği düşüncesindeyim.
- Milli park ziyaretçilerinin TÜBİTAK'ın milli parklarda doğa eğitimi çalışmalarına katılmak istemesi durumunu katılımcıların aylık gelir durumlarını incelediğimizde aylık geliri 1000 TL'nin altında olan park ziyaretçileri ile aylık geliri 1500 TL'nin üzerinde olan park ziyaretçileri arasında farklılık göze çarpmaktadır. Bu farklılığın çalışmaya katılan

ziyaretçilerden aylık geliri 1000 TL altında olanların genellikle öğrencilerden oluştuğu ve bu park ziyaretçilerinin TÜBİTAK'ın milli parklarda doğa eğitimi çalışmalarına daha olumlu bakmalarından kaynaklanabileceği görüşündeyim.

- Araştırmaya katılan milli park ziyaretçilerinin “Türkiye’ de milli park ve milli park statüsünde alanların sayısının yeterli olup olmaması” durumu ile ilgili görüşleri ve cinsiyet durumu arasındaki ilişki sorgulanmış ve analiz sonuçlarına göre erkek ve kadın park ziyaretçileri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. “Erkek” milli park ziyaretçilerinin bu soru maddesine, “kadın” ziyaretçilere göre daha olumlu yanıt verdiği görülmektedir.
- Milli park ziyaretçilerinin “Türkiye’ de milli park ve milli park statüsünde alanların sayısının yeterli olup olmaması” durumu ile ilgili görüşleri, ziyaretçilerin yaş gruplarına göre farklılık göstermektedir. Bu farklılığın nedeni, 10-17 yaş grubundaki ziyaretçilerin, 18-25 yaş grubu, 26-34 yaş grubu ve 35-44 yaş gruplarına göre görece daha olumsuz yanıt vermesinin çoğunluğu öğrencilerden meydana gelen 10-17 yaş grubundaki park ziyaretçilerinin konu ile ilgili daha duyarlı ve bilinçli yanıtlar vermesinden kaynaklanmaktadır.
- Milli park ziyaretçilerinin “Türkiye’de milli park ve milli park statüsünde alanların sayısının yeterli olup olmaması” durumu ile ilgili görüşleri, ziyaretçilerin gelir durumlarına göre farklılık göstermektedir. Bu farklılık çalışmaya katılan ziyaretçilerden aylık geliri 1000 TL altında olanların genellikle öğrencilerden oluştuğu ve bu park ziyaretçilerinin Türkiye’ de “Milli Park” ve “Milli Park” statüsünde alanların sayısının yeterli bulunmalarından kaynaklanmaktadır.
- Araştırmaya katılan milli park ziyaretçilerinin “Türkiye’de milli parkların tanıtımının yeterli olması” durumu ile ilgili görüşleri cinsiyet durumuna göre anlamlı bir farklılık gözlenmektedir. “Erkek” milli park ziyaretçilerinin bu soru maddesine, “kadın” ziyaretçilere göre daha olumlu yanıt verdiği

görülmektedir. Bu bulgunun kadın park ziyaretçilerinin Türkiye’de “Milli Park” ve “Milli Park” statüsünde alanların sayısının yeterli bulmamalarından, konu ile ilgili görece daha az bilinçli olmalarından kaynaklanmaktadır.

- Milli park ziyaretçilerinin Türkiye’de milli parkların tanıtımının yeterli olması durumu ile katılımcıların yaşlarını incelediğimizde 45 yaş ve üzeri grup ile 26-34 ve 35-44 yaş grupları arasındaki ziyaretçiler arasında anlamlı bir farklılık göze çarpmaktadır. Bu farklılığın 45 yaş ve üzeri yaş grubundaki park ziyaretçilerinin çoğunluğunun emeklilerden meydana gelmesinden kaynaklanmaktadır. Bu yaş grubundaki ziyaretçiler, milli park kavramı ve milli park eğitimine ilişkin bilinç düzeyi bakımından, diğer yaş gruplarına göre görece daha düşük seviyededirler.
- Ziyaretçilerin Türkiye’de milli parkların tanıtımının yeterli olması durumu ile ilgili görüşleri ile ikamet etikleri yer arasındaki ilişki incelendiğinde anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır. Uygulanan Dunnett’s C testi sonuçlarına göre belde veya köyde ikamet eden park ziyaretçileri ile il merkezinde ya da ilçe merkezinde ikamet eden park ziyaretçileri arasında anlamlı farklılık göze çarpmaktadır. Bu farklılığın çalışmaya katılan ziyaretçilerden belde veya köyde yaşayan park ziyaretçilerinin bilinç düzeyinin daha düşük olması ve milli parkların tanıtımını yeterli bulmamalarından kaynaklanmaktadır.
- Milli park ziyaretçilerinin Türkiye’de milli parkların tanıtımının yeterli olması durumu ile katılımcıların çalışmaya katıldıkları milli parka göre Truva Tarihi milli parkı ve Kaz Dağı milli parklarını ziyaret eden ziyaretçiler ile Spil Dağı milli parkı’nı ziyaret eden ziyaretçiler arasında anlamlı bir fark göze çarpmaktadır. Bu fark gelen ziyaretçilerin bilinç düzeylerinin değişmesinden kaynaklanmaktadır.
- Milli park ziyaretçilerinin milli parkların randevu sistemi ile ziyaretçi kabul etme durumu ile ilgili görüşleri, ziyaretçilerin yaş gruplarına göre anlamlı

bir farklılık göstermektedir. Bu farkın temel nedeni 26-34 yaş grubundaki park ziyaretçilerinin aktif olarak çalışan bireylerden oluşması, zamanını ekonomik planlanması ve milli parkın korunması konusunda daha bilinçli olmalarından kaynaklandığı görüşümdedir.

- Ziyaretçilerin milli parkların randevu sistemi ile ziyaretçi kabul etme durumu ile ilgili görüşleri, ziyaretçilerin öğrenim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Uygulanan Dunnett's C testi sonuçlarına göre ilköğretim mezunu park ziyaretçileri ile Lise ve dengi okul, Lisans, Yüksek Lisans mezunları arasında anlamlı bir farklılık göze çarpmaktadır. Bu farklılığın öğrenim durumunun yükselmesi ile birlikte park ziyaretçilerinin milli parkların randevu sistemi ile ziyaretçi kabul etme durumu ile ilgili konuya daha olumlu bakmalarından kaynaklanmaktadır.
- Türkiye'deki milli park eğitimi ile batılı ülkelerdeki eğitim karşılaştırıldığında ülkemizdeki çalışmaların eksik ve yetersiz olup olmadığına ilişkin soruda en düşük yaş grubundaki ziyaretçilerin yani 10-17 yaş aralığında bulunan kişilerin diğer yaş gruplarına göre daha olumsuz yanıt verdikleri görülmektedir. Bu durum bu yaş grubundaki ziyaretçilerin eğitim sürecine devam etmesinden kaynaklanmaktadır. Elde edilen bulgulara göre, konu ile ilgili özellikle 10-17 yaş aralığındaki milli park ziyaretçileri, milli park eğitiminin günümüzdeki mevcut durumundan rahatsızlık duymaktadırlar.
- Araştırmaya katılan milli park ziyaretçilerinin öğrenim durumlarına göre oluşturulan gruplar arasında, sorulara verdikleri yanıtlar açısından anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı sorgulanmıştır. Farklı eğitim seviyesine sahip gruplardaki park ziyaretçilerinin anket sorularına verdikleri yanıtlara göre yapılan varyans analizinde, farklı eğitim seviyesine sahip gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p < 0.05$). Bu anlamlı fark anketin 3. Bölümü'nde bulunan "milli park eğitimine ilişkin" soru maddelerinin tamamında görülmektedir. Buna göre, milli parkı ziyaret etmeden önce milli park ve milli park statüsündeki alanlara ilişkin eğitim almak isterim

görüşüne, eğitim seviyesi düşük olan ziyaretçilerin daha olumlu yanıtlar verdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca örgün eğitim kurumlarında, coğrafya, çevre eğitimi ve seçmeli turizm derslerinde yeterince milli park eğitimi alındığı görüşü de eğitim seviyesi yükseldikçe daha olumlu bulunmaktadır.

- Milli park ziyaretçilerinden, farklı mesleklerden gelen park ziyaretçilerine göre oluşturulan grupların anket sorularına verdikleri yanıtların, gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma oluşturup oluşturmadığına yönelik olarak izlenen analizi süreci sonucunda anlamlı farklılara ulaşılmıştır. Bu farklılığın öğrenciler ile özel sektör çalışanları, öğrenciler ile emekliler, öğrenciler ile çalışmayan ziyaretçiler, kamu görevlileri ile emekliler, kamu görevlileri ile çalışmayan ziyaretçiler, özel sektörde çalışanlar ile çalışmayan park ziyaretçileri arasında olduğu bulunmuştur. Öğrenci olan milli park ziyaretçileri, özel sektörde çalışan ziyaretçilere göre görece daha olumsuz yanıtlar vermişlerdir. Bu farkın temel nedeni öğrencilerin hala eğitim sistemi içinde yer almaları ve çevre eğitiminin bir parçası olarak milli park eğitimini yetersiz bulmalarından kaynaklanmaktadır.
- Milli park ziyaretçilerinden, farklı gelir düzeylerine sahip park ziyaretçilerine göre oluşturulan grupların anket sorularına verdikleri yanıtların, gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma oluşturup oluşturmadığına yönelik olarak izlenen analizi süreci sonucunda anlamlı farklılara ulaşılamamıştır. Ancak anlamlı bir sonuç çıkmamasına rağmen, ziyaretçilerin ekonomik gelirleri arttıkça soruya verdikleri yanıtlar daha da olumlulaşmaktadır.
- Türkiye’de, çevre eğitimin bir parçası olarak doğal, tarihi ve kültürel temelli “Milli Parklar Eğitimi” ilköğretim ve ortaöğretim programlarında çok az sayıda derste ve sınırlı bir sürede işlenmektedir. Milli Parklar konusunun işlendiği ve milli parklara yönelik tutum ve davranış kazandırmaya çalışan az sayıdaki dersler arasında, ortaöğretim “Coğrafya 11 ve 12” dersleri sayılabilir. Bununla birlikte, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu eşgüdümünde, üniversiteler, Çevre ve Orman Bakanlığı ve Milli Eğitim

Bakanlığı işbirliğiyle “Milli Parkların Ekoloji Temelli Bilimsel Eğitim Amaçlı Kullanımı” kapsamında 1999 yılından bu yana eğitim çalışmaları devam etmektedir. Bununla birlikte milli parklara ve korunması gereken alanlara ilişkin Çevre ve Orman Bakanlığı, DKMPGM ve özel kanallar tarafından belgesel çalışmalarının olması da yaygın eğitim açısından önemli, fakat geç kalınmış bir yaklaşımdır. Dolayısıyla örgün ve yaygın eğitim kapsamında milli parklara yönelik yeterli bilinç ve sorumluluk kazandırılmamış olması da çalışma sonuçlarına yansımaktadır.

- Milli park ziyaretçilerinin bir birine yakın yanıtlar verdikleri görülmüştür. Bu da Spil Dağı Milli Parkı, Truva Tarihi Milli Parkı ve Kazdağı Milli Parkı’nı ziyaret eden ziyaretçilerin, genelde milli park eğitimi ve bilinç açısından yeterli tutuma sahip olmadıklarını göstermektedir. Bu anlamda, bu durum Yaşar ve Şeremet’in 2008 yılında Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkında yaptığı çalışma ile paralellik göstermektedir. Park ziyaretçilerinin sosyo-demografik özelliklere göre oluşturulan gruplar arasında bilgi, tutum ve davranışları bakımından benzerlik görülmektedir. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı’nı ziyaret eden ziyaretçilerin hem milli park bilinci hem de duyarlılık açısından önemli eksikliklerinin olduğu anlaşılmıştır. Anket yapılan milli parklar değişmesine rağmen bu bulguya araştırmamızda da ulaşılmıştır.

5.2. Öneriler

1. Milli park eğitimi yaygın eğitimin bir parçası haline getirilerek, üniversiteler ile sivil toplum örgütleri arasında bu konuda işbirliği sağlanmalıdır. Milli park eğitimi, yaşam boyu eğitimin bir parçası olarak toplumunun tüm katmanlarına yayılmalı ve halk eğitimi çalışmaları içerisinde daima yerini korumalıdır. Okulöncesi eğitimden yüksek öğretime kadar geçen süreçte, çevre ile ilgili konular işlenirken öğrencilerin yaşadıkları çevrede bulunan “milli parklar” eğitim ortamı olarak kullanılmalıdır.
2. Türkiye’de doğa eğitim merkezleri yanı sıra kültürel ve tarihi değerleri de kapsayan milli park eğitim merkezleri tesis edilmelidir. Doğa eğitim merkezleri, Kültür ve Turizm, Çevre ve Orman ve Milli Eğitim Bakanlıkları tarafından koordine edilmelidir.
3. Ülkemizde her vatandaşın doğduğu andan itibaren “*doğal ve kültürel mirasımız olan milli parkları koruma gönüllüsü*” olduğu düşüncesi örgün ve yaygın eğitim çalışmalarında vurgulanmalı, bu konuda alınması gereken önlemler için tüm vatandaşlarımızın görevli olduğu düşüncesi aşılmalıdır.
4. Yaygın eğitim kurumları bünyesinde milli park eğitimi konularına mutlaka okul-öğrenci-aile etkileşimi başka bir deyişle toplumun her kademesinin katılımı sağlanarak; yaparak ve yaşayarak milli park bilincine ulaşılması sağlanmalıdır. Milli parkların bölgesel ve evrensel olarak sağladığı faydalar konusunda toplumun tüm katmanları, özellikle eğitim sistemi içerisinde okulöncesinden yüksek öğretime kadar farklı kademelerdeki öğrenciler bilinçlendirilmelidir.
5. İlköğretim, ortaöğretim ve üniversite öğrencilerinin milli park çevresinde kamp yapmalarına olanak verilerek doğal kaynak değerlerini yaşayarak öğrenmeleri sağlanmalıdır. Öğrencilerin yaşadıkları çevrede bulunan milli parkın biyolojik, coğrafi, kültürel, ekonomik, turistik kaynak değerleri hakkında ayrıntılı olarak bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.

6. Ülkemizde çevre eğitiminin bir parçası olarak milli park eğitiminin, okulöncesi eğitimden yüksek öğretime kadar geçen süreçte, özellikle coğrafya dersleri ve ilgili diğer dersler yardımıyla öğrencilere aktarılması gerekmektedir. Eğitim kademelerinin tamamında ders içerikleri çevresel bir öze kavuşturulmalıdır. Bu husus, milli parkların korunması ve milli park bilincinin oluşturulması açısından önem taşımaktadır.

7. Milli parktaki kültürel değerlerin yağmalanmaması, bitkilerin toplanmaması, hayvanların avlanmaması gerektiği düşüncesi özellikle erken yaştaki öğrencilere ve halka kavratılmalıdır. Milli parklar ve çevresinde yaşayan yerel halktan kişiler milli park hakkında bilgilendirilerek milli park içerisinde rehber olmaları sağlanabilir.

8. Türkiye’de milli parkların tüm nitelikleriyle taşıma kapasitesi belirlenerek, bu kapasiteyi aşmayan doğal, tarihi ve kültürel temelli çevre eğitimine açılması gerekmektedir. Ayrıca Türkiye’de milli park eğitimin geliştirilmesine yönelik çalışmalar ve projeler hazırlanarak Avrupa Birliği fonlarından faydalanılmalıdır

9. Milli park ve çevresinde yaşayan halkın milli parkın niteliklerinin korunması sürecine gönüllü katılımı sağlanmalıdır. Eko turizm geliştirilerek yerel halkın turizm gelirlerinden istifade etmesi sağlanmalıdır. Yöresel ürünlerin ziyaretçilere satışı ile yerel halkın turizmden gelir elde etmesi sağlanmalıdır. Böylece milli park niteliklerinin korunması daha da kolaylaşacaktır.

10. Türkiye’deki milli park ve niteliklerinin halka ve araştırmacılara etkili tanıtımının yapılabilmesi için milli park müdürlüklerinin bütçeleri arttırılmalı, ekipman alınarak güçlendirilmelidirler.

11. Türkiye’deki milli parkların kendilerine ait web sayfalarının bulunması, ulusal ve uluslar arası düzeyde ziyaretçi çekmelerinde kolaylık sağlayacaktır. Bu anlamda milli parklar kendi web sayfalarını oluşturmalıdırlar.

12. İlköğretim ve ortaöğretimde belirli gün ve haftalar programına “milli parklarımız” haftası da eklenerek milli parklara yönelik etkinlikler arttırılmalı ve milli park bilinci güçlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

Adams, E. Learning through Landscapes, *Outdoor Classroom*, London 1993

Adams, William ; U. Ite. Expectations, Impacts and Attitudes: Conservation and Development in Cross River National Park, *Journal of International Development*. J. Int. Dev. 12, 325-342, United Kingdom 2000.

Akesen, Aytuğ. Yeni Yaklaşımlar karşısında Korunan Alanların Yönetim ve Organizasyonu, *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu Sözlü Bildiriler Kitabı*, Isparta 8-10 Eylül 2005, S.D.Ü. Orman Fak., 107-113, Isparta 2005.

Akesen, Aytuğ. Milli Park ve Eşdeğer Korunan Alanların Sürdürülebilir Yönetimi, Politika ve İlkeleri, *Türkiye Dağları 1. Ulusal Sempozyumu-Bildiriler*, Ankara 25-27 Haziran 2002, 31-37, Ankara 2002.

Akesen, Aytuğ. Türkiye’de Ulusal Parkların Açık hava Rekreasyonu Yönünden Nitelikleri ve Sorunları, *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları*, Yayın No: 262, İstanbul 1978.

Anonim. *Türkiye’nin Önemli Doğa Alanları*, Doğa Derneği Yayını, 2006a.

Anonim. *Çanakkale Orman Bölge Müdürlüğü Arşivleri*, Çanakkale 2004a.

Anonim. *Troya Tarihi Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı Analitik Etüt Rapor*, Milli Parklar Dairesi Başkanlığı, Ankara 2001.

Anonim. *Türkiye’nin Çevre Sorunları*, Türkiye Çevre Vakfı Yayını, 1999a.

Anonim. *Doğal (Tabii) Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları*. T.C. Kültür Bakanlığı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararı, 1999b.

- Aslan, Rüstem. Destanlar Kenti Troia, I. *Uluslararası Troas Bölgesi Değerleri Sempozyumu*, 149-180, Çanakkale 2006.
- Atik, Meryem; Osman Karagüzel; Veli Ortaçşeme. Dünyada ve Türkiye’de Doğa Koruma Alanları Politikalarının Gelişimi, *Cumhuriyetimizin 75. Yılında Ormancılığımız Sempozyumu-Bildiri Kitabı*, İstanbul 21-23 Ekim 1998, 649-657, İstanbul 1998.
- Atik, Meryem. Milli Parklarda Doğa Koruma Amaçlarının Gerçekleştirilmesi ve Ziyaretçi Merkezlerinin Rolü, *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu, Poster Bildiriler Kitabı*, Isparta 8-10 Eylül 2005, 167-169, Isparta 2005.
- Atik, Meryem; A. Toksöz. Korumada Çevre Eğitimi, *Korumada 50 Yıl Sempozyumu*, İstanbul 17-18 Kasım 2005, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 73-82, İstanbul 2005.
- Becks, Richard. Troya Efsane ile Gerçek Arası Bir Kente Yolculuk, *Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü*, Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayıncılık, İstanbul 2002.
- Behrens-Egge. M. Alman Milli Parklarında Turizmin Gelişimi, Başarılı Ziyaretçi Yönetimi, Zonlama ve Altyapı Örnekleri. *II. Uluslararası Turizm, Çevre ve Kültür Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, İzmir 10-11 Mayıs 2004, İzmir 2004.
- Blanco, C. N., An Educational Strategy for the Environment in the National Park, System of Venezuela. *Environmental Education Research*, Vol. 8, No:4, 463- 473, Venezuela 2002.
- Blum, S. W. E. *Troya Efsane ile Gerçek Arası Bir Kente Yolculuk*, Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayıncılık, İstanbul 2002.

- Boztaş, D., *Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Çevre Sorunsalı*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 123 s, Sivas 2006.
- Braus, J., *Environmental Education*. Bioscience. 45 (6): 45-52, 1995.
- Carey, C.; Dudley, N. ; Stolton, S. *Squandering Paradise the Importance and Vulnerability of the World's Protected Area*.. WWF, Gland, Switzerland 2000.
- Daştan, H., *Çevre Koruma Bilinci ve Duyarlılığının Oluşturulmasında Eğitimin Yeri ve Önemi (Türkiye Örneği)*.. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 116 s, Ankara 1999.
- Demircan, O.; M.E. Özel ; E. Budding. Troia Bölgesinde Bilim-Kültür Turizmi, I. *Uluslararası Troias Bölgesi Değerleri Sempozyumu*, 26 Ağustos 2006, 219-224, Çanakkale 2006.
- Demirel, Özcan; Z. Pirselimoglu; E. Sarikoç ; B. Özdemir. Ülkemizde Uluslar arası Koruma Statüleri Kapsamında Korunan Alanlar, *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu, Sözlü Bildiriler Kitabı, Isparta* 8-10 Eylül 2005, S.D.Ü. Orman Fak., 43-53, Isparta 2005.
- Demirel Özcan. *Doğa Koruma ve Milli Parklar*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, KTÜ Matbaası, ISBN: 975- 98008-0-2, s. 424, Trabzon 2005.
- Demirel, Özcan; Kamile Ün. *Eğitim Terimleri*, Şafak Mat., Ankara 1987.
- DMİGM. *Manisa'nın 1975-2008 yılları arası iklim verileri*
<http://www.meteor.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler/istatistik.aspx?m=MANISA> (15.12.2009)

- Deniş, Huriye. “İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları Çevrede Bulunan Milli Parklara Yönelik Tutumlarının Araştırılması (Isparta İli Örneği)” Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilgisi Eğitimi Ana Bilim Dalı, Isparta 2007.
- Eken, G. ; M. Bozdoğan; A. Karataş ; D. T. Kılıç ; D.T. ; E. Gem, Türkiye’nin Önemli Doğa Alanları – Yeni Koruma Bölgelerinin Seçiminde Öncelikli Alanlar, *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu, Sözlü Bildiriler Kitabı, Isparta 8-10 Eylül 2005*, S.D.Ü. Orman Fak., 133-141, Isparta 2005.
- Erden, A., Kaz Dağları’nda Tarih Boyunca Kültür, *Kazdağları I. Ulusal Sempozyumu Bildirileri, Edremit 20-22 Eylül 2001, TMMOB Orman Mühendisleri Odası*, 133-135, Balıkesir 2001.
- Erdoğan, N., Milli Parklarda Envanter ve İzleme Programlarına Yönelik Bir Araştırma, *Türkiye Dağları I. Ulusal Sempozyumu-Bildiriler*, Ankara 25-27 Haziran 2002, 220-225, Ankara 2002.
- Erduran, F. Ilgaz Dağı Milli Parkı’nın Koruma ve Kullanım İlkeleri Açısından Turizm, Rekreasyon Potansiyelinin Saptanması Üzerine Bir Araştırma (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara 2003.
- Ezer, A. *Kazdağı Milli Parkı Master Plan Raporu*. Tüstaş Sınai Tesisler A.Ş. Projeler Daire Başkanlığı, Ankara 1995.
- Fredman, P. National Park Designation - Visitor Flows and Tourism Impact. *Working Papers of the Finnish Forest Research Institute 2*. Mid-Sweden University, European Tourism Research Institute, Sweden 2004.
- Gerner, L. ; M. SEREZ. *Euronatur’un Troya Projesi, Troia Tarihi Ulusal Parkı Kuş Türleri ve Habitatlarını Tehdit Eden Faktörlere Karşı Alınması Gereken Önlemler*. ISBN: 975-8100-50-5, ÇOMÜ Matbaası, Çanakkale 2006.

Gerner, L. ; M. SEREZ. *Troia Tarihi Milli Parkı Kuş Türleri ve Habitatlarını Tehdit Eden Faktörlere Karşı Alınması Gereken Önlemler*. Euronatur Troya Projesi Raporu, Çanakkale 2005.

Gerner, L. ; M. Serez , *Euronatur Troya Projesi Raporu*. Çanakkale 2004.

Göl, Ceyhun ; Nazan Kuter. Su ve Toprak Kaynaklarının Korunmasında Orman İçi Dinlenme Yerlerinin Önemi, *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu, Sözlü Bildiriler Kitabı*, Isparta 8-10 Eylül, 2005, 669 – 675, Isparta 2005.

Güney, Emrullah. *Türkiye Çevre Sorunları*, Nobel Yayınları, Ankara 2004.

Hepcan, Şerif. Milli Parklarda Yönetim Zonlarının Belirlenmesi Amacıyla Manisa Spil Dağı Milli Parkı Örneğinde Bir Yöntem Araştırması, Doktora Tezi. E.Ü. Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, İzmir 1997.

IUCN, *Guidelines for Protected Area Management Categories; Interpretation and Application of the Protected Area Management Categories in Europe*. The World Conservation Union, ISBN 3-9806882-0-8, 1999.

Karadeniz, Nilgöl. Koruma ve Kullanım Kriterleri Açısından Uludağ Milli Parkı'nın İrdelenmesi ve Değerlendirilmesi Üzerine Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi. A.Ü. Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara 1989.

KARASAR, Niyazi, Bilimsel Araştırma Yöntemi (11.Baskı). Ankara: Nobel Basım Yayıncılık, Ankara 2002

Kayan, İlhan. Troia Yöresinin Yüzey Şekilleri. *Troia Düş ve Gerçek*. Homer Kitabevi ve Yayıncılık, İstanbul 2001.

Kayan, İlhan. *Troya'da Son 6000 Yılda Doğal Çevre Değişimleri. Yerleşim ve Çevre*

Sorunları: Çanakkale İli. Dokuz Eylül Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi Basımı, İzmir 1996.

Kılıç, Eşref. “*Yaygın Eğitim*”, *Cumhuriyet Döneminde Eğitim*, MEB Yayınları, Ankara 1983.

Kılıç, Sinan. *Troya Kazıları ve Çanakkale’ye Etkileri. Yerleşim ve Çevre Sorunları: Çanakkale İli.* Dokuz Eylül Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi Basımı, İzmir 1996.

Kışlalıoğlu, M.; F. Berkeş. *Ekoloji ve Çevre Bilimleri*, Remzi Kitapevi A.S., İstanbul 2003.

Kızıroğlu, İlhami. *Ekolojik Potpori.* Takav Mat. Yay. A.S., Ankara 2001.

Kızıroğlu, İlhami. *Genel Biyoloji.* Desen Ofset A.S. Yayınları, Ankara 1998.

Kocataş, A.. *Ekoloji Çevre Biyolojisi*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir 2003.

Koç, Talat. *Çanakkale Yerleşmesinin Mevcut Durum Raporu 2003*, Çanakkale Belediyesi, Yerel Gündem 21, Çanakkale 2004.

Korfmann, Manfred. *Tarih Öncesi Yerleşim Yeri, Hisarlık Tepesi. Troia Düş ve Gerçek.* Homer Kitabevi ve Yayıncılık, İstanbul 2001.

Köksal, A. E., Yaygın Öğrenme Ortamları: Milli Parklarda Çevre Eğitimi Programı’na Katılanların Öğrenme Ve Öğretim Hakkındaki Düşünceleri, *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu, Poster Bildiriler Kitabı, Isparta 8-10 Eylül 2005, 45-47* , Isparta 2005.

Kuvan, Y., Korunan Alan Yönetiminde Etkinliğin Önemi ve Değerlendirilmesi. *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu, Sözlü Bildiriler Kitabı, Isparta 8–10 Eylül 2005, 81–89*, Isparta 2005.

- Küçük, M.; N. Y. Arpa; S. Özmen. Türkiye’de Doğa Koruma Çalışmaları, Kaynak Değerlerini Etkileyen Faktörler ve Ekoturizm, *II. Uluslar arası Turizm, Çevre ve Kültür Sempozyumu Bildiriler Kitabı. İzmir 10-11 Mayıs 2004*, İzmir 2004.
- Marin, Mehmet C.; Uğur Yıldırım. *Çevre Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar*, Beta Yayın Evi, İstanbul 2004.
- Mcneely, J., Parks for Life. *Report of IVth World Congress on National Parks and Protected Areas*, IUCN Gland Switzerland 1992.
- MEB, “Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü 36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı”, “<http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/modules.php>”, (20.09.2009).
- MEB, “İlköğretim 4,5,6 ve 7. Sınıflar Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı”, “<http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/modules.php>”, (22.09.2009).
- MEB, “İlköğretim 4,5,6,7 ve 8. Sınıflar Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programı”, “<http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/modules.php>”, (25.09.2009).
- MEB, “Ortaöğretim 9. Sınıf Biyoloji Dersi Öğretim Programı”, “<http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/modules.php>”, (10.10.2009).
- MEB, “Ortaöğretim 9,10,11 ve 12. Sınıflar Coğrafya Dersi Öğretim Programı”, “<http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/modules.php>”, (10.10.2009).
- Orman Bakanlığı. *Kazdağı Milli Parkı Master Plan Raporu*. Milli Parklar, Av ve Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü, Milli Parklar Dairesi Başkanlığı, Ankara 1995.
- Ozener, Faruk Sancar, Türkiye’de Okul Dışı Çevre Eğitimi Ne Durumda, Neler Yapılmalı?, *Ulusal Ekoloji ve Çevre Kongresi, Abant- Bolu Bildiri Kitabı (Doğa ve Çevre)*, Bolu 5-8 Ekim 2004, Taksim International Abant Palace, Abant İzzet Baysal Üniversitesi&Biyologlar Derneği, 67 – 98, Bolu 2004.

- Ozener, Faruk Sancar, *Ekoturizm Etkinliklerinde ve Ekoloji Temelli Çevre Eğitiminde Coğrafyanın Önemi*, E.Ü. Coğrafya Bölümü Sempozyumları 2. Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu, İzmir 16-18 Nisan 2003, 51-54, İzmir 2003.
- Ozener, Faruk Sancar, “Milli Parklarda Çevre Eğitim Eko-Rehber Yetiştirilmesinde ve Ekoturizmin Yaygınlaştırılmasındaki Önemi” *Turizm Eğitimi Konferansı/Workshop*, Ankara 11-13 Aralık 2002, Ankara, 2002.
- Ozener, Faruk Sancar, “Ekoturizm nedir ne değildir? 2002 dünya ekoturizm yılının amacı nedir?” II *Turizm Şurası Bildiri Kitabı*, Ankara 2002, Turizm Bakanlığı, II. Cilt, 319–323, Ankara 2002.
- Ozener, Faruk Sancar, Kaz Dağları’nda Ekoturizm Planlamasının Önemi, *Kazdağları I. Ulusal Sempozyumu Bildirileri, Edremit 20-22 Eylül 2001, TMMOB Orman Mühendisleri Odası*, Yayın No:25, 320-327, Balıkesir 2001.
- Özel, N., Kaz Dağları Orman Vegetasyonu Üzerine Fitososyolojik Ve Fitoekolojik Araştırmalar, Doktora Tezi, Ege Ormancılık Araştırma Müdürlüğü Yayınları, Teknik Bülten Serisi, No: 15, 1999.
- Özer, U. “Yüksek Öğretimde Çevre İçin Eğitim”, Çevre Eğitimi, TÇV, Ankara 1993.
- Özgüç ,N., “*Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler*”, Çantay Kitapevi, İstanbul 2007.
- Özgüner, H., İnsan – Doğa İlişkilerinin Gelişimi ve Peyzaj Tasarımında ‘Doğal’ Stilin 20. Yüzyılda Önem Kazanmasının Nedenleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Sayı:1, ISSN 1302 – 7085, Sayfa 43 -54, 2003.
- Palmer, Joy. A. “*ENVIRONMENTAL EDUCATION in the 21st CENTURY*”, USA and CANADA.,London: Routledge, 1998.
- Resmi Gazete. Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 25012

sayı, 2003.

Resmi Gazete. Spil Dağı Milli Parkı'nın Turizm Merkezi İlan Edilmesi Hakkındaki Bakanlar Kurulu Kararı, 17 Şubat 1995, 22.205, 1995.

Resmi Gazete. Milli Parklar Kanunu. Kanun No: 2873, 12 Aralık 1986 tarih ve 19309 sayı, 1986.

Resmi Gazete. Milli Parklar Kanunu. Kanun No: 2873, 11 Agustos1983 tarih ve 18132 sayı, 1983.

Sakal, H.A. Başkomutan Tarihi Milli Parkı'nın Doğal ve Kültürel Özellikleri (Yüksek Lisans Semineri). Ankara Üniversitesi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara 2001.

Sax, W. Present State of Land Future Plans For Nature and National Park in USA. *Nature and National Parks Vol.8*, 1970.

Soykan Abdullah ; Yılmaz Arı. "Eco-tourism and Local Communities at Kazdağı (Mounth Ida) National Park, Turkey.", *The 30th International Geographical Congress*, August 16-20, 2004, Glasgow, 2004.

Soykan, Abdullah. Kazdağı Milli Parkı'nda Doğal Ortam-İnsan İlişkileri Ve Zeytincilik. *Kazdağları I. Ulusal Sempozyumu Bildirileri* Edremit 20-22 Eylül 2001, *TMMOB Orman Mühendisleri Odası*,.Yayın No:25, 251-280, Balıkesir 2001.

Sözen, N. Ülkemizde Milli Parklar. *Peyzaj Mimarlığı Derneği*, Cilt-5, Sayı-2, Ankara 1974.

Tok, Varol. *Kazdağının Faunistik Özellikleri*, Kazdağı Milli Parkı'nda Ekoloji Temelli Doğa Eğitimi Ders Notları, 2005.

Tombul, Fatih, Türkiye'de Çevre İçin Eğitime Verilen Önem, Yüksek Lisan

Tezi, A.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Çevre Anabilim Dalı, Ankara 2006.

Türkeş, Murat. Kazdağı korumamız gereken doğal zenginliğimiz, *Çanakkale Merkezi Değerleri Sempozyum Kitabı*, Çanakkale 2008.

Türkiye Çevre Sorunları Vakfı. *Ortak Geleceğimiz, Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu Raporu*, TÇSV Yayınları, Ankara 1989.

Quammen, D. Tehlikedeki Düşünce, *National Geographic Türkiye Ekim* 80-85, 2006.

Yalınkılıç, M., K.; N. Yenilmez Arpa. Türkiye'deki Korunan Alanlar ve Eko turizm. *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu, Sözlü Bildiriler Kitabı*, Isparta 8-10 Eylül 2005, 3 – 13, Isparta 2005.

Yaşar Okan, Türkiye'de Milli Park Eğitimi ve Milli Park eğitimine ilişkin bir araştırma: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Volume 1/5 Fall 2008*.

Yaşar Okan, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı(Barış Parkı), Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri *Türk Coğrafya Kurumu, Türk Coğrafya Dergisi, 36:172, 2001*.

Yaşar, Okan, Ülkemizde Milli Park ve Benzer Statüdeki Alanların Dağılımı. *Türk Coğrafya Kurumu Türk Coğrafya Dergisi, 35:181-201, İstanbul 2000*.

Yücel, Muzaffer; Deniz Babuş. Doğa Korumanın Tarihçesi ve Türkiye'deki Gelişmeler. *Doğu Akdeniz Araştırma Müdürlüğü DOA Dergisi, Sayı 11, Sayfa 151-175, 2005*

Yücel, M. *Doğa Koruma Alanları ve Planlanması*. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, No:104, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ders Kitapları Yayın No: 9, Adana 1994.

Yüzer, E. Kaz Dağları ve Su Kaynakları, *Kazdağları I. Ulusal Sempozyumu Bildirileri*

Edremit 20-22 Eylül 2001, TMMOB Orman Mühendisleri Odası, Yayın No:25, 69-85, Balıkesir 2001.

Zube, E. H.; M. Busch, *Park - People Relationships: An International Review*. Landscape and Urban Planning 19: 117 – 131, United State of America 1990.

<http://www.kazdaglari.org/kazdaglari> (erişim tarihi: 16.11.2009)

www.kirsalcevre.org.tr (erişim tarihi: 22.01.2010).

<http://www.cevreorman.gov.tr> (erişim tarihi: 10.10.2009).

<http://www.tubitak.gov.tr> (erişim tarihi: 11.12.2009)

<http://www.dogadernegi.org> (erişim tarihi: 14.01.2010).

<http://www.istanbulcevor.gov.tr/> (erişim tarihi: 07.01.2010).

<http://www.unep.org/regionalseas/Publications/Reports/RSRS/pdfs/rsrs100.pdf> (erişim tarihi: 13.12.2009).

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/164> (erişim tarihi: 12.11.2009).

<http://www.milliparklar.gov.tr/DKMP> (erişim tarihi: 12.11.2009).

<http://www.trt.net.tr/tv/trtturizm> (erişim tarihi: 06.10.2009).

EKLER

EK-1: ANKET FORMU

Sayın Ziyaretçi,

Bu anket formu, “Truva Tarihi Milli Parkı, Kazdağı Milli Parkı ve Spil Dağı Milli Parkı Ziyaretçilerinin Türkiye’de “Milli Park” Kavramı ve Eğitimi Üzerine Görüşleri” ile ilgili bir araştırmaya temel oluşturmak amacıyla hazırlanmıştır. Vereceğiniz cevapların samimi olması, anketin güvenilirliği için son derece önemlidir. Bu nedenle sizin için uygun olan cevabın yanındaki kutucuğu işaretleyebilir ya da kendi görüşlerinizi bildiren cümlelerle yanıt verebilirsiniz. Vereceğiniz cevaplar yalnızca bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Anketin doldurulmasında göstereceğiniz duyarlılığa şimdiden teşekkür eder, iyi günler dilerim.

Erdal ÖZTURA
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Coğrafya Öğretimi Yüksek Lisans Öğrencisi

I. BÖLÜM MİLLİ PARK ZİYARETÇİLERİNİN KİŞİSEL BİLGİLERİ

1. Cinsiyetiniz?

Erkek Kadın

2. Yaşınız?

10-17 18-25 26-34 35-44 45+

3. Nerede İkamet Ediyordunuz (İl/İlçe/Köy)

İl Merkezi İlçe Merkezi Kasaba Belde/Köy

4. Öğrenim Durumunuz Nedir?

Okur-yazar değil Okur-yazar
 İlkokul mezunu Ortaokul +ilköğretim mezunu
 Lise ve dengi okul mezunu Ön Lisans Mezunu
 Fakülte Mezunu Lisansüstü: Yüksek Lisans(Doktora ()

5. Mesleğiniz Nedir?

Öğrenci Kamu Görevlisi (Devlet Memuru)
 Özel sektörde çalışıyor Emekli
 Çalışmıyor

6. Aylık Geliriniz kaç Türk Lirasıdır?

1-499 500-999 1000-1499 1500-1999 2000-2499 2500+

II. BÖLÜM

MİLLİ PARK ZİYARETÇİLERİNİN MİLLİ PARK KAVRAMI VE İLİŞKİLİ KONULARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

1. Size göre Milli Park kavramının anlamı nedir?

- a) Manzara üstünlüğü sahip piknik yeri
- b) Manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçalarıdır.
- c) Bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gereken tabiat parçalarıdır.
- d) Bilimsel ve estetik bakımdan, milli ve milletlerarası alanda ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değeri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarıdır.
- e) Doğa ve doğa olaylarının meydana getirdiği tabiat parçaları

2. Size göre Milli Park Statüsündeki alanları nasıl adlandırırız?

- a) Tabiat Parkı
- b) Tabiat Koruma Alanı
- c) Tabiat Anıtı
- d) Hepsi
- e) Hiçbiri

3. Size göre Milli Parklarımızın nitelikleri neler olmalıdır? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz)

- a) Ulusal ve uluslararası değerde doğal ünitelere sahip olmaları
- b) Kültürel ve Tarihi zenginlikleri bünyesinde barındırmaları
- c) Dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçaları olmaları,
- d) Bilimsel ve estetik değerleri taşımaları
- d) Diğer _____

4. Türkiye’de Kaç Adet Milli Park Bulunmaktadır?

- a) 5–10
- b) 10–20
- c) 20–30
- d) 30–40
- e) 40 üzeri

5. Bildiğiniz Milli Parkların isimlerini lütfen yazınız?

6. Bu güne kadar ülkemizde hangi Milli Parkları gezdiniz? Lütfen yazınız.

7. Çanakkale ili sınırları içindeki Milli Parkların isimlerini yazabilir misiniz?

8. Gelecek nesiller için sizce Milli Parkların önemi nedir?

9. Türkiye’de Milli Parkların tanıtımı yeterli midir?

Evet,
çünkü.....
.....

Hayır,
çünkü.....
.....

10. Milli Parkların tanıtımı sizce nasıl arttırılabilir?

- Okullarda verilen eğitimle
- İnternet aracılığıyla
- Medya yoluyla
- El ilanları ve seminerlerle
- Kamu Kurumları ve Belediyelerce düzenlenen gezilerle
- Sivil Toplum Kuruluşlarınca Düzenlenen Gezilerle

11. Milli Parkların korunması için neler yapılabilir?

- Korumaya yönelik önlemler arttırılmalı,
- Yangın riski yüksek dönemlerde ziyarete kapatılmalı,
- Milli park eğitimine ağırlık verilmelidir
- Koruma için konulan kuralların caydırıcılığı arttırılmalı
- Kolluk kuvvetlerin sayısı arttırılmalıdır

12. Türkiye’de Milli Park ve Milli Park statüsünde alanların sayısı yeterli midir?

a) Evet,

çünkü.....

.....

b) Hayır,

çünkü.....

.....

13. Tübitak’ın Milli Parklarda doğa eğitimi çalışmalarına katılmak ister misiniz?

a)Evet

b) Hayır

14. Milli Parkların Randevu Sistemi ile Ziyaretçi Kabul Etmesi Gerekir mi?

a) Evet,

çünkü.....

.....

b) Hayır ,

çünkü.....

.....

15. Milli Parkı Gezerken Karşılaştığınız Sorunlar Nelerdir?

III. BÖLÜM
PARK ZİYARETÇİLERİNİN TÜRKİYE’DE MİLLİ PARK EĞİTİMİ İLE İLGİLİ
GÖRÜŞLERİ

SORULAR	TAMAMEN KATILYORUM	KATILYORUM	KISMEN KATILYORUM	KATILMIYORUM	HIÇ KATILMIYORUM
1. Milli Parkı ziyaret etmeden önce milli park ve milli park statüsündeki alanlara ilişkin eğitim almak isterim.					
2. Milli parklarla ilgili bilinç düzeyinin artırılmasında örgün eğitim kurumlarının çok önemli bir yeri vardır.					
3. Türkiye’de tatmin edici düzeyde Milli Park eğitimi verilmektedir?					
4. Ülkemizde Milli Park kavramının doğru algılandığını düşünüyorum.					
5. Sosyal Bilgiler dersinde yeterince Milli Park eğitimi aldığımı düşünüyorum.					
6. Coğrafya derslerinde yeterince Milli Park eğitimi aldığımı düşünüyorum.					
7. Çevre Eğitimi dersinde yeterince Milli Park eğitimi aldım.					
8. Seçmeli Turizm dersinde yeterince Milli Park eğitimi aldım.					
9. Milli Park ziyaretçi sayısı arttıkça Milli Park değerlerinin erozyona uğramaktadır.					
10. Milli Parkları ziyaret etmeden önce bu parkla ilgili bilgi edinme çabasında bulunurum.					
11. Türkiye’deki Milli Park eğitimi ile batılı ülkelerdeki eğitim karşılaştırıldığında ülkemizdeki çalışmaları eksik ve yetersiz buluyorum.					
12. Milli Parkları gezerken ziyaretçilerin tavır ve davranışları bende bir eğitim yetersizliği izlenimi yaratmaktadır.					
13. Milli Parkların uzman bir rehber eşliğinde gezilmesi gerektiğine inanmaktayım.					
14. TÜBİTAK’ın Milli Parklarda doğa eğitimi çalışmalarını olumlu buluyorum.					
15. Sivil Toplum Kuruluşlarınca düzenlenen çevre eğitimi çalışmalarına katılmayı düşünüyorum.					
16. Popüler coğrafya dergilerinde (Atlas, National Geographic) Milli Parklarla ilgili makaleler ilgimi çeker.					
17. Milli Parklarla ilgili yerli ve yabancı belgeselleri izleyerek milli parklarla ilgili bilgi eksikliğimi gideririm.					

Konuya ilişkin eklemek istediğiniz başka şeyler var mı?

KATILIMINIZ İÇİN TEŞEKKÜRLER.

EK-2: İZİN YAZISI

T.C.
Çevre ve Orman
Bakanlığı

T.C.
ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI
Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü

SAYI : B.18.0.DMP.0.00.02.549.03/688
KONU : Araştırma İzin Talebi

19/12/2008

DAĞITIM

Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Öğretim Görevlisi Doç. Dr. Okan YAŞAR' ın yürütücüsü olduğu ' **Truva Tarihi Milli Parkı, Kaz Dağı Milli Parkı ve Spil Dağı Milli Parkı Ziyaretçilerinin Türkiye'de Milli Park Kavramı Üzerine Görüşleri** ' konulu proje kapsamında yapılacak çalışmalara ilişkin izin talebi Genel Müdürlüğümüzce incelenmiş olup, buna göre;

- Çalışmanın İl Çevre ve Orman Müdürlüğü elemanları eşliğinde yapılması,
- Çalışmaların sahada bulunan flora, fauna, doğal ve kültürel değerlere zarar vermeyecek şekilde yapılması,
- Araştırma sonuçlarının rapor halinde Genel Müdürlüğümüze sunulması,

koşuluyla bahse konu çalışmanın yapılması Genel Müdürlüğümüzce uygun görülmüş olup, izin belgesi ekte gönderilmektedir.

Gereğini rica ederim.

Prof. Dr. M. Kemal YALINKILIÇ
Bakan a.
Genel Müdür

Ek : İzin Belgesi (1 Adet)

Dağıtım : Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi
Çanakkale, Balıkesir ve
Manisa Valiliklerine.

19/12/2008 İşçi : Ü.ÜLGER
18/12/2008 Şb. Md.: A. DAŞDANDIR
19/12/2008 Gn.Md.Yrd.: O.ÖZTÜRK